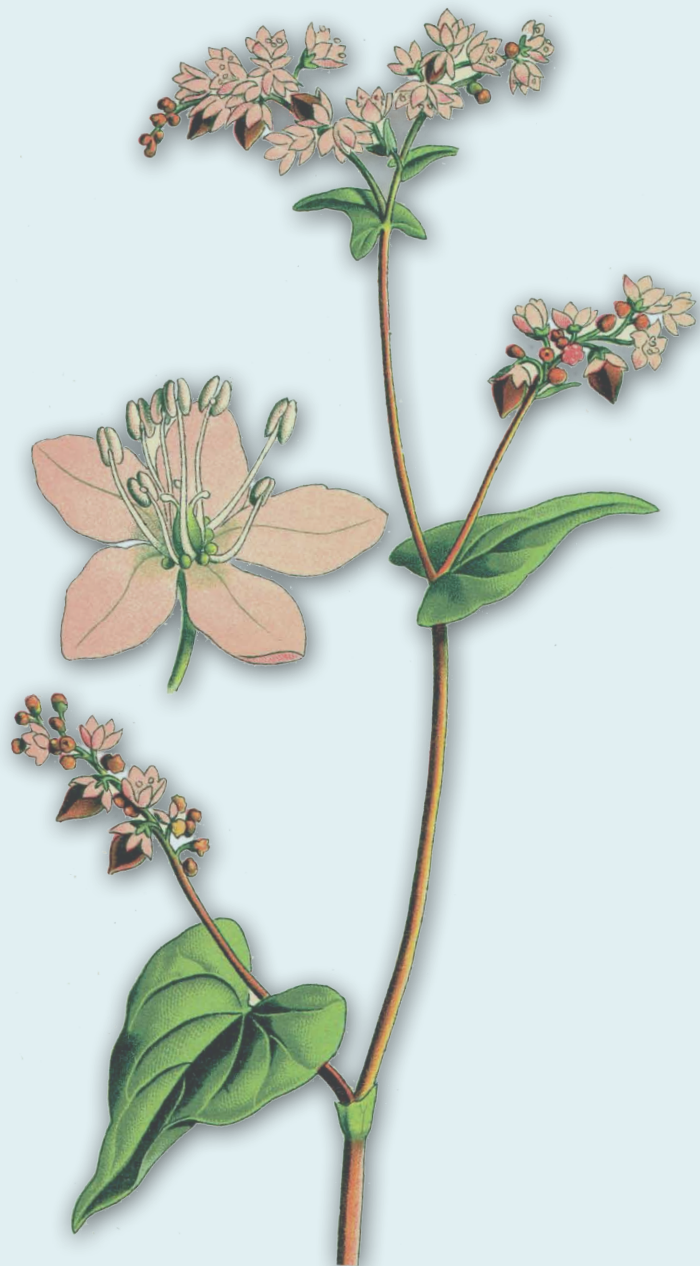

Mojca Kumin Horvat

kulturne rastline

BESEDOTVORNI
ATLAS
SLOVENSKIH
NAREČIJ

Besedotvorni atlas slovenskih narečij

KULTURNE RASTLINE

ZALOŽBA
Z R C

Zbirka Jezikovni atlasi
Urednica zbirke Jožica Škofic

Mojca Kumin Horvat
Besedotvorni atlas slovenskih narečij
Kulturne rastline

© 2018, ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Založba ZRC

Uredila Jožica Škofic
Recenzenti Januška Gostenčnik
Mihaela Koletnik
Karin Marc Bratina
Vera Smole
Irena Stramljič Breznik
Jana Volk

Prevod povzetka Neža Pavlovčič

Oblikovanje Brane Vidmar
Prelom Simon Atelšek

Izdali in založili ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Založba ZRC
Zanje Oto Luthar, Marko Snoj
Glavni urednik Aleš Pogačnik

Tisk Collegium Graphicum, d. o. o.
Naklada 300 izvodov
Prva izdaja, prvi natis
Ljubljana 2018

*Izid knjige je podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS
s sredstvi za sofinanciranje izdajanja znanstvenih monografij v letu 2017.*

Digitalna verzija (pdf) je pod pogoji licence <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>
prosto dostopna: <https://doi.org/10.3986/9789610504214>.

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

811.163.6'282(084.4)
81'373.611

KUMIN Horvat, Mojca, 05.01.1984-

Besedotvorni atlas slovenskih narečij [Kartografsko gradivo] : kulturne rastline /
Mojca Kumin Horvat ; [prevod povzetka Neža Pavlovčič]. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana :
ZRC SAZU, Založba ZRC, 2018. - (Zbirka Jezikovni atlasi, ISSN 2232-5255)

ISBN 978-961-05-0088-9
294932992

BESEDOTVORNI ATLAS SLOVENSКИH NAREČIJ

KULTURNE RASTLINE

Mojca Kumin Horvat

LJUBLJANA 2018

KAZALO

Predgovor	9
Uvod	11
1 Metode priprave gradiva	13
1.1 Transkripcija	15
1.2 Načela poknjiževanja narečnih leksemov	16
1.2.1 Tipi poknjiževanja po jezikovnih ravninah	17
1.2.1.1 Poknjiževanje na glasovni ravnini	17
1.2.1.2 Poknjiževanje na naglasni ravnini	17
1.2.1.3 Poknjiževanje na pravopisni ravnini	17
1.2.1.4 Poknjiževanje na oblikoslovni ravnini	17
1.2.1.5 Poknjiževanje na besedotvorni ravnini	18
1.2.1.6 Poknjiževanje v skladu z etimološko-zgodovinskim načelom	18
1.3 Načini pridobivanja gradiva	19
1.4 Mreža raziskovalnih točk	20
1.4.1 Seznam krajevnih govorov	21
1.4.2 Karta z mrežo raziskovalnih točk	30
2 Teoretična izhodišča	33
2.1 Opredelitev pojmov s področja besedotvorja	33
2.1.1 Besedotvorje	33
2.1.2 Tvorjenost (motiviranost) besede	34
2.1.2.1 Večkratna motiviranost tvorjenke	35
2.1.2.1.1 Tvorjenke z eno morfemsko segmentacijo	35
2.1.2.1.2 Tvorjenke z več možnimi morfemskimi segmentacijami	35
2.1.3 Obrazilo	36

2.1.4 Besedotvorni pomeni	36
2.2 Tvorjenke z vmesnim morfemom <i>-ov-</i>	37
2.2.1 Tvorjenke z vmesnim morfemom <i>-ov-</i> v <i>Besedotvornem atlasu</i> <i>slovenskih narečij: kulturne rastline</i>	38
3 Metode kartiranja in komentiranja narečnega gradiva	47
3.1 Razvoj metod kartiranja v slovenskem narečjeslovju	47
3.2 Metode in tehnike kartiranja v <i>Besedotvornem</i> <i>atlasu slovenskih narečij: kulturne rastline</i>	49
3.2.1 Besedotvorne karte	50
3.2.1.1 Karte strukturnih tipov leksemov posameznih pomenskih sklopov	50
3.2.1.2 Karte posameznih strukturnih tipov leksemov	51
3.2.1.2.1 Karte netvorjenk	51
3.2.1.2.2 Karte posameznih priponskih obrazil	52
3.2.1.2.3 Karte večbesednih leksemov.	52
3.2.1.3 Karte skupnih strukturnih tipov leksemov v posameznem krajevnem govoru	53
3.2.2 Leksično-besedotvorne karte	54
3.3 Metode komentiranja kart	55
3.3.1 Komentar k zbirnim besedotvornim kartam	55
3.3.2 Komentar k leksično-besedotvornim kartam	57
4 Karte z gradivom in komentarji	59
4.1 Pomenski sklop <i>Divja sadna drevesa</i>	59
4.1.1 Komentar k zbirnim besedotvornim kartam	59
4.1.2 Leksično-besedotvorne karte s komentarji in indeksi	71
4.1.2.1 Komentar h Karti št. 1.3 Divja jablana.	71
4.1.2.2 Komentar h Karti št. 1.4 Divja hruška.	76
4.1.2.3 Komentar h Karti št. 1.5 Divja češnja	81
4.1.2.4 Komentar h Karti št. 1.6 Divje sadno drevo (splošno poimenovanje)	85
4.2 Pomenski sklop <i>Nadzemni deli krmnih rastlin</i>	88
4.2.1 Komentar k zbirnim besedotvornim kartam	88
4.2.2 Leksično-besedotvorne karte s komentarji in indeksi	103
4.2.2.1 Komentar h Karti št. 2.3 Repni listi	103
4.2.2.2 Komentar h Karti št. 2.4 Pesni listi	108
4.2.2.3 Komentar h Karti št. 2.5 Korenjevi listi	113
4.2.2.4 Komentar h Karti št. 2.6 Krompirjevi listi.	117
4.3 Pomenski sklop <i>Slama</i>	122
4.3.1 Komentar k zbirnim besedotvornim kartam	122
4.3.2 Leksično-besedotvorne karte s komentarji in indeksi	137
4.3.2.1 Komentar h Karti št. 3.3 Fižolova slama.	137

4.3.2.2 Komentar h Karti št. 3.4 Koruzna slama	143
4.3.2.3 Komentar h Karti št. 3.5 Pšenična slama	148
4.3.2.4 Komentar h Karti št. 3.6 Ječmenova slama	151
4.3.2.5 Komentar h Karti št. 3.7 Ržena slama	155
4.3.2.6 Komentar h Karti št. 3.8 Proseni slama	159
4.3.2.7 Komentar h Karti št. 3.9 Ovsena slama	162
4.3.2.8 Komentar h Karti št. 3.10 Ajdova slama	165
4.4 Pomenski sklop <i>Sadni mošt</i>	169
4.4.1 Komentar k zbirnim besedotvornim kartam	169
4.4.2 Leksično-besedotvorne karte s komentarji in indeksi	181
4.4.2.1 Komentar h Karti št. 4.3 Jabolčni mošt	181
4.4.2.2 Komentar h karti št. 4.4 Hruškov mošt	186
4.5 Pomenski sklop <i>Sadno žganje</i>	191
4.5.1 Komentar k zbirnim besedotvornim kartam	191
4.5.2 Leksično-besedotvorne karte s komentarji in indeksi	202
4.5.2.1 Komentar h Karti št. 5.3 Jabolčno žganje	202
4.5.2.2 Komentar h Karti št. 5.4 Hruškovo žganje.	207
4.5.2.3 Komentar h Karti št. 5.5 Češnjevo žganje	212
4.5.2.4 Komentar h Karti št. 5.6 Žganje (splošno poimenovanje)	216
5 Sklep	221
6 Povzetek	225
Summary	228
Literatura	231
Seznam krajšav	241
Seznam znakov	242
Seznam kart	243
Seznam gradivskih indeksov	245
Tabela s prikazom strukture obravnavanih tvorjenk	246
Besedno kazalo	257

PREDGOVOR

Geolingvistika je veja narečjeslovja, s pomočjo katere opazujemo prostorsko razporeditev značilnosti enega ali več jezikov. Jezikovni pojavi so v opazovanem prostoru posamični ali se pojavljajo zgoščeno, s pomočjo metod geolingvistike pa jih prikazujemo in interpretiramo na jezikovnih kartah, ki jih zbiramo v jezikovnih atlasih.

S prostorskim opazovanjem in proučevanjem jezika sem se seznanila v času študija, ko sem se kot študentka ljubljanske slovenistike odločila dodiplomski študij zaključiti z delom s področja narečjeslovja in se na ta način priključiti skupini dialektologov Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, ki je takrat pripravljala prvi zvezek *Slovenskega lingvističnega atlasa*. Izkušnje, pridobljene pri pripravi diplomskega dela, so mi omogočile poklicno ukvarjanje z narečjeslovjem, za kar sem res hvaležna. Naslednja stopnja na poti do tega atlasa je bilo vsekakor poglobljanje znanja s področja geolingvističnih metod in tehnik, ki sem ga črpala od svojih mentoric prof. dr. Vere Smole in izr. prof. dr. Jožice Škofic, in ga razvijala ob sodelovanju pri že omenjenem slovenskem projektu in večjem *Slovanskem lingvističnem atlasu*.

Temelj tega atlasa predstavlja doktorska disertacija *Morfološka struktura in geolingvistična interpretacija rastlinskih poimenovanj v slovenskih narečjih*, ki sem jo zagovarjala leta 2012. Metodologija kartiranja narečnega gradiva temelji na tradiciji, ki je bila izoblikovana pri *Slovanskem lingvističnem atlasu* ter aplicirana v slovensko narečjeslovje konec dvajsetega stoletja, in se nadalje razvija v okviru temeljnega dela slovenskega narečjeslovja, tj. *Slovenskega lingvističnega atlasa*.

V atlasu je obravnavano besedotvorno in besedno diferencirano narečno besedje, zbrano v nekaj manj kot sto krajevnih govorih iz vseh sedmih narečnih skupin slovenskega jezika. Atlas je besedotvorni in besedni: besedotvorne karte so zbirne oz. povzemale, saj analitično in sintetično prikazujejo strukturne značilnosti obravnavanega besedja, besedne karte pa so samostojne onomaziološke.

***

Da je *Besedotvorni atlas slovenskih narečij: kulturne rastline* nastal in izšel, sem iz srca hvaležna množici oseb. Hvala obema mentoricama, ki sta me vodili skozi proces pisanja disertacije kot temelja tega atlasa. Iskrena hvala urednici zbirke Jezikovni atlasi izr. prof. dr. Jožici Škofic za vsestransko usmerjanje ter za vzpodbujanje k temu, da v knjigi uresničim neizkoriščen potencial iz disertacije. Hvala recenzetkam prof. dr. Mihaeli Koletnik, dr. Karin Marc Bratina in prof. dr. Veri Smole, dr. Januški Gostenčnik, ki so skrbno prebrale rokopis in me s svojimi pripombami spomnile, kako izpopolniti zapisano ter hvala red. prof. dr. Ireni Stramljič Breznik in doc. dr. Jani Volk, ki sta prebrali in recenzirali osnutek monografije. Iskrena hvala predstojniku Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU prof. dr. Marku Snoju, izrednemu članu SAZU, ki je podprl pripravo in izid knjige. Hvala dr. Simonu Atelšku za postavitev in prelom besedila ter Hvala Branetu Vidmarju za oblikovanje naslovnice. Hvala Založbi ZRC SAZU, ki mi je omogočila izid knjige. Hvala Petru Pehaniju z IAPŠ ZRC SAZU za pripravo osnovne karte. Hvala vsem informantom, ki so z mano delili svoj čas in dragoceno jezikovno gradivo ter hvala vsem informatorjem, s pomočjo katerih sem navezala stik z drugimi govorci. Hvala vsem zapisovalcem gradiva in hvala, da sem ga lahko uporabila za to raziskavo. Hvaležna sem mami Zali Horvat za skrbno lekturo. Hvala možu Mitji za srčno podporo pri nastajanju tega dela. Hvala vsem mojim domačim.

UVOD

Geolingvistika je veja narečjeslovja, ki ima v evropskem prostoru že več kot stotridesetletno tradicijo. Njeni začetki z Wenkerjevim atlasom nemških narečij (*Der Sprachatlas des deutschen Reichs*) segajo v osemdeseta leta devetnajstega stoletja, o začetkih institucionalizirane geolingvistike pa je mogoče govoriti od začetkov dvajsetega stoletja od Gilliéronovega dela *Atlas linguistique de la France* dalje – po njem sta se zgledovala tudi Karl Jaberg in Jakob Jud v atlasu *Sprach- und Sachatlas des Italiens und der Südschweiz*. Temeljno delo slovenske geolingvistike, *Slovenski lingvistični atlas*, se je začelo oblikovati v prvi polovici dvajsetega stoletja z izdelavo načrta, mreže krajev in vprašalnice, z zbiranjem narečnega gradiva ter s pripravo poskusnih jezikovnih kart, prvi zvezek pa je izšel leta 2012 (z letnico 2011). Vsa geolingvistična dela lahko po Alineiju (1983: XIX) uvrstimo glede na dve merili: a) področno in b) metodološko. V skladu s prvim merilom se atlas razvrščajo glede na obseg obravnavanega zemljepisnega območja, tako nacionalne atlase poimenuje atlase prve generacije, regionalne atlase atlase druge generacije, kot atlas tretje generacije so opredeljeni atlas jezikovnih družin (npr. *Slovanski lingvistični atlas*), najobširnejše področje pa vključujejo t. i. atlas četrte generacije (npr. *Evropski lingvistični atlas*). Po drugem, tj. metodološkem, merilu so jezikovni atlas prikazovalni – v njih je gradivo prikazano v obliki zapisa posameznih leksemov, fonemov, morfemov ob imenu ali številki kraja, in interpretativni, kjer je jezikovno gradivo prikazano abstrahirano z znakovno, izoglosno ali poligonsko tehniko kartiranja.

Besedotvorni atlas slovenskih narečij: kulturne rastline se v skladu z omenjeno tipologijo uvršča med interpretativne atlase prve generacije. Atlas temelji na moji doktorski disertaciji z naslovom *Morfološka struktura in geolingvistična interpretacija rastlinskih poimenovanj v slovenskih narečjih* (Horvat 2012), ki je nastala na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani pod mentorstvom prof. dr. Vere Smole in doc. dr. Jožice Škofic, in je bila zagovarjana oktobra 2012. Namen disertacije je bil z vidika besedotvorne teorije

analizirati in kartirati narečno besedje iz pomenskega polja *kulturne rastline*, zbrano v 85 krajevnih govorih iz celotnega slovenskega jezikovnega prostora, in obenem oblikovati model za geolingvistično analizo besedotvorno diferenciranega gradiva. V skladu z ugotovitvami narečjeslovnih raziskav glasoslovne, oblikoslovne in besedoslovne jezikovne ravnine, da se posamezni jezikovni pojavi pojavljajo na zemljepisno zamejenih območjih, je bil tako eden glavnih ciljev tega atlasa prikazati, da imajo tudi besedotvorna sredstva svoje zemljepisne areale ter kakšen je njihov obseg.

Slovensko narečno gradivo je bilo v narečjeslovni literaturi doslej analizirano zlasti na glasoslovni, leksični, oblikoslovni, redkeje na skladenjski ravnini, kakor tudi na področju frazeologije in besediloslovja, medtem ko so narečne besedotvorne raziskave redkejšje in večinoma povezane z leksično jezikovno ravnino ter z analizami ledinskih, osebnih in hišnih imen (npr. Klinar idr. 2012, Šekli 2008, Škofic 2017, Brozovič 2013) ali pa obravnavajo posamezna manjša zemljepisna območja, najpogosteje območja enega krajevnega govora (Stramljič Breznik 1999a), se dotikajo posameznih besedotvornih pojavov na zemljepisno zamejenih območjih (npr. Furlan 2005, 2010, Lenček 1992, Merku 1999, Stramljič Breznik 1994, 2006), obravnavajo besedotvorje starejše leksike, npr. vzhodnoštajerskega in prekmurskega imenja (Rajh 2002, Kumin Horvat 2017a) ali pa gre za kontrastivne primerjave narečnih besedotvornih oblik s knjižnimi (Stramljič Breznik 1999a). Najnovejše besedotvorne narečne raziskave obravnavajo posamezne besedotvorne kategorije (npr. kategorija manjšalnosti v Koletnik 2015b, 2017a, 2017b), posamezna (priponska) obrazila (Horvat 2013, Horvat 2016a, 2016b, Kumin Horvat 2017b) ter povezanost/povezljivost narečnega besedotvorja z geolingvistiko (Horvat 2016c).

Z vidika geolingvistične interpretacije sta bila slovensko narečno besedje in frazeologija doslej analizirana in prikazana v monografskih razpravah in znanstvenih člankih, nekatere izmed njih so povezane s projektom *Slovenski lingvistični atlas* (Benedik et al., 2010, SLA 1 2011, SLA 2 2016), prav tako za namene geolingvističnih raziskav je bila množica slovenskega narečnega besedja morfonološko analizirana v okviru širšega, tj. vseslovenskega projekta *Slovanski lingvistični atlas*, manj v okviru *Evropskega lingvističnega atlasa*. Narečno besedje in s tem narečne tvorjenke so zbrane, ne pa tudi analizirane, v številnih slovarskih delih, ki zajemajo večja oziroma manjša zemljepisna območja (o slovenskem slovaropisju na splošno gl. Kenda-Jež, Weiss 2010, Weiss 2013, Weiss 2014).

Glede na dejstvo, da je velik del besedotvornih raziskav slovenskega jezika danes še zmeraj usmerjen predvsem v knjižno zvrst, predstavlja tukajšnja interpretacija narečne leksike dopolnitev in nove možnosti raziskav te jezikovne ravnine slovenskega jezika.

1 METODE PRIPRAVE GRADIVA

V doktorski disertaciji (Horvat 2012), ki je podlaga tega atlasa, smo na osnovi 258 vprašanj, zastavljenih v 85 krajevnih govorih, pridobili bogato narečno gradivo, tj. okrog 22.000 odgovorov. Za potrebe atlasa smo mrežo točk nekoliko zgostili, tako ta sedaj zajema 93¹ krajevnih govorov. Celotno gradivo je bilo pridobljeno s pomočjo izbranih vprašanj iz *Vprašalnice za sadovnjak, vrt, polje* (Benedik 1994),² ki je nastala na podlagi avtoričinega dobrega poznavanja kulturnih rastlin, delno tudi z zgledovanjem po tujejezičnih atlasih, kot je *Mali atlas poljskih govorov*, in ki omogoča pridobivanje leksično in besedotvorno diferenciranega³ gradiva. V Vprašalnici je 481 vprašanj, za potrebe doktorske disertacije je bilo izbranih⁴ 258 vprašanj, pomensko vezanih na kulturne rastline, medtem ko je v tem atlasu uporabljeno gradivo, pridobljeno s pomočjo 22 vprašanj.⁵

¹ Gradivo za novih sedem krajevnih govorov (1-17 Ter/Pradielis, 7-6 Pokrče/Poggersdorf, 7-7 Zabrd/Saberda, 7-8 Lepena/Leppen, 7-9 Bela/Vellach, 7-10 Zahomec/Achomitz, 7-11 Potoče/Potschach in 7-12 Žabnice/Camporosso) je bilo pridobljeno v letu 2017, in sicer je bila tam Vprašalnica zapisana le delno – samo odgovori na vprašanja, obravnavana v tem atlasu. Dalje glej opombo št. 5 in poglavje 1.4.1 *Seznam krajevnih govorov*.

² Ta vprašalnica je bila skupaj z *Vprašalnico za živali* objavljena v *Traditiones* (Benedik 1994) v članku *Vprašalnice za zbiranje narečnega gradiva*.

³ Ob pisanju doktorske disertacije smo veliko pozornosti namenili iskanju primerne narečnega gradiva za besedotvorne analize. Sprva smo preverjali gradivo iz zbirke za *Slovenski lingvistični atlas* in za *Slovanski lingvistični atlas*, a se je to izkazalo primerno le za glasoslovne, leksične, oblikoslovne, deloma tudi pomenoslovne raziskave, ne pa za besedotvorne. Nadalje smo se odločili za preverjanje tematsko zaokroženega gradiva, v našem primeru gradiva, zbranega po vprašalnici za sadovnjak, vrt in polje, ki smo ga sami poimenovali pomensko polje *kulturne rastline*. Testno preverjanje smo opravili v 13 krajevnih govorih, za katere so bile na podlagi te vprašalnice že izdelane diplomske naloge (gl. pogl 1.3 Načini pridobivanja gradiva). Ker je testiranje potrdilo ustreznost gradiva, smo nadaljevali s terenskim zbiranjem gradiva po tej vprašalnici.

⁴ Izpuščena je bila večina vprašanj iz razdelka *polje*, ki so povezana s kmečkimi orodji (kosa, grablje ...), kmečkimi opravili (oranje, okopavanje, brananje) in tipi obdelovalnih zemljišč (praha, ledina, njiva ...), saj ne ustrezajo našemu pomenskemu polju *kulturne rastline*.

⁵ Vprašanja iz Vprašalnice so naslednja: V012 Kako se imenuje (dalje Ksi.) divje, necepljeno jabolko, ki rodi drobne, grenke sadove?, V014 Ksi. žganje iz jabolk?, V015 Ksi. mošt iz jabolk?, V022 Ksi. divja hruška, ki rodi

Prva stopnja priprave gradiva za analizo⁶ za potrebe doktorske disertacije je tako zajemala indeksiranje gradiva za vsako izmed 258 vprašanj, saj je bilo šele na podlagi v indekse⁷ urejenega gradiva mogoče ugotavljati relevantnost oz. nerelevantnost odgovorov, primernih za leksično-besedotvorne raziskave. Vprašanja za t. i. osnovne lekseme, npr. poimenovanja za *jabolko*, *hruško*, *češnjo*, so dala le fonetično, ne pa tudi leksično-besedotvorno diferenciranih odgovorov, zato ti niso bili vključeni v raziskave leksike in besedotvorja, pač pa se je po pričakovanih izkazalo za analizo veliko primernejše gradivo za poimenovanja posameznih delov rastlin, npr. njihovih nadzemnih delov, vrste slame itd.

Indeksiranju celotne gradivske zbirke je sledilo poknjiževanje narečnega besedja v skladu z načeli, izoblikovanimi v narečjeslovju in onomastiki (dalje glej 1.2 *Načela poknjiževanja narečnih leksemov*).

Na tretji stopnji je potekalo ugotavljanje besedotvorne motiviranosti besed, in sicer glede na sinhrono razvidnost/nerazvidnost besedotvornega predhodnika in/ali besedotvornega obrazila znotraj opazovanega jezikovnega sistema (dalje glej 2.1.2 *Tvorjenost (motiviranost) besede*). V doktorski disertaciji (Horvat 2012) je bilo tako besedotvorno analiziranih 765 samostalniških poimenovanj s sinhrono razvidno besedotvorno podstavo in besedotvornim obrazilom (npr. *grahovje*, *jablanica*, *koruznica*), izmed katerih je bilo za potrebe tega atlasa izbranih 190 tvorjenk (glej Prilogo *Tabela s prikazom strukture obravnavanih tvorjenk*).

Četrta stopnja je pomenila izbor gradiva, primernega za geolingvistično predstavitev in interpretacijo. Ker gradivo ni omogočalo izrisa samostojnih besedotvornih kart, kjer bi ob pretežno eni besedotvorni podstavi lahko ugotavljali areale besedotvornih sredstev⁸ ali kjer bi s pomočjo enega vprašanja lahko ugotavljali besedotvorna sredstva za posamezne besedotvorne kategorije (npr. kategorije manjšalnosti, vršilnika dejanja ...), smo se odločili za združevanje gradiva v pomenske skupine in dalje v pomenske sklope.⁹ Areale strukturnih

---

drobne sadove?, V023 Ksi. hruškovo žganje?, V024 Ksi. mošt iz hrušk?, V031 Ksi. divja, necepljena češnja, ki rodi kisle, grenke sadove?, V033 Ksi. žganje iz češenj?, V039 Ksi. alkoholna pijača, ki se dobi z dvakratnim kuhanjem? (*žganje*), V069 Ksi. divje drevo, iz katerega dobimo dobro, žlahtno drevo? (*divjak*), V123 Ksi. listi rastline, ki je okrogla, bela ali roza, in se navadno rabi za živinsko ali prašičjo krmo? (*repa*), V134 Ksi. listi krmne rastline, ki je podobna repi in je rumenkaste barve, debelejša in bolj podolgovata? (*krmna pesa*), V166 Ksi. rumenemu korenju podobna bolj oranžna rastlina, ki se rabi za ljudi? (*korenje*), V174 Ksi. fižolova slama?, V179 Ksi. nadzemni del krompirja?, V217 Ksi. slama koruze?, V223 Ksi. slama pšenice?, V228 Ksi. slama ječmena?, V232 Ksi. slama rži?, V238 Ksi. slama prosa?, V243 Ksi. ovsena slama?, V247 Ksi. slama rastline, ki daje črno moko (za žgance)? (*ajdova slama*).

⁶ Pripravljalna stopnja je zajemala zapisovanje gradiva na terenu oz. izpisovanje gradiva iz obstoječih narečjeslovnih raziskav. Dalje glej poglavje 1.3 Načini pridobivanja gradiva.

⁷ Izbrani indeksi za 22 obravnavanih vprašanj se v atlasu nahajajo ob leksično-besedotvornih kartah iz posameznega pomenskega sklopa.

⁸ Najbližje temu je sicer iztočnica *nadzemni del krompirja*, z odgovori *krompirjevka*, *krompirišče*, *krompirjevec*, *krompirjevica*, *krompirjevina*, *krompiroviščnica*, *krompirica*, *krompirnovka* in *krompiršnica*.

⁹ V disertaciji so bili obdelani trije pomenski sklopi (*Divja sadna drevesa*, *Nadzemni deli krmnih rastlin* in *Slama*), medtem ko smo za ta atlas pripravili še dva dodatna sklopa.

tipov leksemov in priponskih obrazil smo tako ugotavljali s pomočjo t. i. zbirnih jezikovnih kart, ki predstavljajo novost v slovenski geolingvistiki.

Gradivo, na podlagi katerega je bil pripravljen ta atlas, je mogoče razvrstiti v tri pomen-ske skupine,¹⁰ in sicer: 1. *poimenovanja delov rastlin*: V123¹¹ nadzemni del repe, V134 nadzemni del pese, V166 nadzemni del korenja, V174 fižolova slama, V179 nadzemni del krompirja, V217 koruzna slama, V223 pšenična slama, V228 ječmenova slama, V232 ržena slama, V238 prosena slama, V243 ovsena slama, V247 ajdova slama, 2. *poimenovanja za drevesne vrste, grme in nizke rastline*: V012 divja jabolana/lesnika, V022 divja hruška/drob-nica, V031 divja češnja, V069 divje sadno drevo (splošno poimenovanje), 3. *poimenovanja sadnih pijač*: V014 jabolčno žganje, V015 jabolčni mošt/jabolčnik, V023 hruškovo žganje, V024 hruškov mošt, V033 češnjevo žganje, V039 žganje (splošno poimenovanje), na pod-lagi katerih smo oblikovali pet pomenskih sklopov:

1. Divja sadna drevesa,
2. Nadzemni deli krmnih rastlin,
3. Slama,
4. Sadni mošt,
5. Sadno žganje.

1.1 TRANSKRIPCIJA

Narečno gradivo je bilo iz govorjene v pisno obliko pretvorjeno, tj. pretranskribirano, v skladu s slovensko narečno fonetično transkripcijo (SLA 1.1: 27–30, SLA 2.1: 27–31), ki se je v slo-venskem narečjeslovju izoblikovala iz starejše, t. i. Ramovševe transkripcije na podlagi zapi-sov za *Slovanski lingvistični atlas*. Zapisano je bilo s pomočjo vnašalnega sistema ZRCola.¹²

Problematičnost transkripcije predstavlja množica različnih slušnih filtrov terenskih zapisovalcev, zato so odstopanja kljub natančni kontroli enega ali dveh popravljavcev

¹⁰ V atlasu se uporabljajo zveze *pomensko polje* – *pomenska skupina* – *pomenski sklop*, ki urejajo medsebojna hierarhična razmerja. Pomensko polje, ki v našem primeru označuje *kulturne rastline*, razumemo kot v Vidovič-Muha (2000: 59; 2013: 218) »s pomenskimi sestavinami strukturirano pojmovno polje – predstavní svet, ki ga oblikuje uvrščevalna pomenska sestavina (UPS) po eni strani s svojo odprtostjo do drugih UPS /.../, po drugi pa do različnih razvrščevalnih pomenskih sestavin, ki določajo pomene leksemov znotraj njenega pomenskega polja.« Termin *pomenski sklop* v našem primeru poimenuje najmanjšo enoto, v katero se združujejo pomensko podobni leksemi in ki predstavlja temelj za izris zbirnih jezikovnih kart. Pomenski sklopi v tem atlasu so: *Divja sadna drevesa*, *Nadzemni deli krmnih rastlin*, *Slama*, *Sadni sokovi* in *Sadno žganje*. Termin *pomenska skupina* se v našem delu pojavi enkrat in predstavlja nižjo enoto v razmerju do zveze *pomensko polje* in višjo v razmerju do zveze *pomenski sklop* – zajema naslednje enote: 1. *poimenovanja delov rastlin*, 2. *poimenovanja za drevesne vrste, grme in nizke rastline* in 3. *poimenovanja sadnih pijač*.

¹¹ Oznaka se navezuje na zaporedno številko vprašanja v Vprašalnici (Benedik 1994).

¹² Besedilo je bilo pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola (<http://ZRCola.zrc-sazu.si>), ki ga je na Znanstveno-raziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvil Peter Weiss.

neizbežna. Vsaka, tudi znanstvena transkripcija, je do določene mere problematična in nepopolna, saj se pri pretvorbi govornega v zapisano ni mogoče izogniti kompromisom z zapisovalčevo fonološko interpretacijo fizične zvočne in izgovorjene resničnosti, prav tako pa človeški dejavniki onemogočajo popolnoma enako uporabo transkripcije v vseh govorih, ki jim je namenjena (FO 1981: 20).

Zaradi različnih transkripcijskih izhodišč zapisovalcev je bilo ponekod treba odpraviti tudi grafične neenotnosti, predvsem znamenja za kolikost samoglasnikov (ponekod : namesto :) oziroma znamenja za oznako mesta naglasa (ponekod ' namesto ').

Zaradi odsotnosti fonoloških opisov večine obravnavanih krajevnih govorov je bilo gradivo transkribirano v skladu s fonetičnimi in ne fonološkimi načeli, zato je relevantno predvsem za leksične, besedotvorne in oblikoslovne raziskave, manj pa za natančne glasoslovne raziskave.

1.2 NAČELA POKNJIŽEVANJA NAREČNIH LEKSEMOV

Vprašanje poknjiževanja narečnih leksemov je stalnica v onomastiki, narečjeslovju, geolingvistiki in folkloristiki, pri čemer je vsaka stroka oblikovala načela z nekoliko drugačno namero in pristopom. Pri onomastiki, katere predmet raziskave je lastnoimensko besedje, katerega najpomembnejša funkcija je identifikacijska, tj. identifikacija s točno določeno izrazno podobo imena, ki se uporablja na omejenem zemljepisnem področju, so možnosti poknjiževanja zelo omejene oziroma je poknjiževanje dopustno le do stopnje, kjer identifikacijska funkcija še lahko nastopa (npr. Klinar idr. 2012, Šekli 2008). Za geolingvistiko, katere glavni namen je primerjava glasovno, oblikovno in besedotvorno raznolike leksike, je nujna vpeljava takih načel poknjiževanja, ki lahko leksiko zajamejo v širšem obsegu. Narečno slovaropisje poknjiževanje največkrat razume kot »naslonitev na že zapisano obliko v slovarjih slovenskega knjižnega jezika /.../ in njen prevzem v narečni slovar – lahko gre tudi za prilagoditev knjižni obliki ali za oddaljitev od nje« (Kenda-Jež, Weiss 1999: 33).

Stopnja poknjiženosti leksemov je tako odvisna od več dejavnikov: od teoretičnega pristopa, v skladu s katerim analiziramo narečno besedje, od zemljepisnega obsega področja, ki ga obravnavamo, ter od vrste gradiva. Tako lahko npr. v vseslovenskem jezikovnem atlasu/slovarju pričakujemo višjo stopnjo poknjižitve/standardizacije/abstrakcije narečnega besedja kot v regionalnih jezikovnih atlasih/slovarjih, kjer je lahko ta manjša zaradi upoštevanja (ohranjanja) posebnih odrazov za posamezne glasove ali zaradi glasovno neizraženih besedotvornih morfemov kot posledice narečne oslabitve/onemitve samoglasnikov. Glede na to, da je v tem delu obravnavano gradivo iz celotnega slovenskega jezikovnega prostora, je stopnja abstrahiranja gradiva visoka.

1.2.1 TIPI POKNJIŽEVANJA¹³ PO JEZIKOVNIH RAVNINAH

Alenka Šivic-Dular (1988/89: 6) knjižno obliko besede definira kot »obliko, skladno s korpusom prvin in pravil o njihovem povezovanju na glasovno-naglasni, pravopisni, oblikoslovni, besedotvorni in skladijski ravni, kakor se je sčasoma izkristalizirala v knjižnem jeziku sploh in je praviloma podan/a/ v knjižnojazikovnih učbenikih«.

Za preoblikovanje¹⁴ narečne oblike besede v knjižno se poslužujemo različnih tipov poknjiževanj, tj. zapisov z grafemi slovenske knjižne abecede.

1.2.1.1 Poknjiževanje na glasovni ravnini

Ta tip poknjiževanja zajema črkovno pretvorbo besede oziroma njeno transliteracijo (Horvat 2001/02: 252), pri čemer imamo za cilj narečno obliko zapisati z najbližjimi grafemi slovenske knjižne abecede (npr. nar. *ć* → knj. *č*, nar. *ü* → *u*, nar. *γ* → *g*) brez upoštevanja etimološko-zgodovinskega načela. V tem delu je poknjiževanje na glasovni ravnini potekalo le pri besedah, katerih etimološko-zgodovinski razvoj korena besede je nejasen (*γardùola* → *grdola* 'divja jablana' 1-4 Bavšica).

1.2.1.2 Poknjiževanje na naglasni ravnini

Naglasno poknjiževanje zaznamuje približevanje besede naglasnim vzorcem knjižnega jezika, npr. poknjižitev leksemov iz koroške narečne skupine s sistemskim pomikom dolgega akuta s prvega na drugi zlog: *re'pi:ca* (7-3 Ravne na Koroškem) kot *répica*. Naglasna mesta narečnih besed so v atlasu označena le v indeksih fonetično transkribiranega gradiva, v samih komentarjih h kartam pa ne.

1.2.1.3 Poknjiževanje na pravopisni ravnini

Izrazna podoba leksemov, poknjiženih na pravopisni ravnini, ustreza pravopisnim načelom in pravilom slovenskega knjižnega jezika; tako bi v skladu s tem načelom narečno besedo '*na:gł* 'nagelj' (Motnik) poknjižili kot *nagelj* in ne kot **nagl*, saj sistem slovenskega knjižnega jezika v izglasju ne trpi sklopa nezvočnik + zvočnik.

1.2.1.4 Poknjiževanje na oblikoslovni ravnini

Cilj takega poknjiževanja je ohranjanje oblikoslovnih lastnosti besede, in sicer spola, števila ter sklanjatvenega vzorca, pri čemer je bil tak tip poknjiževanja v tem atlasu vpeljan, kadar je bila za tvorjenke mogoča izpeljava iz oblikoslovno (predvsem spolsko) različnega besedotvornega predhodnika, npr. narečna poimenovanja za 'jabolko' *já:pko* (1-1

¹³ Zapisovanje narečnih besed z grafemi slovenske knjižne abecede nekateri jezikoslovci imenujejo *knjiženje* (Šivic-Dular, 1988/89, Horvat, 2001/02, Šekli, 2008), drugi *poknjiževanje* (Kenda-Jež in Weiss, 1999, Šekli, 2008, Škofic, 1999, 2004) oz. *standardiziranje* (Kenda-Jež in Weiss, 1999, Šekli, 2008, TSVSK, 1982: 33–34).

¹⁴ Beseda *preoblikovanje* je v tem delu rabljena v smislu spremembe izrazne podobe besede na glasovni ravnini.

Srpenica), *ʃa:pka* (1-5 Kojsko), *ja:buk* (3-4 Selo pri Bledu) so bila poknjžena kot *jabolko*, v komentarju k leksično-besedotvornim kartam pa komentirana še z vidika ohranjanja nevter oziroma maskulinizacije/feminizacije.

1.2.1.5 Poknjževanje na besedotvorni ravnini

Besedotvorno poknjževanje zajema vzpostavitev knjižne podobe nenaglašanih priponskih obrazil, ki so v narečju izrazno spremenjena zaradi glasovnih pojavov in posledično z naglašanimi različicami tvorijo razmerje morfemske različice (alomorfa), npr. *tó:učanc* (4-7 Gornik) → *tolč-en-ec*, pri čemer se poknjžena beseda na izrazni ravni spremeni, večinoma podaljša za en zlog.

1.2.1.6 Poknjževanje v skladu z etimološko-zgodovinskim načelom

Etimološko-zgodovinsko načelo poknjževanja zahteva natančno poznavanje celotnega jezikovnega sistema vseh zajetih krajevnih govorov, tj. poznavanje glasovno-naglasne, oblikovne in besedotvorne poti razvoja.

Razlika med zgodovinskim in etimološkim načelom je predvsem v izhodiščni stopnji, kajti zgodovinsko načelo izhaja iz jezikovnega stanja v natanko določenem času in prostoru (za slovenski knjižni jezik je to praviloma jezik 16. stoletja), medtem ko etimološko načelo sega še dlje v zgodovino, tj. v obdobje, iz katerega nimamo neposredno izpričanih neposrednih jezikovnih oblik, ampak te temeljijo na rekonstrukciji.

Beseda, poknjžena v skladu s tem načelom, postane na izrazni ravni nemalokrat spremenjena zaradi razširitve narečnega glasovnega niza za en zlog ali več oziroma zaradi spremembe morfemske oblike besede, ki je posledica vpeljave (rekonstrukcije) onemelega (zgodovinskega) samoglasnika (*ʃa:byanca* → *jablanica* 'mlada jablana' 4-12 Plešce) ali posledica vpeljave (rekonstrukcije) jezikovnozgodovinsko upravičenih soglasniških sklopov (*tu:ršca* → *turščica* 'koruza' (1-8 Kopriva) ali *tú:rsca* → *turščica* 'koruzna slama' (4-8 Vesela Gora)).

Z upoštevanjem *morfonološkega načela*, tj. načela, ki zahteva enako izrazno raven morfema kljub njegovi različni uresnitvi zaradi glasovne soseščine, kjer imamo torej opraviti s t. i. *alomorfi*, je ta tip poknjžitve narečnega besedja za analizo zgodovinskora-zvojno jasnega besedja v tem atlasu najustreznejši, saj nam omogoča vzpostavitev izhodiščne stopnje besede z glasovno izraženimi morfemi.

1.3 NAČINI PRIDOBIVANJA GRADIVA

Način pridobitve gradiva za posamezno raziskovalno točko je natančneje opredeljen v poglavju 1.4.1 *Seznam krajevnih govorov*, kjer so navedena vsa avtorstva posnetkov in transkripcij. Za nekatere krajevne govore je treba upoštevati, da fonološki opisi zanje še niso bili izdelani, zato je tam pridobljeno gradivo primerno le za leksične in leksično-besedotvorne raziskave.¹⁵

Pridobivanje gradiva je potekalo na pet načinov:

- a) z lastno terensko raziskavo

Triindvajset zapisov je nastalo z organizacijo lastnega terenskega dela, kjer so na stopnji pridobivanja kontaktov informatorjev sodelovali¹⁶ domačini oziroma jezikoslovci (narečjeslovci), ki raziskujejo določeno narečje ali krajevni govor.

- b) z lastno (terensko) raziskavo (z vključitvijo drugih raziskovalcev)

Petnajst zapisov iz primorske, rovtarske in koroške narečne skupine je nastalo s sodelovanjem raziskovalcev¹⁷ oziroma s pomočjo študentov¹⁸ domačinov, katerih prispevek je predstavljal terensko pridobivanje gradiva v obliki zvočnih posnetkov, ni pa vključeval transkribiranja in korigiranja, ki ga je opravila avtorica atlasa.

- c) z izpisovanjem iz narečjeslovnih diplomskih nalog

Vprašalnica Francke Benedik je služila za pridobivanje gradiva tudi pri izdelavi narečjeslovnih diplomskih nalog, ki so nastale na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani pod mentorstvom prof. dr. Vere Smole (13 zapisov), Filozofski fakulteti Univerze v Mariboru pod mentorstvom prof. dr. Mihaele Koletnik (6 zapisov) ter v somentorstvu z izr. prof. dr. Bernardom Rajhom (1 zapis) in na Fakulteti za humanistiko Univerze v Novi Gorici pod mentorstvom doc. dr. Danile Zuljan Kumar (1 zapis). Namen diplomskih nalog je bil izdelava tematskega slovarja (pomensko polje *kulturne rastline*) za obravnavani krajevni govor.

¹⁵ Za fonetične raziskave gradiva iz teh govorov je potrebno dodatno terensko poizvedovanje.

¹⁶ V seznamu navajamo domačine in jezikoslovce, ki so nam pomagali vzpostaviti stik z informatorji. Vsem iskrena hvala! Za točko 1-16 Puče Karin Marc Bratina, za točko 2-3 Žirovski Vrh Sv. Antona Dušan Škerlep, za točko 3-2 Podjelje Boštjan Smukavec, za točke 3-4 Selo pri Bledu, 3-5 Prezrenje in 5-6 Kapele Jožica Škofic, za točko 3-6 Žeje pri Komendi Alenka Lap, za točko 4-1 Vnanje Gorice Vlado Nartnik, za točko 4-2 Sadinja vas Saša Grčman, za točko 4-12 Plešče Vera Smole, za točko 5-1 Radmirje Simon Atelšek, za točko 5-15 Miklavž na Dravskem polju Eva Oven, za točko 6-1 Čermožiše Marko Kojc, za točko 6-2 Ptujška Gora p. Milan Holc, za točko 6-13 Markovci Andrej Cifer, za točko 7-4 Legen Januška Gostenčnik, za točke 7-10 Zahomec, 7-11 Potoče in 7-12 Žabnice Uši Sereinig in Karmen Kenda-Jež. Za točke 6-11 Večeslavci, 6-15 Kančevci, 6-16 Bakovci in 6-17 Dokležovje posredovanja niso bila potrebna.

¹⁷ Za točke 1-1 Spenica, 1-2 Žaga, 1-3 Bovec in 1-4 Bavšica Barbara Ivančič Kutin, za točko 2-8 Zatoľmin Helena Čujec-Stres, za točke 7-6 Pokrče, 7-7 Zabrda, 7-8 Lepena in 7-9 Bela Januška Gostenčnik in Danila Zuljan Kumar. Najlepša hvala vsem!

¹⁸ Zahvaljujem se študentom Oddelka za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, ki so: za točko 2-4 Zavratac Andreja Kogovšek, za točko 2-5 Logatec Hana Mihevc, za točko 2-6 Hosta Alenka Žitnik, za točko 7-2 Spodnje Javorje Mojca Vajdl, za točko 7-3 Ravne na Koroškem Zala Gabrovec, za točko 7-5 Kapla na Kozjaku Mateja Rihter.

- č) z izpisovanjem iz seminarskih nalog
27 zapisov je nastalo z vključitvijo študentov slovenistike Filozofske fakultete v Ljubljani; večina jih je obiskovala predavanja pri predmetu Zgodovinska slovnica in dialektologija (pod mentorstvom prof. dr. Vere Smole in/ali asist. dr. Mojce Horvat) v študijskem letu 2009/2010, ko so nastali tudi ti zapisi, nekaj jih je iz leta 2011, en zapis (točka 6-8) pa je zgodnejši, iz leta 2004. Študentje so bili opremljeni z narečjeslovnim znanjem, prav tako so dodobra obvladali narečno fonetično transkripcijo, pred teren-
skim zbiranjem so dobili natančna navodila o izbiri ustreznega informatorja, o metodi in načinu zastavljanja vprašanj, o načinu snemanja ter o načelih transkribiranja. Končni rezultat so relevantna zvočno posneta in transkribirana besedila.¹⁹
- d) z raziskavami za namene drugih narečjeslovnih analiz
Sedem zapisov²⁰ vprašalnice je nastalo v letih 1995–2004 in 2017.

1.4 MREŽA RAZISKOVALNIH TOČK

Ogrodje mreže raziskovalnih točk sestavljajo zapisi, navedeni pod točkami c), č) in d) prejšnjega poglavja, kajti ta del mreže je nastal spontano, oblikovalo ga je krajevno poreklo študentov oziroma raziskovalcev. Ker so nekatera narečja ostala nezapisana, je nadaljnje določanje krajevnih govorov sledilo cilju, vključiti z vsaj po enim zapisom čim več narečij in podnarečij. Sprotno zgoščevanje mreže je tako vplivalo na neenakomerno zaporedje točk in s tem tudi na njihovo oštevilčenje, delna enakomernost pa je bila zagotovljena z vpeljavo tipa povednih oznak, ki jasno nakazujejo narečno pripadnost točke. Vsaka točka ima namreč dva sestavna dela:²¹ prva številka pomeni številko narečne skupine, druga pa številko kraja/točke znotraj narečne skupine, pri čemer se številčenje vsakič začne od začetka. Številko 1 ima primorska narečna skupina s 17 zapisi (1-1–1-17), številko 2 rovtarska narečna skupina z 9 zapisi, (2-1–2-9), številko 3 gorenjska narečna skupina z 8 zapisi (3-1–3-8), številko 4 dolenjska narečna skupina s 13 zapisi (4-1–4-13), številko 5 štajerska narečna skupina s 15 zapisi (5-1–5-15), številko 6 panonska narečna skupina z 19 zapisi (6-1–6-19) in številko 7 koroška narečna skupina z 12 zapisi (7-1–7-12).

¹⁹ To gradivo je bilo dodatno korigirano s strani avtorice atlasa ter s strani prof. dr. Vere Smole, nato pa po potrebi dopolnjeno.

²⁰ Avtorji zapisov so Francka Benedik, Janoš Ježovnik, Vera Smole (3 zapisi), Jožica Škofic in Danila Zuljan Kumar.

²¹ V slovenskem prostoru je bil leta 2014 predstavljen sistem povednih oznak za slovenske krajevne govore SLOnar (Weiss, Kenda-Jež 2014), v tem atlasu pa smo se zaradi poenotenja oznak na kartah in v komentarjih odločili za uporabo številčnih oznak krajevnih govorov, iz katerih je s pomočjo legende jasno razvidna pripadnost govora narečni skupini.

1.4.1 SEZNAM KRAJEVNIH GOVOROV

1 PRIMORSKA NAREČNA SKUPINA

1.1 OBSOŠKO NAREČJE

1. (1-1) **Srpenica**, p. Srpenica, ob. Bovec. Zapisovalec: Barbara Ivančič Kutin in Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informator: MK²² (*1942). Tip²³ gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.
2. (1-2) **Žaga**, p. Srpenica, ob. Bovec. Zapisovalec: Barbara Ivančič Kutin in Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informator: BR (*1969). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.
3. (1-3) **Bovec**, p. in ob. Bovec. Zapisovalec: Barbara Ivančič Kutin in Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informator: AM (*1932), DŠ (*1939), ZP (*1952), AČ (*1944), EH (*1948). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.
4. (1-4) **Bavšica**, p. in ob. Bovec. Zapisovalec: Barbara Ivančič Kutin in Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informator: VČ (*1947). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

1.2 BRIŠKO NAREČJE

5. (1-5) **Kojsko**, p. Kojsko, ob. Brda. Zapisovalec: Ana Ogrič. Leto zapisa: 1998. Informatorji: AM (*1918), DM (*1921), BM (*1973). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).
6. (1-6) **Medana**, p. Dobrovo v Brdih, ob. Brda. Zapisovalec: Danila Zuljan Kumar. Leto zapisa: 2009–2010. Informatorji: RZ (1938–2009), OZ (*1940), OS (*1938), SS (*1932). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

1.3 KRAŠKO NAREČJE

7. (1-7) **Vrh Sv. Mihaela (San Michele del Carso)**, Italija. Zapisovalec: Viljena Devetak. Leto zapisa: 2002. Informatorja: MCG (*1934), MV (*1927). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).
8. (1-8) **Kopriva**, p. Dutovlje, ob. Sežana. Zapisovalec: Klara Šumenjak. Leto zapisa: 2010. Informatorja: AFB (*1943), BU (*1934). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

²² Zaradi varovanja osebnih podatkov ne navajamo imen in priimkov informatorjev. Podatki se hranijo v Dialektološki sekciji ISJ FR ZRC SAZU v Ljubljani.

²³ S pojmom tip gradiva se pojmuje način pridobivanja gradiva: a) z lastno terensko raziskavo, b) z lastno (terensko) raziskavo (z vključitvijo drugih raziskovalcev), c) z izpisovanjem iz diplomskih nalog, č) z izpisovanjem iz seminarskih nalog, d) z raziskavami za namene drugih narečjeslovnih raziskav. S pojmom »pridobljeno s samostojno terensko raziskavo« se tako združujejo načini a), b) in d), medtem ko načina c) in č) vključujeta še dodatna mentorstva.

1.4 NOTRANJSKO NAREČJE

9. (1-9) **Velike Žablje**, p. Dobravlje, ob. Ajdovščina. Zapisovalec: Irena Jejčič. Leto zapisa: 2010. Informatorja: FT (1924–2009), AJ (*1931). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Danila Zuljan Kumar).

10. (1-10) **Col**, p. Col, ob. Ajdovščina. Zapisovalec: Barbara Koren. Leto zapisa: 2010. Informatorja: IK (*1960), FK (*1958). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).

11. (1-11) **Selce**, p. in ob. Pivka. Zapisovalec: Urban Batista. Leto zapisa: 2010. Informatorja: MG (*1933), PG (*1929). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).

12. (1-12) **Zagorje**, p. in ob. Pivka. Zapisovalec: Anita Andlovic. Leto zapisa: 1999. Informatorja: KA (*1920), JF (*1939). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).

13. (1-13) **Koritnice**, p. Knežak, ob. Ilirska Bistrica. Zapisovalec: Ana Kaluža. Leto zapisa: 2001. Informatorji: ZV (*1931), LV (*1931), AT (*1931). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).

14. (1-14) **Koseze**, p. in ob. Ilirska Bistrica. Zapisovalec: Tamara Pugelj. Leto zapisa: 1999. Informatorji: ZV (*1931), LV (*1931), AT (*1931). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).

1.5 ISTRSKO NAREČJE

1.5.1 RIŽANSKO PODNAREČJE

15. (1-15) **Dolina pri Trstu (San Dorligo della Valle**, Italija). Zapisovalec Martin Lissiach. Leto zapisa: 2011. Informator: SZ (*1933). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).

1.5.2 ŠAVRINSKO PODNAREČJE

16. (1-16) **Pučje**, p. Šmarje, ob. Koper. Zapisovalec: Mojca Horvat, pregled zapisa: Jožica Škofic. Leto zapisa: 2010. Informator: DP (*1938). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

1.6 TERSKO NAREČJE

17. (1-17) **Ter (Pradielis**, Italija). Zapisovalec: Janoš Ježovnik. Leto zapisa: 2017. Informator: GC (*1948). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

2 ROVTARSKA NAREČNA SKUPINA

2.1 CERKLJANSKO NAREČJE

18. (2-1) **Podlanišče**, p. in ob. Cerkno. Zapisovalec: Vera Smole. Leto zapisa: 2004. Informator: JU (*1935). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

19. (2-2) **Idrija**, p. in ob. Idrija. Zapisovalec: Matevž Treven. Leto zapisa: 2010. Informator: HT (*1932). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).

2.2 POLJANSKO NAREČJE

20. (2-3) **Žirovski Vrh Sv. Antona**, p. in ob. Gorenja vas – Poljane. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2011. Informatorja: TK (*1957), PK (*1928). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

2.3 ČRNOVRŠKO NAREČJE

21. (2-4) **Zavratac**, p. Rovte, ob. Idrija. Zapisovalec: Andreja Kogovšek, Mojca Horvat, pregled zapisa: Jožica Škofic. Leto zapisa: 2011. Informator: MK (*1960). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

2.4 HORJULSKO NAREČJE

22. (2-5) **Logatec**, p. in ob. Logatec. Zapisovalec: Hana Mihevc in Mojca Horvat, pregled zapisa: Jožica Škofic. Leto zapisa: 2011. Informator: LT (*1948). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

2.5 ŠKOFJELOŠKO NAREČJE

23. (2-6) **Hosta**, p. in ob. Škofja Loka. Zapisovalec: Alenka Žitnik. Leto zapisa: 2011. Informatorja: RŽ (*1952), FŽ (*1958). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Mojca Horvat).

24. (2-7) **Godešič**, p. in ob. Škofja Loka. Zapisovalec: Francka Benedik. Leto zapisa: ni podatka. Informator: ni podatka. Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

2.6 TOLMINSKO NAREČJE

25. (2-8) **Zatolmin**, p. in ob. Tolmin. Zapisovalec: Helena Čujec-Stres in Mojca Horvat. Leto zapisa: 2011. Informatorja: VK (*1933), AK (*1929). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

26. (2-9) **Ponikve**, p. Slap ob Idrijci, ob. Tolmin. Zapisovalec: Alenka Laharnar. Leto zapisa: 2011. Informator: JL (*1959). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).

3 GORENJSKA NAREČNA SKUPINA

3.1 SELŠKO NAREČJE

27. (3-1) **Dražgoše**, p. in ob. Železniki. Zapisovalec: Lucija Krznar. Leto zapisa: 2010. MP (*1957). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).

3.2 GORENJSKO NAREČJE

28. (3-2) **Podjelje**, p. Srednja vas v Bohinju, ob. Bohinj. Zapisovalec: Mojca Horvat, pregled zapisa: Jožica Škofic. Informator: DS (*1930). Leto zapisa: 2010. Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.
29. (3-3) **Koprivnik v Bohinju**, p. Bohinjska Bistrica, ob. Bohinj. Zapisovalec: Jana Stare. Leto zapisa: 2011. Informator FS (*1947). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).
30. (3-4) **Selo pri Bledu**, p. in ob. Bled. Zapisovalec: Mojca Horvat, pregled zapisa: Jožica Škofic. Leto zapisa: 2010. Informatorja: FP (*1933), JF (*1934). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.
31. (3-5) **Prezrenje**, p. Podnart, ob. Radovljica. Zapisovalec: Mojca Horvat, pregled zapisa: Jožica Škofic. Leto zapisa: 2010. Informator: MF (*1953). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.
32. (3-6) **Žeje pri Komendi**, p. in ob. Komenda. Zapisovalec: Mojca Horvat, pregled zapisa: Jožica Škofic. Leto zapisa: 2010. Informatorja: ML (*1954), AL (*1944). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

3.2.1 VZHODNOGORENJSKO PODNAREČJE

33. (3-7) **Buč**, p. Laze v Tuhinju, ob. Kamnik. Zapisovalec: Nataša Vrhovnik Jerič. Leto zapisa: 2006. Informator: MU (*1928). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).
34. (3-8) **Hrastnik pri Trojanah**, p. Trojane, ob. Zagorje ob Savi. Zapisovalec: Anita Gošte. Leto zapisa: 2011. Informator: FG (*1953), VR (*1956). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).

4 DOLENJSKA NAREČNA SKUPINA

4.1 DOLENJSKO NAREČJE

35. (4-1) **Vnanje Gorice**, p. Brezovica pri Ljubljani, ob. Brezovica. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informatorji: VN (*1941), TN (*1944), AN (*1924). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.
36. (4-2) **Sadinja vas**, p. Ljubljana – Dobrunje, ob. Ljubljana. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informatorica: ZC (*1929). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.
37. (4-3) **Nova vas**, p. Nova vas, ob. Bloke. Zapisovalec: Milanka Slavec. Leto zapisa: 2010. Informatorja: MD (*1949), FS (*1944). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).
38. (4-4) **Podcerkev**, p. Stari trg pri Ložu, ob. Loška dolina. Zapisovalec: Iva Jakše. Leto zapisa: 2010. Informator: ni podatka. Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).

39. (4-5) **Spodnje Brezovo**, p. Višnja Gora, ob. Ivančna Gorica. Zapisovalec: Špela Kastelic. Leto zapisa: 2010. Informator: MJ (*1934). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).
40. (4-6) **Kuželjevec**, p. Zagradec, ob. Ivančna Gorica. Zapisovalec: Branka Strnad. Leto zapisa: 2011. Informator: MS (*1951). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).
41. (4-7) **Gobnik**, p. Gabrovka, ob. Litija. Zapisovalec: Jasmina Vodenik. Leto zapisa: 2010. Informatorji: AŠ (*1933), AV (*1957). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).

4.1.1 VZHODNODOLENSKO PODNAREČJE

42. (4-8) **Vesela Gora**, p. in ob. Šentrupert. Zapisovalec: Vera Smole. Leto zapisa: 1995. Informator: SK (*1940). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.
43. (4-9) **Ždinja vas**, p. in ob. Novo mesto. Zapisovalec: Janja Florjančič. Leto zapisa: 1998. Informatorji: AZ (*1923), AB (*1934). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).
44. (4-10) **Velike Brusnice**, p. Brusnice, ob. Novo mesto. Zapisovalec: Ana Markelj. Leto zapisa: 2006. Informator: AD (*1929). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).
45. (4-11) **Šentjernej**, p. in ob. Šentjernej. Zapisovalec: Petra Pucelj. Leto zapisa: 2010. Informator: PH (*1937). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).

4.2 KOSTELSKO NAREČJE

46. (4-12) **Plešče**²⁴ (Republika Hrvaška), ob. Čabar, Primorsko-goranska županija. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informatorica: DS (*1937). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

4.3 SEVERNOBELOKRANJSKO NAREČJE

47. (4-13) **Črnomelj**, p. in ob. Črnomelj. Zapisovalec: Nataša Medvešek, Tanja Radovič. Leto zapisa: 2010. Informatorica: AM (*1947). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).

²⁴ V skladu z najnovejšimi narečjeslovnimi raziskavami (Gostenčnik 2018) se krajevni govor Plešče uvršča v čabranško narečje.

5 ŠTAJERSKA NAREČNA SKUPINA

5.1 ZGORNJESAVINJSKO NAREČJE

48. (5-1) **Radmirje**, p. Ljubno ob Savinji, ob. Ljubno. Zapisovalec: Mojca Horvat, pregled zapisa: Jožica Škofic. Leto zapisa: 2010. Informatorja: MŠ, JŠ (ni podatka o letu rojstva). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

5.2 POSAVSKO NAREČJE

5.2.1 ZAGORSKO-TRBOVELJSKO PODNAREČJE

49. (5-2) **Trbovlje**, p. in ob. Trbovlje. Zapisovalec: Kristina Dobravc. Leto zapisa: 2010. Informatorka: LD (*1957). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).

5.2.2 LAŠKO PODNAREČJE

50. (5-3) **Jurklošter**, p. Jurklošter, ob. Laško. Zapisovalec: Vincencija Brilej. Leto zapisa: 2003. Informatorji: MB (*1942), SB (*1937), ZO (*1931), RO (*1923). Tip gradiva: diplomatska naloga (mentorica: Vera Smole).

51. (5-4) **Vrh nad Laškim**, p. in ob. Laško. Zapisovalec: Marta Brečko Vrhovnik. Leto zapisa: 2002. Informatorka: LB (ni podatka o letu rojstva). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).

5.3 KOZJANSKO-BIZELJSKO NAREČJE

52. (5-5) **Vojsko**, p. Koprivnica, ob. Kozje. Zapisovalec: Sara Vizler. Leto zapisa: 2010. Informator: MB (*1941). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).

53. (5-6) **Kapele**, p. Kapele, ob. Brežice. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2011. Informatorji: IU (*1957), VH (*1954), TU (*1937). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

5.4 SREDNJESAVINJSKO NAREČJE

54. (5-7) **Ložnica pri Žalcu**, p. in ob. Žalec. Zapisovalec: Tjaša Verdev. Leto zapisa: 2010. Informatorja: MV (*1959), IP (*1950). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).

55. (5-8) **Podlog v Savinjski dolini**, p. Šempeter v Savinjski dolini, ob. Žalec. Zapisovalec: Katja Toman. Leto zapisa: 2010. Informator: ST (*1953). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).

56. (5-9) **Podkraj pri Velenju**, p. in ob. Velenje. Zapisovalec: Špela Janežič. Leto zapisa: 2011. Informator: Nejc Jakopič (*1987). Tip zapisa: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).

5.5 SREDNJEŠTAJERSKO NAREČJE

57. (5-10) **Spodnje Tinsko**, p. Loka pri Žusmu, ob. Šmarje pri Jelšah. Zapisovalec: Klavdija Namurš. Leto zapisa: 2010. Informatorja: JT (*1928), GN (*1963). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).

58. (5-11) **Kačji Dol**, p. Podplat, ob. Rogaška. Zapisovalec: Tanja Šket. Leto zapisa: 2001. Informatorica: MD (*1925). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).

5.6 JUŽNOPOHORSKO NAREČJE

59. (5-12) **Slovenska Bistrica**, p. in ob. Slovenska Bistrica. Zapisovalec: Vesna Šuc. Leto zapisa: 1999. Informator: VŠ (*1939). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).

60. (5-13) **Malo Tinje**,²⁵ p. Zgornja Ložnica, ob. Slovenska Bistrica. Zapisovalec: Mojca Flis. Leto zapisa: 2007. Informatorja: AS (*1928), SG (*1959). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Mihaela Koletnik).

61. (5-14) **Dogoše**, p. in ob. Maribor. Zapisovalec: Eva Oven. Leto zapisa: 2010. Informatorja: JK, ZK (ni podatka o letu rojstva). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).

62. (5-15) **Miklavž na Dravskem polju**, p. in ob. Miklavž na Dravskem polju. Zapisovalec: Kristina Radoš. Mojca Horvat. Leto zapisa: 2006, 2011. Informatorji: MH (*1928), SG (*1931), IL (*1954). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Mihaela Koletnik), dopolnjeno s samostojno terensko raziskavo.

6 PANONSKA NAREČNA SKUPINA

6.1 HALOŠKO NAREČJE

63. (6-1) **Čermožiše**, p. in ob. Žetale. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informatorji: AK (*1919–2015), KK (*1964). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

6.2 PRLEŠKO NAREČJE

64. (6-2) **Ptujska Gora**, p. Ptujška Gora, ob. Majšperk. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informatorji: MŠ (*1922), MK (*1949). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

65. (6-3) **Lancova vas**, p. Videm pri Ptujju, ob. Videm. Zapisovalec: Damjana Hliš. Leto zapisa: 2009. Informatorji: JK (*1923), IP (*1929), IH (*1954), MH (*1955). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Mihaela Koletnik).

²⁵ Delno gradivo – manjka gradivo za pomenski sklop *Slama*.

66. (6-4) **Starše**,²⁶ p. in ob. Starše. Zapisovalec: Lidija Horvat. Leto zapisa: 1999–2000. Informator: ni podatka. Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).
67. (6-5) **Biš**, p. in ob. Trnovska vas. Zapisovalec: Daniela Štumberger. Leto zapisa: 2008. Informator: ni podatka. Tip gradiva: diplomska naloga (mentorja: Mihaela Koletnik, Bernard Rajh).
68. (6-6) **Juršinci**, p. in ob. Juršinci. Zapisovalec: Jožica Škofic. Leto zapisa: 2004. Informatorji: KH (*1937), AŠ (*1932), OG (*1943). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.
69. (6-7) **Vogričevci**, p. in ob. Ljutomer. Zapisovalec: Katja Jug. Leto zapisa: 2009. Informator: AV (ni podatka o letu rojstva). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Mihaela Koletnik).
70. (6-8) **Cven**, p. in ob. Ljutomer. Zapisovalec: Mateja Kosi. Leto zapisa: 2004. Informatorji: MP (*1949), JS (*1951), AK (*1947). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).

6.3 SLOVENSKOGORIŠKO NAREČJE

71. (6-9) **Črešnjecvi**, p. in ob. Gornja Radgona. Zapisovalec: Jerica Golob. Leto zapisa: 2010. Informatorji: MŽ (*1926). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Mihaela Koletnik).
72. (6-10) **Spodnja Bačkova**, p. in ob. Benedikt. Zapisovalec: Katja Pahler. Leto zapisa: 2011. Informator: AP (*1959). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).

6.4 PREKMURSKO NAREČJE

73. (6-11) **Večeslavci**, p. in ob. Rogašovci. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informatorja: MM (*1962), FM (*1956). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.
74. (6-12) **Pertoča**, p. in ob. Rogašovci. Zapisovalec: Valentina Novak. Leto zapisa: 2010. Informator: AM (*1926). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorici: Vera Smole, Mojca Horvat).
75. (6-13) **Markovci**, p. in ob. Šalovci. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2011. Informator: MG (*1934). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.
76. (6-14) **Brezovci**, p. in ob. Puconci. Zapisovalec: Andreja Jankovič. Leto zapisa: 2011. Informator: PF (*1936). Tip gradiva: seminarska naloga (mentorica: Vera Smole).

---

²⁶ Gre za prehodni govor na stičišču prleškega in slovenskogoriškega narečja panonske narečne skupine ter južno-pohorskega narečja štajerske narečne skupine.

77. (6-15) **Kančevci**, p. Križevci, ob. Moravske Toplice. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informator: JK (*1944). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

78. (6-16) **Bakovci**, p. in ob. Murska Sobota. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informator: ST (*1939). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

79. (6-17) **Dokležovje**, p. in ob. Beltinci. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2010. Informatorji: AG (*1926–2016), TL (*1938), TH (*1932), SH (*1958), MH (*1984). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

80. (6-18) **Lipovci**, p. in ob. Beltinci. Zapisovalec: Barbara Ficko. Leto zapisa: 2000. Informator: BS (*1961). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).

81. (6-19) **Črenšovci**, p. in ob. Črenšovci. Zapisovalec: Milena Salaj. Leto zapisa: 2003. Informator: ni podatka. Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Mihaela Koletnik).

7 KOROŠKA NAREČNA SKUPINA

7.1 PODJUNSKO NAREČJE

82. (7-1) **Libeliče**, p. Libeliče, ob. Dravograd. Zapisovalec: Simona Jerčič. Leto zapisa: 2000. Informator: JP, FK (ni podatka o letu rojstva). Tip gradiva: diplomska naloga (mentorica: Vera Smole).

7.2 MEŽIŠKO NAREČJE

83. (7-2) **Spodnje Javorje**, p. in ob. Črna na Koroškem. Zapisovalec: Mojca Vajdl in Mojca Horvat, pregled zapisa: Jožica Škofic. Leto zapisa: 2011. Informator: RL (*1961). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

84. (7-3) **Ravne na Koroškem**, p. in ob. Ravne na Koroškem. Zapisovalec: Zala Gabrovec in Mojca Horvat, pregled zapisa: Jožica Škofic. Leto zapisa: 2010. Informator: LT (*1939). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

85. (7-4) **Legen**, p. in ob. Slovenj Gradec. Zapisovalec: Mojca Horvat, pregled zapisa: Jožica Škofic. Leto zapisa: 2011. Informatorji: IR (*1929), SK (*1975), AK (1950–2011). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

7.3 SEVERNOPOHORSKO-REMŠNIŠKO NAREČJE

86. (7-5) **Kapla na Kozjaku**, p. Kapla, ob. Podvelka. Zapisovalec: Mateja Rihter in Mojca Horvat. Leto zapisa: 2011. Informator: IR (*1932). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

7.4 ROŽANSKO NAREČJE

87. (7-6) **Pokrče (Poggersdorf, Avstrija)**. Zapisovalec: Januška Gostenčnik, Danila Zuljan Kumar. Leto zapisa: 2017. Informator: MM (*1940). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

88. (7-7) **Zabrda (Saberda, Avstrija)**. Zapisovalec: Januška Gostenčnik, Danila Zuljan Kumar. Leto zapisa: 2017. Informatorja: ML, AL. Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

7.5 OBIRSKO NAREČJE

89. (7-8) **Lepena (Leppen, Avstrija)**. Zapisovalec: Januška Gostenčnik, Danila Zuljan Kumar. Leto zapisa: 2017. Informator: GL (*1943). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

90. (7-9) **Bela (Vellach, Avstrija)**. Zapisovalec: Januška Gostenčnik, Danila Zuljan Kumar. Leto zapisa: 2017. Informator: SR (*1933). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

7.6 ZILJSKO NAREČJE

91. (7-10) **Zahomec (Achomitz, Avstrija)**. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2017. Informator: MK (*1942). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

92. (7-11) **Potoče (Potschach, Avstrija)**. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2017. Informatorji: AR (*1940), FR, (*1938), PH (1952). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo in dopolnjeno z gradivom za Slovanski lingvistični atlas.

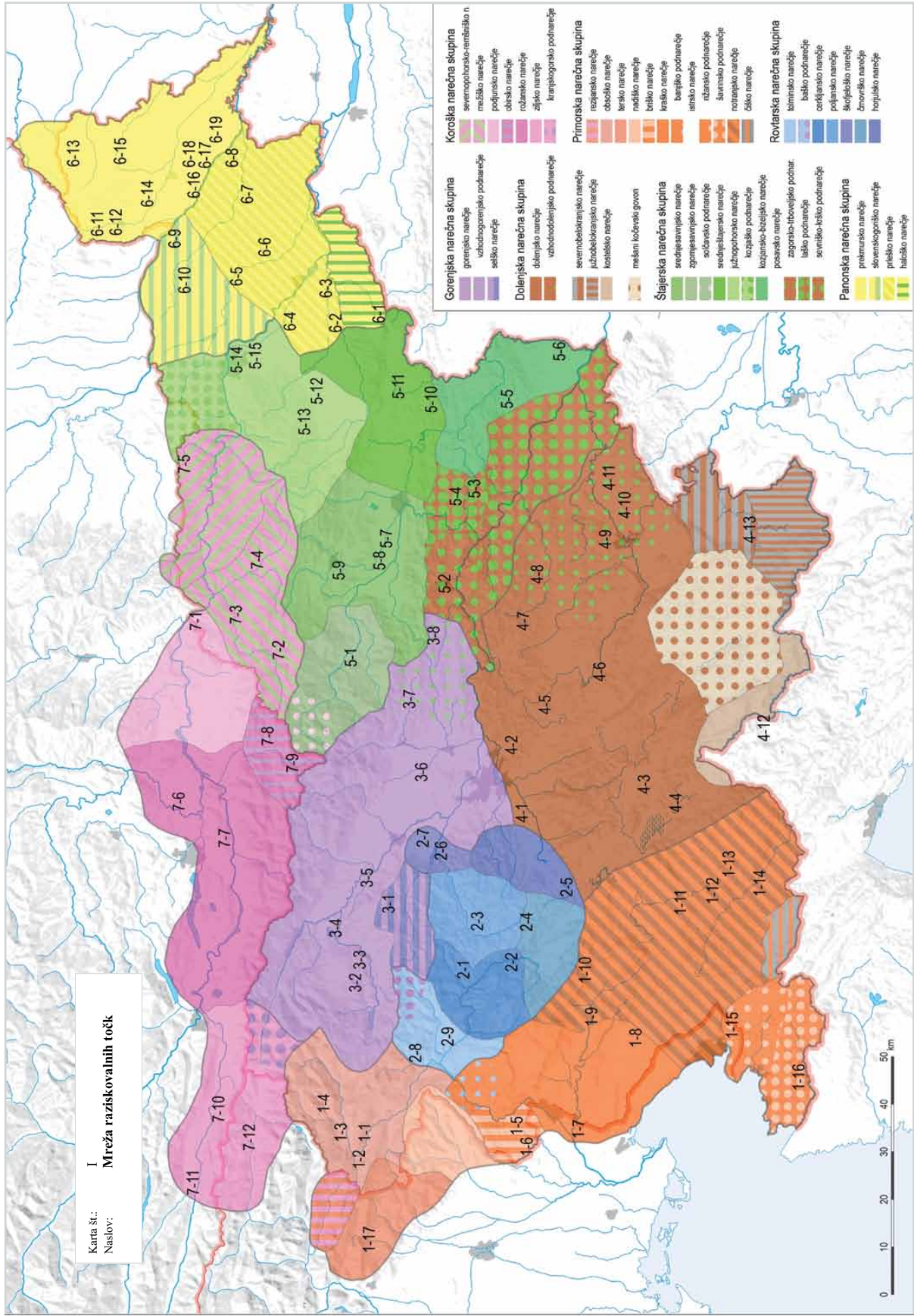
93. (7-12) **Žabnice (Camporosso, Italija)**. Zapisovalec: Mojca Horvat. Leto zapisa: 2017. Informator: MM (*1956). Tip gradiva: pridobljeno s samostojno terensko raziskavo.

1.4.2 KARTA Z MREŽO RAZISKOVALNIH TOČK

Karta je bila za potrebe tega atlasa pripravljena leta 2012²⁷ in posodobljena leta 2017²⁸ na Inštitutu za prostorske in antropološke študije ZRC SAZU, osnova zanjo pa je nastala že za *Slovenski lingvistični atlas* v sodelovanju s sodelavci Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU in Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU.

²⁷ Za izris narečne karte Mreža raziskovalnih točk ter za pripravo osnove za jezikovne karte se najlepše zahvaljujem Petru Pehaniju, sodelavcu Inštituta za prostorske in antropološke študije ZRC SAZU.

²⁸ Na jezikovnih kartah za posamezne pomenske sklope so bile oznake točk za kraje, ki so bili na novo popisani, dodane ročno. To so točke: 1-17, 7-6, 7-7, 7-8, 7-9, 7-10, 7-11 in 7-12.

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

Besedotvorni atlas slovenskih narečij: kulturne rastline vključuje 60 jezikovnih kart, ki so glede na vsebino besedotvorne in leksično-besedotvorne. Analiza narečnih tvorjenk je potekala glede na njihovo oblikovno in pomensko plat, pri čemer je izhodišče oblikovne plati predstavljala morfemizacija tvorjenk, izhajajoča iz spoznanj analitičnega²⁹ besedotvornega pristopa. V tem poglavju so na podlagi besedotvorne literature opredeljeni temeljni pojmi s področja besedotvorja.

2.1 OPREDELITEV POJMOV S PODROČJA BESEDOTVORJA

2.1.1 BESEDOTVORJE

Besedotvorje je mogoče definirati z dveh vidikov, in sicer kot nauk o tvorbi novih besed, ki jih tvorimo iz že obstoječih besed ali besednih zvez, ter kot nauk, ki nas tvorjene besede uči tudi razumeti (Toporišič 2000: 149). Preučuje oblikovno in pomensko razmerje med tvorjenko in njenim besedotvornim predhodnikom, kjer ga na oblikovni ravni zanima morfemska zgradba tvorjenke (besedotvorna podstava in besedotvorno obrazilo), na pomenski ravni pa pomen tvorjenke (sestavljen iz predmetnega pomena besedotvorne podstave in besedotvornega pomena besedotvornega obrazila) (Šekli 2011a: 219).

Teoretične naloge sodobnega slovenskega besedotvorja so tako (Stramljič Breznik 2004: 26): **1)** analiza besedotvorne strukture besedja, katere izsledki prinašajo pomembna spoznanja o tvorbenosti posameznih jezikov, **2)** analiza vloge besedotvorja v tekstu, **3)** analiza medjezikovnih stikov, **4)** morfemska struktura motiviranih besed ter **5)** odkrivanje korenskih in obrazilnih prvin določenega jezika.

---

²⁹ Analitični pristop v besedotvorju je predstavljen v Šekli 2011 in 2013.

K navedenim teoretičnim nalogam sodobnega besedotvorja ta atlas prispeva predvsem na področju analize besedotvorne/morfemske strukture pomensko (pomensko polje kulturne rastline) in zvrstno (slovenska narečja) zamejenega besedja.

Besedotvorje je tu razumljeno z vidika sinhronega analitičnega pristopa, katerega cilji so ugotavljanje nabora besedotvornih obrazil ter njihovih razvrstitvenih značilnosti, kakor tudi ugotavljanje besedotvornih pomenov tvorjenk.

2.1.2 TVORJENOST (MOTIVIRANOST) BESEDE

Razmerje med netvorjeno in tvorjeno besedo je mogoče ugotavljati z vidika zgradbe besede in njene motiviranosti/nemotiviranosti ter na podlagi obstoja/neobstoja besedotvornega predhodnika neke besedne enote.

V *Slovenski slovnici* (Toporišič 2000: 149) je razmerje tvorjena in netvorjena beseda opredeljeno z vidika zgradbe besede – netvorjene besede so z besedotvornega stališča pojmovane kot enodelne, tvorjene pa kot dvodelne, tj. zgrajene iz podstave in obrazila, v *Enciklopediji slovenskega jezika* (1992: 336) pa kot besede, nastale po besedotvornem algoritmu katere izmed besedotvornih vrst. Vidovič Muha (2000: 39) ločuje tvorjenko od netvorjenke na podlagi morfemske obremenjenosti, na podlagi česar so tvorjenke opredeljene kot »[b]esede z najmanj enim morfemom več, /pri čemer je/ njihova morfemska zgradba /.../ torej zapletenejša, večja pomenska obremenitev pa pričakovana«. Stramljič Breznik (2004: 30) govori o tvorjenki, kadar na sinhroni ravni obstaja izrazno in pomensko razmerje med podstavo in iz nje nastalo tvorjenko, v širšem smislu pa, kadar je besedi mogoče ugotoviti vrsto motiviranosti, ki je lahko:

- a) **zvočna** ali **imitativna**, pri kateri so izhodišče motivacije posnemovalni medmeti (na tak način so tvorjeni nekateri glagoli),
- b) **pomenska** ali **semantična**, pri kateri se novi pomeni besed ne tvorijo s pomočjo obrazil, temveč z metaforičnim ali metonimičnim prenosom, pri čemer beseda ohrani svojo morfemsko zgradbo in
- c) **pomensko-morfemska**, ki omogoča sistemsko tvorbo novih besed, ki jih na podlagi istega korena družimo v besedno družino (*ajdišče, ajdovica, ajdovec*), na podlagi istih obrazil pa v isto pomensko skupino (npr. pomen skupnosti je izražen s priponskim obrazilom *-ovje: fižolovje, grahovje*).

Z oblikovnega vidika se znotraj analitičnega³⁰ pristopa (Šekli 2011a: 218) besedotvorno motiviranost besede izvaja glede na sinhrono razvidnost/nerazvidnost besedotvornega

---

³⁰ Ta pristop smo uporabili na tretji stopnji priprave gradiva (glej pogl. *1 Metode priprave gradiva*), saj se je pri ugotavljanju sinhrono tvorjenosti/netvorjenosti besedja znotraj posameznih jezikovnih sistemov (v našem primeru krajevnih govorov) izkazal za najustrežnejšega.

predhodnika in/ali besedotvornega obrazila tvorjenke znotraj opazovanega jezikovnega sistema,³¹ pri čemer se ugotavlja štiri možne kombinacije:

- a) prisotnost besedotvorne podstave in prisotnost besedotvornega obrazila – zgradba tvorjenke je razvidna neposredno,
- b) odsotnost besedotvorne podstave in prisotnost besedotvornega obrazila – zgradba tvorjenke je razvidna posredno iz strukturno vzporednih tvorb, besedotvorna podstava pa iz besedne družine,
- c) prisotnost besedotvorne podstave in odsotnost besedotvornega obrazila – zgradba tvorjenke je razvidna posredno,
- c) odsotnost besedotvorne podstave in odsotnost besedotvornega obrazila – enota je sinhrono netvorjena.

2.1.2.1 Večkratna motiviranost tvorjenke

Nekaterim tvorjenkam je mogoče znotraj obravnavanega jezikovnega sistema določiti samo en besedotvorni predhodnik, eno besedotvorno obrazilo in en besedotvorni pomen, npr. *jagodica* ← *jagod-ica* ← *jagoda* (besedotvorni pomen manjšalnost). Tvorjenke imajo lahko tudi zapletenejšo morfemsko zgradbo in hkratno večkratno besedotvorno motiviranost. Te je mogoče morfemsko segmentirati na enega ali več možnih načinov. (Šekli 2011a: 220) V tem delu so tvorjenke, ki izkazujejo več možnih morfemskih segmentacij, segmentirane na več načinov ter posledično opredeljene z več možnimi besedotvornimi pomeni. Analiza tvorjenk je vključena v komentarje k leksično-besedotvornim kartam.

2.1.2.1.1 Tvorjenke z eno morfemsko segmentacijo

Tvorjenke tipa *zidar* je s sinhronega stališča mogoče morfemsko členiti le na en način, tj. kot *zid-ar*, ker pa imamo opravka z večpomenskim besedotvornim obrazilom *-ar*, je mogoče besedotvorno motiviranost tvorjenke izpeljevati na dva možna načina, tj. iz glagola *zidati*, pri čemer dobi tvorjenka besedotvorni pomen vršilec dejanja, oziroma iz samostalnika *zid*, besedotvorni pomen tvorjenke pa je tako opravkar.

Nastanek večpomenskosti pri besedotvornem obrazilu je posledica večkratne vzporedne besedotvorne motiviranosti: pripona *-ar*, ki tvori samostalnike z besedotvornim pomenom opravkarja/opravljalnika, je preko vzporedne besedotvorne motivacije iz glagola pridobila besedotvorni pomen vršilca dejanja. (Šekli 2011a: 220)

2.1.2.1.2 Tvorjenke z več možnimi morfemskimi segmentacijami

Tvorjenke z več možnimi morfemskimi segmentacijami tipa *repnica* je mogoče členiti na dva načina, tj. kot *rep-n-ica* oz. kot *rep-nica*, kjer imamo opravka z dvema različnima

³¹ Kot jezikovni sistem je v tem atlasu pojmovan krajevni govor, ki je »jezik ožjih, zemljepisno, kulturno in zgodovinsko povezanih področij, pogosto fará, včasih pa celo ene same vasi«. [Krajevni govor] »ima lasten sistem (na vseh jezikovnih ravneh), izoblikovan na osnovi tisočletnega zgodovinskega razvoja in pod vplivom znotraj- in zunajjezikovnih dejavnikov.« (Smole 2000: 9)

besedotvornima obraziloma, vsak ima svoj besedotvorni pomen. Tvorjenka *repnica* je lahko tako na podlagi več besedotvornih predhodnikov motivirana: 1. kot izpridevniška tvorjenka (*repn-ica*) z obrazilom *-ica* in besedotvornim pomenom nosilec lastnosti ali 2. kot izsamostalniška tvorjenka (*rep-nica*) s priponskim obrazilom *-nica* in besedotvornim pomenom opravkar. Pri tvorjenkah tega tipa je tako mogoče na podlagi reinterpretacije morfemske meje računati na nastanek zloženih³² priponskih obrazil, npr. *-nik*, *-nica*, *-njak*, *-ovec*, *-ovje*, *-ovišče*.

2.1.3 OBRAZILO

Obrazila je mogoče razdeliti glede na (Toporišič 2000: 155):

1. **funkcijo**: ponska in končniška sklanjatvena,
2. **naglas**: nenaglašena ali naglašena,
3. **pozicijo**: nahajanje za podstavo (priponska = sufiksalsna, in sicer končna ali nekončna), nahajanje pred podstavo (predponska = prefiksalsna), nahajanje sredi večdelne podstave (medponska = interfiksalsna), nahajanje za podstavo, ločeno od nje (poponska ali prosta = postfiksalsna),
4. **zgradbo**: enodelna ali večdelna obrazila.

2.1.4 BESEDOTVORNI POMENI

Besedotvorni pomeni tvorjenk so v tem delu določani na podlagi besedne vrste besedotvornega predhodnika ter na podlagi morfemizacije priponskega dela tvorjenk. Besedotvornopomenska opredelitev tvorjenk se navezuje izključno na primarne³³ pomene. Besedotvorni pomeni, izhajajoči iz besedne vrste besedotvornega predhodnika, so tako lahko naslednji:

1. za **izsamostalniške** tvorjenke:
  - a. opravkar oziroma upravljalnik (*repnica*),
  - b. prostor (*repišče*),
  - c. manjšalnost (*repica*),
  - d. večalnost (*repulja*),
  - e. skupnost (*repje*),
  - f. strukturalni pomen pripone;

³² Pri kartiranju smo upoštevali le eno izhodiščno morfemizacijo, tj. z največjim možnim številom morfemov, in sicer brez reinterpretacije morfemske meje in brez zloženih priponskih obrazil, tako je leksem *repnica* kartiran kot *rep-n-ica* in ne kot *rep-nica*. Na obe možni segmentaciji pa je opozorjeno v komentarjih k leksično-besedotvornim kartam. Drugačna rešitev je vpeljana v Kumin Horvat (2017), kjer smo lekseme besedotvorno analizirali z ozirom na razvrstitvene značilnosti priponskih obrazil – v našem primeru srednjepolskih obrazil *-ovje*, *-išče*, *-ce* in *-lo*, tj. le z eno morfemizacijo (*bob-ovje*, *ječmen-ovje*; *detelj-išče*).

³³ Drugotni besedotvorni pomeni, ki jih srečamo pri Toporišiču (2000), kot npr. čas (iz glagola npr. *mlaj*, iz pridevnika, npr. *jurjevo*), snov (iz glagola, npr. *izmeček*, iz pridevnika, npr. *malinovec*) tako v tem deluniso bili vpeljani.

2. za **izpridevniške** tvorjenke:
  - a. nosilec oz. nosilnik lastnosti (*belec*),
  - b. lastnost (*belina*),
  - c. popredmetena lastnost (*belina*);

3. za **izglagolske** tvorjenke:
  - a. vršilec oz. vršilnik dejanja (*žgalec*),
  - b. dejanje (*žganje*),
  - c. rezultat dejanja (*žganje*).

2.2 TVORJENKE Z VMESNIM MORFEMOM *-OV-*³⁴

Zaradi večfunkcijskosti morfema *-ov-*³⁵ in posledično različnih interpretacij tvorjenk, ki jih ta tvori, smo se odločili, da tvorjenke z vmesnim morfemom *-ov-* izpostavimo v posebnem poglavju. Tvorjenke so v tem poglavju razvrščene na podlagi strukture priponskih nizov³⁶ (11 skupin), nadalje pa še v podskupine glede na spol oz. besedno vrsto simpleksa, ki je lahko ženskega, moškega ali srednjega spola, maloštevilne tvorjenke pa imajo v podstavi glagolski simpleks. Zaradi različnih glasoslovnih sistemov krajevnih govorov, v katerih so bile tvorjenke pridobljene, so te v tem poglavju prikazane v poknjiženi obliki.

Funkcija morfema *-ov-* je v tvorjenki odvisna od kategorialnih lastnosti samostalniškega simpleksa iz podstave (npr. pripadnost določeni paradigmi, nekdanjim *a*-jevskim, *o*-jevskim oz. *u*-jevskim sklanjatvam), kakor tudi od priponskega obrazila tvorjenk (npr. *-jak*, *-ica*, *-išče*) ter od njegovih razvrstitvenih možnosti (npr. (ne)družljivost pripone s pridevniško besedotvorno podstavo).

Morfem *-ov-* ima tako v tvorjenkah lahko več funkcij: a) pri tvorjenkah iz osnov nekdanjih *u*-sklanjatev se pojavlja kot del **osnove**, b) pri izpridevniških tvorjenkah iz pridevnikov na *-ov* tvorijo **podstavo tvorjenke**, c) v tretjem primeru pa morfem *-ov-* nastopa kot del **priponskega niza**, ki je z abstrakcijo zloženih pripon³⁷ tipa *-ovnik*, *-ovica* nastal bodisi iz tvorjenk z osnovo, pripadajočo nekdanji *u*-sklanjatvi, bodisi z abstrakcijo zloženih pripon tipa *-ovec*, *-ovka* po reinterpreteraciji morfemske meje iz tvorjenk s pridevnikom na *-ov* v besedotvorni podstavi.

³⁴ To poglavje je nastalo na osnovi članka *Narečne tvorjenke z vmesnim morfemom -ov/-ev- iz pomenskega polja kulturne rastline* (Horvat 2016).

³⁵ Ob morfemu *-ov-* se v gradivu pojavlja še po preglasu premenjena oblika *-ev-* (npr. *češnjevvec*), ki je razvidna le iz gradivskega dela, v teoretičnem delu pa nanjo ni posebej opozorjeno.

³⁶ Priponski niz je skupina obrazil višjestopenjske tvorjenke, prikazana z najvišjo stopnjo morfemizacije (npr. *-ov-in-je*).

³⁷ O abstrakciji zloženih priponskih obrazil glej Šekli (2011: 124).

Kot je razvidno iz navedb obravnavane slovenske (Bajec 1950, Stramljič Breznik 1999, Toporišič 2000) in slovanske (Sławski 1950) literature s področja besedotvorja, so tvorjenke z morfemom *-ov-*, pri katerih je ta del podstave oz. priponskega niza (in ne osnove), obravnavane različno predvsem zaradi različnih morfemskih členitev tvorjenke: 1. obravnava celotnih priponskih nizov kot zložene pripone, npr. *-ovec*, *-ovka*, *-ovje* oz. 2. obravnava tvorjenk kot izpridevniških tvorb s pridevnikom na *-ov* v podstavi (ki tako ni del priponskega niza). Glede na to, da je tvorjenke z več kot enim priponskim obrazilom mogoče morfemizirati oz. interpretirati na različne načine, so tvorjenke z morfemom *-ov-* v nadaljevanju interpretirane v skladu z obema možnima interpretacijama, in sicer kot podstavni morfem ali kot morfem zložene pripone.

2.2.1 TVORJENKE Z VMESNIM MORFEMOM *-OV-* V *BESEDOTVORNEM ATLASU SLOVENSКИH NAREČIJ: KULTURNE RASTLINE*

1. *-ov-əc*

Tvorjenke tipa *češnjevvec*, *grahovec* so v Bajec (Bajec 1950: 106), Stramljič Breznik (1999), Sławski (Sławski 1974: 99) in Toporišič (Toporišič 2000: 171) obravnavane kot izpridevniške tvorjenke s pridevnikom na *-ov-* v podstavi in s pripono *-əc*, torej z besedotvornim pomenom nosilec lastnosti. Zloženo pripono, ki se je abstrahirala iz tovrstnih tvorb in se pripenja neposredno na samostalniške podstave, tvorjenka pa ima besedotvorni pomen opravljalnik, omenjata Sławski (Sławski 1974: 99) in Toporišič (Toporišič 2000: 176–178).

GRADIVO:

- a) tvorjenke z ženskospolskim simpleksom:³⁸

ajdovec (ajda) ‘ajdova slama’, **bunkovec** (bunka) ‘jabolčni mošt, hruškov mošt’, **češnjevvec** (češnja) ‘češnjevo žganje’, **drobtinovec**³⁹ (drobtina) ‘jabolčno žganje’, **gruševec** (gruša) ‘hruškov mošt’, **gruškovec** (gruška) ‘hruškovo žganje, hruškov mošt’, **hruševec** (hruša) ‘hruškovo žganje, hruškov mošt’, **hruškovec** (hruška) ‘hruškovo žganje, hruškov mošt’, **lesnikovec** (lesnika) ‘divja jablana’, **repovec** (repa) ‘repni listi, porezano repni listi’, **tepkovec** (teпка) ‘hruškovo žganje, hruškov mošt’, **tropinovec** (tropina) ‘jabolčno žganje, hruškovo žganje’;

- b) tvorjenke z moškospolskim simpleksom:

bažolovec (bažol) ‘fižolova slama’, **bobovec** (bob) ‘fižolova slama’, **dropovec** (drop) ‘jabolčno žganje’, **fažulovec** (fažul) ‘fižolova slama’, **ječmenovec** (ječmen)

³⁸ Simpleks je naveden v oklepaju ob tvorjenki.

³⁹ Kot izhodiščni besedotvorni predhodnik tvorjenke se tukaj obravnavajo podstave levo od morfema *-ov-*, za tvorjenko *drobtinovec* beseda *drobtina* in ne *drob*, za tvorjenko *lesnikovec* beseda *lesnika* in ne *les*.

- ‘ječmenova slama’, **korenovec** (koren) ‘korenjevi listi’, **krompirjevec** (krompir) ‘krompirjevica (listje),’ **prežigovec**⁴⁰ (prežig) ‘žganje’;
- c) tvorjenke s srednjepolskim simpleksom:
jabolkovec (jabolko) ‘jabolčno žganje, jabolčni mošt’, **korenjevec** (korenje) ‘korenjevi listi’, **sadjevec** (sadje) ‘jabolčno žganje, jabolčni mošt, hruškovo žganje, hruškov mošt, češnjevo žganje’;
- č) tvorjenke z glagolskim simpleksom:
tolkovec (tolči) ‘jabolčni mošt, hruškov mošt’.

Zbrane narečne tvorjenke imajo v simpleksu žensko-, moško- in srednjepolske samostalnice, ki ne spadajo v nekdanjo *u*-jevsko sklanjatev. Ena tvorjenka je izpeljana iz glagolske podstave. Morfem *-ov-* je tako v tvorjenkah na *-ov-æc* mogoče obravnavati kot a) podstavni morfem, tvorjenke pa opredeljevati kot izpridevniške z besedotvornim pomenom nosilnik lastnosti, oz. kot b) morfem zložene pripone *-ovec*, tvorjenke pa opredeljevati kot izsamostalniške z besedotvornim pomenom opravljalnik.

2. *-ov-n-ik*

Bajec (1950: 85–88) tvorjenke s tem priponskim nizom strukturno razume kot: samostalnik + *-ov* + *-n* + *-ik*, npr: *ajdovnik*, *deževnik*, ki se od tvorjenk tipa *repnik*, *zelnik* ločujejo le na podlagi morfema *-ov-*, katerega funkcija je pridevniška pripona besedotvornega predhodnika. »Vsekakor so pravilne tvorbe iz živalskih in rastlinskih imen, nadalje iz samostalnikov, ki zaznamuje blago. Vendar je poleg teh še dosti drugih primerov iz žive ljudske govornice, kjer moramo v formantu *-ov-* videti še nekaj več kakor samo posesivno obrazilo, najbrž tisti *-ov-*, ki je karakteristikon *ŷ*-jevske deklinacije«. Toporišič (2000: 170, 176) tvorjenke s tem priponskim nizom izpeljuje na dva načina: 1. iz pridevniške podstave z besedotvornim pomenom nosilec lastnosti, npr. *duhovnik*, in 2. iz samostalniške podstave z zloženo pripomo *-ovnik* ter besedotvornim pomenom opravkar/opravljalnik npr. *čarovnik*, *darovnik*, *mirovnik*. Sławski tega priponskega niza ne omenja.

V Furlan (2010: 209) je nastanek morfema *-ov-* pri tvorjenkah tipa *bukovnik*, *rakovnik*, tj. z ženskospolskim in moškospolskim simpleksom, razložen na podlagi primerjanja pridevniških variant tipa **cъrkovъnъ* : **cъrkъvenъ* (← **cъrky*, g. **cъrkъve*), sln. *cerkovni* : *cerkveni*.⁴¹

⁴⁰ Kot izhodiščni besedotvorni predhodnik tvorjenke se obravnava beseda *prežig*.

⁴¹ Ti dve pridevniški varianti sta pričakovani kot izpeljavi iz samostalnikov ženskega spola na **-y*, ki so prehajali v *a*-jevsko sklanjatev (**cъrky* ‘cerkev’ → **cъrkъva*, **buky* ‘bukev’ → **bukъva*, **smoky* ‘smokva’ → **smokъva*, **svekry* ‘moževa mati’ → **svekrъva*, **žbrny* ‘mlinski kamen’ → **žbrnъva* ...). Pridevniki iz navedenih podstav so bili lahko izpeljani iz treh oblikovnih tipov, tj. 1. iz prvotnejših samostalnikov tipa **cъrky*, 2. iz posplošenih akuzativnih oblik tipa **cъrkъvъ*, sln. *cerkev* ali 3. iz mlajših oblik tipa **cъrkъva*, pri vseh pa je pričakovano, da bo v izpeljani obliki nastopala historično upravičena samostalniška osnova na **-v-*, tj. **cъrkъv-*, **bukъv-*, **smokъv-*, oz. mlajša oblika, ki je tvorba pridevnikov iz samostalniške osnove na **-ov-*, npr. **cъrk-ov-*, **buk-ov-*, **smok-ov-*. Ta mlajša oblika je lahko nastala šele, ko so se ob akuzativih tipa **svekrъvъ* začeli tvoriti novi s polnostopenjskim *-ov-*, ki so neologistične oblike, ki so pri osnovah na **-y/-ъv-* lahko nastale zaradi homonimnega izglasja *-y* z nazalnimi osnovami tipa *kamy*. To je povzročilo, da se je polnostopenjskost sufiksa v tož. edn. s tipa *kamъnъ* začela

GRADIVO:

- a) tvorjenka z moškospolskim simpleksom:
bobovnik (bob) 'fižolova slama'.

Zapisana narečna tvorjenka (*bobovnik*) ima v simpleksu enozložni moškospolski samostalnik, ki ne spada v nekdanjo *u*-jevsko sklanjatev. Morfem *-ov-* je tako v tvorjenkah na *-ov-n-ik* mogoče obravnavati kot a) podstavni morfem, s katerim je tvorjen pridevnik *bobov*, tvorjenke pa opredeljevati s pomenom nosilnik lastnosti, oz. kot b) morfem zložene pripone *-ovnik*, tvorjenke pa opredeljevati kot izsamostalniške z besedotvornim pomenom opravljajnik.

3. *-ov-ica*

Bajec (1950: 100), Sławski (1974: 98) in Toporišič (2000: 175) tvorjenke tipa *ajdovica*, *bobovica* opredeljujejo kot izpridevniške tvorbe, tj. s pridevnikom na *-ov-* v podstavi. Razlika je le v besedotvornopomenski opredelitvi: Bajec in Sławski jih razumeta kot nosilnik/nosilec lastnosti, Toporišič pa vpeljuje konkretizirani besedotvorni pomen snov. Zložena pripona *-ovica* ni omenjena.

GRADIVO:

- a) tvorjenke z ženskospolskim simpleksom:
ajdovica (ajda) 'ajdova slama', **formentovica** (formenta) 'koruzna slama', **gruškovica** (gruška) 'hruškovo žganje, hruškov mošt', **tropinovica** (tropina) 'jabolčno žganje';
- b) tvorjenke z moškospolskim simpleksom:
bobovica (bob) 'fižolova slama', **fižkovica** (fižek) 'fižolova slama', **fižolovica** (fižol) 'fižolova slama', **formentinovica** (formentin) 'koruzna slama', **ječmenovica** (ječmen) 'ječmenova slama', **korenovica** (koren) 'korenjevi listi', **krompirjevica** (krompir) 'krompirjevica (listje)', **krumpljevica** (krumpelj) 'krompirjevica (listje)', **mernovica** (meren) 'korenjevi listi';
- c) tvorjenka s srednjespolskim simpleksom:
korenjevica (korenje) 'korenjevi listi'.

---

prenašati tudi v akuzative osnov na **-y/-ъv-*. Ti akuzativi so najverjetneje vplivali na to, da so ob pridevnikih s samostalniško osnovo tipa **cъrkъv-*, npr. **cъrkъv-enъ*, sln. *cerkven*, začeli nastajati novi pridevniki s samostalniško osnovo tipa **cъrkov-*, in sicer s priponama a) **-ъnъ*, **cъrkov-ъnъ*, sln. *cerkoven* ali b) s pripono **-ъ*, **smokov-ъ*. Razmerje med starejšo samostalniško osnovo tipa **cъrkъv-* in mlajšo samostalniško osnovo tipa **cъrkov-* je razvidno tudi iz drugih izpeljav, npr. hrv. *breskvik* 'breskov sadovnjak' < **breskъv-ik* in hrv. *smokovik* < **smokov-ik*. Izpeljava iz novih osnov tipa **cъrkov-* je vplivala na nastanek pridevnikov tipa **bukovъ* < **bukov-ъ*, kjer je bil morfem *-ov* občuten kot pridevniški. Na podlagi razmerij tipa **synovъ* (adj.) : **synъ* (m.) so začeli nastajati tudi novi samostalniki tipa **bukъ* 'bukev'. S pripono *-ov* so se tako začeli tvoriti pridevniki iz moško- in ženskospolskih podstav, poleg *bukov* in *rakov* tudi *lipov*, *malinov* oz. že predhodno *breskov*. (Furlan 2010: 209)

Zapisane narečne tvorjenke imajo v simpleksu žensko-, moško- in srednjespolske samostalnice, ki ne spadajo v nekdanjo *u*-jevsko sklanjatev. Morfem *-ov-* je tako v tvorjenkah na *-ov-ica* mogoče obravnavati kot a) podstavni morfem, s katerim je tvorjen pridevnik, tvorjenke pa opredeljevati s pomenom nosilnik lastnosti, oz. kot b) morfem zložene pripone *-ovica*, tvorjenke pa opredeljevati kot izsamostalniške z besedotvornim pomenom *opravljalnik*.

4. *-ov-n-ica*

Bajec (1950: 105) vidi v tvorjenkah tipa *deževnica*, *domovnica*, *glasovnica*, *polovnica* zloženo pripono *-nica*, ki se »dodaja tudi vmesnim formantom *-ov/-ev*«. Besedotvornih predhodnikov besednovrstno ne opredeljuje, prav tako besedotvornopomensko ne opredeljuje niti tvorjenk.

Toporišič izpeljuje tvorjenke iz pridevniške podstave s pripono *-ica*, npr. *vozovnica*, *tipkovnica*, besedotvornopomensko pa jih opredeljuje na več načinov: kot konkretizirana lastnost (2000: 173), prostor, npr. *črkovnica*, *blagovnica* (2000: 174) in snov, npr. *slivovica* (2000: 175), iz česar je razvidno, da pri opredelitvah ne izhaja iz primarnih, temveč iz konkretiziranih besedotvornih pomenov. Tvorjenka *blagovnica* je obravnavana celo na dva načina, tudi kot izsamostalniška s pripono *-nica* in s pomenom prostor (Toporišič 2000: 181). Sławski (1974) tvorjenk s tem priponskim nizom ne obravnava.

GRADIVO:

- a) tvorjenka z ženskospolskim simpleksom:
gruškovnica (gruška) 'hruškovo žganje, hruškov mošt'.

Zapisana narečna tvorjenka (*gruškovnica*) ima v simpleksu ženskospolski samostalnik, ki ne spada v nekdanjo *u*-jevsko sklanjatev. Morfem *-ov-* je tako v tvorjenkah na *-ov-n-ica* mogoče obravnavati kot a) podstavni morfem, s katerim je tvorjen pridevnik, tvorjenke pa opredeljevati s pomenom nosilnik lastnosti in z zloženo pripono *-nica*, oz. kot b) morfem zložene pripone *-ovnica*, tvorjenke pa opredeljevati kot izsamostalniške z besedotvornim pomenom *opravljalnik*.

5. *-ov-išč-n-ica*

Tvorjenke s tem priponskim nizom v Bajec (1950), Sławski (1974), Stramljič Breznik (1999) in Toporišič (2000) niso obravnavane.

GRADIVO:

- a) tvorjenki z moškospolskim simpleksom:
boboviščnica (bob) 'krompirjevica (listje)', **krompiroviščnica** (krompir) 'krompirjevica (listje)'.

Zapisani dve narečni tvorjenki imata v simpleksu moškospolska samostalnika, ki ne spada v nekdanjo *u*-jevsko sklanjatev. Morfem *-ov-* je tako v tvorjenkah na *-ov-išč-n-ica* mogoče obravnavati kot a) podstavni morfem, s katerim je tvorjen pridevnik, oz. kot b) morfem zložene pripone *-ovišče*, na katero se pripenja druga zložena pripona *-nica*.

6. *-ov-šč-n-ica*

Tvorjenke s tem priponskim nizom v Bajec (1950), Sławski (1974), Stramljič Breznik (1999) in Toporišič (2000) niso obravnavane.

GRADIVO:

- a) tvorjenka z ženskospolskim simpleksom:
ajdovščnica (ajda) ‘ajdova slama’.

Narečna tvorjenka *ajdovščnica* ima v simpleksu ženskospolski samostalnik, ki ne spada v nekdanjo *u*-jevsko sklanjatev. Morfem *-ov-* je tako v tvorjenkah na *-ov-šč-n-ica* mogoče obravnavati kot a) podstavni morfem, s katerim je tvorjen pridevnik *ajdov*, oz. kot b) morfem zložene pripone *-ovski*, na katero se pripenja druga zložena pripona *-nica*.

7. *-ov-ka*

Bajec (1950: 93), Sławski (1974: 94) in Toporišič (2000: 171) tvorjenke tipa *ajdovka*, *fižolovka* opredeljujejo kot izpridevniške iz pridevnikov na *-ov* v podstavi in s pripono *-ka*, besedotvornopomensko pa kot nosilec/nosilnik lastnosti. Zložene pripone *-ovka* Bajec in Sławski ne omenjata, pač pa jo navaja Toporišič (2000: 177, 183), in sicer pri izsamostalniških tvorjenkah, npr. *grmovka* s pomenom opravkar/opravljalnik in *pekovka* s pomenom feminativ.

GRADIVO:

- a) tvorjenke z ženskospolskim simpleksom:
ajdovka (ajda) ‘ajdova slama’, **gruševka** (gruša) ‘hruškov most’, **rženovka** (rž) ‘ržena slama’, **rževka** (rž) ‘ržena slama’, **tropinovka** (tropina) ‘repnica (voda)’;
- b) tvorjenke z moškospolskim simpleksom:
bobovka (bob) ‘krompirjevica (listje)’, **fižolovka** (fižol) ‘fižolova slama’, **fižonovka** (fižon) ‘fižolova slama’, **fožonovka** (fožon) ‘fižolova slama’, **fržolovka** (fržol) ‘fižolova slama’, **grahovka** (grah) ‘fižolova slama’, **ječmenovka** (ječmen) ‘ječmenova slama’, **krompirjevka** (krompir) ‘krompirjevica (listje)’, **krompirnovka** (krompirn-) ‘krompirjevica (listje)’, **runkljevka** (runkelj) ‘pesni listi’;
- c) tvorjenka s srednjepolskim simpleksom:
korenjevka⁴² (korenje) ‘korenjevi listi’.

⁴² Kot izhodiščni besedotvorni predhodnik tvorjenke se obravnava *korenje*.

Zbrane narečne tvorjenke imajo v simpleksu žensko-, moško- in srednjepolske samostalnice, ki ne spadajo v nekdanjo *u*-jevsko sklanjatev. Morfem *-ov-* je tako v tvorjenkah na *-ov-ka* mogoče obravnavati kot a) podstavni morfem, tvorjenke pa opredeljevati kot izpridevniške z besedotvornim pomenom nosilnik lastnosti, oz. kot b) morfem zložene pripone *-ovka*, tvorjenke pa opredeljevati kot izsamostalniške z besedotvornim pomenom opravljalik.

8. *-ov-ina*

Bajec (1950: 52) tvorjenke tipa *hruškovina*, *fižolovina* pojmuje kot izsamostalniške z zloženo pripono *-ovina*. »Te izvedenke imajo pomen, kakršnega daje pripona *-ov* sama po sebi, pri osebah svojilnega, sicer pa pomen pripadnosti, saj je le ta svojilnosti najbližje«. Tvorjenke iz snovnih imen besedotvornopomensko opredeljuje kot kolektiv. Da je tvorba z zloženo pripono sekundarna, dokazujejo tudi besedotvorne vzporednice, tj. prav tako izsamostalniške, z nezloženo pripono *-ina* in enakima besedotvornim in slovarskim pomenom (*klobučina* : *klobučevina*, *pajčina* : *pajčevina*). Pripomo *-ov-* ponekod vidi kot karakteristikon nekdanje *u*-sklanjatve (*rodovina*, *domovina*, *duhovina*, *godovina*). Kot izsamostalniške z zloženo pripomo *-ovina* jih obravnava tudi Sławski (1974), npr. *blatovina*, *bobovina*, in sicer s pomenoma opravljalik in skupnost, npr. *borovina*. Nekoliko drugače so obravnavane pri Toporišiču, in sicer na dva načina: 1. kot izpridevniške tvorjenke z različnimi (predvsem konkretiziranimi) besedotvornimi pomeni: konkretizirana lastnost, npr. *bukovina* 'gozd' (Toporišič 2000: 173), prostor, npr. *kraljevina*, *grofovina* (Toporišič 2000: 174), in snov, npr. *hrastovina*, *lipovina*, *koruzovina* (Toporišič 2000: 175), 2. kot izsamostalniške z zloženo pripomo *-ovina* in besedotvornim pomenom skupnost, npr. *hrastovina*, *srebrovina* (Toporišič 2000: 184). Stramljič Breznik (1999: 68) tvorjenke tipa *fižolovina*, *krompirjevina* opredeljuje kot izpridevniške s pomenom nosilnik lastnosti.

GRADIVO:

- a) tvorjenke z ženskospolskim simpleksom:
  - fržoličevina** (fržolica) 'fižolova slama', **hruševina** (hruša) 'krompirjevica (listje)', **koruzovina** (koruza) 'koruzna slama', **repičevina** (repica) 'krompirjevica (listje)', **repovina** (repa) 'repni listi', **turščičevina** (turščica) 'koruzna slama';
- b) tvorjenke z moškospolskim simpleksom
  - fižolovina** (fižol) 'fižolova slama', **krompirjevina** (krompir) 'krompirjevica (listje)', **turškovina**⁴³ 'koruzna slama'.

Zbrane narečne tvorjenke imajo v simpleksu žensko-, moško- in srednjepolske samostalnice, ki ne spadajo v nekdanjo *u*-jevsko sklanjatev. Ena tvorjenka je izpeljana iz glagolske podstave. Morfem *-ov-* je tako v tvorjenkah na *-ov-ina* mogoče obravnavati kot a) podstavni morfem, tvorjenke pa opredeljevati kot izpridevniške z besedotvornim pomenom

⁴³ Besedotvorni predhodnik tvorjenke je pridevnik *turški*, simpleks pa *Turek* oz. *Turčija*.

popredmetena lastnost, oz. kot b) morfem zložene pripone *-ovina*, tvorjenke pa opredeljevati kot izsamostalniške z besedotvornim pomenom *opravljalnik* oz. *skupnost*. Pri izglagolski tvorjenki je morfem *-ov-* del zložene podstave.

9. *-ov-je*

Bajec (1950: 12) in Sławski (1974: 85) tvorjenke tipa *hruškovje*, *grahovje* pojmujeta kot izsamostalniške z zloženo pripono *-ovje* in besedotvornim pomenom *skupnost*. Bajec opozarja, da le izrazna raven tvorjenke nakazuje na izpeljavo iz svojilnih pridevnikov na *-ov*, ki je najpogostejša ravno pri fitonimih, vendar pa je morfem *-ov-* obrazilo nekdanje *u-sklanjatve*. »Kako naj bi sicer tolmačili izvedenke, kakor so *gorovje*, *vodovje*? Primer *valovje* nam kaže, kako je preko plurala prišlo do zbirnega pomena«.

Na dva načina so tvorjenke obravnavane pri Toporišiču (2000: 173, 184), in sicer 1. kot izpridevniške s pomenom konkretizirana lastnost, npr. *jelševje*, *bukovje*, in kot 2. izsamostalniške s pomenom *skupnost*, npr. *hrastovje*, *gabrovje*, *bodičevje*.

GRADIVO:

- a) tvorjenke z ženskospolskim simpleksom:
čompovje (čompa) 'krompirjevica (listje)', **repičevje** (repica) '(porezano) repni listi', **repovje** (repa) '(porezani) pesni listi';
- b) tvorjenki z moškospolskim simpleksom:
bobovje (bob) 'fižolova slama', **ječmenovje** (ječmen) 'ječmenova slama';
- c) tvorjenka s srednjespolskim simpleksom:
stablovje (stablo) 'krompirjevica (listje)'.

Zbrane narečne tvorjenke imajo v simpleksu žensko-, moško- in srednjespolske samostalnike, ki ne spadajo v nekdanjo *u-jevsko* sklanjatev. Ena tvorjenka je izpeljana iz glagolske podstave. Glede na razvrstitvene značilnosti pripone *-je*, ki se pripenja na samostalniško podstavo, opredeljujemo morfem *-ov-* kot enoto zložene pripone *-ovje*, tvorjenke pa kot izsamostalniške z besedotvornim pomenom *skupnost*.

10. *-ov-in-je*

Tvorjenke s tem priponskim nizom v Bajec (1950), Sławski (1974), Stramljič Breznik (1999) in Toporišič (2000) niso obravnavane.

GRADIVO:

- a) tvorjenki z moškospolskim simpleksom:
grahovinje (grah) 'fižolova slama', **sirkovinje** (sirek) 'koruzna slama'.

V gradivu zapisani narečni tvorjenki imata v simpleksu moškospolski samostalnik, ki ne spada v nekdanjo *u*-sklanjatev. Morfem *-ov-* je tako v tvorjenkah na *-ov-in-je* mogoče obravnavati kot del zložene pripone *-ovina* podstavnega samostalnika *grahovina*, *sirkovina*, tvorjenko pa kot izsamostalniško z besedotvornim pomenom *skupnost*.

11. *-ov-išče*

Bajec (1950: 113) in Stramljič Breznik (1999: 94) pojmuta tovrstne tvorjenke kot izpridevniške, npr. *ajdovišče*, *grahovišče*. Drugačno opredelitev srečamo pri Sławskem (1974: 95), ki v priponskem nizu *-ov-išče* vidi zloženo pripono in varianto *k -išče*, element *-ov-* pa izvira iz prvotnih *u*-jevskih osnov, npr. *domovišče*, *stanovišče*, mogoč pa je tudi vpliv glagolov na *-ovati* in pridevnikov na *-ov*. Toporišič (2000) tvorjenk s tem priponskim nizom ne obravnava.

GRADIVO:

- a) tvorjenki z moškospolskim simpleksom:

grahovišče (grah) ‘fižolova slama’, **krumpljevišče** (krumpelj) ‘krompirjevica’.

Zbrane narečne tvorjenke imajo v simpleksu žensko- in moškospolske samostalnike, ki ne spadajo v nekdanjo *u*-jevsko sklanjatev. V skladu z razvrstitvenimi možnostmi pripone *-išče*, ki se pripenja na samostalniške oz. glagolske podstave, morfema *-ov-* ni mogoče obravnavati kot pridevniško pripono, pač pa kot del zložene pripone *-ovišče*, tvorjenke pa opredeliti kot izsamostalniške z besedotvornim pomenom *opravljalnik*.

Kot je razvidno iz navedb obravnavane slovenske (Bajec 1950; Stramljič Breznik 1999; Toporišič 2000) in slovanske (Sławski 1950) literature s področja besedotvorja, so tvorjenke z morfemom *-ov-*, pri katerih je ta del podstave oz. priponskega niza (in ne osnove), obravnavane različno predvsem zaradi različnih morfemskih členitev tvorjenke: 1. obravnava celotnih priponskih nizov kot zložene pripone, npr. *-ovec*, *-ovka*, *-ovje*, oz. 2. obravnava tvorjenk kot izpridevniških tvorb s pridevnikom na *-ov* v podstavi (ki tako ni del priponskega niza).

V poglavju smo tako želeli prikazati različne načine interpretacij oz. morfemizacij višjestopenjskih tvorjenk, pri čemer smo izhajali iz gradivskega korpusa narečnih tvorjenk, vezanih na pomensko polje *kulturne rastline*. Menimo, da je zaradi večfunkcijskosti morfema *-ov-* višjestopenjske tvorjenke, ki jih ta morfem tvori, nemogoče enoznačno morfemizirati, pač pa je ob izhajanju iz formalne plati tvorjenke neobhodno upoštevanje vseh možnih morfemizacij in s tem določitev različnih besedotvornih pomenov tvorjenke. Pri kartograflanju smo upoštevali le eno izhodiščno morfemizacijo, tj. z največjim možnim številom morfemov, in sicer brez reinterpreteracije morfemske meje in brez zloženih priponskih obrazil, tako je leksem *repnica* kartiran kot *rep-n-ica* in ne kot *rep-nica*. Na obe možni segmentaciji pa je opozorjeno v komentarjih k leksično-besedotvornim kartam.

3 METODE KARTIRANJA IN KOMENTIRANJA NAREČNEGA GRADIVA

Namen atlasa je prikaz in interpretacija leksične in besedotvorne raznolikosti narečnega pomensko zamejenega gradiva. Ugotavljamo areale strukturnih tipov leksemov ter pogostnost posameznega strukturnega tipa ter areale in pogostnost posameznih priponskih obrazil. V tem poglavju so predstavljena metodološka izhodišča kartiranja in komentiranja gradiva.

3.1 RAZVOJ METOD KARTIRANJA V SLOVENSKEM NAREČJESLOVJU

Metode kartiranja jezikovnih podatkov so se v slovenskem prostoru večinoma razvijale skladno s projektoma *Slovenski lingvistični atlas* in *Slovanski lingvistični atlas*, pri katerih sodelujejo slovenski dialektologi. Prve karte, ki sta jih v petdesetih letih 20. stoletja pripravila Tine Logar in Jakob Rigler, so bile rokopisne napisne in simbolne, predvsem sodelovanje pri *Slovanskem lingvističnem atlasu* pa je slovenskim dialektologom dalo znanje za razvoj metod kartiranja, tako so naprednejše karte pri nas začele nastajati na prelomu osemdesetih in devetdesetih let 20. stoletja. Leta 1988 je Vera Smole objavila leksično karto za *cvetnonedeljsko butaro* (Smole 1988), leta 1990 pa Francka Benedik leksično karto za poimenovanje *gozda* in glasoslovno karto za reflekse jata v besedi *sneg* (Benedik 1990). Do leta 2000 so bile karte izrisovane ročno⁴⁴ na tiskano podlago, prve z računalniškimi orodji izdelane karte pa so začele nastajati leta 2001⁴⁵ (Jožica Škofic, Zoran Stančič in Tomaž

---

⁴⁴ Prve objavljene karte (Smole 1988, Benedik 1990) so bile simbolne, medtem ko je bila prva kombinirana izoglosno-simbolna karta objavljena leta 1996 (Smole), čista izoglosna pa leta 2000 (Smole 2000b). Novost na področju tehnik kartiranja predstavlja tudi ploskovna karta, s katero je Smole (2006) prikazala pojave iz oblikoslovne ravnine.

⁴⁵ Tudi računalniške karte so bile sprva in vse do izida SLA 1 (2012) simbolne, kjer je bil sistem simbolov izbran prav tako na podlagi načel, oblikovanih na temeljih Slovanskega lingvističnega atlasa, medtem ko so bile pri kombiniranih izoglose (npr. Smole 2002) dodane ročno, napisi (npr. Škofic 2004c) pa prav tako računalniško.

Podobnikar), zlasti ko je bil s pomočjo računalničarja Tomaža Seliškarja pripravljen program SlovarRed, ki omogoča oblikovanje podatkovne baze z narečnim gradivom ter ko je bil pripravljen nabor simbolov za kartiranje – pripravil ga je Peter Weiss, in sicer je izdelal pisavo 05 SIMbola, ki se ves čas dopolnjuje glede na sodobne potrebe kartiranja (dalje glej Škofic 2011 v SLA 1.2: 13–15). Prvo karto s pomočjo podatkovne baze SlovarRed in geografskih informacijskih sistemov (GIS) je leta 2007 izdelala Jožica Škofic (leksemi za *krompir*), prav tako pa so bile z istim orodjem in z enakimi metodami tega leta izdelane diplomske naloge pod mentorstvom Vere Smole in Jožice Škofic na Filozofski fakulteti v Ljubljani avtoric Mojce Horvat, Petre Kostelec in Urške Petek. V dvajsetih letih od prve objavljene leksične karte (1988) do prve večavtorske publikacije – *Ponovne objave član-kov s kartami za Slovenski lingvistični atlas (do leta 2008)*, ki je predstavljala predstopnjo izhajanja zvezkov SLA – je bilo tako objavljenih okrog petdeset jezikovnih kart, največ leksičnih, nekaj tudi glasoslovnih in oblikoslovnih. Za slovensko dialektologijo in geolingvistiko predstavlja prelomno obdobje leto 2012, kot je (z letnico 2011) izšel prvi zvezek *Slovenskega lingvističnega atlasa*⁴⁶ (SLA 1 2011), ki obravnava leksiko iz pomenskega polja človek in v katerem je bilo z najnovejšimi kartografskimi metodami izrisanih 143 kart. Karte so v večini simbolne, s posameznimi izoglosami so predstavljeni nekateri pojavi iz glasoslovne (npr. Karta 1/1 *las*, avtorica Jožica Škofic, str. 33, Karta 1/31 *roka*, avtorica Tjaša Jakop, str. 93, Karta 1/63 *koleno*, avtor Matej Šekli, str. 157, Karta 1/78 *mozolj*, avtorica Mojca Horvat, str. 185) in oblikoslovne ravnine (npr. Karta 1/11 *čelo*, avtorica Karmen Kenda-Jež, str. 53, Karta 1/98 *slep*, avtorici Mojca Horvat, Petra Kostelec), na vseh pa so izoglose kombinirane s simboli, ponekod tudi z napisi. V atlasu je izoblikovan natančen sistem simbolov, ki temelji na uveljavljeni praksi *Slovenskega lingvističnega atlasa*,⁴⁷ ki so jo v slovensko narečjeslovje vpeljali slovenski dialektologi, ki so sodelovali ali še danes sodelujejo pri tem projektu.⁴⁸ Novost v SLA 1 predstavlja vpeljava barv,⁴⁹ ki na posameznih kartah natančneje določajo pomen leksemov (npr. Karta 1/9 *lobanja*, avtorici Januška Gostenčnik in Vera Smole, str. 49, Karta 1/137 *fant*, avtorica Tjaša Jakop, str. 303, Karta 1/138 *dekle*, avtorica Tjaša Jakop, str. 305). Drugi zvezek SLA, ki je izšel leta 2016, prinaša 88 novih jezikovnih kart in s stališča metod kartiranja nadaljuje prakso prvega zvezka SLA.

⁴⁶ Pri SLA 1 in SLA 2 je kot soavtorica in sourednica (le pri SLA 2) sodelovala tudi avtorica tega atlasa.

⁴⁷ Načela za kartiranje v Slovanskem lingvističnem atlasu so povzeta in predstavljena v Kenda-Jež, Smole 1996: 104.

⁴⁸ Za prenos geolingvističnih izkušenj od Slovanskega lingvističnega atlasa (OLA) v slovenski prostor so zaslužni dialektologi, ki so v času oblikovanja temeljev slovenske geolingvistike sodelovali pri OLA – Tine Logar (od začetkov OLA), Jakob Rigler (od 1964 do 1985), Vera Smole (od 1986), Francka Benedik (od 1972) in Karmen Kenda-Jež (od 1995), k nadaljnjemu razvoju metod kartiranja slovenskih narečnih jezikovnih podatkov pa nenazadnje prispevajo vsi sedanji sodelavci obeh (OLA in SLA) projektov, pri katerih sodeluje tudi avtorica tega atlasa. Metode kartiranja v OLA so povzete in predstavljene v Kenda-Jež, Smole 1996: 104, za slovenski jezikovni prostor pa v Škofic 2008b: 101–102.

⁴⁹ Barvne simbolne karte so bile sicer izrisane že leta 2004č (Škofic), le da barve tam niso imele tovrstne funkcije.

Vzporedno s projektom SLA se metode kartiranja razvijajo in sooblikujejo v razpravah slovenskih dialektologov, sodelavcev pri SLA, kjer se poleg gradiva iz zbirke za SLA občasno opravljajo tudi raziskave na gradivu, ki ni bilo zbrano znotraj tega projekta.⁵⁰ Izmed tehnično in metodološko najinovativnejših tehnik kartiranja narečnih podatkov velja izpostaviti interaktivno karto oz. interaktivni atlas, ki ga pripravljata Jožica Škofic in Jernej Vičič (Škofic 2013). Novost v slovenski geolingvistiki so tudi t. i. zbirne/povzemalne⁵¹ karte (Horvat 2013, Jakop 2015), sicer v slovanskem prostoru poznane že vsaj od Siatkowski 2005. Vsebinsko novost predstavljajo tudi karte s prikazom narečnih frazemov (Smole 2008), novost na področju zemljepisnega obsega pa je mogoče videti v regionalnih jezikovnih kartah (Horvat 2010b, Koletnik 2015a).

3.2 METODE IN TEHNIKE KARTIRANJA V *BESEDOTVORNEM ATLASU SLOVENSКИH NAREČIJ: KULTURNE RASTLINE*

Metoda in tehnike kartiranja so v atlasu prilagojene vsebinam posameznih jezikovnih kart.⁵² Glede na korensko, priponsko, besednozvezno ter leksično diferenciranost besedja je gradivo omogočilo izris dveh osnovnih tipov kart s podtipi, tj.:

1) besedotvorne karte:

- karte strukturnih tipov leksemov,
- karte posameznih strukturnih tipov leksemov,
  - karte netvorjenk,
  - karte posameznih priponskih obrazil,
  - karte večbesednih leksemov,
- karte skupnih strukturnih tipov leksemov v posameznem krajevnem govoru znotraj pomenskega sklopa,

2) leksično-besedotvorne karte.

⁵⁰ Pri tovrstnih analizah doslej niso bile vzpostavljene bazno podprte narečne zbirke, tako tudi karte tam ne nastajajo avtomatizirano, pač pa predvsem z računalniškimi programi, ki omogočejo grafično urejanje, npr. Corel Draw. Primer računalniške podatkovne baza za narečno gradivo zunaj zbirke za SLA je bil prikazan leta 2017 v diplomski nalogi Fakultete za računalništvo in informatiko (Šajn 2017).

⁵¹ Poimenovanje za ta tip karte je bilo na podlagi tipologije kart iz Slovanskega lingvističnega atlasa v slovensko geolingvistiko prevzeto že konec 20. stoletja (Kenda-Jež, Smole 1996), čeprav se karte tega tipa pri nas intenzivneje pripravlja šele v 21. stoletju (Horvat 2012, Jakop 2015).

⁵² Karta za Besedotvorni atlas slovenskih narečij: kulturne rastline so bile izrisane ročno v programskem orodju CorelDraw.

3.2.1 BESEDOTVORNE KARTE

Vse besedotvorne karte v atlasu predstavljajo t. i. zbirne⁵³ (= povzermalne) karte in temeljijo na gradivu, združenem v pet tematskih sklopov. Izhodišče je karta s prikazom strukturnih tipov leksemov za posamezni pomenski sklop, medtem ko je namen ostalih besedotvornih kart osvetliti posamezni strukturni tip leksemov (netvorjenke, posamezna priponska obrazila in večbesedna poimenovanja). Najbolj abstrahirana situacija je prikazana na karti skupnih strukturnih tipov leksemov v posameznem krajevnem govoru znotraj pomenskega sklopa.

Glede na tehniko kartiranja so vse besedotvorne karte znakovne, pri čemer so posamezni jezikovni pojavi (leksemi, priponska obrazila ...) prikazani z znaki,⁵⁴ ki temeljijo na dovršenem sistemu.⁵⁵

3.2.1.1 Karte strukturnih tipov leksemov posameznih pomenskih sklopov

Na kartah so prikazani strukturni tipi leksemov, tj. netvorjenke, tvorjenke in besednozvezna poimenovanja za kartirane leksikalne pomene znotraj posameznih pomenskih sklopov. Atlas vsebuje pet kart tega tipa, tj. po eno za vsak pomenski sklop (Karta št. 1.1 Strukturni tipi leksemov, pomenski sklop *Divja sadna drevesa*; Karta št. 2.1 Strukturni tipi leksemov, pomenski sklop *Nadzemni deli krmnih rastlin*; Karta št. 3.1 Strukturni tipi leksemov, pomenski sklop *Slama*; Karta št. 4.1 Strukturni tip leksemov, pomenski sklop *Sadni mošt*; Karta št. 5.1 Strukturni tipi leksemov, pomenski sklop *Sadno žganje*). Vse karte so znakovne.

Leksikalni pomeni leksemov so prikazani z različnimi barvami, kar je razvidno iz pripadajoče legende. S posebno barvo⁵⁶ so prikazane tudi nad- oz. večpomenke.⁵⁷ Z zunanjimi diakritičnimi znaki je pokazano, kateri slovarski pomeni se združujejo v posameznih leksemih.

⁵³ Besedotvornih kart, kjer bi za en leksikalni pomen lahko predstavili različne strukturne tipe leksemov ob pretežno eni besedotvorni podstavi, gradivo ni omogočalo. Termin *zbirna karta* je bil v slovensko narečjeslovje vpeljan na podlagi tradicije Slovanskega lingvističnega atlasa (Kenda-Jež, Smole 1996: 103).

⁵⁴ Znaki so izbrani iz fonta 05SIMBola, ki ga je na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU razvil Peter Weiss in se uporablja pri nacionalnih in mednarodnih (npr. v *Slovanskem lingvističnem atlasu*) jezikovnih atlasih.

⁵⁵ Sistem kartografskih znakov se je v slovenskem prostoru izoblikoval na podlagi tradicije *Slovanskega lingvističnega atlasa*, pri katerem so sodelovali tudi slovenski dialektologi, in se nadalje razvijal pri projektu *Slovanskega lingvističnega atlasa*. Gre za nabor povednih znakov, s katerimi so z upoštevanjem izvora in zgradbe leksema nakazane značilnosti kartiranega leksema. Oblika lika tako nakazuje podstavno stran, notranje modifikacije lika pa strukturno stran kartiranega leksema. Dalje glej Škofic (2011 v SLA 1.2: 20–21).

⁵⁶ S črno oziroma svetlo modro barvo, odvisno od celotnega sistema barv znotraj posameznega pomenskega sklopa.

⁵⁷ Gre za lekseme tipa *divjak*, *lesnika* (za 1. pomenski sklop) in *ščavje*, *natje* (za 2. pomenski sklop), ki lahko v nekaterih krajevnih govorih nastopajo kot nadpomenke za vse štiri kartirane pomene, ki jih vključuje pomenski sklop, lahko pa kot večpomenka za dva ali tri kartirane pomene, medtem ko tam kot nadpomenka nastopa drug leksem. V nekaterih krajevnih govorih iz gradiva ni mogoče z gotovostjo sklepati, za katero vrsto omenjenih medleksemskih razmerij gre, zato je tam uporabljena formulacija nad- oz. večpomenka.

Razmerje tvorjenost/netvorjenost oziroma besednozveznost je razvidno iz oblike lika, tako da so za tvorjenke izbrani osnovni liki (krog, trikotnik, elipsa (pokončna ali ležeča), kvadrat, petkotnik in šestkotnik), netvorjenke so na vseh kartah kartirane z romбом, besednozvezna poimenovanja pa z dvodelnimi liki.

Priponska obrazila so razvidna iz oblike lika in njegovih notranjih zapolnitev. Z namenom ohranjanja znakovne enotnosti so na vseh kartah tega tipa za vsa priponska obrazila izbrani enaki liki, če je struktura tvorjenk to omogočala. Celotna morfemska struktura tvorjenke je razvidna iz notranjih modifikacij likov, tako da je za notranje morfeme vedno izbrana ista modifikacija: npr. za *-ov-* pika v sredini lika, npr. ◼ *-ov-ka*, ● *-ov-ec*, ○ *-ov-ica*; za *-n-* pokončnica, npr. ◐ *-n-ec*, ◑ *-n-ica*, ▲ *-(n)ik*, ▼ *-n-jak*, ◆ *-n-ika* ... Redke in posamezne morfemske strukture so prikazane z drugačnimi zapolnitvami, npr. ◕ *-iv-ec*, ☉ *-ar-šč-ica*, ■ *-in-ka* ...

Raznolikost besedotvornih podstav oziroma jeder besednih zvez pri kartah tega tipa ni upoštevana, pač pa so z istim likom kartirane vse tvorjenke z istim priponskim obrazilom, npr. s pripono *-ka*: *leska*, *livka*, *tepka*.

Besednozvezna poimenovanja so kartirana s simboloma ☒ in ▲, prvi za zveze z levim, drugi za zveze z desnim prilastkom.

Ustaljen je tudi položaj znakov ob točkah, in sicer tako, da je – če ni bilo prostorskih omejitev ob številki kraja – razvrščanje znakov potekalo v smeri urnega kazalca, tako da je prvi položaj znaka levo od številke kraja, drugi položaj nad njo, tretji desno od številke kraja, četrti spodaj.

Na kartah strukturnih tipov leksemov so leksemi poknjženi na vseh jezikovnih ravninah, tako na kartah niso razvidni podatki o morebitnih feminizacijah nevter (namesto *divja jabolka* je kartirano le *divje jabolko*), pač pa so ti podatki obravnavani v pripadajočih komentarjih k leksično-besedotvornim kartam.

3.2.1.2 Karte posameznih strukturnih tipov leksemov

S kart tega tipa so razvidni morebitni areali strukturnih tipov leksemov, tako da so za vsak pomenski sklop zbirno na posameznih kartah prikazane netvorjenke, tvorjenke (z izhodiščem po priponskih obrazilih) in večbesedna poimenovanja. Karte tega tipa so znakovne, struktura leksemov je razvidna iz oblike likov in njihovih notranjih zapolnitev (sistem je enak kot na kartah s prikazom vseh strukturnih tipov leksemov), pomenska diferenciacija leksemov je razvidna iz barv, ki so razložene v legendah. Večpomenke oziroma nadpomenke, ki so v glavnem splošna poimenovanja, so prikazane s posebno barvo, z zunanjimi diakritičnimi znamenji pa je nakazano, kateri slovarski pomeni se združujejo v posameznih leksemih.

3.2.1.2.1 Karte netvorjenk

Na kartah netvorjenk sta prikazani pogostnost in prostorska distribucija netvorjenih poimenovanj za kartirane slovarske pomene. V atlasu sta le dve karti tega tipa (Karta št. 2.1.1 Netvorjenke, pomenski sklop *Nadzemni deli krmnih rastlin*; Karta št. 4.1.1 Netvorjenke,

pomenski sklop *Sadni mošt*), saj je v drugih treh pomenskih sklopih večina leksemov tvorjenih oziroma večbesednih, tako izris tovrstnih kart ni bil smiseln. Karti sta znakovni; za vsak netvorjeni leksem so izbrani določeni geometrijski liki različnih barv, katerih funkcija je pomenska diferenciacija leksemov.

3.2.1.2.2 Karte posameznih priponskih obrazil

Na kartah posameznih priponskih obrazil sta prikazana pogostnost in prostorska distribucija posameznih priponskih obrazil znotraj posameznih pomenskih sklopov. Atlas vsebuje 20 kart tega tipa (pomenski sklop *Divja sadna drevesa* za pripone: *-(j)ak* (Karta št. 1.1.1), *-ica* (Karta št. 1.1.2), *-(j)ača* (Karta št. 1.1.3) in *-ika* (Karta št. 1.1.4), pomenski sklop *Nadzemni deli krmnih rastlin* za pripone: *-æc* (Karta št. 2.1.2), *-(n)ik* (Karta št. 2.1.3), *-ica* (Karta št. 2.1.4), *-ka* (Karta št. 2.1.5) in *-je* (Karta št. 2.1.6), pomenski sklop *Slama* za pripone: *-ica* (Karta št. 3.1.1), *-ka* (Karta št. 3.1.2), *-ina* (Karta št. 3.1.3) in *-išče* (Karta št. 3.1.4), pomenski sklop *Sadni mošt* za pripone: *-æc* (Karta št. 4.1.2), *-ak* (Karta št. 4.1.3), *-(n)ik* (Karta št. 4.1.4) in *-ica* (Karta št. 4.1.5) ter pomenski sklop *Sadno žganje* za pripone: *-æc* (Karta št. 5.1.1), *-ica* (Karta št. 5.1.2) in *-n-je* (Karta št. 5.1.3). Priponska obrazila, ki ne izkazujejo arealov ali so manj pogosta, niso prikazana na samostojnih kartah, pač pa so obravnavana v komentarju k besedotvornim kartam vsakega pomenskega sklopa.

Položaj znakov na karti ni vedno ustaljen, pač pa so znaki smiselno razvrščeni okrog številke kraja v skladu s prostorskimi zmožnostmi. Kadar je prostor to omogočal, smo znake razvrstili v zaporedju: levo od številke kraja, pod številko, desno od številke, nad številko. V točkah, ki ob številki kraja nimajo znaka, obravnavani strukturni tip leksema ni prisoten.

Sistem znakov temelji na enakem načelu kot pri kartah *Strukturni tipi leksemov*, tako da je celotna morfemska struktura tvorjenke razvidna iz oblike lika in njegovih notranjih modifikacij: za *-ov-* pika v sredini lika, npr. ■ *-ov-ka*; za *-n-* pokončnica, npr. ● *-n-æc*. Prvostopenjske tvorjenke so kartirane s polnim znakom. Redke in posamezne morfemske strukture so prikazane z drugačnimi zapolnitvami, kar je razvidno iz legend.

Slovarski pomen leksemov je razviden iz barve znakov, ki je razvidna iz pripadajoče legende, večpomenskost splošnih poimenovanj je razvidna iz zunanjih diakritičnih znakov.

3.2.1.2.3 Karte večbesednih leksemov

Na kartah večbesednih leksemov sta prikazani pogostnost in prostorska distribucija besednozveznih poimenovanj za posamezne slovarske pomene ter njihove strukturne značilnosti. V atlasu je pet kart tega tipa, in sicer po ena za vsak pomenski sklop (Karta št. 1.1.5 Večbesedni leksemi, pomenski sklop *Divja sadna drevesa*; Karta št. 2.1.7 Večbesedni leksemi, pomenski sklop *Nadzemni deli krmnih rastlin*; Karta št. 3.1.5 Večbesedni leksemi, pomenski sklop *Slama*; Karta št. 4.1.6 Večbesedni leksemi, pomenski sklop *Sadni mošt*; Karta št. 5.1.4 Večbesedni leksemi, pomenski sklop *Sadno žganje*).

Izrisane so z znakovno tehniko. Sistem znakov temelji na načelu prikaza strukture besednozveznih poimenovanj, to so zveze z levimi in zveze z desnimi prilastki, ter leksične raznolikosti tako besede v prilastkih in jedru (Karta št. 1.1.5) kot tudi samo v jedru (Karta št. 2.1.7) in samo v prilastku (Karta št. 3.1.5). Na kartah 1.1.5 in 2.1.7 osnovni, tj. večji lik predstavlja jedro besedne zveze, manjši, ki je lahko nad znakom (za desne prilastke) ali pod njim (za leve prilastke), pa prilastke. Na karti 3.1.5 osnovni, tj. večji lik predstavlja prilastek, manjši pa jedro, ki je v vseh zvezah enako (*slama*). Besedne zveze, ki imajo večje število pojavitev, so kartirane s kombinacijo osnovnih likov, tj. kvadrata, trikotnika, kroga, enkratne zveze pa s kombinacijo ležečega romba z zvezdico v notranjosti in s polnim krogom na spodnji zunanji strani. Besedne zveze z levim prilastkom so na vseh kartah tega tipa kartirane z dvodelnim znakom, ki ima dodatni znak pod likom, besedne zveze z desnim prilastkom pa imajo dodatni znak nad osnovnim likom.

3.2.1.3 Karte skupnih strukturnih tipov leksemov v posameznem krajevnem govoru

Na kartah so prikazane stopnje strukturnega ujemanja leksemov v posameznem krajevnem govoru za vsak pomenski sklop posebej. Karte predstavljajo abstrakcijo jezikovne situacije, ki je prikazana na kartah *Strukturni tipi leksemov*. Atlas vsebuje pet kart tega tipa, za vsak pomenski sklop po eno (Karta št. 1.2 Skupen strukturni tip leksemov, pomenski sklop *Divja sadna drevesa*; Karta št. 2.2 Skupen strukturni tip leksemov, pomenski sklop *Nadzemni deli krmnih rastlin*; Karta št. 3.2 Skupen strukturni tip leksemov, pomenski sklop *Slama*; Karta št. 4.2 Skupen strukturni tip leksemov, pomenski sklop *Sadni mošt*; Karta št. 5.2 Skupen strukturni tip leksemov, pomenski sklop *Sadno žganje*). Kot *skupen strukturni tip* se pojmujejo tvorjenke, nastale z istim besedotvornim postopkom, npr. z izpeljavo in z isto morfemsko strukturo priponskega dela ter z različnim korenskim morfemom, npr. *ajdovica*, *fižolovica*, *ječmenovica* oziroma *repnik*, *pesnik*. Kot skupen strukturni tip so obravnavana tudi besednozvezna poimenovanja, ki so ločena na samostalniške z levim ali desnim prilastkom, npr. *pesno perje* in *repno perje* oziroma *perje od pese* in *perje od repe*.

Vse karte so znakovne. Stopnja strukturnega ujemanja leksemov je na vseh kartah prikazana z večjim ali manjšim deležem notranje zapolnitve kroga. Na vseh kartah sta za najmanjše in največje ujemanje izbrana prazen oziroma poln lik, ostali pa so izbrani skladno s številom leksemov za primerjane leksikalne pomene: v 1., 2. in 5. pomenskem sklopu so primerjani leksemi za štiri leksikalne pomene, v 3. za osem pomenov, na podlagi česar je mogoče pričakovati strukturno ujemanje leksemov za od 4 do 8 slovarskih pomenov, v vseh pa se pojavljajo tudi mnoge kombinacije, npr. skupna leksema za 2 in 2 slovarska pomena v eni raziskovalni točki (npr. dva leksema s priponskim nizom *-n-ica*, dva z *-ov-ica*, tj. *pesnica* in *repnica* ter *korenjevica* in *krompirjevica*), v 4. za dva pomena, v 5. pa za štiri. Kombinacije različnih ujemanj so z različnimi znaki kartirane glede na vsako karto posebej ter razložene v legendah in komentarjih.

Na dveh kartah, tj. na Kartah št. 2.2 in 3.2, ki prikazujeta denotatno podobne lekseme, so kartirane še dodatne informacije o strukturnem ujemanju posameznih denotatno bližjih

leksemov; na Karti št. 2.2 je to prikazano z modro in rdečo barvo (njun pomen je razviden iz legende), na Karti št. 3.2 pa s pomočjo posebnih grafičnih znamenj, dodanih h glavnemu znaku. Različnost označb na obeh kartah je utemeljena s tem, da so posebna grafična znamenja na Karti št. 2.2 izkoriščena za prikaz nad- oz. večpomenk. Pomen posameznih simbolov je razložen v legendah.

3.2.2 LEKSIČNO-BESEDOTVORNE KARTE

Na leksično-besedotvornih kartah je prikazana korenska in obrazilna (priponska) raznolikost leksemov za določen leksikalni pomen. Atlas vsebuje 22 kart tega tipa: Karta št. 1.3 *Divja jablana*, Karta št. 1.4 *Divja hruška*, Karta št. 1.5 *Divja češnja*, Karta št. 1.6 *Divje sadno drevo* (splošno poimenovanje); Karta št. 2.3 *Repni listi*, Karta št. 2.4 *Pesni listi*, Karta št. 2.5 *Korenjevi listi*, Karta št. 2.6 *Krompirjevi listi*; Karta št. 3.3 *Fižolova slama*, Karta št. 3.4 *Koruzna slama*, Karta št. 3.5 *Pšenična slama*, Karta št. 3.6 *Ječmenova slama*, Karta št. 3.7 *Ržena slama*, Karta št. 3.8 *Proseni slama*, Karta št. 3.9 *Ovsena slama*, Karta št. 3.10 *Ajdova slama*; Karta št. 4.3 *Jabolčni mošt*, Karta št. 4.4 *Hruškov mošt*, Karta št. 5.3 *Jabolčno žganje*, Karta št. 5.4 *Hruškovo žganje*, Karta št. 5.5 *Češnjevo žganje* in Karta št. 5.6 *Žganje* (splošno poimenovanje).

Tehnika kartiranja je kombinirana, tj. znakovna in napisno-izoglosno-znakovna. Znaki na večini kart so črni in nečrni. Z nečrno, tj. z rdečo, zeleno, rumeno ... barvo so prikazani specifični leksemi za kartirani slovarski pomen, s črno pa pomensko širši, ki imajo ob kartiranem pomenu v istih točkah še dodatne pomene ali pa so prave nadpomenke kot posledica odsotnosti specifičnih poimenovanj (tip *listje*, *perje*, *divjak*). Posamezni areali leksemov so zamejeni z izoglosami – neprekinjene črte zamejujejo raznokorenske tvorjenke, prekinjene črte pa stične areale istokorenskih tvorjenk.

Sistem znakov temelji na načelu, da so z istim geometrijskim likom kartirani korenski morfemi, z notranjimi zapolnitvami lika pa priponska obrazila. Poševnica ob številki kraja pomeni, da tam na določeno vprašanje v gradivu ni odgovora. Z veliko zvezdo ob številki kraja so kartirane enkratnice. Zvezda je lahko tudi del lika oziroma njegova notranja zapolnitev, s čimer so kartirane enkratne tvorjenke s korenem, ki ga imajo na karti tudi drugi leksemi. Besedne zveze so kartirane s sestavljenim znakom, npr. ♣ za zveze z levim in ♠ za zveze z desnim prilastkom. Prav tako s sestavljenim znakom, katerega jedrni del je zapolnjen z zvezdico, npr. ♣♠, so kartirana enkratna večbesedna in opisna poimenovanja.

Na izoglosnih kartah so areali posameznih leksemov zamejeni z dvema tipoma črt, s sklenjeno in prekinjeno črto, pri čemer se z drugo ločuje manjša območja na sklenjenem predelu, kjer se pojavljajo tvorjenke z istim korenskim in različnim priponskim obrazilom. Ob točkah znotraj areala, zamejenega z izoglosno, znakov ni, razen če so v začrtanem arealu tudi drugi leksemi.

3.3 METODE KOMENTIRANJA KART

Geolingvistična interpretacija besedotvornega in leksično-besedotvornega gradiva obsega dve temeljni enoti: 1. grafični prikaz jezikovne realnosti, tj. jezikovne karte z legendami, ter 2. interpretacijo gradiva, tj. komentarje. Vloga komentarja h kartam je v prvi vrsti omogočiti bralcu hitro orientacijo na karti, opozoriti na obravnavane probleme ter podati strokovno razlago zanje (Smole, Petek 2007: 352), njegova oblika in vsebina pa sledita vsebini in tipu jezikovnih kart.

Gradivo je kartirano na več različnih tipih kart s podtipi, ki so predstavljeni v prejšnjem poglavju. Leksično-besedotvorne karte so komentirane v samostojnih komentarjih, medtem ko so vse besedotvorne karte komentirane znotraj enega komentarja.

Način komentiranja se razlikuje glede na tip in vsebino jezikovne karte. Vsebina karte je razvidna iz naslova in natančneje pojasnjena v prvi točki komentarja. Komentarji so izdelani za vsak pomenski sklop in za vsak osnovni tip karte posebej; zaradi zbirnega komentiranja več podtipov besedotvornih (zbirnih) kart so komentarji temu ustrezno notranje členjeni.

3.3.1 KOMENTAR K ZBIRNIM BESEDOTVORNIM KARTAM

Komentar je sestavljen iz štirih razdelkov:

1 V razdelku **Vsebina** je navedena vsebina celotnega besedotvornega razdelka znotraj posameznega pomenskega sklopa. Navedeni so slovarski pomeni leksemov, katerih strukturni tipi so primerjani, in sicer s pomočjo eno- ali večbesednih knjižnih ustreznice narečnega leksema oz. s stavčno konstrukcijo, ki izhaja iz slovarja knjižnega jezika. Nadalje je za celoten pomenski sklop navedeno, katere karte so vključene vanj.

2 V razdelku **Strukturni tipi leksemov** se ugotavlja strukturne tipe leksemov za posamezne slovarske pomene. V uvodnem odstavku je opozorjeno na morebitne nadpomenke oz. večpomenke, ki v posameznih pomenskih sklopih nastopajo v vlogi splošnih poimenovanj. Navedeni so posamezni strukturni tipi, in sicer najprej netvorjenke, nato tvorjenke, nazadnje še večbesedna poimenovanja. Tvorjenke so sistematizirane na podlagi njihovih priponskih obrazil, pri čemer se ugotavlja njihova distribucija, produktivnost in pogostnost.

V točki **2.1** so za vse slovarske pomene navedena **netvorjena enobesedna poimenovanja** z zemljepisnimi opredelitvami.

V točki **2.2** so naštet **tvorjena poimenovanja**, in sicer so ta razvrščena po priponskih obrazilih. Za posamezno priponsko obrazilo je navedena številčnost tvorjenk za kartirane

slovarske pomene. Naveden je celoten nabor tvorjenk iz analiziranega pomenskega sklopa; tvorjenke so razvrščene po priponskih obrazilih za posamezne slovnične spole, pri čemer se ugotavlja, katere slovarske pomene tvorijo tvorjenke z določenimi priponskimi obrazili oz. kakšna je morfemizacija priponskega dela. Obenem se odgovarja na vprašanje, ali so morda določeni tipi značilnejši za posamezna narečja.

V točki **2.3** so navedeni **večbesedni leksemi**, prikazano je, katere slovarske pomene ti imajo in na katerem območju se pojavljajo.

3 V razdelku **Skupni strukturni tip leksemov v posameznih krajevnih govorih** so prikazani strukturno skupni leksemi iz obravnavanega pomenskega sklopa.

3.1 Za lekseme iz obravnavanega pomenskega sklopa je v komentarjih k 2. in 3. pomen-skemu sklopu prikazana družljivost strukturno skupnih leksemov na podlagi upoštevanja videza denotatov, v 1., 4. in 5. pomenskem sklopu pa ugotavljanje tovrstne družljivosti ni smiselno.

3.2 V podpoglavju **Strukturna ujemanja po številčnosti pojavitev** so navedene stopnje strukturnega ujemanja leksemov ter njihova morebitna povezanost s posameznimi zemljepisnimi območji. V posameznih pomenskih sklopih so primerjani leksemi za različno število slovarskih pomenov (od 2 do 8), v tem razdelku je natančneje opredeljena številčnost strukturnega ujemanja – ugotavlja se torej, koliko leksemov ima v določenem krajevnem govoru enak strukturni tip, kakšen ta je ter katere slovarske pomene imajo ti leksemi. Strukturno enaki leksemi za posamezni krajevni govor so v poglavju tudi navedeni.

4 V razdelku **Tehnike kartiranja** je razložen sistem kartografskih sredstev (znake, barve in črte). Opredeljene so funkcije posameznih barv, oblik geometrijskih likov in njihovih notranjih zapolnitev, pri čemer je opozorjeno na način branja karte, ki za pravilno razbiranje zahteva kombiniranje različnih barv in znakov. Tehnike kartiranja posameznih zbirnih kart so razložene v ločenih razdelkih **4.1** in **4.2**.

V komentarjih tega tipa so krajevni govori zaradi gospodarnosti označeni le s številkami, brez navedb krajevnih imen.

3.3.2 KOMENTAR K LEKSIČNO-BESEDOTVORNIM KARTAM

Komentar⁵⁸ je sestavljen iz štirih⁵⁹ razdelkov:

1 Razdelek **Vsebina** prinaša opredelitev kartiranega pomena, ki izhaja iz razlage pomena iz slovarja knjižnega jezika ali iz vprašanja v vprašalnici, s pomočjo katere je bilo zbrano narečno gradivo. Sledijo navedbe knjižnih ustreznic ter poknjžene oblike narečnih leksemov. Leksemi so nanizani po pogostnosti, v primeru besedotvornih različic pa glede na skupni korenski morfem. Za lekseme se ugotavlja še njihovo razmerje do knjižnega jezika s primerjanjem njihovih narečnih in knjižnih pomenov ter z morebitnimi časovno-zvrstnimi označevalniki. V tem razdelku so izpostavljeni tipi pojavitev posameznih leksemov – arealna pojavitev, razpršena pojavitev na nesklenjenem področju, sporadična in enkratna pojavitev. Enkratnice so navedene posebej.

2 Razdelek **Analiza leksemov** prinaša razlago leksemov s pomočjo podatkov iz etimoloških, tujejezičnih ter narečnih slovarjev. Tvorjenke so morfemizirane v skladu z obema možnima morfemizacijama⁶⁰ (**les-n-ika** ← les-ən ← les // **les-nika** ← les), pri čemer je na prvem mestu tista, ki je verjetnejša glede na razvrstitvene značilnosti priponskih obrazil (**ječmen-ovje** ← ječmen // **ječmen-ov-je** ← ječmen-ov ← ječmen). Nadalje je s pomočjo etimološke literature razložen izvor podstavnih leksemov tvorjenk, medtem ko priponska obrazila etimološko niso obravnavana. V poglavju so morfemizirane tako samostalniške tvorjenke kot tudi pridevniki iz večbesednih leksemov. Ob analizi pridevnikov je navedeno še, v katerih besednih zvezah ti nastopajo. Pri neprevzetih leksemih je dodana praslovanska oblika podstavnega leksema, pri prevzetih besedah pa informacija o izvoru prevzema besede v slovenski jezik.

⁵⁸ Zgradba komentarja sledi predlogu za komentiranje leksično-besedotvornih kart v *Slovenskem lingvističnem atlasu* (Smole 2007), le da sta tukaj izpuščeni zadnji točki predloga, tj. Uporabljena dodatna literatura (kjer je mišljena navedba uporabe morebitne tematsko povezane (ne)jezikoslovne literature, npr. etnološke) in Sklic na karte z istim vprašanjem v večjezičnih atlasih z vključenim slovenskim jezikom, npr. Slovanski in Evropski lingvistični atlas oz. področni atlas. Ob izdelavi kart in komentarjev za SLA 1 je bil predlog do določene mere upoštevan, sicer pa je bil tam sprejet komentar s podobno strukturo s petimi razdelki: 1. Gradivo (predstavitev pomena na karti predstavljenega gradiva; opozorilo na morebitno dvoumnost vprašanja ali večpomenskost v vprašalnici navedenega leksema; morebitna pojasnila zapisovalcev; časovno-stilna oznaka gradiva), 2. Morfološka analiza (oblikovna/morfemska zgradba poknjženih oblik kartiranih leksemov v praslovanski izrazni podobi), 3. Posebnosti kartiranja (s pojasnili h kartografski metodi), 4. Uporabljena dodatna literatura, 5. Primerjaj (opozorila na sorodne komentarje znotraj SLA ter na komentarje v drugih jezikovnih atlasih, ki delno ali v celoti zajemajo slovenski jezikovni prostor). (SLA 1.2: 16–19)

⁵⁹ Le v komentarjih za pomenski sklop *Nadzemni deli krmnih rastlin* h kartam št. 2.3 in 2.4 je dodan peti razdelek, ki je Primerjava z denotatno sorodnim gradivom.

⁶⁰ Dalje glej poglavji 2.1.2.1.2 Tvorjenke z več možnimi morfemskimi segmentacijami in 2.2 Tvorjenke z vmesnim morfemom -ov-.

3 Razdelek **Prostorska razporeditev leksemov** zajema zemljepisno opredelitev zapisanih leksemov z natančnejšo navedbo tipov pojavitev. Ugotavlja se prostorska razporeditev korensko in priponsko različnih leksemov, ki se lahko pojavljajo v arealih ali razpršeno. V komentarjih tega tipa so krajevni govori zaradi lažje orientacije označeni s številkami in navedbami krajevnih imen.

4 V razdelku **Tehnike kartiranja** so karte opredeljene kot znakovne, napisne, izoglosne ali kombinirane. Razloženi so tudi pomeni različnih barv znakov.

4 KARTE Z GRADIVOM IN KOMENTARJI

4.1 POMENSKI SKLOP *DIVJA SADNA DREVESA*

4.1.1 KOMENTAR K ZBIRNIM BESEDOTVORNIM KARTAM

za pomene ‘divja jablana’, ‘divja hruška’, ‘divja češnja’ in ‘divje sadno drevo (splošno poimenovanje)’

1 Vsebina

Na Karti št. 1.1 so zbirno prikazani strukturni tipi leksemov za pomene ‘divja jablana’ (1), ‘divja hruška’ (2), ‘divja češnja’ (3) in ‘divje sadno drevo (splošno poimenovanje)’ (4); na ostalih kartah so prikazana tvorjena poimenovanja s priponskimi obrazili *-(j)ak* (Karta št. 1.1.1), *-ica* (Karta št. 1.1.2), *-(j)ača* (Karta št. 1.1.3) in *-ika* (Karta št. 1.1.4) ter večbesedna poimenovanja (Karta št. 1.1.5). Na Karti št. 1.2 je abstrahirano prikazano strukturno ujemanje oz. razlikovanje strukturnih tipov v posameznem krajevnem govoru.

2 Strukturni tipi leksemov (Karta št. 1.1)

Narečna poimenovanja za obravnavane pomene lahko na podlagi strukture razvrstimo v več tipov, tj. enobesedna poimenovanja, ki so lahko netvorjena (neprevzeta ali prevzeta) ali tvorjena (iz pridevniških, samostalniških in glagolskih besedotvornih podstav), in večbesedna poimenovanja (tj. zveze pridevnika in samostalnika).

Na pomenski ravni velja izpostaviti poimenovanja *divjak*, *divjaka*, *pšeničnjak*, *baštardo* in *vildlink*, ki so vse nadpomenke, v gradivu pa so zapisana kot splošno poimenovanje za divje sadno drevo, tj. za pomen (4) oz. tudi tam, kjer nimajo specifičnega poimenovanja za določeno vrsto drevesa, pač pa je splošno poimenovanje v rabi za vse ali le za dve oziroma tri drevesne vrste, kar opazimo v sedemnajstih krajevnih govorih. V devetih govorih so ti leksemi zapisani kot dvojnice specifičnemu poimenovanju (za ‘divja jablana’ v 4-1, 4-10 in 6-3 ob *divjaku* še *lesnika*, za ‘divja hruška’ ob *baštardu* še *divja hruška*, v 2-7 ob *divjaku*

še *drobnica*, za ‘divja češnja’ pa v 2-9, 3-4, 3-6, 4-2 ob *divjaku* še *divja češnja*, v 5-6 pa ob *divjaku* še *črnica*). Lekseme *divjak*, *divjaka*, *pšeničnjak* in *baštardo* je mogoče glede na večpomenskost/nadpomenskost leksema uvrstiti v več skupin (razvidno iz obeh zbirnih kart), iz uvrstitve pa so izvzeti, kjer se pojavljajo kot dvojnični leksemi: **a**) en leksem za pomena ‘divja jablana’ in ‘splošno poimenovanje’ (*divjak* v 1-2, 1-3, 1-6, 2-3, 4-1, 5-2 in 7-2; *lesnika* v 1-3, *pšeničnjak* v 3-2, *lesnica* v 7-8), **b**) en leksem za pomena ‘divja hruška’ in ‘splošno poimenovanje’ (*divjak* v 1-4, 5-1), **c**) en leksem za pomena ‘divja češnja’ in ‘splošno poimenovanje’ (*divjak* v 3-3, 5-11), **č**) en leksem za vse pomene (*divjaka* v 1-11, *divjak* v 2-8, 3-1, *vildlink* v 7-11), **d**) en leksem za pomene ‘divja jablana’, ‘divja hruška’, ‘splošno poimenovanje’ (*divjak* v 2-6, 3-5), **e**) en leksem za pomene ‘divja jablana’, ‘divja češnja’, ‘splošno poimenovanje’ (*lesnika* v 5-9), **f**) en leksem za pomena ‘divja jablana’ in ‘divja hruška’ (*drobnica* v 3-8 in *lesnika* v 7-4) in **g**) en leksem za pomena ‘divja hruška’ in ‘divja češnja’ (*drobnica* v 4-6 in 5-2).

Iz karte je razvidno, da se nadpomenke oz. večpomenke pojavljajo v arealu od skrajnih severozahodnih govorov čez rovtarsko in gorenjsko narečno skupino, ki zaobjame nekatere severne dolenske govore (4-1, 4-2), nato pa navzgor čez obe savinjski narečji vse do koroške narečne skupine. To je torej področje, kjer nimajo specifičnih poimenovanj za posamezne vrste divjeraslega drevesa.

2.1 Netvorjena enobesedna poimenovanja so redka, in sicer za pomena ‘divja hruška’ in za ‘splošno poimenovanje’ – za oba pomena leksem *baštardo* v primorski narečni skupini (1-15), samo za drugi pomen pa leksem *ravbar* v štajerski narečni skupini (5-12), in za pomen ‘divja jablana’ v 7-12 *žaverni* ter za vse pomene v 7-11 *vildlink*. Drugi leksemi so tvorjeni ali večbesedni.

2.2 Tvorjena poimenovanja so izpeljanke s priponskimi obrazili *-ac*, *-jak*, *-(n)ik*,⁶¹ *-elj* in *-ar* za moškospolske tvorjenke, z *-ica*, *-(j)ača*, *-ika*, *-ka*, *-ola* in *-a* za ženskospolske tvorjenke in z *-je* za srednjespolske tvorjenke. Razen leksema *jabolčnjak* je vsem tvorjenkam skupno, da v podstavi nimajo korenskih morfemov *jabolk-*, *hruš-* ali *češnj-*, ampak npr. *les-*, *drobn-*, *divj-*. V nadaljevanju so tvorjenke opisane in razporejene z vidika njihovih priponskoobrazilnih značilnosti, prav tako so navedena zemljepisna območja, kjer se ta pojavljajo. Areali celotnih leksemov so predstavljeni na leksično-besedotvornih kartah.

2.2.1 Z najpogostejšim priponskim obrazilom **-(j)ak** (Karta št. 1.1.1) sta tvorjeni poimenovanji *jabolčnjak* in *divjak*, prvo kot enkratnica za pomen ‘divja jablana’ (v 6-2), drugo kot splošno poimenovanje ali kot nadpomenka za vse ali za dve oz. tri vrste divjeraslih sadnih dreves v govorih, kjer nimajo specifičnih poimenovanj za divjerasla sadna drevesa, kar je razvidno iz karte (krogi modre barve).

⁶¹ Priponsko obrazilo *-ik* na sinhroni ravni ni več produktivno, saj ga je skoraj v celoti nadomestilo zloženo obrazilo *-nik*. Sinhrono produktivnost pa izkazujejo priponska obrazila *-jak*, *-ika* in *-ica*. Da bi pri prikazu morfemizacije tvorjenk ohranili sistemsko doslednost in medsebojno primerljivost, smo pri izbiri simbolov za kartiranje tvorjenk na *-nik*, *-njak*, *-nika* in *-nica* pri vseh izhajali iz morfemizacije tipa *-n-ik*, *-n-jak*, *-n-ika*, *-n-ica*.

2.2.2 Priponsko obrazilo **-(n)ik** ima tvorjenka *lesnik* s slovarskim pomenom 'divja jablana' in zapisana v rovtarskem črnovrškem govoru (2-4) in enem dolenskim govoru (4-5).

2.2.3 Pogosto je priponsko obrazilo **-ica** (Karta št. 1.1.2), ki tvori izpeljanke za vse slovarske pomene, vendar nikoli v istem govoru. Najredkejša so poimenovanja za 'divjo jablano': leksema *drobnica* (v gorenjskem govoru 3-8), *lesnica* (v obirskem govoru 7-9) in *loščica* (v prleških govorih 6-7 in 6-8), najštevilčnejša pa za 'divjo hruško', izmed katerih prevladuje leksem *drobnica* (v primorski, rovtarski, gorenjski, dolenski in štajerski skupini), ki v posavskih govorih poimenuje 'divjo češnjo', v treh govorih 'divjo hruško in divjo češnjo', v enem pa 'divjo hruško in divjo jablano'. Posamezne tvorjenke s to pripono so *zidarščica* (v prleškem govoru 6-7), *lošpernica* (v slovenskogoriškem govoru 6-10), *hruškica* (v terskem 1-17), *perica* (v obirskem 7-8) in *muškitljica* (v obsoškem govoru 1-1), vse so poimenovanja za 'divjo hruško'. S to pripono sta tvorjeni še izpeljanki *črnica* (v kozjansko-bizeljskem govoru 5-6) in *divjica* (v vzhodnodolenskim govoru 4-7), obe s pomenom 'divja češnja', tvorjenka *lesnica* pa v 7-8 združuje pomena 'divja jablana' in 'divje drevo (splošno poimenovanje)'. Priponsko obrazilo **-ica** je tako zapisano v vseh narečnih skupinah, le da je v osrednjih pogostejši – najbolj zgoščen je v rovtarski narečni skupini, severnih govorih dolenskega narečja, nato pa od vzhodnogorenjskega podnarečja vse do posavskega narečja, posamezno tudi v govorih 1-1, 1-13, 1-14, 3-5, 6-7, 6-8 in 6-10.

2.2.4 Na korenska morfema *divj-* in *les-* (tukaj še z vmesnim morfemom *-n-*) se pripenja obrazilo **-(j)ača**, ki tvori poimenovanja za vse tri vrste divjeraslih sadnih dreves, najpogosteje za 'divjo jablano', nikoli pa splošnega poimenovanja. Pripona **-(j)ača** je značilnejša za vzhodnejše narečne skupine (Karta št. 1.1.3), in sicer je prisotna v panonski narečni skupini (6-1, 6-2, 6-5, tukaj sta prisotna oba leksema), v štajerski (5-3, 5-4, 5-5, 5-6, 5-10, 5-13), kjer gre v večini primerov za tvorjenko *lesnjača*, le enkrat (v 5-6) tudi *divjača*, ter v vzhodnodolenskim govoru (4-8 *lesnjača* 'divja jablana').

2.2.5 S priponskim obrazilom **-ika** (Karta št. 1.1.4) se tvorita dve tvorjenki: zelo številčna *lesnika* in enkratnica *rašeljika* (1-8). Poimenovanje *lesnika* najpogosteje poimenuje 'divjo jablano', v dveh sosednjih gorenjskih govorih (3-2 in 3-3) in v arealu na jugovzhodnem območju štajerske narečne skupine 'divjo hruško'. V štirih govorih tj. v enem obsoškem govoru (1-3), v enem srednjesavinjskem (5-9) in dveh govorih koroške narečne skupine (7-4 in 7-5) združuje leksem *lesnika* več pomenov. S karte je razvidno, da se tvorjenke s priponskim obrazilom **-ika** pojavljajo v večini narečnih skupin, najredkejše so v rovtarski skupini, odsotne pa v prekmurskem narečju (kjer prevladujejo besednozvezna poimenovanja).

2.2.6 Redkejša je priponsko obrazilo **-ka**, ki tvori pet različnih izpeljank: *leska* 'divja jablana' v gorenjskem in južnopohorskem narečju, *tepka* 'divja hruška' v primorski, gorenjski, štajerski in koroški narečni skupini, *ovsenka* 'divja hruška' v dolenskim govoru 4-3, *moštovka* 'divja hruška' v koroškem govoru 7-1 in *livka* 'divja češnja' v primorskem govoru 1-15.

2.2.7 S priponskim obrazilom **-a** je iz moškospolske podstave izpeljana tvorjenka *divjaka*, ki predstavlja v govoru 1-11 nadpomenko za vse kartirane pomene, v govorih 1-10, 1-13 in 1-14 'splošno poimenovanje', v govoru 1-12 pa 'divjo hruško'. Znotraj obravnavanega pomenskega sklopa je vezano samo na notranjsko narečje (posamezno tudi na govor 4-12 v kostelskem narečju).

2.2.8 Le po eno tvorjenko tvorijo priponska obrazila **-elj**, **-ac**, **-ola** in **-je**, izmed katerih poimenujejo 'divjo jablano' *grintelj*, *grdola* (oba v primorskem govoru 1-4) in *lesnikovec* (v panonskem govoru 6-2), 'divjo hruško' pa *lošpernje* (6-11).

2.3 Večbesedni leksemi (Karta št. 1.1.5) se pojavljajo za vse slovarske pomene in so glede na svojo strukturo samostalniške besedne zveze z levim ujemalnim prilastkom. Najpogostejša je zveza *divja češnja*, prisotna v vseh narečnih skupinah, prilastkovno najpestrejša pa so poimenovanja za 'divjo jablano' in 'divjo hruško', ki so najpogostejša v obrobnejših narečjih, tj. v primorski in panonski narečni skupini, posamezno tudi v rovtarskem cerkljanskem govoru 2-1, v dveh dolenskih 4-9, 4-11 in treh štajerskih govorih (5-6, 5-11 in 5-14). Zveze so najpogosteje tvorjene s pridevnikom *divji*, kar velja za vsa področja, razen za panonsko narečno skupino, kjer so zveze tvorjene s pridevnikom *loški*, ki ima prav tako pomen 'divji'. V dveh govorih se poimenovanje tvori s pridevnikom *lesna*, tj. *lesna češnja* (v panonskem slovenskogoriškem govoru 6-10 in v koroškem severnopohorskem govoru 7-5), kjer imajo za pomen 'gozd' leksem *les* (Benedik 1990). Večbesedne zveze so zapisane tudi za nadpomenko 'divje sadno drevo', in sicer *loško drevo* (v panonskih govorih 6-11, 6-12, 6-14, 6-15, 6-17), posamezno tudi *loška cepika* (prekmurski govor 6-13) in *divje drevo* (podjurski govor 7-1). Le v eni točki (1-17 Ter) je zapisana zveza z desnim prilastkom, tj. *jablin ta divji*.

3 Skupen strukturni tip leksemov v posameznih krajevnih govorih (Karta št. 1.2)

Za lekseme iz obravnavanega pomenskega sklopa so prikazani skupni strukturni tipi v posameznih krajevnih govorih.

3.1 Strukturna ujemanja po številčnosti pojavitev

V osmih govorih opazimo strukturno ujemanje poimenovanj **za dva pomena**: v 1-7, 1-15 in 4-9 *divje jabolko* + *divja hruška*, v 1-17 *jablin ta divji* + *gram ta divji*, v 5-14 *divja gruška* + *divja češnja*, v 5-15 *leska* + *tepka*, 6-7 *loščica* + *zidarščica*, v 7-1 *divja češnja* + *divje drevo*, 7-12 *divje jabolko* + *divja češnja*.

Pogostejše je ujemanje strukture poimenovanj **za tri pomena**, in sicer v dvanajstih govorih, vsa pa so besednozvezna: *divje jabolko* + *divja hruška* + *divja češnja* v 1-5, 1-6, 1-16, 2-1 in 4-11; *necepljeno jabolko* + *divja hruška* + *divja češnja* v 1-9; *loška jablana* + *loška gruška* + *loška češnja* v 6-6; *divje jabolko* + *divja češnja* + *loško drevo* v 6-11; *loška jablana* + *loška češnja* + *loško drevo* v 6-14; *divja/loška jablana*, *loška gruška* + *loška češnja* v 6-16 in 6-18 ter *loška jablana* + *loška gruška* + *nevcepljena češnja* v 6-19.

Poimenovanja za **štiri pomene** se tvorijo po skupnih strukturnih tipih v štirih prekmurskih govorih, vsa so besednozvezna: *loška jablana/gruška/češnja/drevo* v 6-12, 6-15 in 6-17; *loška jablana/gruška/češnja/cepika* pa v 6-13.

V največ krajevnih govorih so leksemi za vse slovarske pomene strukturno različni ali pa gre za nad- in večpomenke, ki so izločene iz primerjanja skupnih strukturnih tipov.

4 Tehnike kartiranja

4.1 Karta št. 1.1

Na karti so uporabljene barve, različni geometrijski liki in notranje modifikacije likov, ki se med sabo kombinirajo, čeprav so v legendi poenostavljeno prikazani v eni barvi.

4.1.1 Slovarski pomen leksemov je prikazan z različnimi barvami (lika oz. zapolnitve), tako da rdeča barva pomeni 'divjo jablano', rumena 'divjo hruško', zelena 'divjo češnjo', črna 'divje sadno drevo (splošno poimenovanje)', z modro pa so kartirane nadpomenke oz. večpomenke.

4.1.2 Razmerje tvorjenost/netvorjenost je razvidno iz oblike lika (različnih barv in zapolnitev), tako da so za tvorjenke izbrani krog, trikotnik, elipsa, kvadrat in petkotnik, za netvorjenke pa romb.

4.1.3 Priponska obrazila oz. priponski nizi tvorjenk so na karti razvidni iz oblike lika in notranjih zapolnitev tega: ◈ *-n-ik-ov-æc*, ▼ *-(j)ak*, ▽ *-n-jak*, ▲ *-ik*, ▲ *-(n)ik*, ■ *-elj*, ◉ *-ar-šč-ica*, ● *-ica*, ◐ *-n-ica*, ✱ *-(j)ača*, ✱ *-n-jača*, ■ *-ka*, ◼ *-en-ka*, ◼ *-ov-ka*, ◆ *-ika*, ◈ *-n-ika*, ◀ *-ola*, ♠ *-a*, ♠ *-je*. Glede na to, da je cilj karte prikazati strukturo poimenovanja in ne korenske raznolikosti leksemov, so z istim likom kartirane vse tvorjenke z istim priponskim obrazilom npr. *-ka*: *leska*, *livka*, *tepka*, korenska raznolikost pa je razvidna iz leksično-besedotvornih kart za posamezne slovarske pomene (Karte št. 1.3, 1.4, 1.5, 1.6).

4.1.4 Večpomenskost oz. nadpomenskost leksemov je razvidna iz likov modre barve ter iz njim pripadajočih kombiniranih znakov, katerih pomeni so razloženi v dodatni legendi (j = divja jablana, h = divja hruška, č = divja češnja, spl = divje drevo (splošno poimenovanje)). Enake okrajšave veljajo za karte št. 1.1.1, 1.1.2, 1.1.4 in 1.2.

4.1.5 Večbesedna poimenovanja so kartirana s simbolom X, raznolikost jedrnih delov besednih zvez pa je prav tako razložena na leksično-besedotvornih kartah za posamezne slovarske pomene.

4.2 Karta št. 1.2

Karta je znakovna. Stopnja strukturnega ujemanja leksemov je prikazana z večjim ali manjšim deležem notranje zapolnitve kvadrata – z likom brez notranje zapolnitve ○ je prikazana popolna strukturna različnost, za dve strukturno skupni tvorjenki je uporabljen lik ◐, za tri strukturno skupne tvorjenke lik ◑, z likom ● pa je prikazano popolno strukturno ujemanje. S kvadrati so kartirane nadpomenke (*divjak*) oz. večpomenke (npr. *lesnika* 'divja jablana', 'divja hruška'), simboli ob njih pa nakazujejo, za katere slovarske pomene imajo v govorih večpomenko oz. nadpomenko, kar je razvidno iz legende.

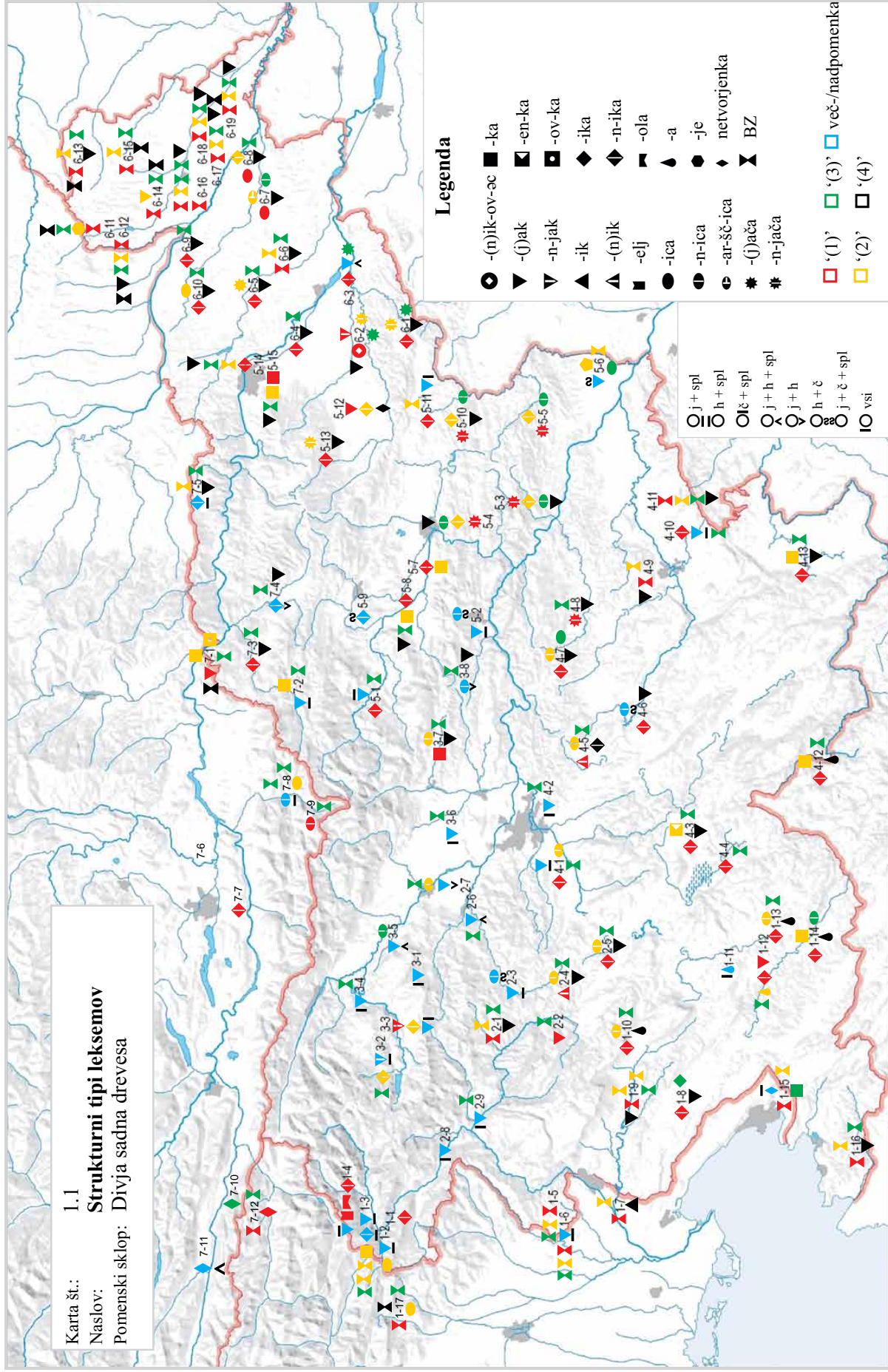

Karta št.: 1.1

Strukturni tipi leksemov

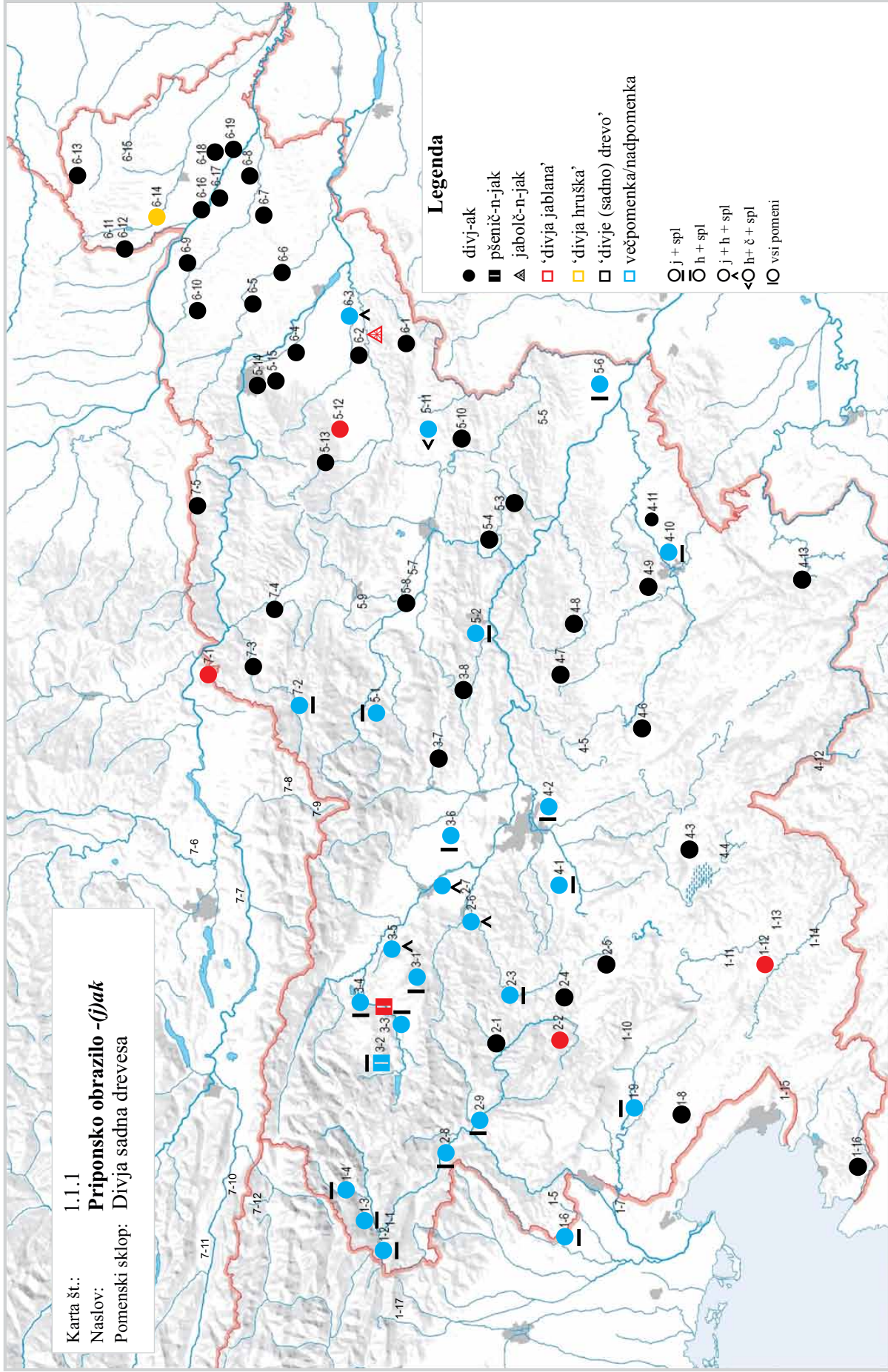
Naslov:

Pomenski sklop: Divja sadna drevesa

Karta št.: 1.1.1
Naslov: Pripnsko obrazilo -*Gljak*
 Pomenski sklop: Divja sadna drevesa

Legenda

- divj-ak
- pšenič-n-jak
- ▲ jabolč-n-jak
- ◻ 'divja jablana'
- ◻ 'divja hruška'
- ◻ 'divje (sadno) drevo'
- ◻ večpomenka/nadpomenka
- j + spl
- h + spl
- j + h + spl
- ◁ h + č + spl
- vsi pomeni

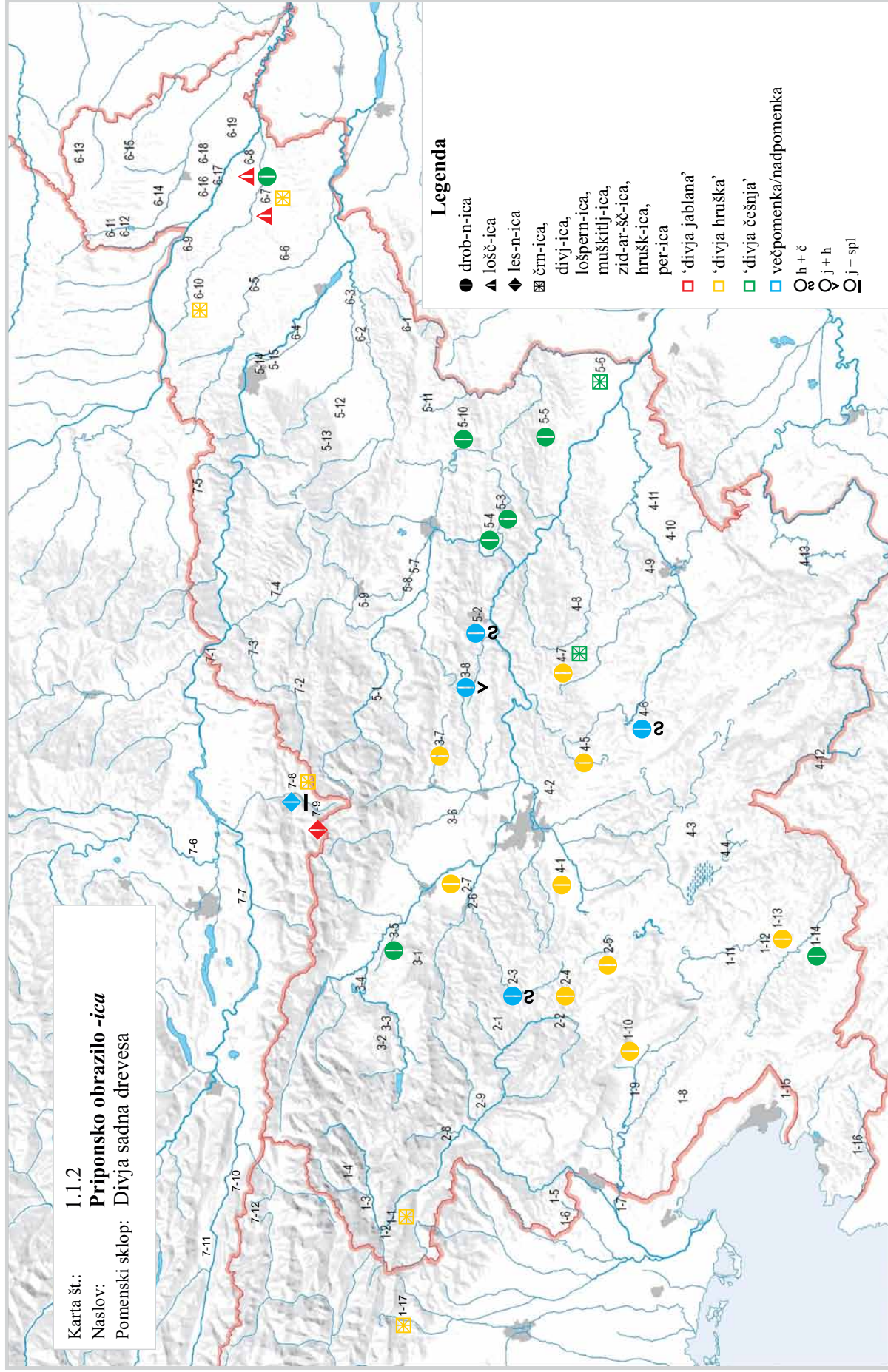
Karta št.:

1.1.2

Priponsko obrazilo -ica

Naslov:

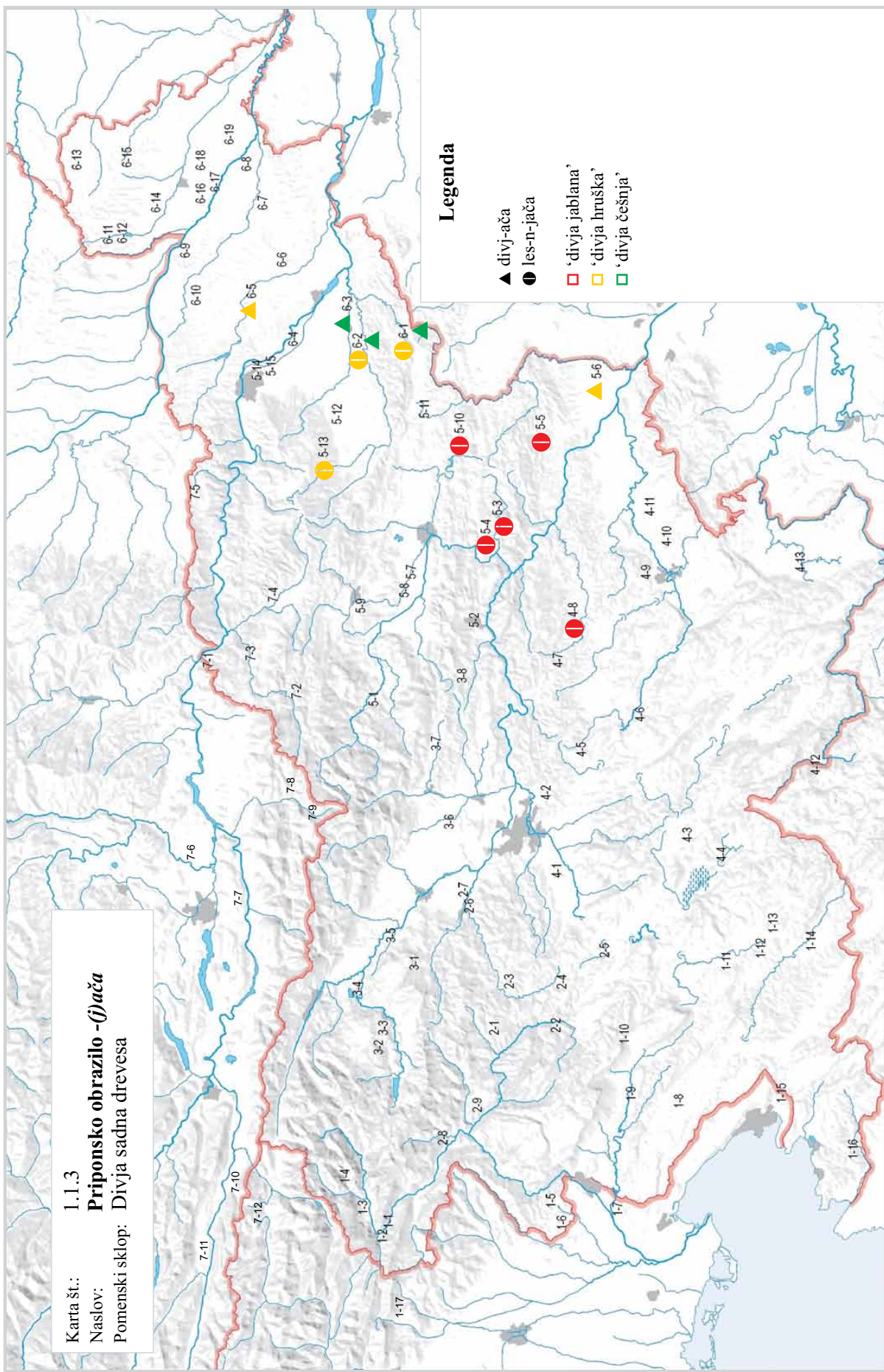
Pomenski sklop: Divja sadna drevesa

Legenda

- drob-n-ica
- ▲ lošč-ica
- ◆ les-n-ica
- ▩ črn-ica, divj-ica, lošpern-ica, muškitlj-ica, zid-ar-šč-ica, hrušk-ica, per-ica
- 'divja jablana'
- 'divja hruška'
- 'divja češnja'
- večpomenka/nadpomenka
- h + č
- j + h
- j + spl

Karta št.: 1.1.3
 Naslov: **Pripisno obrazilo -(j)ača**
 Pomenski sklop: Divja sadna drevesa

Legenda

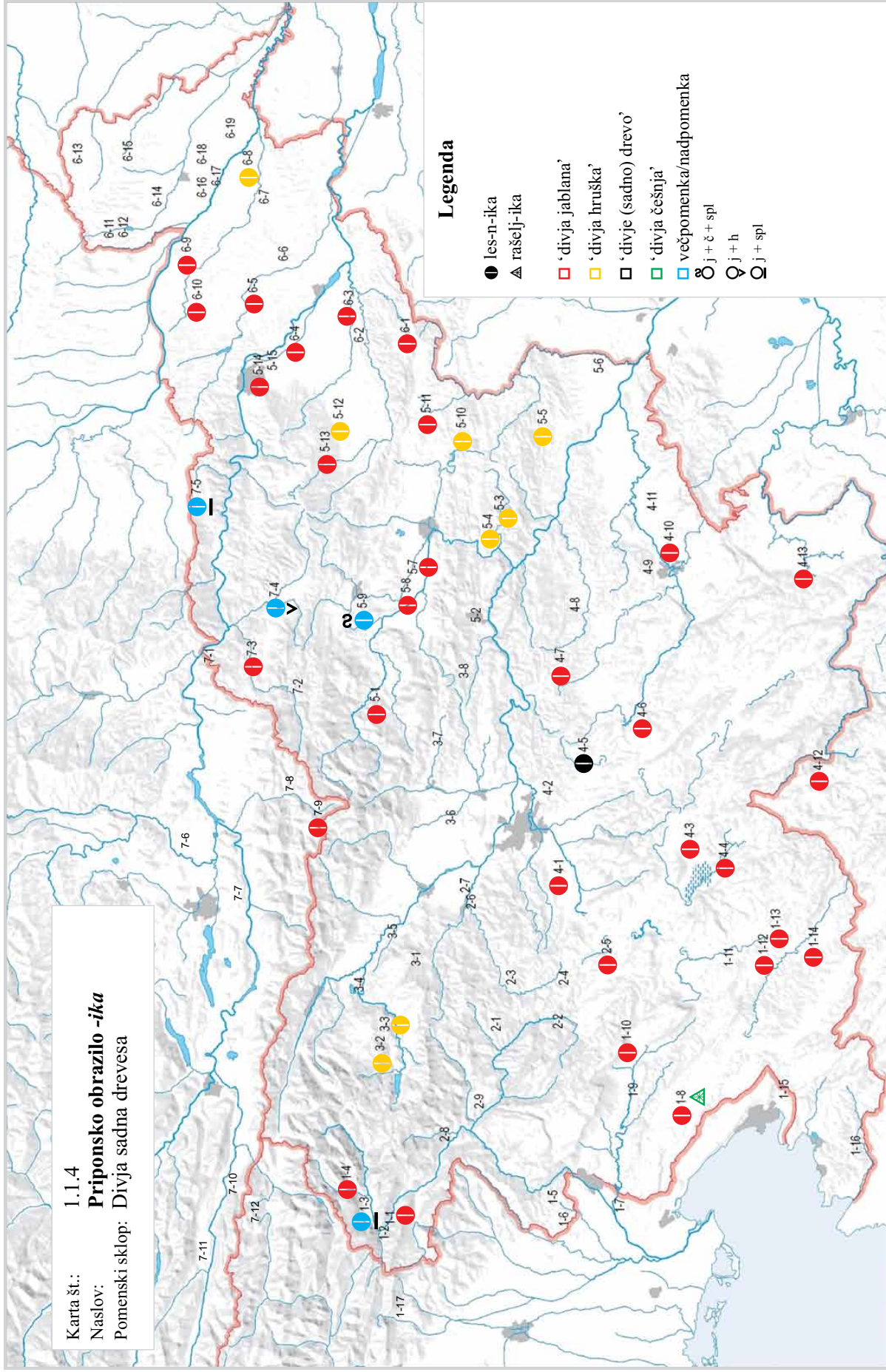
- ▲ divj-ača
- les-n-jača
- 'divja jablana'
- 'divja hruška'
- 'divja češnja'

Karta št.: 1.1.4

Naslov: **Priponsko obrazilo -ika**

Pomenski sklop: Divja sadna drevesa

Legenda

- les-n-ika
- ▲ rašelj-ika
- 'divja jabolana'
- 'divja hruška'
- 'divje (sadno) drevo'
- 'divja češnja'
- večpomenka/nadpomenka
- j + č + spl
- j + h
- j + spl

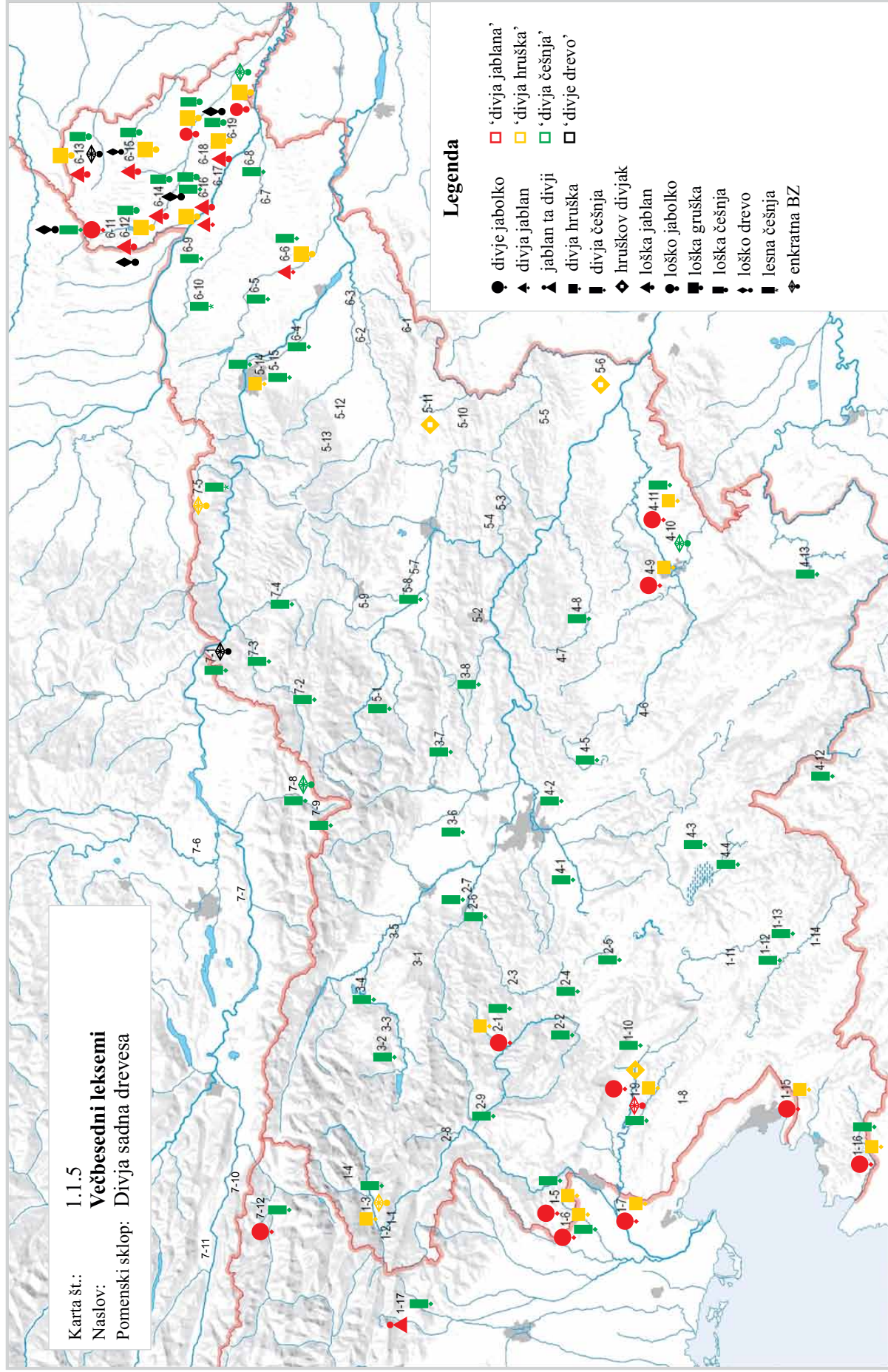
Karta št.:

1.1.5

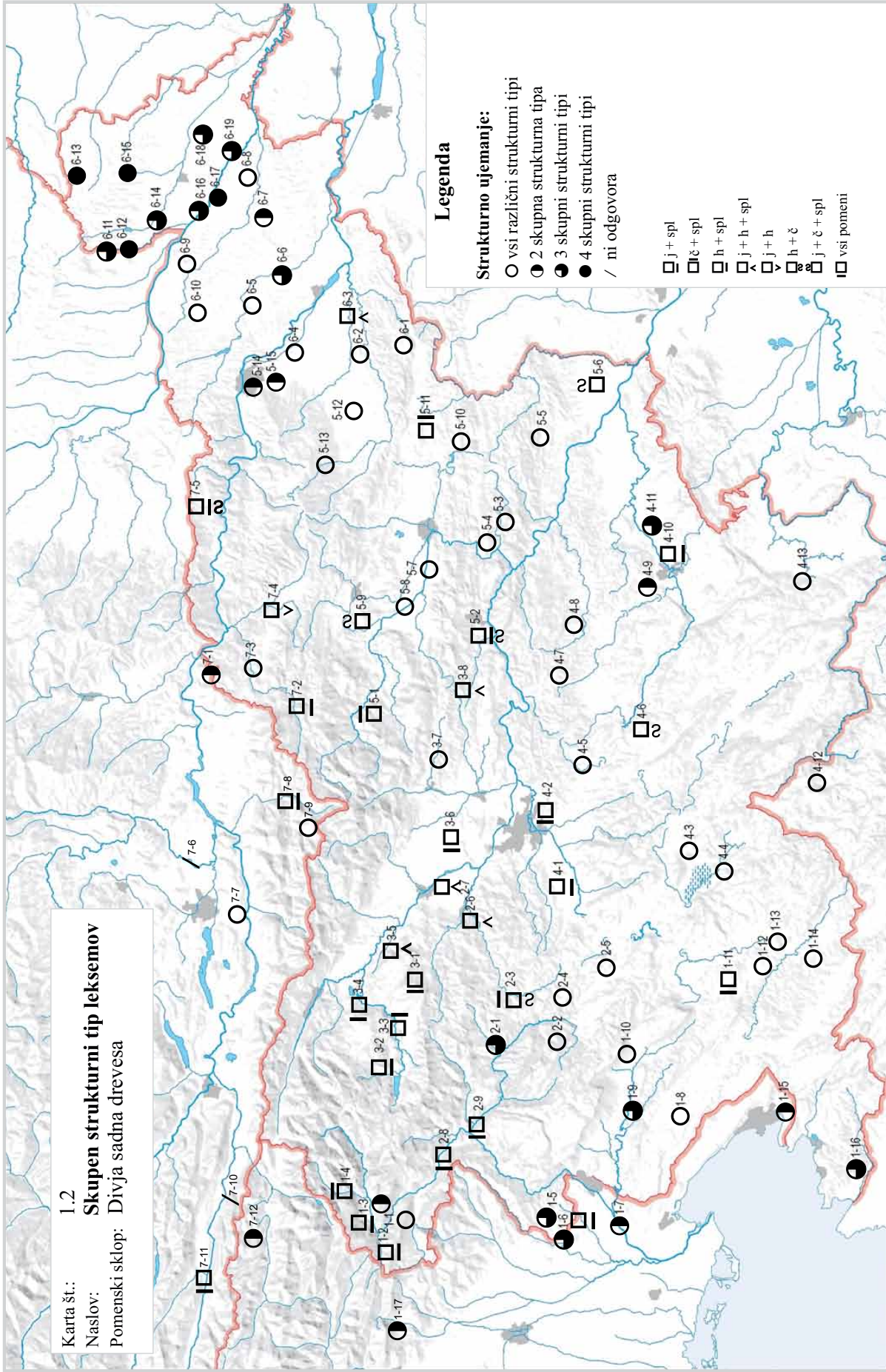
Večbesedni leksemi

Naslov:

Pomski sklop: Divja sadna drevesa

4.1.2 LEKSIČNO-BESEDOTVORNE KARTE S KOMENTARJI IN INDEKSI

4.1.2.1 Komentar h Karti št. 1.3 Divja jablana

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen ‘samorasla, necepljena jablana’, knjižno *lesnika* oziroma *divja jablana*. Leksem *lesnika* je z naglasnima dvojnicama *lesnika* in *lésnika* najpogostejši tudi v narečjih. Iz istega korena so tvorjeni tudi leksemi *lesnjača*, *leska*, *lesnik*, *lesnica* in *lesnikovec*, ki so redkejši, razpršeni ali posamezni, v knjižnem jeziku pa imajo, razen *lesnjače*, ki ima označevalnik nar., druge slovarske pomene ali pa jih tam ni.

Na sklenjenem območju se v kartiranem pomenu uporablja leksem *divjak*, ki ima v knjižnem jeziku pomen ‘samoraslo necepljeno drevo’, iz česar lahko sklepamo, da v določenih govorih nimajo specifičnega poimenovanja za ‘divjo jablano’, pač pa so tam enako poimenovane vse samorasle drevesne vrste. Isti korenski morfem ima tudi enkratnica *divjaka*.

Le dvakrat sta zapisana leksema *loščica* in *pšeničnjak*, ki ju v knjižnem jeziku ni.

Jablani v nekaterih govorih rečejo enako kot njenemu sadežu, tj. *jabolko*, kar se odraža tudi v jedru besednozveznih poimenovanj za kartirani denotat. Ta so zapisana na dveh sklenjenih območjih – *divje jabolko* na zahodu, *loška jablan/loško jabolko* pa na vzhodu.

Kot enkratnice so zapisani leksemi *grdola*, *grintelj* in *jabolčnjak*, ti kot dvojnice prevladujočemu leksemu *lesnika* oziroma istokorenskem *lesnikovec* ali kot edino poimenovanje *vildlink*; enkratnica je tudi *drobnica*, ki ima v našem primeru drugačen pomen kot v knjižnem jeziku,⁶² in *žaverni*, ki nastopa ob pogostejši besedni zvezi *ta divja jabolka*.

2. Analiza leksemov

Leksem *lesnika* (**les-n-ika** ← les-ən ← les // **les-nika** ← les) je izpeljan iz *lēsen*, pridevnika od *les*, kar je enaka motivacija poimenovanja kot v nem. *Holzapfel* ‘divje jabolko’ in *Holzbirne* ‘divja hruška’, zloženo iz nem. *Holz* ‘les’ in *Apfel* ‘jabolko’, *Birne* ‘hruška’. Motivacija poimenovanja je po mestu rasti, saj *lesnike* rastejo v gozdu, lesu, in po okusu, saj je ta trpek kakor okus lesa. (Snoj: 378) Isti koren, tj. *les*, imajo tudi leksemi *lesnik* (**les-n-ik** ← les // **les-n-ik** ← les-ən ← les), *lesnica* (**les-n-ica** ← les-ən ← les // **les-nica** ← les), *lesnjača* (**les-n-jača** ← les-ən ← les // **les-njača** ← les) in *lesnikovec* (**les-n-ik-ov-əc** ← les-n-ik-ov ← les-n-ika ← les-ən ← les // **les-n-ik-ovec** ← les-n-ika ← les-ən ← les // **les-nik-ovec** ← les-nik ← les).

⁶² drobnica -e ž (i) se rabi samostojno ali kot prilastek za pomene *necepljena hruška*, *češnja ali njun sadež*: drobnice zoriyo; cepiti drobnico; kisle drobnice; ležati v senci hruške drobnice; kot suha drobnica zgubančen obraz (SSKJ)

Iz korena *les-* (< psl. *lěsъ ‘gozd, hosta’) je morda izpeljan tudi leksem *leska* (< psl. *lěska), katerega etimologija ni dokončno pojasnjena. (ESSJ II: 135, Snoj: 378)

Leksem *divjak* (**divj-ak** ← divji) je izpeljan iz pridevnika *divji* (< psl. *divъjъ ‘divji’ (Snoj: 143)). Iz istega korena, tj. *divj-*, je izpeljana tudi ženskospolska ustreznica *divjaka* (**divj-ak-a** ← divj-ak ← divji). Pridevnik *divji* tvori tudi besedne zveze *divja jablana*, *divje jabolko* in *jablin ta divji*.

Leksem *loščica* (**lošč-ica** ← loški) je s pripono *-ica* izpeljan iz pridevnika *loški* < *lošъ, ki je v pomenu ‘slab, bolan, nižje kakovosti’ znan govorom panonske narečne skupine ter drugim slov. jezikom, npr. hrv. *lōš* ‘nesrečen, slab’, mak. *loš* ‘slab, hudoben’, blg. *loš* ‘slab, grd.’ Pridevnik *loški*⁶³ (**loš-ki** ← loš) tvori tudi besedne zveze *loška jablan* in *loško jabolko*. (ESSJ II: 151)

Leksem *pšeničnjak* (**pšenič-n-jak** ← pšenič-ən ← pšenica // **pšenič-njak** ← pšenica) ima v podstavi leksem *pšenica* (< psl. *pъšenica ← psl. *pъšeno, kar je posamostaljeni pretekli trpni deležnik glagola *pъxati (Snoj: 614)).

Leksem *grintelj* (**grint-elj** ← grinta) ima pripono *-elj* in prevzeto podstavo *grint-* (← srvnem. *grint*, nem. *Grind* ‘krasta, garje’ (Snoj: 219)).

Leksem *jabolčnjak* (**jabolč-n-jak** ← jabolč-ən ← jabolko // **jabolč-njak** ← jabolko) je tvorjen iz korena *jabolk-* (< psl. *ablъko ‘jabolko’ (Snoj: 259)).

Leksem *drobnica* (**drob-n-ica** ← drob-ən ← drob // **drob-nica** ← drob) je tvorjen iz pridevnika *droben*. (ESSJ I: 115, Snoj: 155)

Leksem *grdola (nar. *γærdùola* (1-4)) je izvorno nejasen. Ob fonetični poknjžitvi *grdola* gre morda za izpridevniško izpeljavo iz *grd* (< psl. *gъrdъ ‘ponosen, ohol’ (Snoj: 217)) s pripono *-ola*.

Leksem *žavern* je mogoče primerjati z nem. *sauer* ‘kisel’.

Leksem *wildlink* je prevzet iz nem. *Wildlink* ‘sejanec, divjak’.

Pridevnik *necepljen* (**ne-cep-lj-en** ← cep-i-ti) je sestavljen iz predpone *ne-* in glagola *cepiti* (< psl. *cěpiti). V gradivu je zapisan v zvezi *necepljeno jabolko*.

3. Prostorska razporeditev leksemov

Leksem *lesnika* poznajo v vseh narečnih skupinah, najpogostejši je v arealu od južnih notranjskih govorov čez dolensko in štajersko narečno skupino, kjer zaobide posavsko narečje (tam imajo leksem *lesnjača*), redkeje v rovtarski in panonski narečni skupini, odsoten pa v gorenjski. K arealu leksema *lesnjača* v posavskem narečju se priključujejo še vzhodnodolenjski govor 4-8 Vesela Gora, kozjansko-bizeljski 5-5 Vojsko in srednještajerski 5-10 Spodnje Tinsko. Posamezni istokorenski leksemi *leska*, *lesnica*, *lesnik* in *lesnikovec* so razpršeni po vseh narečnih skupinah; prvi je zapisan v vzhodnogorenjskem govoru 3-7 Buč, rožanskem 7-7 Zabrda in južnopohorskem 5-15 Miklavž na Dravskem polju, drugi

⁶³ V govorih, kjer je zapisana zveza *loška jablan*, poznajo tudi pridevnik *loš* ‘nemasten (o mesu)’.

v obirskih govorih 7-8 Lepena in 7-9 Bela, tretji v črnovrškem govoru 2-4 Zavratac in dolenskem 4-5 Spodnje Brezovo, četrti pa v prleškem 6-2 Ptujška Gora.

V sklenjenem območju znotraj severnejših primorskih, severnejših rovtarskih, gorenjskih in severnih dolenskih govorov je zapisan leksem s širšim slovarskim pomenom *divjak*, ki je posamezno zunaj tega areala zapisan še v vzhodnodolenskem govoru 4-10 Velike Brusnice, v zagorsko-trboveljskem 5-2 Trbovlje, kozjansko-bizeljskem 5-6 Kapele, prleškem 6-3 Lancova vas, južnopohorskem 5-12 Slovenska Bistrica in mežiškem 7-2 Spodnje Javorje. Izmed vseh naštetih ima razen v govorih 5-12 in 7-1, kjer pomeni le 'divjo jablano', še druge pomene, tj. 'divja hruška' ali 'divja češnja'. Istokorenski leksem *divjaka* je kot enkratnica zapisan v notranjskem govoru 1-11 Selce.

Le v dveh gorenjskih govorih (3-2 Podjelje in 3-3 Koprivnik v Bohinju) je zapisan leksem *pšeničnjak*.

Na panonsko narečno skupino so zamejeni leksemi s korenem *loš-*, iz katerega sta tvorjena leksem *loščica*, zapisan v dveh prleških govorih (6-7 Vogričevci in 6-8 Cven), ter določilo besednozveznih poimenovanj *loška jablan* (6-6, 6-12, 6-13, 6-14, 6-15, 6-16, 6-17) in *loško jabolko* (6-18, 6-19).

Druga večbesedna poimenovanja za kartirani pomen so še *divje jabolko*, ta je, z izjemo govora 1-15 Dolina pri Trstu, kjer je leksem ohranil srednji spol, v feminizirani obliki zapisan v manjšem sklenjenem območju znotraj primorske narečne skupine, zunaj tega pa še v maskulinizirani obliki v dolenskem govoru 4-9 Ždinja vas, v feminizirani pa v 4-11 Šentjernej, 7-12 Žabnice ter v prekmurskem govoru 6-11 Večeslavci. Posamezno so zapisane še zveze *divja jablan* v 6-16 Bakovci, *jablin ta divji* v 1-17 Ter in *necepljeno jabolko* v 1-9 Velike Žablje, sicer v feminizirani obliki.

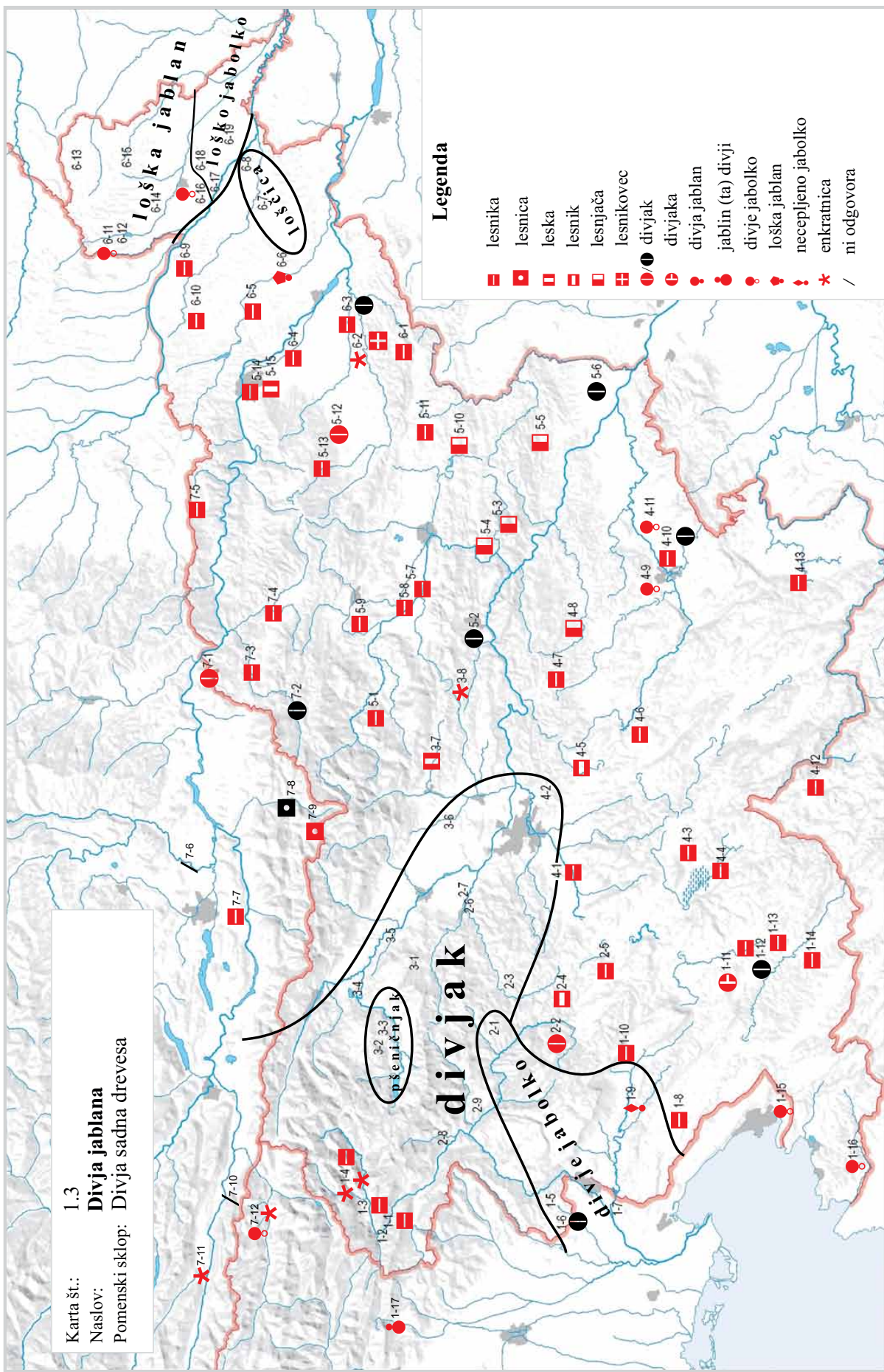
Enkratnice *grdola*, *grintelj*, *jabolčnjak*, *drobnica*, *vildlink* in *žavern* poznajo v govorih 1-4 Bavšica (prvi dve), v 6-2 Ptujška Gora (ob leksemu *lesnikovec*), v 3-8 Hrastnik pri Trojanah, v 7-11 Potoče in 7-12 Žabnice.

4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z rdečo barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'samorasla, necepljena jablana', s črno pa pomensko širši (*divjak*), ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še 'divjo hruško in divjo češnjo', kar je morda posledica odsotnosti specifičnih poimenovanj za posamezno vrsto divjeraslega drevesa.

Divja jablana

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	liésenka	3-7	'lɛ:jska	6-3	div'jak, les'nika
1-2	diujà:k	3-8	drub'ni:ca	6-4	les'ni:ka
1-3	liésenka, duljà:k	4-1	dəujà:k, ləsní:ka	6-5	lis'nika
1-4	ɣɾɛntè:Í, ɣərdùola, liésenka	4-2	divjá:k	6-6	'lɔ:ška 'jablan
1-5	'du:ja 'ja:pka	4-3	lɛsní:kà	6-7	loš'či:ca
1-6	du'ja:k, 'du:ja 'ja:pka	4-4	ləsní:ka	6-8	lɔš'či:cà
1-7	'du:là 'ja:pka	4-5	lesní:k	6-9	les'nika
1-8	les'ni:ka	4-6	lɛsní:ka	6-10	les'ni:ka
1-9	ne'ce:iplena 'ja:pka	4-7	lɛsní:ka	6-11	'divža 'žà:buka
1-10	les'ni:ke (Imn)	4-8	lɛsná:čje	6-12	'lɔ:ška žàblan
1-11	diuj'a:ke (Imn)	4-9	dí:ujj já:buk	6-13	'lɔ:ška 'žàblan
1-12	les'ni:ka, diuj'a:k	4-10	diujà:k, ləsní:i:ka	6-14	'lɔ:ška 'žàblàn
1-13	lɛs'ni:ka	4-11	dí:ujje já:buka	6-15	'lɔška 'd' àblan
1-14	ləs'ni:ka	4-12	lɛs'nika	6-16	'divža 'j àblan, 'loška 'j àblan
1-15	'di:ujje 'ja:pko	4-13	les'ni:ka	6-17	'lɔ:ška 'j à:buka, 'lɔ:ška 'j àblan
1-16	'di:vjà 'j à:buka	5-1	lɛs'nika	6-18	'lɔška 'jabuka
1-17	j à:blj̃n te dí:ujj̃	5-2	diuj'a:k	6-19	'lɔška 'j à:buka
2-1	'diujju 'ja:pka	5-3	les'na:ča	7-1	diuj'a:k
2-2	diuj'jà:k	5-4	les'na:ča	7-2	diuj'a:k
2-3	div'ja:k	5-5	les'nja:ča	7-3	lɛs'nika
2-4	lɛs'nik	5-6	div'jà:k	7-4	lɛs'nika
2-5	lɛsní:ka	5-7	les'nika	7-5	les'ni:nka
2-6	dijuj'a:k	5-8	les'nika	7-6	[ni odgovora]
2-7	div'ja:k	5-9	lɛs'ni:ka	7-7	lesní:ʔe (Imn)
2-8	divjá:k	5-10	les'ja:če	7-8	lesní:ca
2-9	diuj'a:k	5-11	les'ni:ka	7-9	lesní:ca
3-1	div'jak	5-12	diuj'a:k	7-10	[ni odgovora]
3-2	ušni:čnjek	5-13	les'ni:i:nka	7-11	vì:ldlink
3-3	pšenišnjek	5-14	les'ni:ka	7-12	ta di:ujje á:buče, žá:uərlnɛ (Imn)
3-4	diuj'jək	5-15	'lɛ:ska		
3-5	diuj'jək	6-1	lās'ni:ka		
3-6	diuj'jək	6-2	lās'ni:kɔvác, 'j à:bučjək		

Karta št.: 1.3
 Naslov: **Divja jablana**
 Pomenski sklop: Divja sadna drevesa

Legenda

- lesnika
- lesnica
- leska
- lesmik
- lesnjača
- lesnikovec
- divjak
- divjaka
- divja jablan
- jablin (ta) divjji
- divjje jabolko
- loška jablan
- necepljeno jabolko
- enkratnica
- ni odgovora

4.1.2.2 Komentar h Karti št. 1.4 Divja hruška

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'divja, necepljena hruška', knjižno *drobnica* oz. *divja hruška*. Leksem *drobnica* je najpogostejši tudi v narečjih, v enakem pomenu pa je prisoten tudi v knjižnem jeziku.

Na sklenjenem območju se v kartiranem pomenu uporablja leksem *divjak*, ki ima v knjižnem jeziku pomen 'samoraslo necepljeno drevo', kar nakazuje na to, da v teh govorih nimajo specifičnega poimenovanja za 'divjo hruško'. Isti korenski morfem imata tudi po dvakrat zapisana leksema *divjača* in *divjaka*; prvega v knjižnem jeziku ni, drugi pa ima tam pomen 'divja češnja'.

Leksema *lesnika* in redkejši *lesnjača* sta zapisana veliko redkeje in v manjših arealih kot za pomen 'divja jablana'; leksem *lesnika* se, razen v enem, kjer ima oba pomena, pojavlja ali v pomenu 'divja hruška' ali 'divja jablana'. Tudi leksem *lesnjača* je tukaj zapisan v drugih govorih kot za pomen 'divja jablana', iz česar je razvidno, da imata oba leksema v narečjih lahko oba pomena, medtem ko v knjižnem jeziku le enega – 'divja jablana'.

Za kartirani pomen poznajo ponekod tudi leksem *tepka*, ki v knjižnem jeziku označuje vrsto hruške, v narečjih pa ima lahko tudi splošen pomen 'divja hruška.'

Leksema *lošpernica* in *lošpernje* sta zapisana kot enkratnici znotraj iste narečne skupine.

Kot enkratnice so zapisani leksemi *moštovka*, *muškitljica*, *ovsenka*, *zidarščica* in *baštardo*, pri katerih gre verjetno za posebno vrsto hruške, morda tudi za divjo hruško na sploh, ter leksemi *hruškica*, *perica* in *vildlink*.

Ob enobesednih so zapisana tudi večbesedna poimenovanja, izmed katerih se *divja hruška* in *loška gruška* pojavljata v arealih, *hruškov/gruškov divjak* razpršeno, kot enkratnici pa *lesna gruška* in *medvedova hruška*.

2. Analiza leksemov

Za analizo leksemov *divjaka*, *divjak*, *drobnica*, *lesnjača* in *lesnika* glej komentar h Karti št. 1.3 *Divja jablana*.

Leksem *hruškica* (**hruš-k-ica** ← hruš-ka ← hruša) je s pripono *-ica* tvorjen iz *hruška* (< nar. sln. *kruš-ka* < psl. **kruša* 'hruška' (Snoj: 241)). Iz istega korena je tvorjen pridevnik *hruškov* (**hruš-k-ov** ← hruš-ka ← hruša), ki je v gradivu zapisan v zvezi *hruškov divjak*. Pridevnik *gruškov* (**gruš-k-ov** ← gruš-ka ← gruš) je tvorjen iz *gruška*, ta pa iz *gruša* (< psl. **gruša* 'hruška'). V gradivu je zapisan v zvezi *gruškov divjak*.

Leksem *divjača* (**divj-ača** ← divji) je s pripono *-ača* izpeljan iz *divj-* (< psl. **divьjъ* 'divji'). Pridevnik *divji* je v gradivu zapisan v zvezah: *divja gruška* in *divja hruška*.

Leksem *tepka* (**tep-ka**) je verjetno izpeljan iz glagola *tépsti* (< psl. **te(p)ti*) 'tepsti, tolči', morda zato, ker hruške, preden jih prešajo, razsekajo in steptajo. Glede na to, da se

v narečjih za ta pomen pojavlja tudi leksem *otêpka*, je morda motivacija poimenovanja po tem, da hrušk ne obirajo, temveč otepajo z drevesa. Leksem *tepka* je v pomenu 'divja hruška' zapisan tudi v hrv. (Snoj: 781)

Pri podstavi *lošpern-* (v tvorjenkah **lošpern-ica** ← lošperna in **lošpern-je** ← lošperna) gre morda za križanje germanskih poimenovanj nem. *Mostbirne* 'hruška za mošt' in štaj. nem. *Mostbirne* 'slaba hruška' ter sln. pridevnika *loški* oz. *lošen* 'slab'. (ESSJ II: 152) Za razlago korena *loš-* glej *loščica* v komentarju h Karti št. 1.3 *Divja jablana*. Iz istega korena je tvorjen tudi pridevnik *loški*, ki je v gradivu zapisan v zvezi: *loška gruška*.

Leksem *moštovka* (**mošt-ovka** ← mošt // **mošt-ov-ka** ← mošt-ov ← mošt) je izpeljan iz prevzete podstave *mošt*, ki je prek srvnem. *most*, nem. *Most* 'vinski mošt, vino iz sadja' prevzet iz furl. *most* in it. *mosto*. (Snoj: 441)

Leksem *ovsenka* (**ovs-en-ka** ← ovs-en ← oves) je izpeljanka iz *oves* (< psl. *ovъsbъ (Snoj: 508)).

Leksem *zidarščica* (**zid-ar-šč-ica** ← (zid-ar-sk-ica) ← zid-ar-ski ← zid-ar ← zid-a-ti // zid) ima v podstavi glagol *zidati* (< psl. *zъdati 'z glino, ilovico, blatom zapolnjevati iz vej narejeno steno') (Snoj: 877)).

Leksem *bastardo* je prevzet iz it. *bastardo* 'nezakonski, nepristen, nepravilen'.

Koren leksema *perica* (**per-ica** ← pera) je mogoče primerjati z nem. *Birne*, z bav. nem. prehodom *b > p* ter z it. *pera* 'hruška'.

Leksem *vildlink* je prevzet iz nem. *Wildling* 'divjak'.

Izvor leksema *muškitljica* (**muškitlj-ica**) je nejasen.

Pridevnik *medvedov* (**medved-ov**) je tvorjen iz *medved* (< psl. *medvědbъ). V gradivu je zapisan v zvezi *medvedova hruška*.

Pridevnik *lesen* (**les-ən** ← les) je v gradivu zapisan v zvezi *lesna gruška*. Dalje gl. *lesnika* v komentarju h karti 1.3 *Divja jablana*.

3. Prostorska razporeditev leksemov

Kljub temu da je leksem *drobnica* za kartirani pomen najpogostejši, pa ta ni zapisan v vseh narečnih skupinah. Zapisan je v sklenjenem območju od notranjskega narečja čez osrednja in vzhodna narečja rovtarske narečne skupine, nato pa čez vse dolensko narečje preko posavskega narečja, kjer njegova pojavnost že slabi, po zgornjem robu pa tudi v dveh vzhodnogorenskih govorih.

V sklenjenem območju je zapisan tudi leksem *divjak*, ki je zamejen na tolminsko, obsoško in gorenjsko narečje, posamezno in razpršeno se pojavlja še v škofjeloškem govoru 2-6 Hosta, dolenskem govoru 4-2 Sadinja vas, v zgornjesavinjskem govoru 5-1 Radmirje ter v prleškem govoru 6-3 Lancova vas.

Le v dveh govorih notranjskega narečja (1-11 Selce in 1-12 Zagorje) poznajo leksem *divjaka*, prav tako v dveh, v kozjansko-bizeljskem govoru 5-6 Kapele in v prleškem 6-5 Biš leksem *divjača*.

V manjših arealih znotraj štajerske narečne skupine poznajo leksema *lesnjača*, tega na stičišču štajerske in panonske narečne skupine v govorih 5-13 Malo Tinje, 6-1 Čermožiše in 6-2 Ptujška Gora ter leksem *lesnika* v govorih laškega podnarečja 5-3 Jurklošter in 5-4 Vrh nad Laškim, v kozjansko-bizeljskem govoru 5-5 Vojsko in v srednještajerskem 5-10 Spodnje Tinsko. Zunaj tega areala je leksem *lesnika* zapisan še posamezno v dveh gorenjskih govorih 3-2 Podjelje in 3-3 Koprivnik v Bohinju, v južnopohorskem govoru 5-12 Slovenska Bistrica, v prleškem 6-8 Cven in v mežiškem govoru 7-4 Legen.

Leksem *tepka* je razpršen predvsem po obrobni narečjih, poznajo ga v primorskih govorih 1-3 Bovec in 1-14 Koseze, v dolenskih 4-12 Plešce in 4-13 Črnomelj, v štajerskih 5-7 Ložnica, 5-8 Podlog in 5-15 Miklavž na Dravskem polju ter v dveh govorih koroške narečne skupine, v 7-1 Libeliče in 7-2 Spodnje Javorje.

V dveh govorih panonske narečne skupine poznajo istokorenska in raznopriponska leksema *lošpernica* (v 6-10 Spodnja Bačkova) in *lošpernje* (v 6-11 Večeslavci).

Enkratnice s prevzetimi podstavami poznajo v narečjih na stičišču z neslovanskim jezikovnim prostorom (*baštardo* v 1-15 Dolina pri Trstu, *muškitljica* v 1-1 Srpenica, *moštovka* v 1-7 Vrh Sv. Mihaela, *perica* v 7-8 Lepena in *vildlink* v 7-12 Žabnice), z neprevzetimi podstavami pa v dolenskem govoru 4-3 Nova vas (*ovsenka*), v prleškem govoru 6-7 Vogričevci (*zidarščica*) ter v terskem 1-17 Ter (*hruškica*).

Na sklenjenem območju znotraj primorske in rovtarske narečne skupine je zapisano besednozvezno poimenovanje *divja hruška*, ki se zunaj tega pojavlja še v dveh vzhodnodolenskih govorih 4-9 Ždinja vas in 4-11 Šentjernej, različica *divja gruška* pa v 5-14 Dogoše. Razpršeno v treh govorih imajo za ta pomen zvezo *gruškov/hruškov divjak* (v 1-9 Velike Žablje, 5-6 Kapele in 5-11 Kačji Dol).

Le v prekmurskem narečju in v enem prleškem govoru (6-6 Juršinci) poznajo za ta pomen zvezo *loška gruška*, ki je tam prevladujoči leksem.

Kot enkratna besedna zveza sta zapisana odgovora *lesna gruška* (7-5 Kapla na Kozjaku) in *medvedova hruška* (1-3 Bovec).

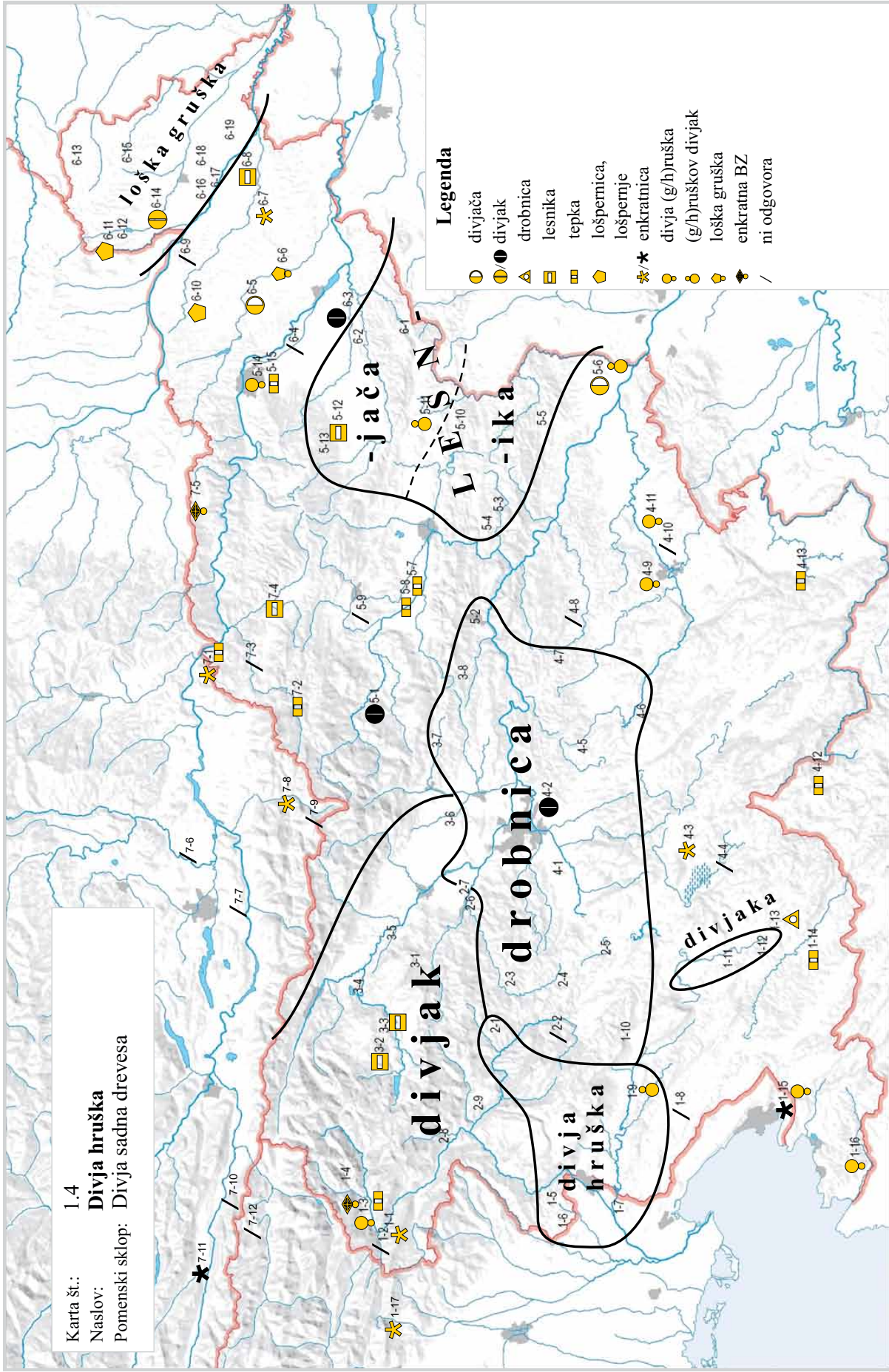
4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z rumeno barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'divja hruška', s črno pa pomensko širši, ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še 'divjo jablano in divjo češnjo', kar je morda posledica odsotnosti specifičnih poimenovanj za posamezno vrsto divjeraslega drevesa.

Divja hruška

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	məški:t ca	3-4	diu'jək	5-15	'tɛ:pka
1-2	[ni odgovora]	3-5	diu'jək	6-1	läs'jã:ča
1-3	mədviəduwe xrù:ške, ta dú:lja xrù:ška, tiəpka	3-6	diujã:k	6-2	läs'jã:ča
1-4	diujã:k	3-7	drub'ni:ca	6-3	div'ja:k
1-5	'du:ja x'ru:ška	3-8	drub'ni:ca	6-4	[ni odgovora]
1-6	'du:ja x'ru:ška	4-1	drãbní:ca	6-5	div'jača
1-7	'du:lã f'ru:ška	4-2	diujã:k	6-6	'lɔ:ška g'rü:ška
1-8	[ni odgovora]	4-3	usiənka	6-7	zi'darščica
1-9	'do:uje f'ru:ška, f'ru:škou dou'ja:k	4-4	[ni odgovora]	6-8	läs'nikã
1-10	drub'ni:ca	4-5	drabní:ca	6-9	[ni odgovora]
1-11	diu'ja:ka	4-6	drãbní:ca	6-10	'lɔšpærŋca
1-12	diu'ja:ka	4-7	drabní:ca	6-11	'läšpŋje
1-13	drob'ni:ca	4-8	[ni odgovora]	6-12	'lɔ:ška g'rü:ška
1-14	'tiəpka	4-9	dı:ujã xrù:ška	6-13	'lɔ:ška g'rü:ška
1-15	'di:ujã f'ru:ška, baš'ta:rdo	4-10	[ni odgovora]	6-14	div'ja:k
1-16	'di:vjã f'ry:ška	4-11	dı:uje xrù:ška	6-15	'lɔ:ška g'rü:ška
1-17	frù:škijɛ	4-12	'tɛ:pka	6-16	'lɔška g'rü:ška
2-1	'deujã x'ruška	4-13	'tɛ:pka	6-17	'lɔ:ške g'rü:ške
2-2	[ni odgovora]	5-1	diu'ja:k	6-18	'lɔ:ška g'rü:ška
2-3	drãb'nica	5-2	drub'ni:ca	6-19	'lɔškã g'rüjiske
2-4	drãb'nica	5-3	leş'ni:ka	7-1	'tɛ:pke, moš'touke
2-5	drobni:ca	5-4	leş'ni:ka	7-2	'tɛpka
2-6	diu'ja:k	5-5	leş'ni:ka	7-3	[ni odgovora]
2-7	drub'ni:ca, div'ja:k	5-6	x'rü:škof div'jã:k, div'jã:ča	7-4	leş'nika
2-8	divjã:k	5-7	'tɛ:pka	7-5	'le:sna g'ruška
2-9	diu'ja:k	5-8	'tɛ:pka	7-6	[ni odgovora]
3-1	diu'jak	5-9	[ni odgovora]	7-7	[ni odgovora]
3-2	leşni:ka	5-10	leş'ni:ika	7-8	pè:ræce (Imn)
3-3	leşni:ka	5-11	g'rü:škof div'jã:k	7-9	[ni odgovora]
		5-12	leş'ni:ka	7-10	[ni odgovora]
		5-13	leş'nã:ča	7-11	vi:ldlink
		5-14	'di:vje g'ru:ške	7-12	[ni odgovora]

4.1.2.3 Komentar h Karti št. 1.5 Divja češnja

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen ‘divja, necepljena češnja’, knjižno *drobnica* oziroma *dívja čéšnja*. Besednozvezno poimenovanje *divja češnja* je najpogostejše tudi v narečjih.

Drug najpogostejši leksem je *drobnica*, ki se sklenjeno pojavlja na manjšem območju, sicer pa razpršeno po širšem prostoru.

Na sklenjenem območju se v kartiranem pomenu uporablja tudi leksem *divjak*, ki ima v knjižnem jeziku pomen ‘samoraslo, necepljeno drevo’, iz česar lahko sklepamo, da v teh govorih nimajo specifičnega poimenovanja za ‘divjo češnjo’. Isti korenski morfem imajo tudi leksemi *divjača*, ta je zapisan v treh govorih, ter enkratnici *divjaka* in *divjica*. V knjižnem jeziku sta prisotna zadnja dva, tj. *divjaka* kot nevtralni leksem s pomenom ‘necepljeno drevo, navadno češnja’ in *divjica* z drugačnim pomenom.

Kot enkratnice so zapisani leksemi *črnica*, *lesnika*, *rašeljika* in *livka*, prvi kot dvojnica leksema *divjak*, drugi trije pa kot edini leksemi v govoru.

Ob prevladujočem besednozveznem poimenovanju *divja češnja* je zapisanih še več strukturno enakih, ts. *loška češnja*, ki se pojavlja na sklenjenem območju, ter posamezne *lesna češnja*, *nevcepljena češnja*, *ptičja češnja* in *samoraška češnja*.

2. Analiza leksemov

Za izvor leksemov *divjaka*, *divjak*, *drobnica*, *vildlink* in *lesnika* glej komentar h Karti št. 1.3 *Divja jablana*, za leksem *divjača* pa komentar h Karti št. 1.4 *Divja hruška*.

Leksem *divjica* (**divj-ica** ← divji) je s pripono *-ica* izpeljan iz *divj-* (< psl. **divъjъ* ‘divji’). Pridevnik *divji* je v gradivu zapisan v zvezi *divja češnja*.

Leksem *črnica* (**črn-ica** ← črn) je s pripono *-ica* izpeljan iz *črn-* (< psl. **čьrnъ* ‘črn’ (Snoj: 121)).

Izvor leksema *rašeljika* (**rašelj-ika**) ni dokončno pojasnjen, domnevno pa je to sestavljena **orz-šel’b + *-ka*, **-ika*, katere drugi del je soroden z rus. nar. *šelyga* ‘šiba, bič’, polj. nar. *szelina* ‘goščava, gozd’, hrv. nar. *šeljka* ‘zatič pri tečaju’. (ESSJ III: 153)

Leksem *livka* je mogoče primerjati s krajevnim imenom *Livek* (na področju nadiškega narečja), ki je predslovanskega substratnega izvora, na kar kaže furl. *Luici*, it. *Luico*. (Šekli 2008: 94 po ESSJ 1954: 389). Leksem je v ESSJ II: 128 etimološko nepojasnen, vendar z navedbo pomena ‘češnja, ki sama odpade’.

Pridevnik *samoraški* (***sam-o-ras-ški**) je zložen iz *sam-* (< psl. **sâmь*) + *rasti* (< psl. **orsti* ‘rasti’). V gradivu je zapisan v zvezi *samoraška češnja*.

Pridevnik *lesen* (**les-ən** ← les) je v gradivu zapisan v zvezi *lesna češnja*.

Pridevnik *loški* (**loš-ki**) je v gradivu zapisan v zvezi *loška češnja*.

Pridevnik *nevcepljen* (**ne-v-cep-lj-en** ← cep-i-ti) je sestavljen iz predpon *ne-* in *v-* in glagola *cepiti* (< psl. *čepiti ‘sekati, klati’). V gradivu je zapisan v zvezi *nevcepljena češnja*.

Pridevnik *ptičji* (**ptič-ji** ← ptič) je tvorjen iz *ptič* (< psl. *ptičь). V gradivu je zapisan v zvezi: *ptičja češnja*.

3. Prostorska razporeditev leksemov

Najbolj razširjen leksem *divja češnja* je znan vsem narečnim skupinam, najredkejši je v panonski narečni skupini, odsoten pa v posavskem narečju. V točki 1-3 se pojavlja v joti-rani obliki *divlja češnja*, z ohranjenim sklopom *čr kot *divja črešnja* pa v govorih 1-16 Puče, 1-17 Ter, 4-12 Plešče, 4-13 Črnomelj ter v vseh govorih štajerske, panonske in koroške narečne skupine.

V posavskem narečju imajo za ta pomen leksem *drobnica*, ki je zunaj tega areala znan še notranjskemu govoru 1-14 Koseze, poljanskemu govoru 2-3 Žirovski Vrh, gorenjskemu 3-5 Prezrenje, dolensjkemu 4-6 Kuželjevec in prleškemu 6-7 Vogričevci.

V rovtarski, gorenjski in dolenski skupini se za kartirani pomen uporablja leksem s širšim slovarskim pomenom *divjak*, ki je posamezno zunaj tega areala zapisan še v enem kozjansko-bizeljskem govoru 5-6 Kapele ter v enem srednještajerskem govoru 5-11 Kačji Dol.

Na manjši areal znotraj panonske narečne skupine je zamejen leksem *divjača*, isto-korenski enkratnici *divjica* in *divjaka* pa poznajo v dolenskem govoru 4-7 Gobnik in v notranjskem 1-11 Selce, ki tam nastopa kot nadpomenka.

Enkratnice so z izjemo ene zabeležene v obrobni narečjih: *črnica* v govorih 5-6 Kapele, *livka* v 1-15 Dolina pri Trstu, *rašeljika* v 1-8 Kopriva in *lesnika* v 5-9 Podlog.

Samo v prekmurskem narečju poznajo zvezo *loška češnja*, ki je tam prevladujoča.

Dvakrat je zapisana še zveza *lesna češnja*, in sicer v govorih, kjer se leksem *les* pojavlja v pomenu ‘gozd’, tj. v 7-5 Kapla na Kozjaku in 6-10 Spodnja Bačkova.

Odgovor *samoraška češnja* poznajo v govoru 4-10 Velike Brusnice, *ptičja češnja* v 7-8 Lepena, *nevcepljena češnja* pa v 6-19 Črenšovci.

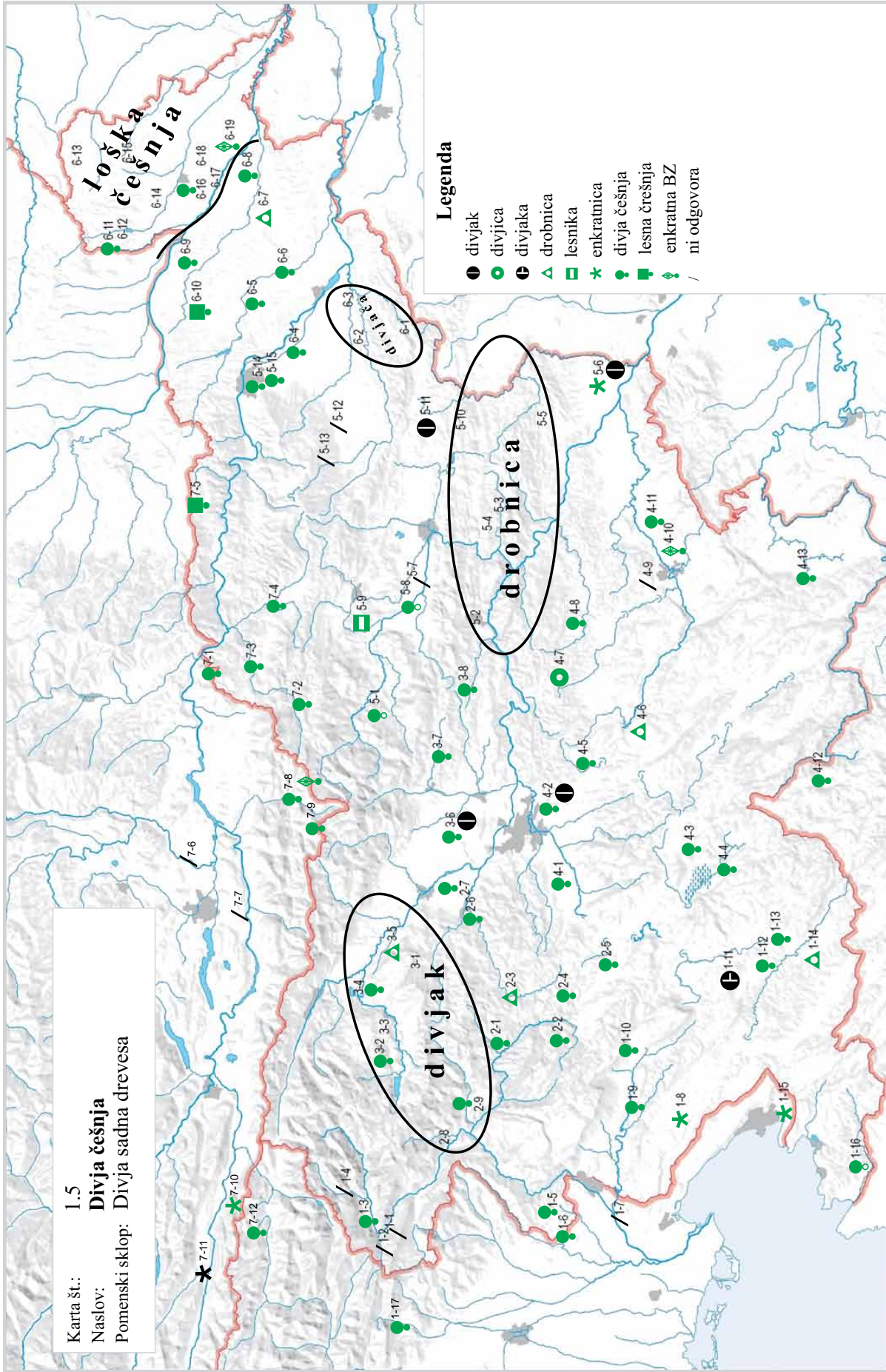
4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z zeleno barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom ‘divja češnja’, s črno pa pomensko širši, ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še ‘divjo hruško in divjo jablano’, kar je morda posledica odsotnosti specifičnih poimenovanj za posamezno vrsto divjeraslega drevesa.

Divja češnja

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	[ni odgovora]	3-7	'di:ujja 'če:jšna	6-3	div'ja:ča
1-2	[ni odgovora]	3-8	'di:ujja 'če:šna	6-4	'di:ujja č're:šna
1-3	ta dú:lja čri:šnja	4-1	ta di:uje čè:šna	6-5	'divja č're:šja
1-4	[ni odgovora]	4-2	dí:ujja čè:šna, diujá:k	6-6	'di:vja č're:šja
1-5	'du:ja čə'ri:šna	4-3	dí:ujja čà:jšna	6-7	drob'nica
1-6	'du:ja čə'ri:əšnja	4-4	dí:ujja čè:jšna	6-8	'divjå č're:šjå
1-7	[ni odgovora]	4-5	dú:ja čè:jšje	6-9	'divja č're:šja
1-8	rəše'lika	4-6	drabní:ca	6-10	'le:sna č're:šna
1-9	'di:uje 'če:jšna	4-7	diují:ca	6-11	'di:vža č're:šna
1-10	'di:ujja 'če:jšna	4-8	dí:uje čà:šje	6-12	'lo:ška č're:šna
1-11	diuj'a:ka	4-9	[ni odgovora]	6-13	'lo:ška č're:šnja
1-12	'de:ujja 'čö:jšna	4-10	samurà:ška črā:šjā	6-14	'lo:ška č're:šnja
1-13	'di:vja 'če:jšna	4-11	dí:uje čà:šna	6-15	'lo:ška č're:šna
1-14	drob'ni:ca	4-12	'dijve č're:šne	6-16	'divža č're:šna, 'lo:ška č're:šna
1-15	'li:uke	4-13	'di:vja č're:šna	6-17	'lo:ške č're:šnje
1-16	'di:vja čā're:šnja	5-1	'diujja č're:šna	6-18	'lo:ška č're:šna
1-17	ta dí:ujja čari:šnja	5-2	drub'ni:ca	6-19	'nā'fceptena č're:šja
2-1	'deuje 'či:šne	5-3	drub'ni:ca	7-1	'di:ujja č'ri:əšna
2-2	'deuje 'či:šne	5-4	drub'ni:ca	7-2	'diujja č're:šna
2-3	drab'nica	5-5	drub'ni:ca	7-3	'diujja č're:šna
2-4	'diuje 'če:šne	5-6	div'jā:k, čər'ni:ca	7-4	'diujja č're:šna
2-5	'di:ujja 'če:šna	5-7	[ni odgovora]	7-5	'le:sna č're:šna
2-6	'dijja 'čè:šna	5-8	'diujja č're:šja	7-6	[ni odgovora]
2-7	ta 'diujja 'či:šna	5-9	leş'ni:ka	7-7	[ni odgovora]
2-8	divjā:k	5-10	drob'ni:ica	7-8	dí:uje črè:šne, 'ti:čje črè:šne
2-9	diuj'a:k, 'di:ujja 'čè:šna	5-11	div'jā:k	7-9	dí:uje črè:šne
3-1	divjak	5-12	[ni odgovora]	7-10	dí:ujja črè:šna
3-2	dí:ujja čè:šna	5-13	[ni odgovora]	7-11	vi:ldlink
3-3	dí:ujjak	5-14	'di:vje č're:šne	7-12	tə-dí:uje čiəšne
3-4	diuj'jak, ta dí:ujja čè:šna	5-15	'di:ujja č're:šna		
3-5	dró:bənce	6-1	div'jā:ča		
3-6	ta di:ujja čè:šna, diuj'jak	6-2	div'jā:ča		

4.1.2.4 Komentar h Karti št. 1.6 Divje sadno drevo (splošno poimenovanje)

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'samoraslo necepljeno drevo', knjižno *divják*. Leksem *divjak* je najpogostejši tudi v narečjih. Iz istega korena je tvorjen leksem *divjaka*, ki se kot edino poimenovanje pojavlja v manjšem arealu, v knjižnem jeziku pa ima pomen 'divje, necepljeno drevo, navadno češnja'.

Drugo enobesedno poimenovanje je še leksem *lesnika*, ki ima v knjižnem jeziku specifični pomen, vezan na vrsto divjega drevesa, v narečjih pa je pomen razširjen do stopnje splošnega poimenovanja. Razpršeno je zapisan v štirih govorih.

Kot enkratni leksemi se pojavljajo *baštardo*, *pšeničnjak*, *ravbar*, *lesnica*, *vildlink* in *rašeljik*, ki so v vseh govorih zapisani kot edini leksemi.

Poleg enobesednih poimenovanj poznajo narečja tudi manjše število besednozveznih poimenovanj, izmed katerih ima svoj areal *loško drevo*, po enkrat pa so zapisani *divje drevo*, *grm ta divji* in *loška cepika*.

2. Analiza leksemov

Za analizo leksemov *divjaka*, *divjak*, *pšeničnjak*, *lesnica*, *lesnika* in *vildlink* glej komentar h Karti št. 1.3 *Divja jablana*, za leksem *baštardo* komentar h Karti št. 1.4 *Divja hruška*, za leksem *rašeljik* pa v komentar h Karti št. 1.5 *Divja češnja*.

Leksem *ravbar* je prevzet iz nar. nem. *Rauber*, kar ustreza knj. nem. *Räuber* 'ropar' (Snoj: 626).

Pridevnik *divji* je v gradivu zapisan v zvezah: *grm ta divji* in *divje drevo*.

Pridevnik *loški* je v gradivu zapisan v zvezah: *loško drevo* in *loška cepika*.

3. Prostorska razporeditev leksemov

Leksem *divjak* je v vseh narečnih skupinah najštevilčnejši, najredkejši je v osrednjih in severnih govorih prekmurskega narečja, odsoten pa v pasu znotraj notranjskega narečja, kjer imajo za ta pomen leksem *divjaka*. V obsoški točki 1-3 Bovec se pojavlja v jotirani obliki *divljak*.

Razpršeno se v štirih govorih pojavlja leksem *lesnika*, in sicer v 1-3 Bovec, v 4-5 Spodnje Brezovo, v 5-9 Podlog in v 7-5 Kapla na Kozjaku.

Enkratnice so zapisane v štirih obrobni govori: *baštardo* v 1-15 Dolina pri Trstu, *lesnica* v 7-8 Lepena, *vildlink* v 7-11 Potoče, *rašeljik* pa v 1-7 Vrh Sv. Mihaela, v enem gorenjskem govoru (v 3-2 Podjelje) *pšeničnjak* ter v enem južnopohorskem *ravbar* (v 5-12 Slovenska Bistrica).

V arealu znotraj severnih prekmurskih govorov imajo za ta pomen besedno zvezo *loško drevo*, ki je zunaj tega sklenjenega območja zapisan še v enem južnem prekmurskem govoru (6-17 Dokležovje).

Znotraj areala z leksemom *loško drevo* je v enem govoru kot dvojnično poimenovanje zapisana tudi zveza *loška cepika* (6-13 Markovci), kot enkratni in edini besedni zvezi pa sta zapisana še *grm ta divji* v 1-17 Ter ter *divje drevo* v podjunske govoru 7-1 Libeliče.

4. Tehnike kartiranja

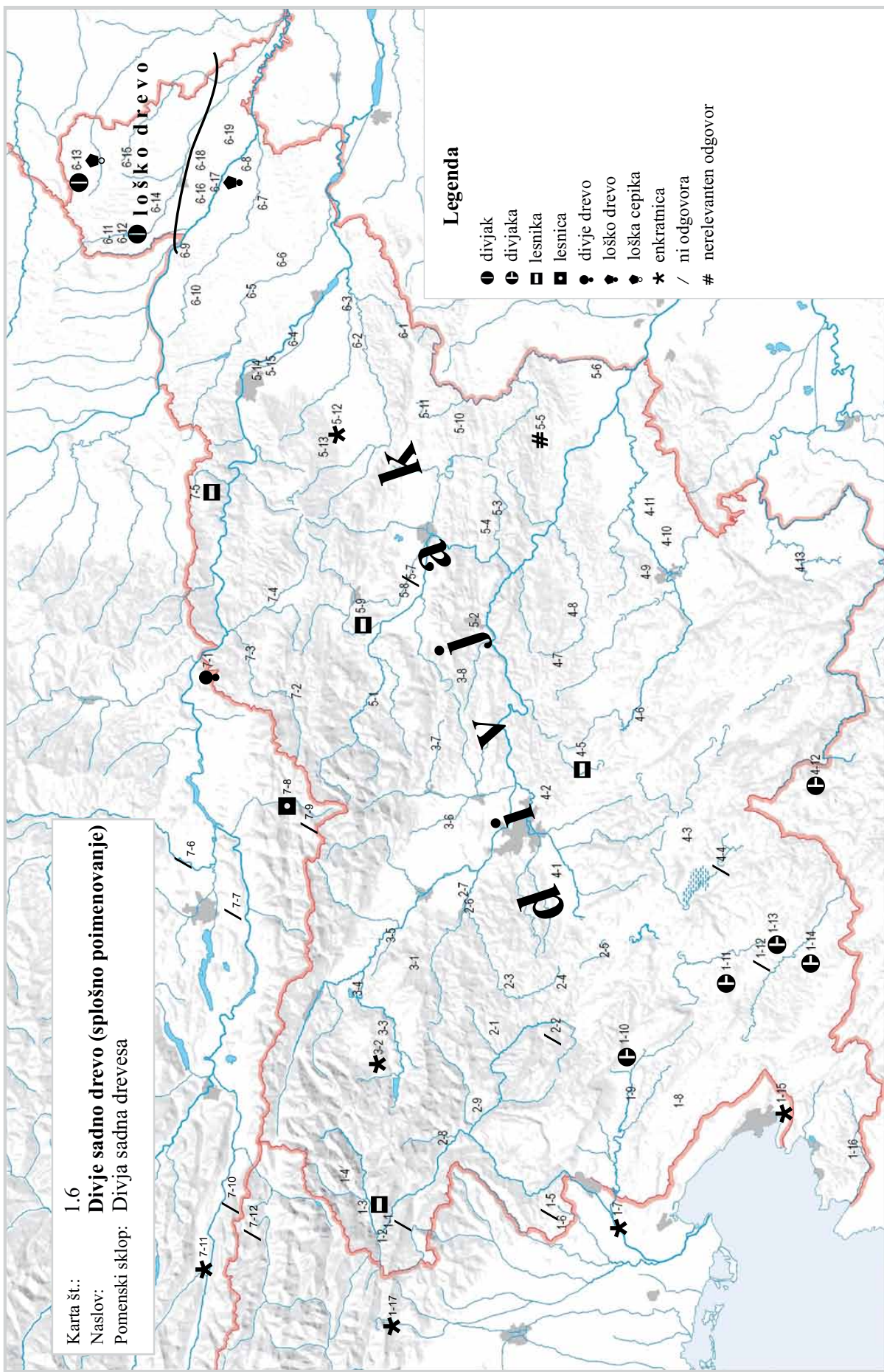
Karta je napisno-izoglosno-znakovna.

Divje sadno drevo

(splošno poimenovanje)

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	[ni odgovora]	3-6	diujà:k	6-2	div'jà:k
1-2	diujà:k	3-7	diuj'a:k	6-3	div'ja:k
1-3	duljà:k, diujà:k, liésenka	3-8	diuj'a:k	6-4	div'jà:k
1-4	duljà:k	4-1	deujá:k	6-5	div'ja:k
1-5	[ni odgovora]	4-2	diujà:k	6-6	div'jɔ:k
1-6	du'ja:k	4-3	duj'á:k	6-7	div'jɔ:k
1-7	reše'li:k	4-4	[ni odgovora]	6-8	dɨv'jɔ:k
1-8	dou'ja:k	4-5	lesní:ka	6-9	div'ja:k
1-9	diuj'a:k	4-6	duj'á:k	6-10	div'ja:k
1-10	diuj'a:ka	4-7	diujà:k	6-11	'lo:ško d'rā:ivo
1-11	diuj'a:ka	4-8	diujà:k	6-12	'lo:ško d'rā:ivo, div'žà:k
1-12	[ni odgovora]	4-9	diujà:k	6-13	'lo:ška cā'pi:ka, div'd'á:k
1-13	dju'ja:ka	4-10	deujà:k	6-14	'lo:ško d're:ivo
1-14	dəv'ja:ka	4-11	diujà:k	6-15	'lo:ško d'rā:ivo
1-15	baš'ta:rdo	4-12	div'ja:ka	6-16	div'žà:k
1-16	div'ja:k	4-13	div'ja:k	6-17	div'jà:k, 'lo:ško d're:ivo
1-17	à:rm te dí:ujj	5-1	diuj'a:k	6-18	div'jà:k
2-1	deuj'a:k	5-2	diuj'a:k	6-19	div'jâk
2-2	[ni odgovora]	5-3	deuj'a:k	7-1	'di:ujjo d'rəwo
2-3	diuj'a:k	5-4	diuj'a:k	7-2	diuj'a:k
2-4	deuj'a:k	5-5	['piɛucer]	7-3	diuj'a:k
2-5	diuj'á:k	5-6	div'jà:k	7-4	diuj'a:k
2-6	diuj'a:k	5-7	[ni odgovora]	7-5	les'ni:ŋka, 'divjok
2-7	diuj'a:k	5-8	div'ja:k	7-6	[ni odgovora]
2-8	diuj'á:k	5-9	leš'ni:ka	7-7	[ni odgovora]
2-9	diuj'a:k	5-10	dev'ja:k	7-8	lesní:ca
3-1	div'jak	5-11	div'jà:k	7-9	[ni odgovora]
3-2	ušni:čnjek	5-12	'ra:u̯bar	7-10	[ni odgovora]
3-3	diujà:k	5-13	diuj'jà:k	7-11	vi:ldlink
3-4	diuj'æk	5-14	div'jà:k	7-12	[ni odgovora]
3-5	diuj'æk	5-15	diuj'a:k		
		6-1	div'jà:k		

Karta št.: 1.6
 Naslov: **Divje sadno drevo (splošno poimenovanje)**
 Pomenski sklop: Divja sadna drevesa

Legenda

- divjak
- ◐ divjaka
- ◑ lesnika
- ◒ lesnica
- ◑ divje drevo
- ◒ loško drevo
- ◑ loška cepika
- ★ enkratnica
- / ni odgovora
- # nerelevanten odgovor

4.2 POMENSKI SKLOP *NADZEMNI DELI KRMNIH RASTLIN*

4.2.1 KOMENTAR K ZBIRNIM BESEDOTVORNIM KARTAM

za pomene ‘repni listi’, ‘pesni listi’, ‘korenjevi listi’ in ‘krompirjevi listi’

1 Vsebina

Na Karti št. 2.1 so zbirno prikazani strukturni tipi leksemov za pomene ‘repni listi’ (1), ‘pesni listi’ (2), ‘korenjevi listi’ (3) in ‘krompirjevi listi’ (4); na ostalih kartah so prikazani posamezni strukturni tipi, tj. netvorjena poimenovanja (Karta št. 2.1.1), tvorjena poimenovanja s priponskimi obrazili *-ac* (Karta št. 2.1.2), *-(n)ik* (Karta št. 2.1.3), *-ica* (Karta št. 2.1.4), *-ka* (Karta št. 2.1.5) in *-je* (Karta št. 2.1.6) ter večbesedna poimenovanja (Karta št. 2.1.7); na Karti št. 2.2 je prikazano njihovo strukturno ujemanje oz. razlikovanje leksemov v posameznih krajevnih govorih.

2 Strukturni tipi leksemov (Karta št. 2.1)

Za narečna poimenovanja obravnavanih pomenov glede strukture ugotavljamo več tipov: enobesedna poimenovanja, ki so lahko netvorjena (neprevzeta ali prevzeta) ali tvorjena (iz pridevniških in samostalniških besedotvornih podstav), in večbesedna poimenovanja (tj. zveze pridevnika in samostalnika).

Na pomenski ravni velja izpostaviti lekseme *natje*, *perje*, *listi*, *cima*, *svinjina*, *ščavje*, *zelje*, *plateljni*, *zel* in *nat*, ki v nekaterih krajevnih govorih nastopajo kot edino poimenovanje za vse kartirane pomene, torej kot nadpomenka, v še večjem številu govorov pa kot večpomenka za dva ali tri kartirane pomene. Na podlagi pomenov, ki jih vključuje posamezni leksem, lahko poimenovanja uvrstimo v več skupin: **a**) isti leksem za pomene ‘repni in pesni listi’ (*svinjina* v 5-1, *cima* v 5-6, *perje* v 5-11 in 6-9, *ščavje* v 5-13 in 7-3, *nat* v 6-8, *plateljni* v 7-11), **b**) isti leksem za pomena ‘repni in korenjevi listi’ (*zel* v 6-1), **c**) isti leksem za pomena ‘pesni in korenjevi listi’ (*perje* v 1-6 in 4-1), **č**) isti leksem za pomena ‘pesni in krompirjevi listi’ (*cima* v 5-15), **d**) isti leksem za pomena ‘korenjevi in krompirjevi listi’ (*cima* v 4-13), **e**) isti leksem za pomene ‘repni, pesni in korenjevi listi’ (*natje* v 1-2, 1-3, *listi* v 4-12, *cima* v 6-2 in 6-3, *nat* v 6-14, *ščavje* v 7-1, *zelje* v 7-11, *perje* v 7-12), **f**) isti leksem za pomene ‘repni, pesni in krompirjevi listi’ (*cima* v 6-1), **g**) isti leksem za pomene ‘repni, korenjevi in krompirjevi listi’ (*ščavje* v 7-5) in **h**) isti leksem za vse pomene (*nat* v 6-7, 6-9 in 6-18 ter *ščavje* v 6-10). V sedmih govorih se nadpomenke pojavljajo kot dvojnice ob specifičnih poimenovanjih: v štirih govorih ob leksemih *korenjevka* in *krompirjevka* v 4-13, *rumpljino perje* v 5-6, *ronino perinje* v 5-15 ter *runkljevo perje* in *korenjevo listje* v 6-3 še leksem *cima*, v enem govoru ob leksemu *perje od korenja* v 1-3 še *natje*, v enem (4-1) ob leksemu *listje od korenja* še *perje*, v enem (5-1) pa ob *repovini* še *svinjina*. Prisotnost več- oz. nadpomenk je razvidna iz Karte št. 2.1, kjer so te prikazane s črno barvo, njihova

zemljepisna razporeditev pa je vezana na sklenjeno območje znotraj štajerske, panonske in koroške narečne skupine, zunaj tega še posamezno po trikrat v primorski, prav tako po trikrat tudi v dolenski narečni skupini.

2.1 Netvorjena enobesedna poimenovanja (Karta št. 2.1.1) so večinoma že omenjene nad- in večpomenke. Za vse obravnavane pomene se rabi isti netvorjeni leksem *nat* v treh govorih panonske narečne skupine, ki so navedeni v prejšnjem odstavku, za tri pomene leksemi *listi* v govoru 4-12, *cima* v 6-1 in *nat* v 6-14, za dva pomena pa najpogosteje leksem *cima* (v 4-13, 5-6, 5-15, 6-2, 6-3), enkrat tudi *nat* (v 6-8). Poimenovanje *plateljni* (v 7-11) zajema pomene 'repni, pesni in korenjevi listi'. Le na pomen 'krompirjevi listi' sta vezana leksema *štible*, ki se pojavlja v petih govorih v arealu v osrednjih narečjih, in leksem *trava* v 7-6. Kar se tiče pogostnosti netvorjenk, so te najštevilčnejše⁶⁴ v štajerski in panonski narečni skupini, najredkejše pa v gorenjski in rovtarski skupini, kjer prevladujejo tvorjenke.

2.2 Tvorjena poimenovanja so izpeljanke s priponskimi obrazili *-ac*, *-ič*, *-jak*, *-(n)ik* za moškospolske tvorjenke, z *-ica*, *-ka*, *-ina* za ženskospolske tvorjenke in s priponama *-je* in *-išče* za srednjepolske tvorjenke.

2.2.1 S priponskim obrazilom *-ac* (Karta št. 2.1.2) se tvorijo tvorjenke, ki zajemajo vse štiri slovarske pomene, vendar nikoli v istem govoru. Najpogosteje se z *-ac* tvorijo poimenovanja za 'korenjeve liste', le enkrat pa za 'pesne liste'. Kar za tri pomene – 'repni, korenjevi in krompirjevi listi' – so tvorjenke z *-ac* zapisane v zatolminskem govoru 2-8, v petih govorih za pomena 'korenjevi in krompirjevi listi', v enem za 'pesine in korenjeve liste', v devetih samo za 'korenjeve liste' in samo v enem za 'repne liste'. Tvorjenke s priponskim obrazilom *-ac* se najpogosteje pojavljajo v gorenjski in rovtarski narečni skupini ter v severnejših govorih dolenske narečne skupine, posamezno še v primorskem govoru 1-10, ki je v neposrednem stiku z govori rovtarske narečne skupine.

2.2.2 Priponsko obrazilo *-(n)ik* (Karta št. 2.1.3) v sedmih⁶⁵ govorih tvori poimenovanja s pomenoma 'repni in pesni listi', v štirih pa samo s pomenom 'repni listi'. Značilno je za tvorjenke, zapisane na sklenjenem območju znotraj gorenjske in rovtarske narečne skupine, posamezno tudi v primorskem govoru 1-10, ki je v neposrednem stiku z govori rovtarske narečne skupine. Areal priponskega obrazila *-(n)ik* je prekriven z arealom obrazila *-ac*, iz česar je razvidno, da se na tem območju poimenovanja za 'korenjeve in krompirjeve liste' tvorijo z obrazilom *-ac*, za 'repne in pesne liste' pa z *-(n)ik*.

2.2.3 Pogosto je priponsko obrazilo *-ica* (Karta št. 2.1.4), ki v dveh govorih tvori lekseme za vse štiri pomene, v treh govorih za tri pomene, v dveh za pomena 'pesni in repni listi', v osemnajstih govorih pa le za en pomen. Najštevilčnejša so poimenovanja

⁶⁴ Množičnost splošnih poimenovanj je morda povezana z nerabo listja krmnih rastlin. Kjer pa je to predstavljalo morda krmo živini (za pesne in repne liste) ali pa so s predmetnostjo kako drugače imeli opravka (npr. krompirjeve liste so kosili), so za ta denotat govori razvili specifična poimenovanja, nekateri besedne zveze, drugi tvorjenke.

⁶⁵ Strukturna enotnost leksemov je tukaj verjetno povezana s podobno obliko obeh vrst nadzemnih delov rastlin.

za 'krompirjeve liste', najredkejša pa za 'korenjeve liste'. Tvorjenke na *-ica* so razpršene po širšem zemljepisnem območju, zgoščene pa na manjših sklenjenih območjih: v južnih notranjskih govorih, v govorih rovtarske narečne skupine, ki se jim pridružujeta še dva stična notranjska govora 1-9 in 1-10, prisotna so tudi v vzhodnejših dolenskih govorih ter v panonski narečni skupini, tu le do reke Mure.

2.2.4 Na različne podstave se pripenja priponsko obrazilo *-ka* (Karta št. 2.1.5), ki tvori poimenovanja za tri slovarske pomene, nikoli za pomen 'repni listi', le enkrat pa za pomen 'pesni listi'. V dvanajstih govorih so s tem priponskim obrazilom tvorjena poimenovanja za pomena 'korenjevi in krompirjevi listi', v enem samo za pomen 'korenjevi listi', v devetih pa samo za pomen 'krompirjevi listi'. Tvorjenke s priponskim obrazilom *-ka* so zapisane na večjem sklenjenem območju, ki se razprostira preko dolenske in štajerske narečne skupine, posamezno tudi v enem mežiškem in enem poljanskem govoru.

2.2.5 Redko je priponsko obrazilo *-ina*, ki tvori tvorjenke za tri pomene, vendar nikoli v istem govoru. Dvakrat sta zapisani tvorjenki s pomenom 'repni listi', enkrat s pomenom 'pesni listi', sedemkrat pa s pomenom 'krompirjevi listi' (*hruščevina* v 7-7, *repičevina* v 7-8 in 7-9). Zemljepisno so tvorjenke razpršene, manjši areal tvorijo v zamejskih koroških govorih.

2.2.6 Za srednjepolske tvorjenke je pogosta pripona *-je* (Karta št. 2.1.6), s katero se tvorijo poimenovanja za vse štiri slovarske pomene, a hkrati le v dveh govorih. V največ govorih se s to pripono tvorijo leksemi s pomeni 'repni, pesni in korenjevi listi'. Večini tvorjenk je skupno, da v podstavah nimajo *rep-*, *pes-*, *koren-* in *krompir-* (ne velja za enkratnici *repje* in *repičevje* ter *čompovje*), temveč gre za splošna poimenovanja tipa *ščavje*, *zelje*, *perje* in *natje*, in so zemljepisno razpršena. Ta ugotovitev sicer ne drži za koroška narečja, kjer imajo *ronkljevje*, *čompovje* in *hruškovje*.

2.2.7 Srednjepolske tvorjenke so tvorjene tudi s priponskim obrazilom *-išče*; v dveh govorih se tako tvorita leksema za dva pomena (enkrat 'pesni in krompirjevi listi', enkrat 'pesni in korenjevi listi'), v šestih govorih pa le za en pomen, najpogosteje za 'krompirjeve liste'.

2.2.8 Najredkejši sta priponski obrazili *-ič* in *-jak* – leksem *repič* s pomenom 'repni listi' poznajo v gorenjskem govoru v 3-6, *repnjak* v govoru 1-17, *mrkevčnjak* za pomen 'korenjevo listje' pa v prleškem govoru 6-6.

2.3 Večbesedni leksemi (Karta št. 2.1.7) se pojavljajo za vse slovarske pomene, glede na strukturo so samostalniške besedne zveze, tj. zveze pridevnika s samostalnikom.

Ta tip poimenovanj je značilen za večino jezikovnega prostora, prevladuje v panonski in štajerski narečni skupini, odsoten oziroma zelo redek pa je v govorih gorenjskega narečja ter v narečjih rovtarske narečne skupine. Zunaj prekmurskega narečja, ki ima za vse pomene besednozvezna poimenovanja, so ta najpogostejša za pomen 'pesni listi' in imajo v

jedru najpogosteje samostalnika *listi/listje* oz. *perje*. Razpršena so po zahodnejših govorih ter v narečjih južno in vzhodno od Ljubljane, v arealu čez dolensko in štajersko narečno skupino pa imajo pomen 'repni listi'. Za pomena 'korenjevi in krompirjevi listi' so besednozvezna poimenovanja redka.

3 Skupen strukturni tip leksemov v posameznih krajevnih govorih (Karta št. 2.2)

Za lekseme iz obravnavanega pomenskega sklopa so prikazani skupni strukturni tipi leksemov v posameznih krajevnih govorih.

3.1 S karte je razvidno, da je največ leksemov iz kartiranega pomenskega sklopa strukturno enotnih v narečjih panonske narečne skupine, kjer so v treh govorih strukturno enaki leksemi za vse štiri slovarske pomene, kljub temu da gre v tem sklopu za primerjavo nekoliko različnih denotatov. Na drugih območjih je ob upoštevanju videza denotatov, katerih poimenovanja so analizirana, mogoče izpostaviti dve skupini: **a)** strukturno skupna poimenovanja za 'repne in pesne liste' na eni strani ter strukturno skupna poimenovanja za 'korenjeve in krompirjeve liste' na drugi ter **b)** strukturno skupna poimenovanja za 'repne in pesne liste' na eni strani, na drugi strani pa strukturno različna poimenovanja za 'korenjeve in krompirjeve liste', vsak s svojim tipom tvorbe. Tip a) se pojavlja v manjših arealih znotraj gorenjskega, notranjskega, dolenskega, posavskega in srednještajerskega narečja, kar je na karti prikazano s polovično zapolnjenimi rdečimi krogi, tip b) pa najpogosteje v rovtarski in štajerski narečni skupini, posamezno tudi v drugih, a vendar je redkejši od tipa a), na karti je prikazan s krogi modre barve. Posamezna poimenovanja so navedena v nadaljnjih odstavkih.

3.2 Strukturna ujemanja po številčnosti pojavitev

3.2.1 Za vse slovarske pomene so strukturno skupni leksemi v enem prleškem govoru (6-5 – *repno ščavje, runino perje, korenjevo ščavje, krompirjevo ščavje*) in v dveh prekmurskih govorih (6-16 – *repna nat, rabundijina nat, mrkevčina nat, krumpiševe nat* in 6-17 – *repna nat, rabundijina nat, mrkevčina trava, krumpļjeva cima*).

3.2.2 Za tri slovarske pomene je največja stopnja strukturnega ujemanja prav tako v panonski narečni skupini, opazamo jo še v dveh koroških govorih, dveh primorskih, enem rovtarskem in dveh štajerskih. V večini govorov so to besednozvezna poimenovanja, tvorjenke so le v govorih 2-8 (*repovec, korenjevec in krompirjevec*) in 5-8 (*runkļjevka, korenjevka in krompirjevka*). Strukturno ujemanje lahko ugotavljamo za različne kombinacije slovarskih pomenov leksemov, v največ govorih, v petih (6-11, 6-12, 6-13, 6-15, 7-2), so to leksemi za pomene 'repni, pesni in krompirjevi listi', v dveh pa 'repni, pesni in korenjevi listi' (1-16, 6-6).

3.2.3 V dvaindvajsetih krajevnih govorih opazimo strukturno ujemanje za dva pomena, najpogosteje je to prej omenjeni tip b); gre torej za strukturno skupna leksema za pomena

‘repni in pesni listi’, ki sta hkrati različna od pomenov ‘korenjevi in krompirjevi listi’. Poimenovanja so ponekod besednozvezna, ponekod tvorjenke: v štirih govorih sta to *repnik* in *pesnik* (2-3, 2-4, 2-7 in 3-1), v treh pa *repnica* in *pesnica* (1-13, 4-11 in 5-9). V dveh govorih sta strukturno skupna leksema za pomena ‘repni in krompirjevi listi’ (1-7 *repišče* in *krompirišče*; 4-3 *repje* in *bilje*), v dveh za pomena ‘repni in korenjevi listi’ (1-8 *repišče*, *mernišče*, v 2-5 *repje*, *listje*), v treh za pomena ‘repni in korenjevi listi’ (v 4-9 in 4-10 *korenjevka* in *krompirjevka*, v govoru 1-11 pa *korenjevica* in *krompirjevica*). Prav tako v dveh govorih sta strukturno skupna leksema za pomena ‘pesni in korenjevi listi’ (2-1 *perje od pese*, *listje od korenja*, v 4-2 *pesovec*, *korenovec*), v dveh pa za ‘pesni in krompirjevi listi’ (1-4 *repovje* in *čompovje*, 1-17 *runkljevje* in *čompovje*).

3.2.4 V štirinajstih govorih imata skupni strukturni tip po **2 in 2 leksema**, od tega gre v večini za tip **a**), torej strukturno skupna leksema za pomena ‘repni in pesni listi’ na eni strani in strukturno skupna leksema za pomena ‘korenjevi in krompirjevi listi’ na drugi strani, zapisani pa so naslednji leksemski pari: *repnica* : *pesnica* ≠ *korenjevica* : *krompirjevica* v 1-12; *repnica* : *pesnica* ≠ *mernovica* : *krompirjevica* v 1-14; *repnik* : *pesnik* ≠ *korenjevec* : *krompirjevec* v 2-9, 3-4, 3-5; *repnjak* : *pesnjak* ≠ *korenjevec* : *krompirjevec* v 3-2, 3-3; *repno perje* : *pesno perje* ≠ *perje* : *bilje* v 4-4; *repno perje* : *pesno perje* ≠ *korenjevka* : *krompirjevka* v 4-6 in 4-8; *repnica* : *pesnica* ≠ *korenjevka* : *krompirjevka* v 4-13; v 5-3, 5-4, 5-10 par *repno perje/listje* : *ronino/runkeljnovno listje* ≠ *korenjevka* : *krompirjevka*.

3.2.5 V osemnajstih krajevnih govorih ima zapisani leksem funkcijo splošnega poimenovanja, saj hkrati zajema več slovarskih pomenov. Ti kraji so tako izločeni iz primerjave strukturnih tipov, na karti pa označeni s kvadrati.

3.2.6 Popolno strukturno neujemanje poimenovanj je prisotno v šestnajstih govorih, osem jih je v širši okolici Ljubljane, ostali so razpršeni.

4 Tehnike kartiranja

4.1 Karta št. 2.1

Na karti so uporabljene barve, različni geometrijski liki in notranje modifikacije likov, ki se med sabo kombinirajo, čeprav so v legendi poenostavljeno prikazani v eni barvi.

4.1.1 Slovarski pomen leksemov je prikazan z različnimi barvami (lika oz. zapolnitve), tako da rumena barva pomeni ‘repne liste’, modra ‘pesne liste’, rdeča ‘korenjeve liste’, zelena ‘krompirjeve liste’, s črno pa so kartirane nadpomenke oziroma večpomenke.

4.1.2 Razmerje tvorjenost/netvorjenost je razvidno iz oblike lika (različnih barv in zapolnitev), tako da so za tvorjenke izbrani krog, elipsa, trikotnik, kvadrat, petkotnik in šestkotnik, za netvorjenke pa romb.

4.1.3 Priponska obrazila oz. priponski nizi tvorjenk so na karti razvidni iz oblike lika in njihovih notranjih zapolnitev: -n-*ac*, -iv-*ac*, -ov-*ac*, -ič, -n-jak, -(n)ik, -ica, -ov-ica, -n-ica, -išč-n-ica, -iv-ka, -ov-ka, -ina, -ov-ina, -išče, -ov-išče, -je, -ov-je, išč-je. Glede na to, da je cilj karte prikazati strukturo poimenovanj in ne koren-ske raznolikosti leksemov, so z istim znakom kartirane vse tvorjenke z istim priponskim nizom, npr. -ov-ica (*korenjevica, krompirjevica, mernovica* ...), koren-ska raznolikost pa je razvidna iz leksično-besedotvornih kart za posamezne slovarske pomene (Karte št. 2.3, 2.4, 2.5, 2.6).

4.1.4 Večpomenskost oz. nadpomenskost leksemov je razvidna iz likov črne barve ter iz njim pripadajočih kombiniranih znakov, katerih pomeni so razloženi v dodatni legendi (r = repni listi, p = pesni listi, k = korenjevi listi, kr = krompirjevi listi). Enake okrajšave veljejo za karte št. 2.1.1, 2.1.6 in 2.2.

4.1.5 Večbesedna poimenovanja so kartirana s simboloma in ; prvi za zveze z levim prilastkom, drugi za zveze z desnim prilastkom, raznolikost jedrnih delov besednih zvez in strukturalna raznolikost pa sta prav tako predstavljeni na leksično-besedotvornih kartah za posamezne slovarske pomene.

4.2 Karta št. 2.1

Karta je znakovna. Stopnja strukturnega ujemanja leksemov je prikazana z večjim ali manjšim deležem notranje zapolnitve kroga – z likom brez notranje zapolnitve je prikazana popolna strukturalna različnost, za dve strukturalno skupni poimenovanji je uporabljen lik , za po dva in dva skupna tipa lik , za tri poimenovanja s skupnim tipom lik , z likom je prikazano popolno strukturalno ujemanje. Z barvnimi liki (rdeča in modra) je nakazano strukturalno ujemanje denotatno bližjih leksemov, in sicer z rdečo barvo ujemanje poimenovanj za repne in pesne liste na eni strani ter ujemanje poimenovanj za korenjeve in krompirjeve liste na drugi strani ((r = p) ≠ (k = kr)), z modro barvo pa ujemanje poimenovanj za repne in pesne liste na eni strani, in strukturalna različnost leksemov za korenjeve in krompirjeve liste na drugi strani ((r = p) ≠ (k ≠ kr)). S kvadrati so kartirane nadpomenke oz. večpomenke, simboli ob njih pa nakazujejo, za katere slovarske pomene imajo v govorih večpomenko oz. nadpomenko, kar je razvidno iz legende.

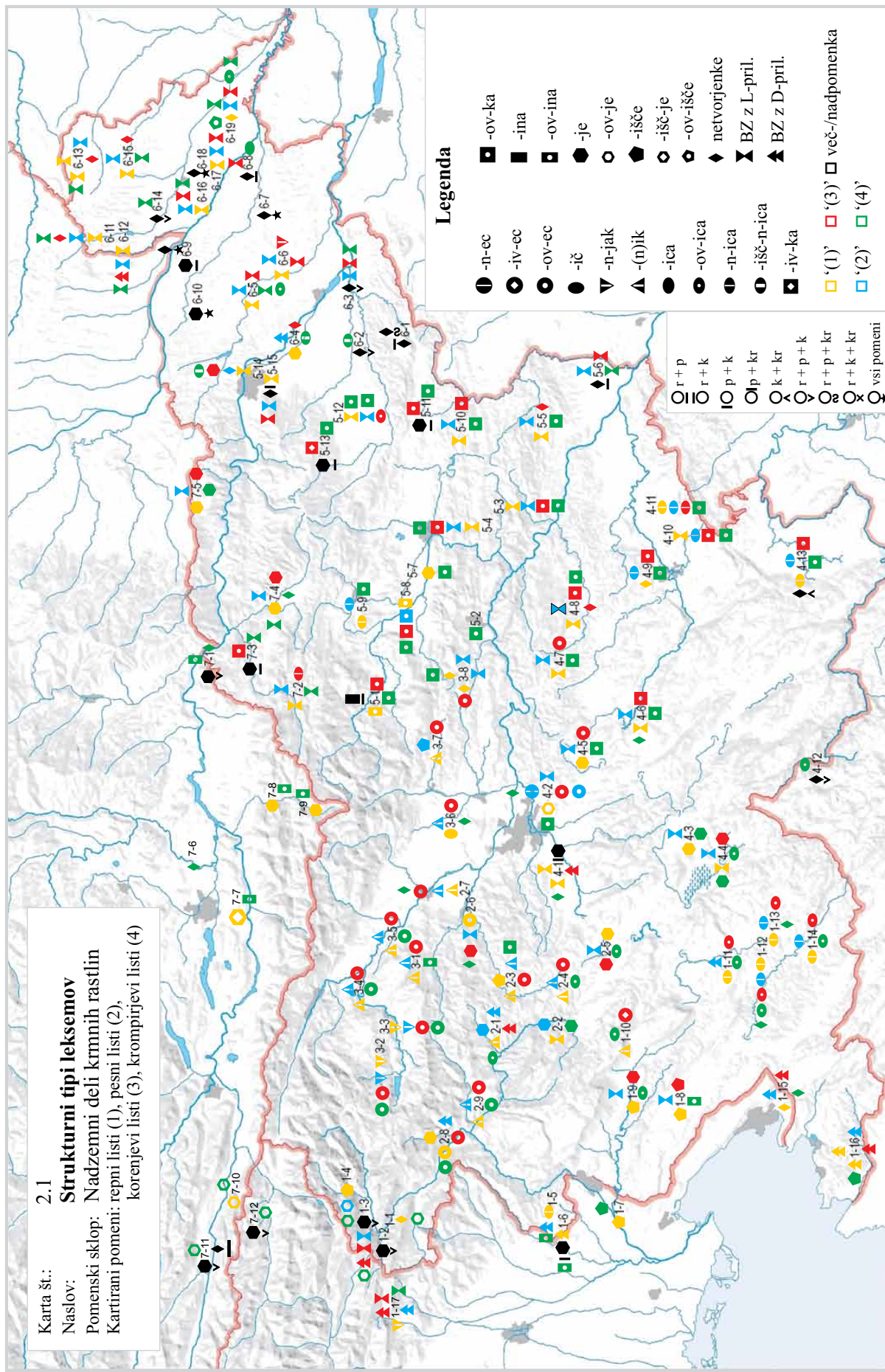
Karta št.:

2.1

Strukturni tipi leksemov

Naslov:

Pomenski sklop: Nadzemni deli krmnih rastlin
Kartirani pomeni: repni listi (1), pesni listi (2),
korenjevi listi (3), krompirjevi listi (4)

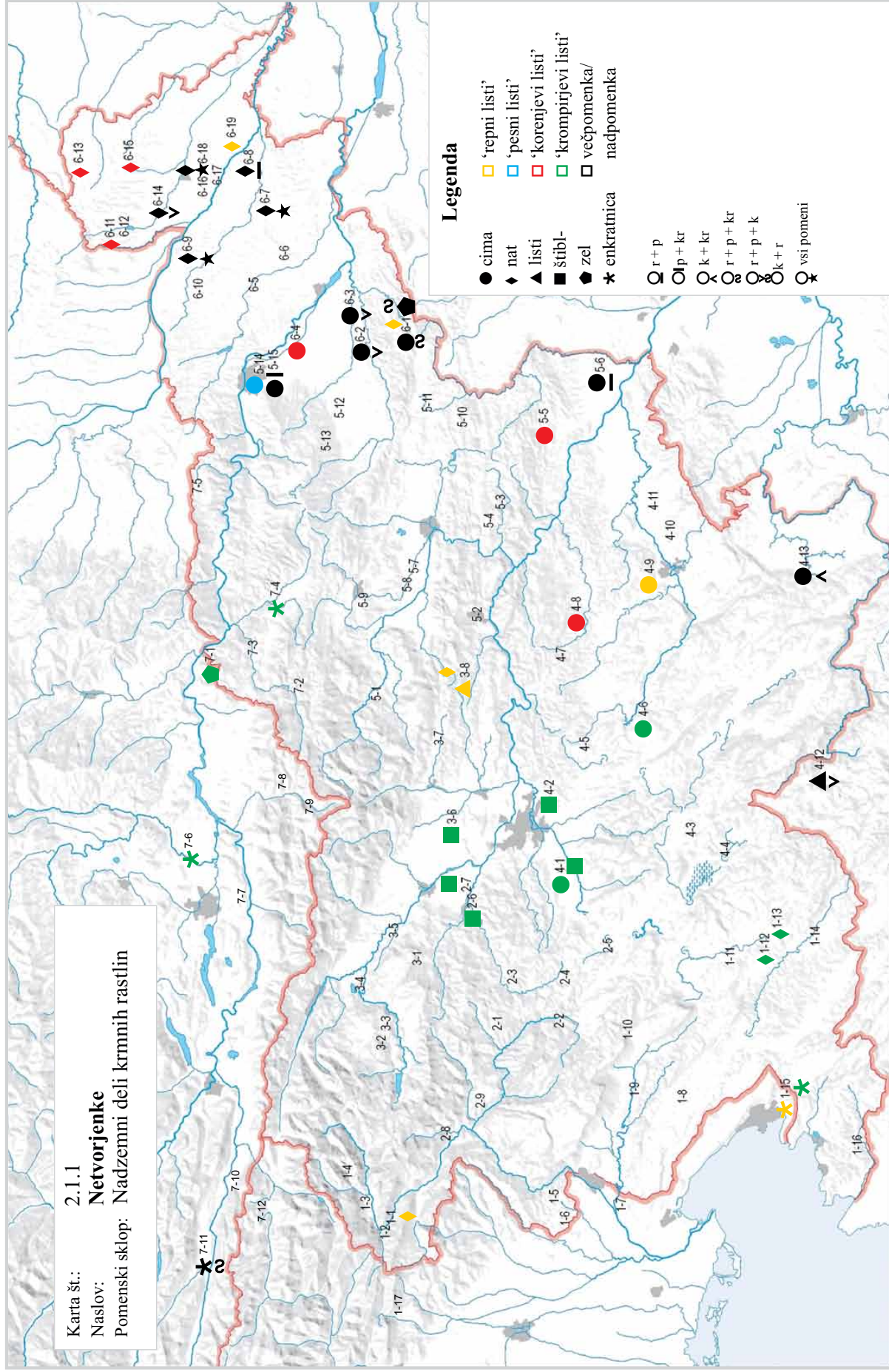

Legenda

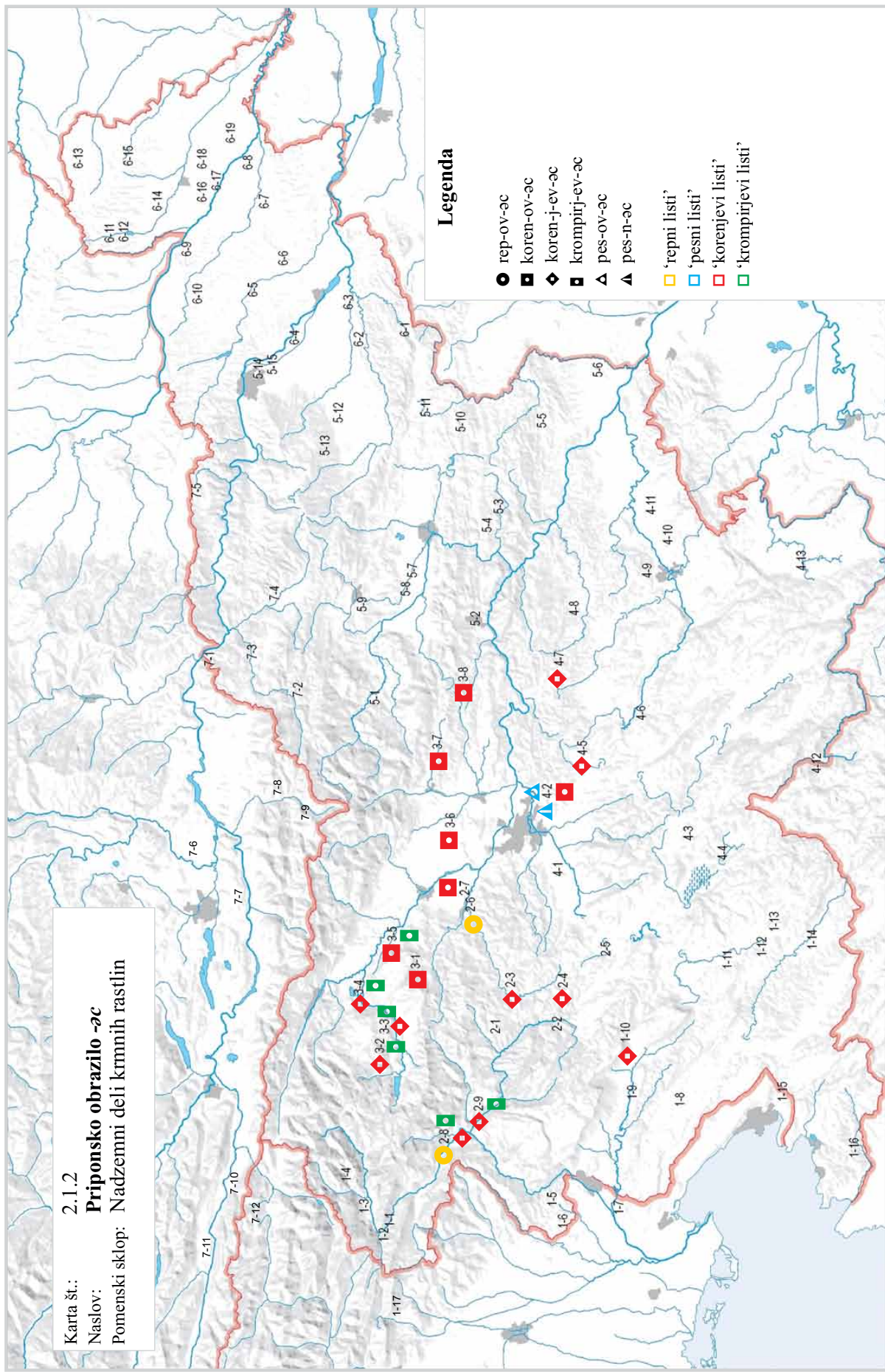
● -n-ec	■ -ov-ka
● -iv-ec	■ -ina
● -ov-ec	■ -ov-ina
● -ič	● -je
▼ -n-jak	○ -ov-je
▲ -(n)ik	● -išče
● -ica	○ -išč-je
● -ov-ica	○ -ov-išče
● -n-ica	◆ netvorjenke
● -išč-n-ica	✕ BZ z L-pril.
■ -iv-ka	▲ BZ z D-pril.
○ r + p	□ '(1)'
○ r + k	□ '(2)'
○ p + k	□ '(3)'
○ p + kr	□ '(4)'
○ k + kr	□ več-/nadpomenka
○ r + p + k	
○ r + p + kr	
○ r + k + kr	
○ vsi pomeni	

Karta št.: 2.1.1
Netvorjenke
 Naslov: Nadzemni deli krmnih rastlin
 Pomenski sklop:

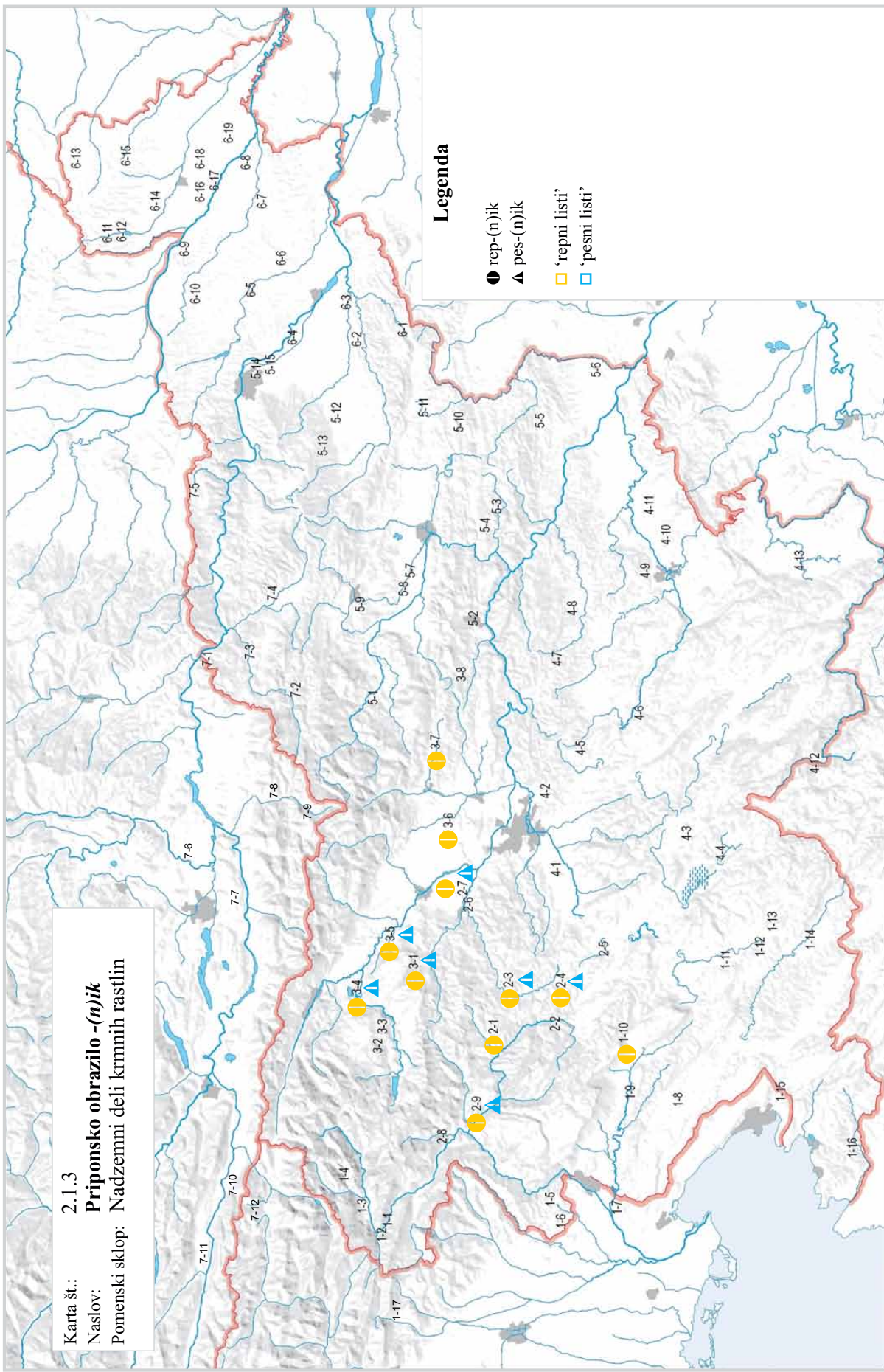

Karta št.: 2.1.2
 Naslov: **Priponsko obrazilo -æc**
 Pomenski sklop: Nadzemni deli krmnih rastlin

Legenda

- rep-ov-æc
- koren-ov-æc
- ◆ koren-j-ev-æc
- ▣ krompirj-ev-æc
- ▲ pes-ov-æc
- ▲ pes-n-æc
- 'repni listi'
- 'pesni listi'
- 'korenjevi listi'
- 'krompirjevi listi'

Karta št.: 2.1.3
 Naslov: **Priponsko obrazilo -(n)ik**
 Pomenski sklop: Nadzemni deli krmnih rastlin

Legenda

- rep-(n)ik
- ▲ pes-(n)ik
- 'repni listi'
- 'pesni listi'

Karta št.:

2.1.4

Priponsko obrazilo *-ica*

Naslov:

Pomenski sklop: Nadzemni deli krmnih rastlin

Legenda

- rep-n-ica
- ▲ pes-n-ica
- koren-j-ev-ica
- ▣ koren-ov-ica,
- ▤ koren-č-n-ica
- ⬢ mem-ov-ica
- krompir-ica
- ▣ krompir-išč-n-ica,
- ▤ krompir-ov-išč-n-ica
- krompirj-ev-ica
- ★ bob-ov-išč-n-ica,
- krumpj-ev-ica,
- cim-n-ica

- 'repni listi'
- 'korenjevi listi'
- 'pesni listi'
- 'krompirjevi listi'

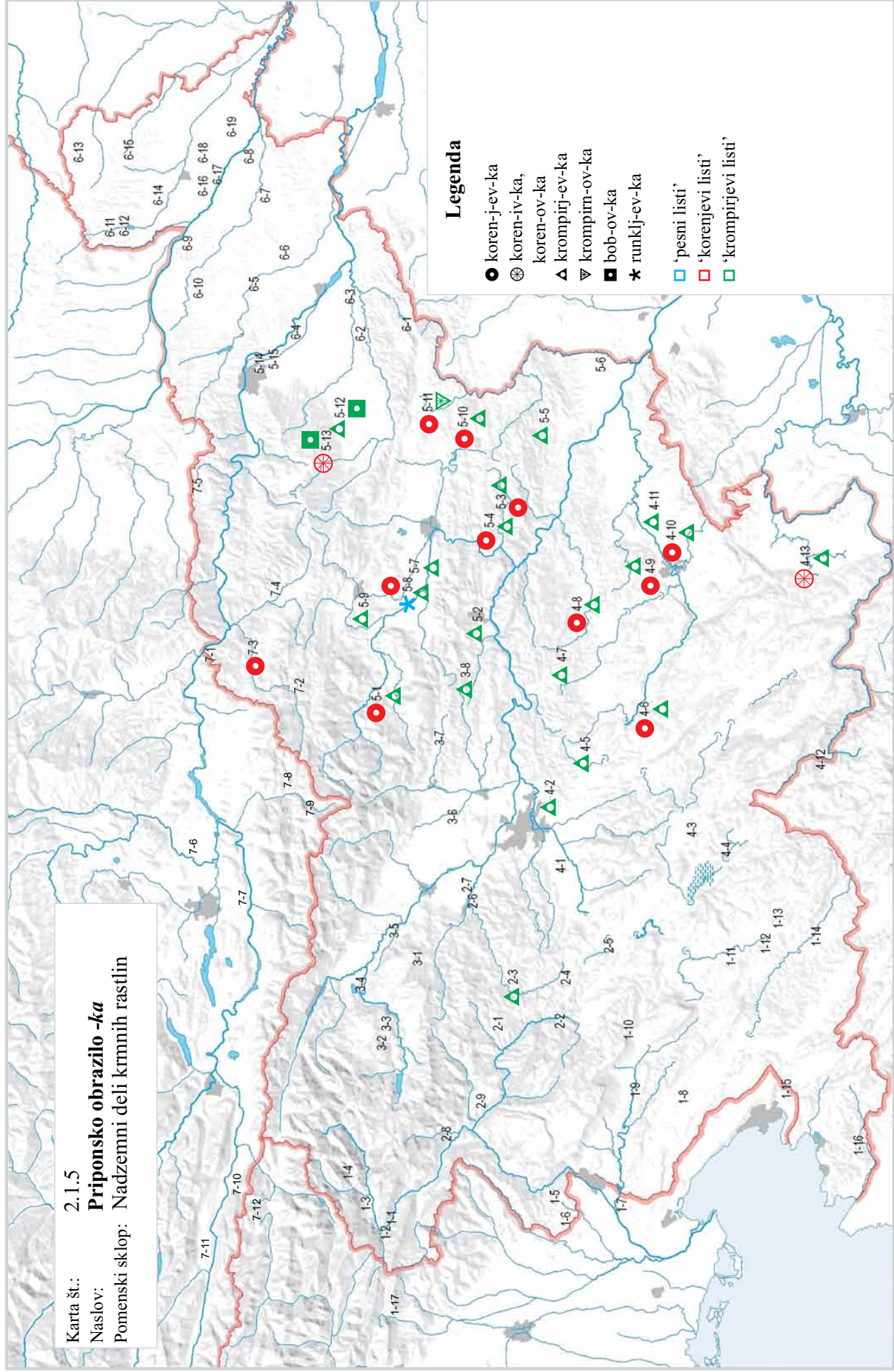
Karta št.:

2.1.5

Pripnsko obrazilo -ka

Naslov:

Pomenski sklop: Nadzemni deli krmnih rastlin

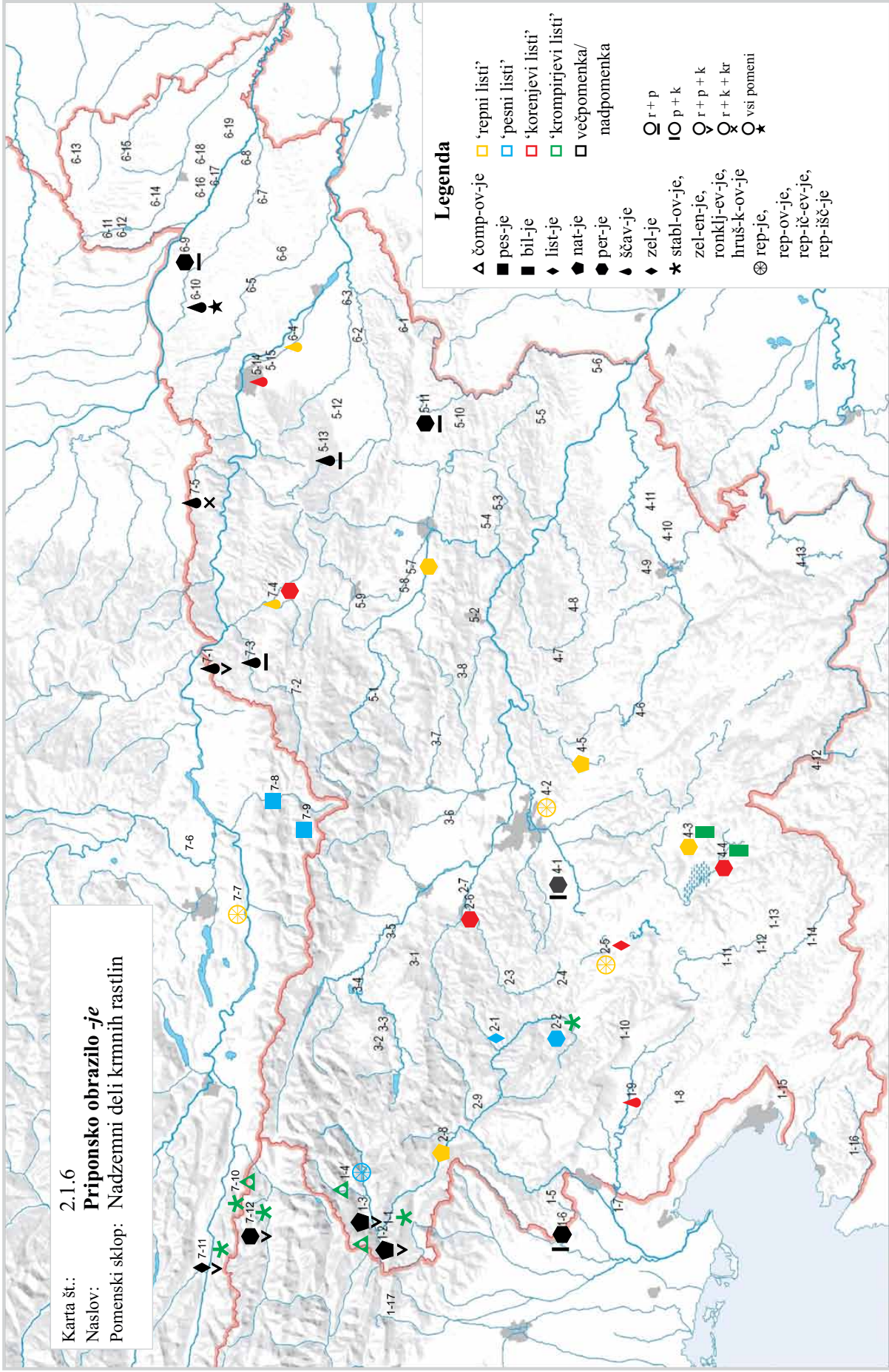
Karta št.:

2.1.6

Priponsko obrazilo -je

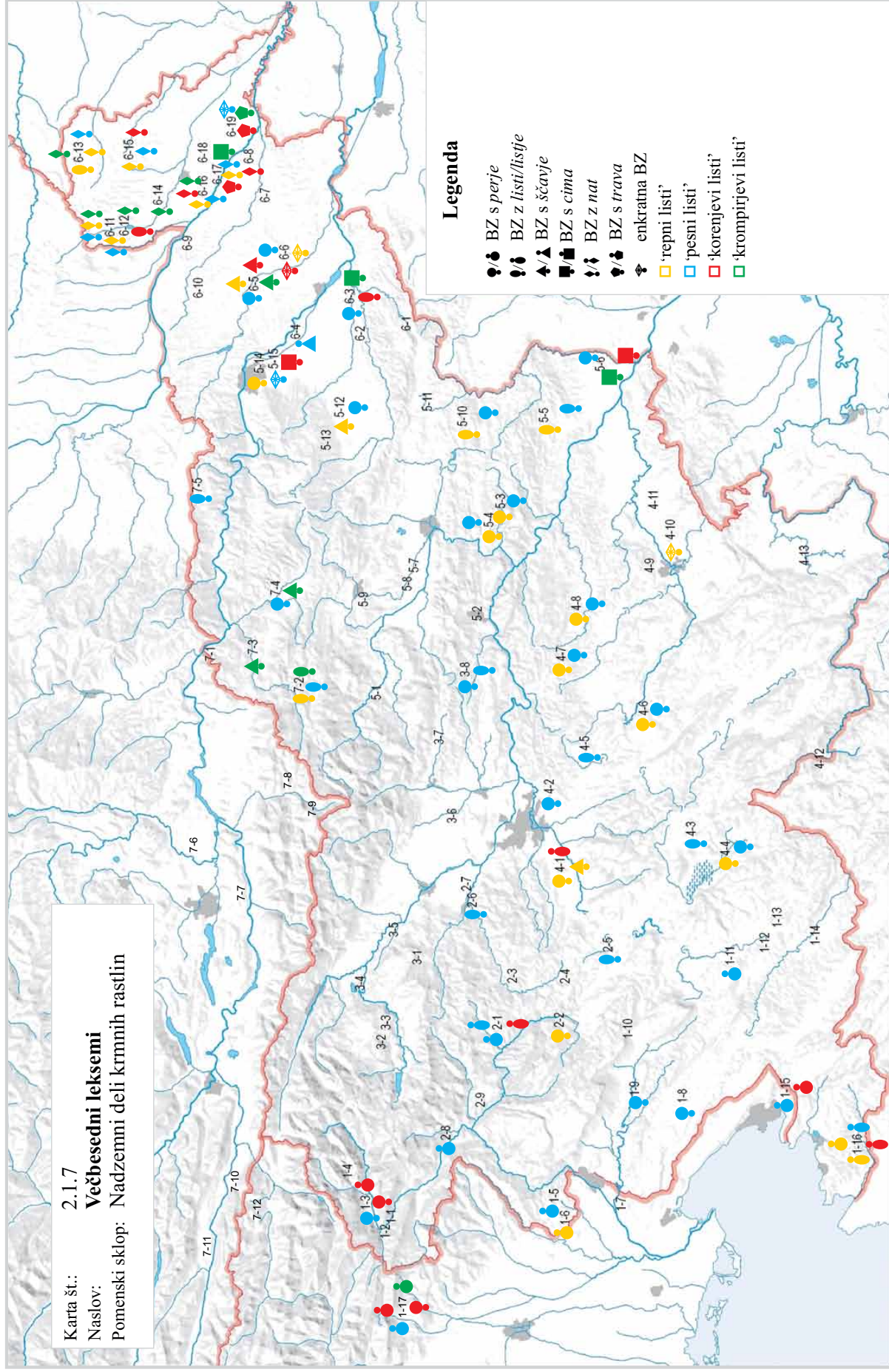
Naslov:

Pomenski sklop: Nadzemni deli krmnih rastlin

Karta št.: 2.1.7
Večbesedni leksemi
 Naslov:
 Pomenski sklop: Nadzemni deli krmnih rastlin

Legenda

- BZ s perje
- BZ z listi/lisije
- ▲ BZ s ščavje
- BZ s cima
- ◐ BZ z nat
- ◑ BZ s trava
- enkratna BZ
- ◻ 'repni listi'
- ◻ 'pesni listi'
- ◻ 'korenjevi listi'
- ◻ 'krompirjevi listi'

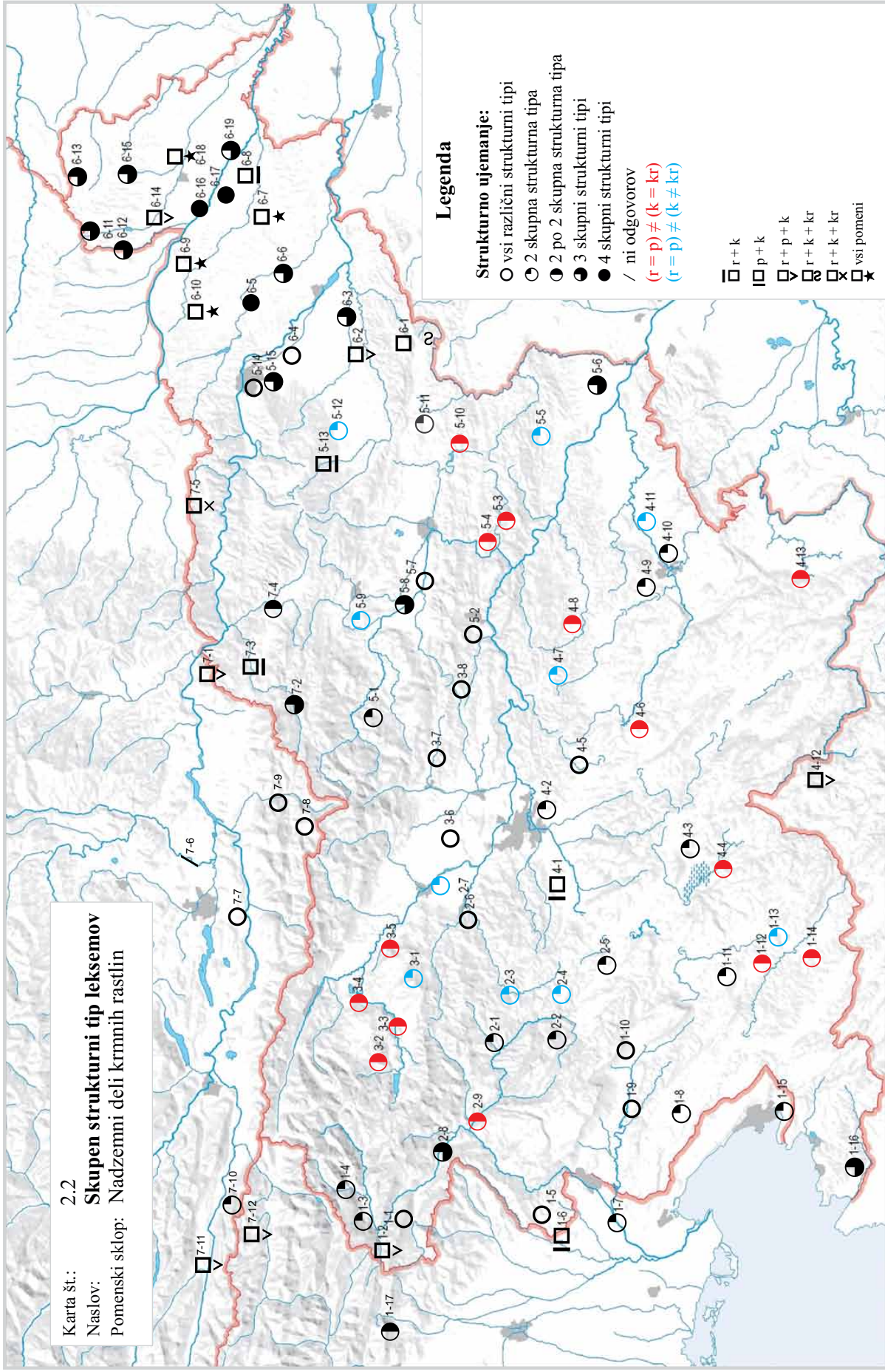

Karta št.:

2.2

Naslov: **Skupen strukturni tip leksemov**

Pomenski sklop: Nadzemni deli krmnih rastlin

Legenda

Strukturno ujemanje:

- vsi različni strukturni tipi
- 2 skupna strukturna tipa
- 2 po 2 skupna strukturna tipa
- 3 skupni strukturni tipi
- 4 skupni strukturni tipi
- / ni odgovorov
- (r = p) ≠ (k = kr)
- (r = p) ≠ (k ≠ kr)

- r + k
- p + k
- r + p + k
- r + k + kr
- r + p + kr
- vsi pomeni

4.2.2 LEKSIČNO-BESEDOTVORNE KARTE S KOMENTARJI IN INDEKSI

4.2.2.1 Komentar h Karti št. 2.3 Repni listi

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'nadzemni del repe', knjižno *répno listje*, *répno pérje*. V narečjih so za kartirani pomen zapisani enobesedni in večbesedni leksemi, izmed katerih eni zavzemajo večja ali manjša sklenjena območja, drugi so posamezni ali razpršeni.

Največ leksemov je tvorjenih iz korena *rep-*. Na sklenjenem območju so kot prvo ali edino poimenovanje zapisani *repnik*, *repnjak*, *repišče*, *repnica* in *repiščje*, prvi trije so prisotni tudi v knjižnem jeziku, prvi z enakim pomenom kot v gradivu in z označevalnikom nar., druga dva pa z drugačnim pomenom. Istokorenski so še leksemi *repovec* in *repovina*, oba zapisana po dvakrat, v knjižnem jeziku ju ni, ter enkratnice *repič*, *repičevje* in *repje*, izmed katerih je knjižnemu jeziku v istem pomenu znan *repje*, ostali so tej zvrsti neznani.

Številčna so tudi poimenovanja *perje*, *listi*, *nat*, *natje*, *cima*, *zel* in *ščavje*, ki imajo lahko v narečjih splošni pomen za nadzemne dele različnih krmnih rastlin, ali pa je njihov pomen zožan le na poimenovanje nadzemnega dela posamezne krmne rastline. Za kartirani pomen so v arealih zapisani *natje*, *ščavje*, *cima* in *nat*, v knjižnem jeziku pa sta v istem pomenu znana leksema *perje* in *listi* (s pridevnikom *repno/repni*), *nat* z označevalnikom nar., *zel* z označevalnikom redko, *cima* in *ščavje* imata v knjižnem jeziku drug pomen, leksem *natje* pa tam ni evidentiran.

Kot enkratnice so zapisani prevzeti leksemi *bledes* in *plateljni* ter izvornoslovanski *zel*, *zelje*, *zelišče* ter *svinjina*.

Za kartirani pomen se uporabljajo tudi besednozvezna poimenovanja – svoja areala imata poimenovanji *repno perje* in *repna nat*, redki in razpršeni sta *repno listje* in *repno ščavje*, posamezna pa *repna cima/cimnica*, *repna zel*, *ronino perje* ter opisna poimenovanja *listi od repe* in *pere/perje od repe*.

2. Analiza leksemov

Iz podstave *rep-* (< psl. **rěpa*) so izpeljani leksemi *repovina* (**rep-ovina** ← *repa* // **rep-ov-ina** ← *rep-ov* ← *repa*), *repišče* (**rep-išče** ← *repa*), *repnica* (**rep-n-ica** ← *rep-ən* ← *repa* // **rep-nica** ← *repa*), *repnik* (**rep-nik** ← *repa* // **rep-n-ik** ← *rep-ən* ← *repa*), *repnjak* (**rep-n-jak** ← *rep-ən* ← *repa* // **rep-njak** ← *repa*), *repovec* (**rep-ov-əc** ← *rep-ov* ← *repa* // **rep-ovec** ← *repa*), *repič* (**rep-ič** ← *repa*), *repje* (**rep-je** ← *repa*), *repičevje* (**rep-ič-evje** ← *rep-ica* ← *repa* // **rep-ič-ev-je** ← *rep-ič-ev* ← *rep-ica* ← *repa*) in *repiščje* (**rep-išč-je** ← *rep-išče* ← *repa*).

Leksem *perje* (**per-je** ← *pero*) je izpeljan iz *pero* (< psl. **pero* 'pero').

Leksem *listi* (**list-i** ← *list*) je množinska oblika leksema *list* (< psl. **listъ*).

Leksem *nat* je imel domnevno izvorno obliko (< psl. *nati, rod. *natere*), *natje* (**nat-je** ← *nat*) je izpeljanka s pripono *-je*. (ESSJ II: 215)

Leksem *zel* (< psl. *zēlb 'zelena rastlina' (Snoj: 875)) je psl. izvora, leksem *zelišče* (**zel-išče** ← *zel*) je izpeljanka s pripono *-išče*, *zelje* (**zel-je** ← *zel*) pa z *-je*.

Leksem *ščavje* (**ščav-je** ← *ščava*) je izpeljan iz *ščava* (< psl. *ščava 'kislica, kisel rastlinski del, nekaj kislega' (Snoj: 742)).

Leksem *svinjina* (**svinj-ina** ← *svinja*) je izpeljan iz *svinja* (< psl. *svini, kar je ženska oblika od psl. *svinъ 'prasec' (Snoj: 737)).

Leksem *cima* je prevzet iz ben. it. *cima*, tržaško it. *zima*, furl. *cime* 'zelenje pri repi in podobnih rastlinah'. (Snoj: 103)

Leksem *bledes* je morda v zvezi s furl. *blede* 'blitva'. (ESSJ III: 28)

Leksem *plateljn* je prevzet in prilagojen iz nem *Blattlein* 'listič'. (Snoj: 546)

Pridevnika *repen* (**rep-ən** ← *repa*) in *repov* (**rep-ov**) sta tvorjena iz *repa* (< psl. *rěpa). V gradivu sta zapisana v zvezah: *repna cima*, *repna cimnica*, *repni listi*, *repno listje*, *repna nat*, *repno perje*, *repno ščavje* in *repna zel* ter *repovi listi*.

Pridevnik *ronin* (**ron-in** ← *rona*) je tvorjen iz *rona* ← nem. *die Rohne*.⁶⁶ (Pleteršnik) V gradivu je zapisan v zvezi *ronino perje*.

3. Prostorska razporeditev leksemov

V zahodnih in osrednjih narečnih skupinah prevladujejo tvorjenke s korenomo *repa*, in sicer je najpogostejši leksem *repnik*, zapisan v sklenjenem območju znotraj gorenjske in rovtarske narečne skupine, zunaj tega še v notranjskem govoru 1-10 Col. Po pogostnosti drugi je leksem *repnica*, ki ga strnjeno uporabljajo v južnih notranjskih govorih, znan pa je tudi v govorih 1-5 Kojsko, v dveh dolenskih govorih 4-11 Šentjernej in 4-13 Črnomelj, v obirskem 7-9 Bela ter v srednesavinjskem govoru 5-9 Podkraj pri Velenju. Manjše sklenjeno območje v kraškem narečju zavzema leksem *repišče*. Trikrat je zapisan leksem *repnjak* – v 1-17 Ter, v 3-2 Podjelje in 3-3 Koprivnik. Po dvakrat so zapisani leksemi *repovec*, ta v govoru 2-8 Zatoľmin in 2-6 Hosta, ter *repovina* v 5-1 Radmirje in 5-8 Podlog v Savinjski dolini. Na stičišču rovtarske, gorenjske in dolenske narečne skupine so znane enkratnice *repič* (3-6 Žeje pri Komendi), *repovje* (4-2 Sadinja vas) in *repje* (2-5 Logatec), v rožanski točki 7-7 Zabrda pa je zapisana tvorjenka *repiščje*.

V koroški narečni skupini se je za kartirani pomen razširil leksem *ščavje*, katerega areal se nadaljuje še v južnopohorsko narečje v govoru 5-13 Malo Tinje ter v prleškem govoru 6-4 Starše, različica s prehodom *v > b* *ščabje* pa je zapisana v slovenskogoriškem govoru 6-10 Spodnja Bačkova.

⁶⁶ V slovarju ni podatka o pomenu besede. Glej ESSJ III: 195.

Leksem *cima* ima na sklenjenem območju v panonski narečni skupini ob kartiranem pomenu še pomene za nadzemne dele drugih vrst krmnih rastlin, npr. za *peso*, *korenje* in *krompir*, tako se je ta leksem v teh govorih posplošil in pomensko razširil.

Netvorjenka *nat* in iz nje izpeljana tvorjenka *natje* sta zapisani na dveh skrajnih področjih slovenskega jezikovnega prostora – prvi je pogost v panonski narečni skupini, tako se v prleških in južnih prekmurskih govorih pojavlja samostojno, v besedni zvezi *repna nat* pa v severnejših prekmurskih govorih, tvorjenka *natje* pa obstaja v obsoškem narečju ter v sosednjem govoru 2-8 Zatoľmin. Zunaj teh dveh območij je leksem zapisan še v enem osrednjem govoru, tj. v 3-8 Hrastnik pri Trojanah, iz česar je mogoče sklepati, da je bil ta v preteklosti veliko bolj razširjen, danes pa kot arhaizem obstaja le še na obrobjih.

Redkejša in razpršena sta leksema *perje* (4-3 Nova vas, 5-7 Ložnica pri Žalcu, 5-11 Kačji Dol, 6-9 Črešnjevci in 7-12 Žabnice) ter *listi* (3-8 Hrastnik pri Trojanah, 4-12 Plešce).

Enkratnice so *zel* (6-1 Čermožiše), *zelišče* (2-3 Žirovski Vrh), *zelje* (7-11 Potoče), *bledes* (1-15 Dolina pri Trstu), *plateljni* (7-11) in *svinjina* (5-1 Radmirje).

V dolenski, štajerski in panonski narečni skupini so pogosta besednozvezna poimenovanja – v prvi in drugi prevladuje zveza *repno perje*, v tretji pa že omenjeno *repna nat*. Redkejše zveze kot *listi od repe* in *pere od repe* sta znani primorskim govorom (1-16 Puče in 1-6 Medana), *repna cima* v 5-15 Miklavž na Dravskem polju in *repna cimnica* v 4-10 Velike Brusnice, na vzhodu *repni listi* (5-10 Spodnje Tinsko, 6-13 Markovci, 7-2 Spodnje Javorje), *repno ščavje* pa v govorih 4-1 Vnanje Gorice, 5-12 in 6-10, *ronino perje* v 5-14 Dogoše, *repna zel*⁶⁷ pa v 6-6 Juršinci.

4. Tehnike kartiranja

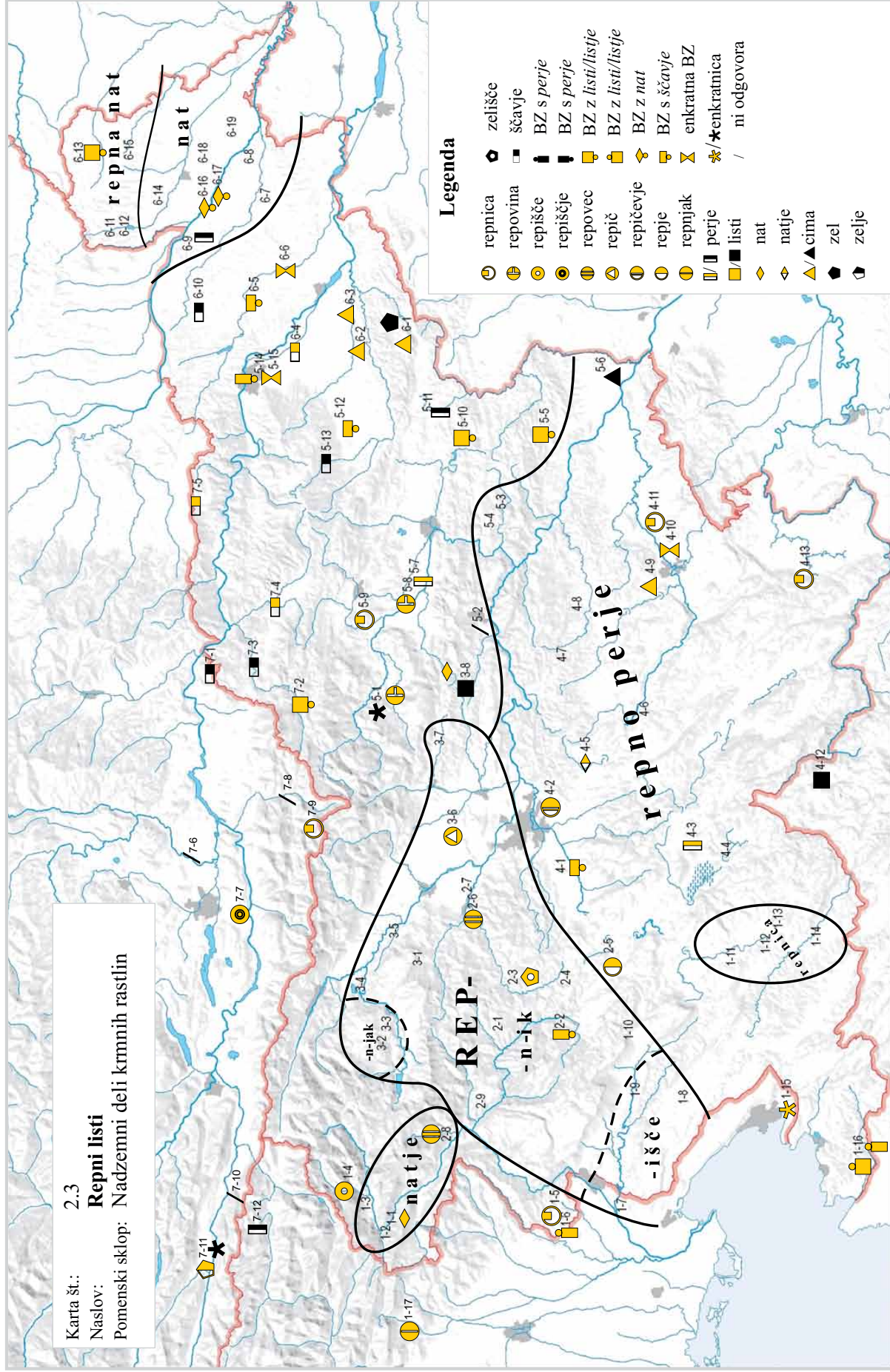
Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z rumeno barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom ‘nadzemni del repe’, s črno pa pomensko širši, ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še nadzemne dele drugih krmnih rastlin, kar je morda posledica odsotnosti specifičnih poimenovanj za posamezno vrsto nadzemnih delov krmnih rastlin.

⁶⁷ V prleškem govoru Juršinci je beseda fonetično zapisana kot *'zɛ:ja*. Za govor je značilno, da sklop *-ell-el-* uresničuje kot *-ɛ:ja*, pri čemer je z elementom *j* zapolnjena zev – npr. *za'pɛ:ja* ‘zapel’ 3. os. edn. m. sp., *'tɛ:jaci* ‘telički’.

Repni listi

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	nà:t	3-6	rè:pəč	6-1	'zɛ:u, 'ci:ma
1-2	nà:tje	3-7	'rɛ:ipəŋk	6-2	'ci:ma
1-3	nà:tje	3-8	'nat, 'li:sti	6-3	'cima
1-4	rəpí:šče	4-1	rè:pən šá:ujja, rɛ:pən	6-4	'ša:ujje
1-5	'ri:epəncə		pɛ:rja	6-5	'rɛ:pno 'ša:vje
1-6	'pe:rje od 'ri:əpe	4-2	rɛ:pčujje	6-6	'rɛ:pno 'zeja
1-7	'ri:əpišče	4-3	pìərje	6-7	'no:t
1-8	'riɛpəšče	4-4	rè:ipnu pìərje	6-8	'no:t
1-9	're:ipše	4-5	nátje	6-9	'nat, 'pɛrje
1-10	're:ipnik	4-6	rè:ipnu pí:rje	6-10	'ša:bje
1-11	're:pəncə	4-7	rè:pən pɛ:rje	6-11	're:ipna 'nà:t
1-12	'ro:ipəncə, 're:ipəncə	4-8	rǎ:pən piɛrje	6-12	'rɛpina 'nà:t
1-13	're:pəncə	4-9	cí:ma	6-13	'rɛ:ipno 'li:isk'ä, 'rɛ:ipna 'nà:t
1-14	're:pəncə	4-10	rǎ:pna cí:iməncə	6-14	'nà:t
1-15	b'le:dəs	4-11	rè:pəncə	6-15	're:ipna 'nà:t
1-16	'pǎ:rǎ/'pɛ:rjǎ ot 'rɛpe, 'li:sti ot 'rɛ:pe	4-12	'listi	6-16	're:ipna 'nà:t
1-17	riɛpǎk	4-13	're:ipəncə	6-17	'rɛ:ipna 'nà:t
2-1	'ri:pŋk	5-1	'rɛ:pna, svi'nina	6-18	'nà:t
2-2	'ri:pnu 'pi:rje	5-2	[ni odgovora]	6-19	'nat
2-3	'rɛ:pŋk, 'zɛ:lše	5-3	'rǎ:ipŋ 'piɛrje	7-1	'ša:ujje
2-4	'rɛ:pŋk	5-4	'rɛ:ipŋ 'piɛrje	7-2	'rɛpni 'li:sti
2-5	rɛ:pje	5-5	'rɛ:puvi 'li:sti	7-3	'ša:ujje
2-6	'rè:puc	5-6	'ci:ma	7-4	'ša:ujje
2-7	'ri:pŋk	5-7	'pɛ:rje	7-5	'šǎ:ujje
2-8	rɛ:pouc, nátje	5-8	'rɛ:pɔuna	7-6	[ni odgovora]
2-9	'ri:pŋk	5-9	'rɛ:pŋca	7-7	repi:šje
3-1	rè:pŋk	5-10	're:pno 'li:stje	7-8	[ni odgovora]
3-2	rè:pŋjek	5-11	'pe:rje	7-9	rè:pŋca
3-3	rè:pŋjek	5-12	'rɛ:pno 'ša:ujje	7-10	[ni odgovora]
3-4	rè:pnek	5-13	'ša:ujje	7-11	ziɛle, plá:təlnɛ
3-5	rè:pnik	5-14	'ro:nino 'pɛ:rje	7-12	pɛ:rje
		5-15	'riɛ:pna 'ci:ma		

Karta št.: 2.3
Repni listi
 Naslov: Nadzemni deli krmnih rastlin
 Pomenski sklop: Repni listi

4.2.2.2 Komentar h Karti št. 2.4 Pesni listi

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'nadzemni del krmne pese', knjižno *pésni listi* oz. *pésno pérje*. V narečjih se za kartirani pomen pojavljajo enobesedni in večbesedni leksemi, in sicer so slednji v vseh narečnih skupinah številčnejši.

Enobesedni leksemi so največkrat tvorjeni iz korena *pes-*; v arealu sta zapisana leksema *pesnik* in *pesnica*, v dveh sosednjih govorih *pesnjak*, kot enkratnica pa *pesnec*. Samo v koroških zamejskih govorih je v treh točkah zapisan leksem *pesje*. Prvi dve imata svoji enakozvočnici z drugim slovarskim pomenom tudi v knjižnem jeziku, drugih treh knjižna zvrst ne pozna.

Pogosta poimenovanja so *perje*, *listi/listje*, *nat*, *natje*, *cima* in *ščavje*, izmed katerih sta v arealu zapisana leksema *cima* in *nat*, v knjižnem jeziku pa sta v istem pomenu evidentirana *perje* in *listi* (s pridevnikom *pesno/pesni*), *nat* ima označevalnik nar., leksema *cima* in *ščavje* pa imata v knjižnem jeziku drug pomen; leksem *natje* tam ni evidentiran.

V največjem številu krajev imajo za kartirani pomen besednozvezna poimenovanja, najpogosteje *pesno perje* oz. v govorih, kjer leksema *pesa* ne poznajo, zveze *ronino/runino/rumpljino/runkeljnovno/runkljevo/pesicino perje* oz. zveze samostalnika s samostalnikom *perje od pese/pesice*. V jedru tovrstnih poimenovanj lahko nastopa tudi samostalnik *listje*, kot npr. *pesni listi*, *ronino listje* in *ronji listi*, s predložno zvezo enkrat tudi *listi od pese*, v dveh govorih pa imajo namesto leksema *pesa* kar *repa*, tam torej poimenovanje *repni listi* in *repno listje*. Pogoste so tudi zveze z jedrom *nat*, predvsem tam, kjer leksem *pesa* ne obstaja, tako *burgulna/burgulova/rabundijina nat*. Večbesedne enkratnice so *cukovično zelenje*, *ronino perinje*, *perje od barbabjetole* ter *ščavje od rone*.

Kot enobesedne enkratnice, ki so v teh govorih tudi edini leksem, so zapisane *repovje*, *runkljevka*, *runkljevje*, *zelje*, *plateljni*, *svinjina* in *zelišče*.

2. Analiza leksemov

Za analizo leksemov *cima*, *perje*, *nat*, *natje*, *ščavje*, *listje*, *zelišče*, *zelje*, *plateljni* in *svinjina* glej komentar h Karti št. 2.3 *Nadzemni del repe*.

Iz korena *pes-* (≠ bav. stvnem. *pieza*, *bieza*, srvnem. *bieze* 'bela repa, pesa' (Snoj: 532)) so izpeljani leksemi *pesnik* (**pes-nik** ← pesa // **pes-n-ik** ← pes-ən ← pesa), *pesnjak* (**pes-n-jak** ← pes-ən ← pesa // **pes-njak** ← pesa), *pesnica* (**pes-n-ica** ← pes-ən ← pesa // **pes-nica** ← pesa), *pesje* (**pes-je** ← pesa) in *pesnec* (**pes-n-əc** ← pes-ən ← pesa // **pes-nec** ← pesa). Iz istega korena sta tvorjena pridevnika *pesen* (**pes-ən** ← pesa) in *pesicin* (**pes-ic-in** ← pes-ica ← pesa), ki sta v gradivu zapisana v zvezah: *pesni listi*, *pesno perje* ter *pesicino perje*.

Iz korena *rep-* (< psl. *rěpa) je izpeljan leksem *repovje* (**rep-ovje** ← repa // **rep-ov-je** ← rep-ov ← repa). Iz istega korena je tvorjen pridevnik *repen* (**rep-ən** ← repa), ki je v gradivu zapisan v zvezah: *repno listje* in *repni listi*.

Leksem *cimnica* (**cim-nica** ← cima // **cim-n-ica** ← *cim-ən ← cima) je tvorjen iz korena *cim-* (← ben. it. *cima*, tržaško it. *zima*, furl. *cìme* ‘zelenje pri repi in podobnih rastlinah’ (Snoj: 103)).

Leksema *runkljevka* (**runklj-ev-ka** ← runklj-ev ← runkelj // **runklj-evka** ← runkelj) in *runkljevje* (**runklj-ev-je** ← runklj-ev ← runkelj // **runklj-evje** ← runkelj) sta tvorjena iz korena *runkəlj-* (← avstr. nem. *Runkel* ‘pesa’ (Snoj: 656)). Iz istega korena sta tvorjena pridevnika *runkljev* (**runklj-ev**) in *runkeljnov* (**runkelj-n-ov**), ki sta v gradivu zapisana v zvezah *runkljevo perje* in *runkeljnovno perje*. V govoru 5-6 poimenujejo krmno peso z ženskospol-skima leksemoma *runklja* in tudi *rumplja*,⁶⁸ od česar je tvorjena zveza *rumpeljino perje*.

Pridevniki *ronin* (**ron-in** ← rona), *ronji* (**ron-ji** ← rona) in *runin* (**run-in** ← runa) so izpeljani iz prevzetega samostalnika nem. *Rohne*, avstr. nem. *Rane*, *Rone* ‘pesa’. (ESSJ III: 195) v gradivu so zapisani v zvezah: *ronino perje*, *ronino perinje*; *ronji listi*; *runini listi* in *runino perje*.

Pridevnika *burgulina* (**burgul-ina** ← burgula) in *burgulova* (**burgul-ova** ← burgula) sta izpeljana iz samostalnika nar. *burgula* ‘krmna pesa’, ki je verjetno v zvezi z nem. *Burgunderrübe* ‘krmna pesa’. (Koletnik 2008: 93) S tem leksemom nekateri raziskovalci (Koletnik 2008: 93, Novak 1996: 122) povezujejo samostalnik *rabundija*, nastal po meta-tezi, ki tvori pridevnik *rabundijin* (**rabundij-in** ← rabundija). Pridevniki so v gradivu zapisani v zvezah *burgulina nat*, *burgulova nat* in *rabundijina nat*.

Pridevnik *cukovičen* (**cukovič-ən** ← cukovica) je tvorjen iz samostalnika *cukovica* (**cukovica** ← cuk-ovica // **cuk-ov-ica** ← cuk-ov ← cuka), to pa iz *cuka*. Izvor leksema je mogoče povezovati z dvema izhodiščema, in sicer gre lahko za izposojenko iz ben. *zucca* ‘buča’ (ESSJ I: 68 cuka I) ali tvorjenko onomatopejo iz vabnega klica za svinje (ESSJ I: 68 cuka II), na kar je mogoče sklepati iz dejstva, da je krmna pesa hrana za prašiče. V gradivu je zapisan v zvezi: *cukovično zelenje*.

3. Prostorska razporeditev leksemov

V največjem številu govorov se za kartirani pomen pojavljajo besedne zveze z jedrom *perje*, katerih areal se razprostira od stičišča med kraškimi in notranjskimi narečjem, izpusti središče notranjskega narečja, se nadaljuje v dolenskem narečju in vzhodnejših narečjih štajerske narečne skupine, oslabi pa v prleškem narečju. Prvi del areala sestavljajo zveze z desnim prilastkom *perje od pese*, tj. v primorskih govorih 1-5 Kojsko, 1-11 Selce in 1-15 Dolina pri Trstu ter v eni rovtarski 2-1 Podlanišče, *perje od barbabjetole* v 1-17 Ter, *perje od pesice* pa v 2-8 Zatolmin. Osrednje območje areala predstavlja zveza *pesno perje*, ki je zgoščeno prisotno v dolenskem narečju, posamično pa v govorih 1-8 Kopriva in 1-9 Velike Žablje. Vzhodna narečja leksema *pesa* ne poznajo, pač pa imajo tam zveze *ronino perje* v 5-3 Jurklošter, *rumpeljino perje* v 5-6 Kapele, *runino perje* v 6-5 Biš in 6-6 Juršinci,

⁶⁸ Oblika *rumplja* je morda nastala z naslonitvijo na nem. *Rumpel* ‘ropotija, krama’.

runkeljnovi perje v 5-10 Spodnje Tinsko, *runkljevo perje* pa v 5-4 Vrh nad Laškim, v 5-12 Slovenska Bistrica in v 6-3 Lancova vas, ločeno od tega prostora še v govoru 1-3 Bovec.

Samostojno se leksem *perje* pojavlja razpršeno v šestih govorih – v 1-6 Medana, 2-2 Idrija, v 4-1 Vnanje Gorice, v 5-11 Kačji Dol, 6-9 Črešnjevci in 7-12 Žabnice.

Na sklenjenem območju znotraj gorenjske in rovtarske narečne skupine imajo samo leksem *pesnik*, istokorenski leksem *pesnica* je kot edini prisoten na dveh manjših območjih, tj. v treh južnih govorih notranjskega narečja ter v treh govorih dolenskega narečja, zunaj tega še v govoru 5-9 Podkraj pri Velenju. V dveh sosednjih gorenjskih govorih (3-2 Podjelje in 3-3 Koprivnik) imajo leksem *pesnjak*, v dveh sosednjih obirskih pa *pesje* (7-8 in 7-9). Enkratnica *pesnec* je kot dvojnično poimenovanje znana dolenskemu govoru 4-2 Sadinja vas.

Le na vzhodnejše govore sta omejena leksem *cima*, ki se pojavlja na stičišču štajerske in panonske narečne skupine, in njegova enkratna tvorjenka *cimnica* v vzhodnodolenskem govoru 4-9 Ždinja vas.

Zemljepisno je zamejen tudi leksem *nat*, ki je samostojno zabeležen z izjemo haloškega narečja v panonski narečni skupini, v besedni zvezi *burgulina/burgulova nat* pa strnjeno v severnih govorih prekmurskega narečja ter v dveh južnih (6-16 Bakovci in 6-17 Dokležovje). Iz istega korena je tvorjen tudi leksem *natje*, ki ob besedni zvezi *runkljevo perje* sobiva v obsoškem narečju (govora 1-2 Žaga in 1-3 Bovec).

Leksem *ščavje* je v kartiranem pomenu zapisan v štirih govorih, v dveh koroških (7-1 Libeliče in 7-3 Ravne na Koroškem), v enem južnopohorskem (5-13 Malo Tinje) in ob prevladujočem *nat* še v 6-9 Črešnjevci, v besedni zvezi *ščavje od rone* pa v 6-4 Starše.

Zveze z jedrom *listi/listje* so razpršene, najštevilčnejše so v osrednjih narečjih – *pesni listi* v govorih 3-8 Hrastnik pri Trojanah, 4-3 Nova vas, 4-5 Spodnje Brezovo, 7-2 Spodnje Javorje, *repno listje/repni listi* v dveh rovtarskih govorih – 2-5 Logatec in 2-6 Hosta –, *ronino listje* (7-5 Kapla na Kozjaku) in *ronji listi* (5-5 Vojsko), z desnim prilastkom *listi od repe* pa v istrskem govoru 1-16 Puče. Dvakrat (v 2-1 Podlanišče in 4-12 Plešce) je leksem zapisan tudi samostojno.

Na stičišču gorenjske in štajerske narečne skupine so zabeležene tri enkratnice, tj. *zelišče* v vzhodnogorenjskem govoru 3-7 Buč, *svinjina* v zgornjesavinjskem govoru 5-1 Radmirje, in *runkljevka* v spodnjesavinjskem govoru 5-8 Podlog, v obsoškem govoru 1-4 Bavšica pa poznajo tvorjenko *repovje*. Enkratne so tudi *runkljevje*, *zelve* in *plateljni* v koroških zamejskih govorih (7-10 Zahomec in 7-11 Potoče).

Enkratne besedne zveze so *cukovično zelenje* v govoru 6-19 Črenšovci in *ronino perinje* v govoru 5-15 Miklavž na Dravskem polju.

4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z modro barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'nadzemni del krmne pese', s črno pa pomensko širši, ki ob kartiranem pomenu v istih govorih poimenujejo še nadzemne dele drugih krmnih rastlin, kar je morda posledica odsotnosti specifičnih poimenovanj za posamezno vrsto nadzemnih delov krmnih rastlin.

Pesni listi

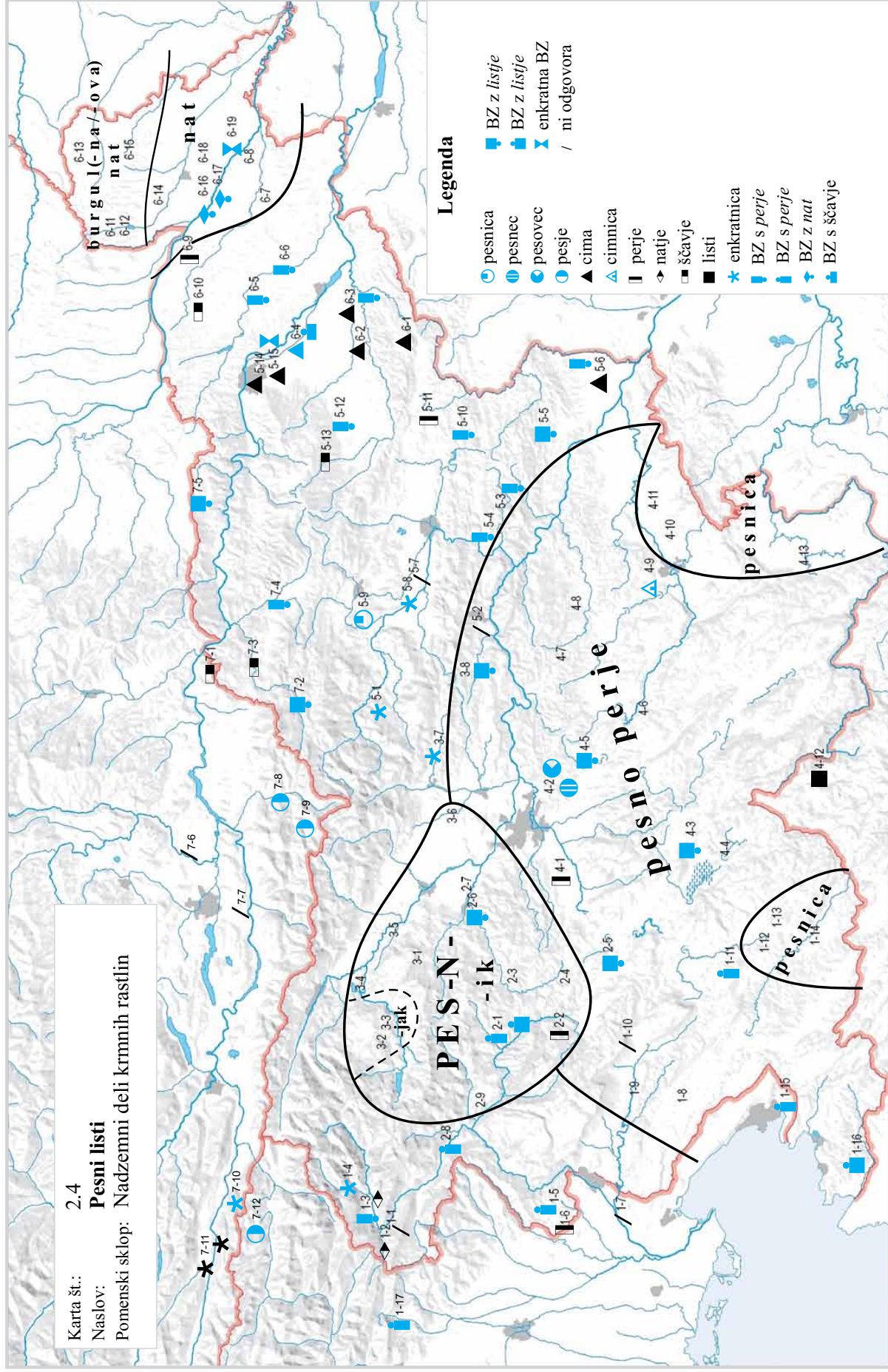
Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	[ni odgovora]	3-7	'zɛ:lʃe	6-1	'ci:ma
1-2	nà:tje	3-8	'pɛ:sŋ 'li:sti, 'pɛ:sŋ 'piɛrje	6-2	'ci:ma
1-3	nà:tje, rú:nkĺəuo piɛrje	4-1	pɛ:rja	6-3	'cima, 'ru:nklovo
1-4	riépulje	4-2	pɛ:suc, pɛ:sən pɛ:rje,		'pɛ:rje
1-5	'pɛ:rje ot 'pi:es		pɛ:̣:sŋc	6-4	'ša:uje od 'ru:əne
1-6	'pɛ:rje	4-3	pà:̣isnə li:stə	6-5	'runino 'pɛ:rje
1-7	[ni odgovora]	4-4	pè:̣isnu piɛrje	6-6	'ru:nino 'pɛ:rje
1-8	'pɛ:jsno 'pɛrje	4-5	pè:̣isni li:sti	6-7	'nɔ:t
1-9	'pɛ:̣isnu 'pi:ɛrje	4-6	pè:̣isnu pí:rje	6-8	'nɔ:t
1-10	[ni odgovora]	4-7	pɛ:sən pɛ:rje	6-9	'na:t, 'pɛrje
1-11	'piɛ:rje ut 'pɛ:se	4-8	pà:sən piɛrje	6-10	'ša:bje
1-12	'pö:̣isənca	4-9	c̣i:məncə	6-11	'burgulna 'nà:t
1-13	'pɛ:̣isənca	4-10	pà:sənca	6-12	'bu:rgólöva 'nà:t
1-14	'pɛ:sənca	4-11	pè:sənca	6-13	'bu:rgulna 'nà:t
1-15	'piɛrje ud 'piɛse	4-12	'listi	6-14	'nà:t
1-16	'li:sti ot 'pɛ:se	4-13	'pɛ:sŋca	6-15	'burgulöva 'nà:t
1-17	pè:rja od barbabjé:tole	5-1	svi'nina	6-16	ra'bundijina 'nà:t
2-1	'listje uad 'pɛ:jsɛ,	5-2	[ni odgovora]	6-17	ra'bundijina 'nà:t
	'piɛrje uad 'pɛ:jsɛ	5-3	'ruɔŋŋ 'piɛrje	6-18	'nà:t
2-2	'pi:rje	5-4	'ru:ŋḳḷu 'piɛrje	6-19	'cuɔkovično zälä'jje:
2-3	'pɛ:jsŋk	5-5	'ro:nji 'li:sti	7-1	'ša:uje
2-4	'pɛ:jsŋk	5-6	'ci:ma, 'ru:mplno	7-2	'pɛ:sni 'li:sti
2-5	're:jpno 'li:stje		'pɛ:rje	7-3	'ša:uje
2-6	'rɛ:pni 'listi	5-7	[ni odgovora]	7-4	'pɛ:scino 'pɛ:rje
2-7	'pi:sŋk	5-8	'runklɔuka	7-5	'ru:unini 'listi
2-8	pɛ:rje od pé:sce	5-9	'pɛ:sŋca	7-6	[ni odgovora]
2-9	'pɛ:̣isŋk	5-10	'ru:nḳnovo 'pɛ:rje	7-7	[ni odgovora]
3-1	pè:sŋk	5-11	'pɛ:rje	7-8	pè:sje
3-2	pè:snjek	5-12	'ru:ŋklovo 'pi:rje	7-9	pè:sje
3-3	pè:snjek	5-13	'ša:uje	7-10	rù:nkluje
3-4	pè:snek	5-14	'ci:ma	7-11	ziéle, plá:təlne
3-5	pè:snik	5-15	'rɔa:nino pɛ'ri:je,	7-12	pɛ:rje
3-6	pè:snek, pè:səŋk		'ci:ma		

Karta št.: 2.4

Naslov: **Pesni listi**

Pomenski sklop: Nadzemni deli krmnih rastlin

4.2.2.3 Komentar h Karti št. 2.5 Korenjevi listi

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen ‘nadzemni del korenja,’ za kar v knjižnem jeziku ni leksema. V narečjih je najpogostejši leksem *korenjevka*, ki se kot edino ali prevladujoče poimenovanje pojavlja na sklenjenem območju. Svoje areale imajo tudi leksemi *korenjevec* in *korenovec*, redkejši je leksem *korenjevica*, enkratni pa *korenovka*, *korenovica* in *korenčnica*. Nobenega izmed njih ni v knjižnem jeziku.

Prevzeti leksem *mernovica* zavzema manjši areal, enkrat pa je zapisana vzporedna tvorjenka *mernišče*. Knjižnemu jeziku sta obe neznani.

Pogosta so tudi splošna poimenovanja *perje*, *listi/listje*, *nat*, *natje*, *cima* in *ščavje*. Pojavljajo se samostojno ali v zvezah s pridevnikom. V arealih so zapisani *ščavje*, *cima* in *nat*. V SSKJ sta v pomenu ‘pesno in repno perje’ in ‘krompirjevo listje’ evidentirana *perje* in *listi*, zabeležen je leksem *nat* z označevalnikom nar., *cima* in *ščavje* imata v knjižnem jeziku drug pomen, leksem *natje* pa ni evidentiran.

Vsi omenjeni leksemi se pojavljajo tudi kot jedro besednih zvez, najpogostejši je *listi/listje* (*listje od korenja*, *listje od mrkevce*, *listje od merlina* in *korenjevo listje*), po trikrat *nat* (*mrkevčeva/mrkevčina nat*), dvakrat *cima* (*korenjeva cima*) in *perje* (*perje od korenja*, *perje od merlinov*, *korenjevo perje* ali v množinski obliki *korenjeva perja*), besednozvezne enkratnice pa so *korenjevo ščavje*, *mrkevčina trava* in *mrkevčina zel*.

Kot enkratnice so zapisani leksemi *mrkevčnjak*, *zel* in *zelje*, prvi kot dvojnično poimenovanje ob besedni zvezi, druga dva pa kot edini leksem.

2. Analiza leksemov

Za analizo leksemov *cima*, *perje*, *nat*, *natje*, *ščavje*, *zel*, *zelje* in *listje* glej komentar h Karti št. 2.3 *Nadzemni del repe*.

Iz korena *koren-* (< psl. *korę, tož. *koreń (Snoj: 335)) so izpeljani leksemi *korenjevec* (**koren-j-ev-ǣc** ← koren-j-ev ← koren-je ← koren // **koren-j-ev-ec** ← koren-je ← koren), *korenjevica* (**koren-j-ev-ica** ← koren-j-ev ← koren-je ← koren // **koren-j-evica** ← koren-je ← koren), *korenjevka* (**koren-j-ev-ka** ← koren-j-ev ← koren-je ← koren // **koren-j-evka** ← koren-je ← koren), *korenčnica* (**koren-č-nica** ← koren-ǣc ← koren), *korenovec* (**koren-ov-ǣc** ← koren-ov ← koren // **koren-ovec** ← koren) in *korenovica* (**koren-ov-ica** ← koren-ov ← koren // **koren-ovica** ← koren). Iz istega korena je tvorjen tudi pridevnik *korenjev* (**koren-j-ev** ← koren), ki je v gradivu zapisan v zvezah: *korenjeva cima*, *korenjevo listje*, *korenjevo perje* in *korenjevo ščavje*.

Leksem *mrkevčnjak* (**mrkev-č-n-jak** ← mrkevč-ǣn ← mrkev-ca ← mrkev // **mrkev-č-njak** ← mrkev-ca ← mrkev) je tvorjen iz korena *mrkev-* (< psl. *mъrky, rod. *mъrkъve (Snoj: 446)). Iz istega korena sta tvorjena pridevnika *mrkevčin* (**mrkev-č-in** ← mrkev-ca ← mrkev) in *mrkevčev* (**mrkev-č-ev** ← mrkev-ca ← mrkev), ki sta v gradivu zapisana v zvezah: *mrkevčina nat*, *mrkevčina trava* in *mrkevčina zel* ter *mrkevčeva nat*.

Leksem *merlin* je prevzet iz nem. *mörelîn*, srvnem. *mörhelîn* 'korenje' (Striedter-Temps 1963: 178).

Leksema *mernovica* (**mern-ov-ica** ← mern-ov ← meren // **mern-ov-ica** ← meren) in *mernišče* (**mern-išče** ← meren) sta tvorjena iz prevzetega samostalnika *meren* 'korenje', ki je po glasoslovnih razvojih nastal iz rod. oblike *merna* (← srvnem. *möhrelin* 'korenček', *Möhre* 'korenje'). (Striedter-Temps 1963: 178)

3. Prostorska razporeditev leksemov

V narečjih so za kartirani pomen najpogostejši leksemi s korenem *koren-*; najštevilčnejši je *korenjevka*, ki ga poznajo na sklenjenem območju v dolenski in štajerski narečni skupini vse do južnopohorskega narečja, kjer pa imajo že druge lekseme, ter v enem mežiškem govoru (7-3 Ravne na Koroškem). Strnjeno sta zapisana tudi leksema *korenjevec* – ta v zahodnejših govorih gorenjskega narečja, v večini narečij rovtarske narečne skupine (ni ju le v horjulskem in škofjeloškem) ter v dveh dolenskih govorih (4-5 Spodnje Brezovo in 4-7 Gobnik) – ter leksem *korenovec*, zapisan v vzhodnejših gorenjskih govorih, v enem škofjeloškem (2-7 Godešič) in enem dolenskem (4-2 Sadinja vas). Drugi istokorenski leksemi so razpršeni ali enkratni: *korenjevica* v notranjskem govoru 1-11 Selce ter v južnopohorskem 5-12 Slovenska Bistrica, *korenčnica* v mežiškem govoru 7-2 Spodnje Javorje ter *korenovica* v notranjskem govoru 1-12 Zagorje.

V dveh sosednjih govorih – 1-13 Koritnice in 1-14 Koseze – v južnem delu notranjskega narečja imajo leksem *mernovica*, z isto podstavo je tvorjena tudi enkratnica *mernišče*, zapisana v kraškem govoru 1-8 Kopriva.

Leksem *ščavje* obstaja kot samostojni leksem na stičišču koroške (v 7-1 Libeliče in 7-5 Kapla na Kozjaku), štajerske (5-14 Dogoše) in panonske (6-10 Spodnja Bačkova) narečne skupine, enkrat tudi v besedni zvezi *korenjevo ščavje* (6-5 Biš), na stičišču štajerske in panonske narečne skupine je v manjšem arealu zapisan leksem *cima*, posamezno še v govorih 4-8 Vesela Gora, 4-13 Črnomelj in 5-5 Vojsko, v besedni zvezi *korenjeva cima* pa v govoru 5-6 Kapele in v 5-15 Miklavž na Dravskem polju.

Le na panonsko narečno skupino (z izjemo haloškega narečja) je zamejen leksem *nat*, ki se v večini govorov pojavlja samostojno, v treh sosednjih govorih pa v besedni zvezi *mrkevč(-eva, -ina) nat*. Istokorenski leksem *natje* imajo v dveh obsoških govorih (1-2 Žaga in 1-3 Bovec).

Leksem *perje* je samostojno zapisan v petih govorih, tj. v 1-6 Medana, 2-6 Hosta, 4-1 Vnanje Gorice, v 4-4 Podcerkev ter v 7-4 Legen, v besedni zvezi pa v treh primorskih govorih – v 1-3 Bovec *perje od korenja* in *korenjevo perje*, v 1-15 Dolina pri Trstu *korenjevo perje*, v 1-17 Ter pa v množinski obliki *korenjeva perja*.

Ponekod so zapisani tudi splošni leksemi *listi/listje*, tako v 4-12 Plešče in 2-5 Logatec, ki je lahko tudi jedro besednih zvez: *list od mrkevce* v govoru 6-12 Pertoča, *listje od korenja* v 2-1 Idrija in 4-2 Sadinja vas, *listje od merlina* v govoru 1-16 Puče, *korenjevo listje* pa v 6-3 Lancova vas.

V panonskih govorih so zapisane še eno- in večbesedne enkratnice: *mrkevčnjak* (6-6 Juršinci), *zel* (6-1 Čermožiše), *mrkevčina trava* (6-17 Dokležovje), *mrkevčeva trava* (6-19 Črenšovci) in *mrkevčina zel* (6-6 Juršinci).

4. Tehnike kartiranja

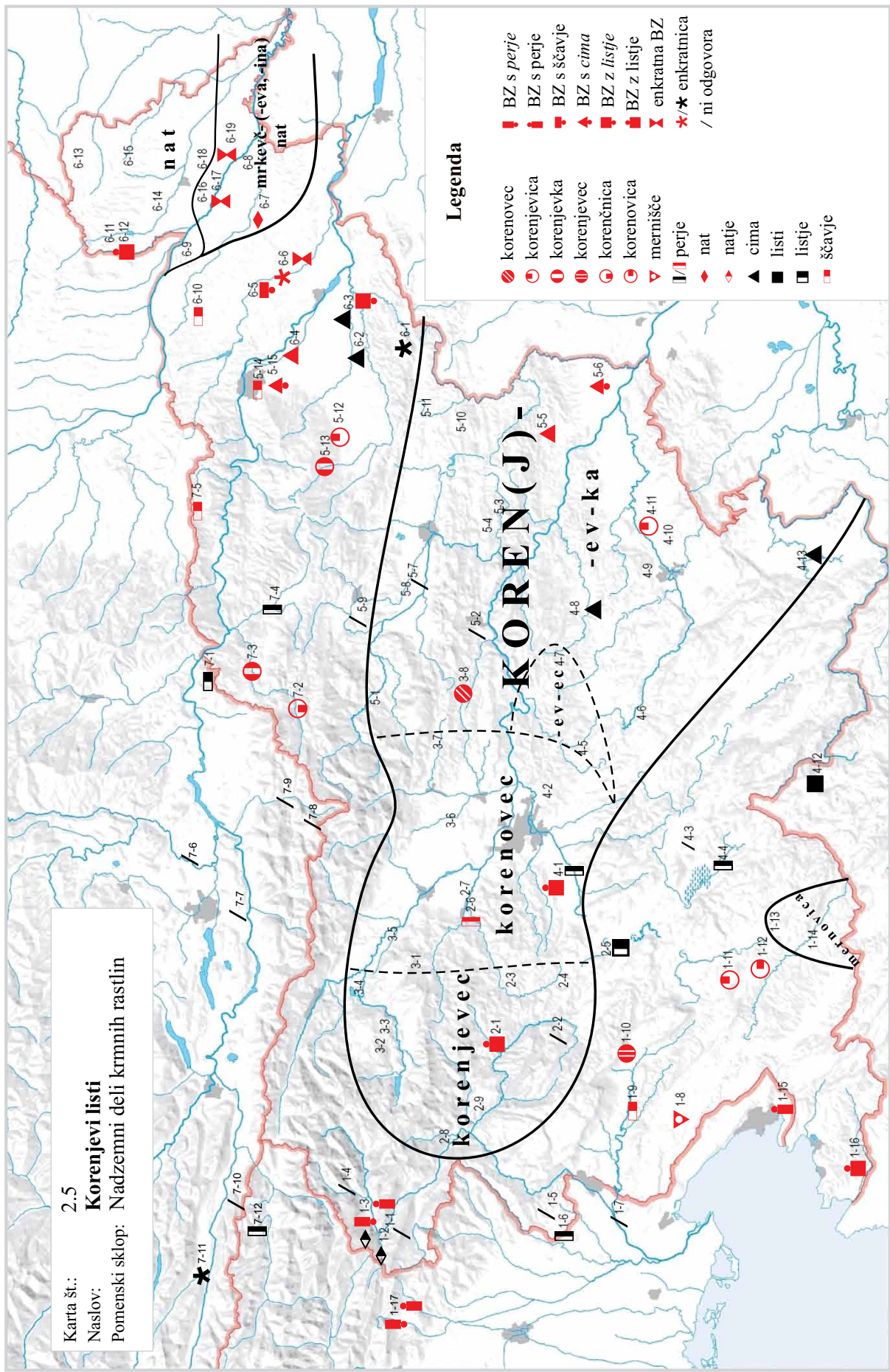
Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z rdečo barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'nadzemni del korenja', s črno pa pomensko širši, ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še nadzemne dele drugih krmnih rastlin.

Korenjevi listi

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	[ni odgovora]	3-5	kurenò:ȳc	6-1	'ze:ȳ
1-2	nà:tje	3-6	kurenò:ȳc	6-2	'ci:ma
1-3	nà:tje, kuré:ńuwo pièrje, pierje ut kurè:ńa	3-7	kõre'no:ȳc	6-3	'cima, ko're:ȳjovo 'li:stje
1-4	[ni odgovora]	4-1	pé:rje, lí:stja vȳt karè:ja	6-4	'ci:ma
1-5	[ni odgovora]	4-2	korè:nuc	6-5	ko're:ȳjovo 'ša:vje
1-6	'pe:rje	4-3	[ni odgovora]	6-6	'mṛkefčino 'ze:ja, 'mṛkefčjak
1-7	[ni odgovora]	4-4	piórje	6-7	'nõ:t
1-8	'mi:rənšče	4-5	karejò:ȳc	6-8	'mṛ:käfčõvã 'nõ:t
1-9	'ša:ȳje	4-6	karejò:ȳka	6-9	'nã:t
1-10	kure'ni:ȳc	4-7	kurjé:ȳc	6-10	'ša:bje
1-11	ku're:njuca	4-8	cĩ:ma, kurajjèȳka	6-11	'nã:t
1-12	ka'ri:enouca	4-9	kurənjièȳka	6-12	'li:ĩst òd mṛ'kã:fcã
1-13	'mi:ərnouca	4-10	kurjièȳka	6-13	'nã:t
1-14	'miərnouca	4-11	kuri:ȳənca	6-14	'nã:t
1-15	'pièrje ud 'mièr]nou	4-12	'listi	6-15	'nã:t
1-16	'li:stje ot 'me:rlina, 'pã:rã ot 'me:rlina	4-13	kore'nu:fka, 'ci:ma	6-16	'mṛkãfcina 'nã:t
1-17	korã:ńave pè:rja, pè:rja ot kora'ńa	5-1	kãre'ńo:ȳka	6-17	'mãrkãfcina trã:va
2-1	'li:stje ȳat ka're:jna	5-2	[ni odgovora]	6-18	'nã:t
2-2	[ni odgovora]	5-3	kure'jã:ȳka	6-19	'mṛ:kãfčuva trãva
2-3	kãren'jè:ȳc	5-4	kur'jo:ȳka	7-1	'ša:ȳje
2-4	koren'jè:ȳc	5-5	'ci:ma	7-2	ko're'nšnica
2-5	lí:stje	5-6	ko're:ȳjova 'ci:ma	7-3	ko're:njoȳka
2-6	'pe:rje	5-7	[ni odgovora]	7-4	'pe:rje
2-7	kuri'noȳc	5-8	kor'jo:ȳka	7-5	'šã:ȳje
2-8	kãrè:jnoȳc	5-9	[ni odgovora]	7-6	[ni odgovora]
2-9	ka'rejnuc	5-10	kore'jo:ȳka	7-7	[ni odgovora]
3-1	kurenò:ȳc	5-11	kõ're:jũfka	7-8	[ni odgovora]
3-2	kurenjè:ȳc	5-12	kõ're:jeȳca	7-9	[ni odgovora]
3-3	kurenjè:ȳc	5-13	kur'ni:ȳka	7-10	[ni odgovora]
3-4	kõrenè:ȳc	5-14	'ša:ȳje	7-11	zièle
		5-15	ko're:ȳjova 'ci:ma	7-12	pé:rje

Karta št.: 2.5
Naslov: Kōrenjevi listi
 Pomenski sklop: Nadzemni deli krmnih rastlin

Legenda

☉	korenjavec	⬇	BZ s perje
☉	korenjevica	⬇	BZ s perje
☉	korenjevka	⬇	BZ s ščavje
☉	korenjavec	⬆	BZ s cima
☉	korenčnica	⬆	BZ z listje
☉	korenovica	⬆	BZ z listje
▽	merišče	✕	enkratna BZ
▨	perje	★	enkratnica
◆	nat	/	ni odgovora
◁	natje		
▲	cima		
■	listi		
▣	listje		
▤	ščavje		

4.2.2.4 Komentar h Karti št. 2.6 Krompirjevi listi

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'nadzemni del krompirja', knjižno *krompirjevka* oziroma *krompirjeva cima*. Leksem *krompirjevka* je najpogostejši tudi v narečjih. Na sklenjenih območjih se kot edini ali prevladujoči leksemi pojavljajo *krompirjevica*, *krompirjevina* in *krompirjevec*, vsi so znani tudi v knjižnem jeziku, prva dva kot nevtralni iztočnici, zadnja dva pa z označevalnikom star. Redkejšje je poimenovanje *krompirišče*, ki ima v knjižnem jeziku drug pomen, enkratna pa so *krompiroviščnica*, *krompirica*, *krompirnovka* in *krompiriščnica*, ki v knjižnem jeziku niso znana.

Iz prevzete podstave sta tvorjeni tudi enkratnici *krumpljevica* in *krumpljevišče*, obe zapisani kot dvojnično poimenovanje.

Leksem *čompojve* je v treh govorih zapisan kot edino poimenovanje.

V govorih, kjer imajo za pomen 'krompir' leksem *bob*, so iz tega korena tvorjena tudi poimenovanja za kartirani pomen, tj. *bobovka* in enkratnica *boboviščnica*.

V dveh govorih je zapisano poimenovanje *bilje*, v enem kot edino, v drugem dvojnično *krompirjevici*, ki se v knjižnem jeziku pojavlja s pomenom 'rastlinje, zelenje' in označevalnikom raba peša.

V govorih, kjer krompirju rečejo *hruška*, so zapisane tvorjenke *hruščevina* in *hruškovje*, kjer pa *repica*, pa *repičevina*.

Svoj areal ima tudi leksem *štibla*, ki je v gradivu zapisan v edninski in množinski obliki, kartirana pa le osnova *štibl-*; v knjižnem jeziku ima beseda pomen 'steblo', z navedbo primera *krompirjeve štible* in označevalnik nižje pog.

V kartiranem pomenu so zapisana tudi poimenovanja *nat*, *cima*, *ščavje*, *zel* in *zelenje*. V arealu se pojavlja le *nat*, ki ima v SSKJ označevalnik nar. *Zel* se v kartiranem pomenu v SSKJ pojavlja z označevalnikom redko, *cima* je v knjižnem jeziku nevtralna beseda, *ščavje* pa ima drug pomen. Prvi trije tvorijo tudi jedra v besednozveznih poimenovanjih *krumpičeva/krumpiševa/krumpljinova nat*, *krompirjeva/krumpljeva cima*, *krompirjevo/repno ščavje*. Enkratne besedne zveze pa so *krumpljeva trava*, *perje od grompirja* in *repični listi*.

Enkratnice so *havda*, *trava*, *stablovje* in *stebila*, prvo je dvojnično poimenovanje, drugi trije pa edini leksemi.

2. Analiza leksemov

Za izvor leksemov *cima*, *nat*, *zel* in *ščavje* glej komentar h Karti št. 2.3 *Nadzemni del repe*.

S podstavo *krompir-* so posredno ali neposredno s priponskimi obrazili *-išče*, *-ka*, *-ica*, *-ac* in *-ina* izpeljane tvorjenke *krompirjevka* (**krompirj-ev-ka** ← krompirj-ev ← krompir // **krompirj-evka** ← krompir), *krompirišče* (**krompir-išče** ← krompir), *krompirjevica* (**krompirj-ev-ica** ← krompirj-ev ← krompir // **krompirj-evica** ← krompir), *krompirjevec* (**krompirj-ev-ac** ← krompirj-ev ← krompir // **krompirj-avec** ← krompir), *krompirjevina* (**krompirj-ev-ina** ← krompirj-ev ← krompir // **krompirj-evina** ← krompir), *krompiroviščnica* (**krompir-ovišč-nica** ← krompir-ovišče ← krompir), *krompirica* (**krompir-ica** ← krompir), *krompirnovka* (**krompirn-ov-ka** ← krompirn-ov ← *krompirn*) in *krompiriščnica*

(**krompir-išč-nica** ← krompir-išče ← krompir // **krompir-išč-n-ica** ← *krompir-išč-ən ← krompir-išče ← krompir). Leksem *krompir* je prevzet iz kor. nem. *krumpir*, *gruntpirn*, *grumper*, štaj. nem. *grundbir*, nem. *Grundbirne*, nar. nem. *Grommbir*, bav. *Krumbeer*. (ESSJ II: 98, Snoj: 354) Iz istega korena je tvorjen pridevnik *krompirjev* (**krompir-jev** ← krompir), ki je v gradivu zapisan v zvezah: *krompirjeva cima* in *krompirjevo ščavje*.

Leksem *krumpelj* je mogoče primerjati s koreni *gruntp-*, *grump*, *krump*, *grund*, *Grundb-*, kamor se pripenja obrazilo *-elj*. Na ta način sta izpeljani tvorjenki *krumpljevica* (**krump-lj-ev-ica** ← krump-lj-ev ← krump-elj) in *krumpljevišče* (**krump-lj-evišče** ← krump-elj ← krump-) ter pridevniki *krumpičev* (**krump-ič-ev**), *krumpišev* (**krump-iš-ev**), *krumplinov* (**krump-lin-ov**) in *krumpljev* (**krump-lj-ev**), ki so v gradivu zapisani v zvezah: *krumpičeva nat*, *krumpiševa nat*, *krumplinova nat*, *krumpljeva cima* in *krumpljeva trava*.

Leksem *čomповje* (**čomp-ov-je** ← čompa // **čomp-ov-je** ← čomp-ov ← čompa) je izpeljan iz podstave *čompa*. Izvor leksema *čompa* ni dokončno pojasnjen – v literaturi je večznačno razložen, in sicer je v Škofic (2008: 86) povzeto več možnih izhodišč: Stabej (1977: 68) navaja po Plemlu razlago iz leta 1845, da so to *kepe* ← nem. *Knollen* ter po Teplyju, da gre za prevzeto besedo iz nem. *Klumpen*, obenem pa dodaja, da je mogoče leksem *čompe* povezovati z it. *ciompo* ‘mlad, slab, nesposoben človek’, od koder je prišlo do prenosa pomena na krompir kot ‘kruh ubogih’. Druga razlaga, zapisana pri Bezlaju (ESSJ I: 73), razlaga ziljski leksem *čampe* primerjalno s češkim moravskim leksemom *čampa* ‘stožčast kos lesa, ki se uporablja v neki otroški igri’, medtem ko tretja razlaga, ki jo podaja H. D. Pohl v knjigi *Die Sprache der Kärntner Küche*, 2004, izvor leksema povezuje z romanskim prostorom, in sicer z neizpričano furl. zvezo *pomme de ciamp* ‘poljski sadež’. Na prav tako nejasen izvor kaže Furlan (2013: 122), ki nakazuje na možnost prevzema iz furl. *ciòpe* ‘par, stisnjeni roki’, od koder se je morda po metafori razvil pomen ‘krompir’.

Leksema *bobovka* (**bob-ov-ka** ← bob-ov ← bob // **bob-ovka** ← bob) in *bobovišnica* (**bob-ov-išč-nica** ← bob-ovišče ← bob // **bob-ov-išč-n-ica** ← *bob-ov-išč-ən ← bob-ov-išče ← bob) sta izpeljana iz korena *bob-* (< psl. *bobъ, prvotno v pomenu ‘nekaj majhnega in drobnega’ (Snoj: 78)).

Leksema *hruščevina* (**hruš-č-ev-ina** ← hruš-č-ev ← hruš-ka → hruša // **hruš-č-evina** ← hruš-ka ← hruša) in *hruškovje* (**hruš-k-ov-je** ← hruš-ka ← hruša // **hruš-k-ov-je** ← hruš-k-ov ← hruš-ka ← hruša) sta izpeljana iz *hruška* (< psl. *kruša ‘hruška’).

Leksem *repičevina* (**rep-ič-ev-ina** ← rep-ič-ev ← rep-ica ← repa // **rep-ič-evina** ← rep-ica ← repa) je izpeljan iz korena *rep-* (< psl. *rěpa). Iz istega korena sta izpeljana pridevnika *repičen* (**rep-ič-ən** ← repa) in *repen* (**rep-ən** ← repa), ki sta v gradivu zapisana v zvezah: *repični listi* in *repno ščavje*.

Leksem *bilje* (**bil-je** ← bil) ima pripono *-je* in podstavo *bil* (< psl. *bylъ ‘bilka’ (Snoj: 71)).

Leksem *zelenje* (**zelen-je** ← zelen) je izpeljan iz samost. *zelén*, rod. *zeléni*.

Leksem *stebila* je množinska oblika od *steblo*, ki je psl. izvora *stblo. Iz iste podstave je samostalnik *stablovje* (**stabl-ov-je** ← stablo // **stabl-ov-je** ← *stabl-ov ← stablo).

Leksem *štibla* je prevzet iz srvnem. *stüpfila ‘steblo, bilka’. (Snoj: 763)

Leksem *trava* je netvorjen neprevzet leksem (< psl. *trava ← verjetno izpeljano iz *travíti ‘jesti, uživati, trošiti’).

Izvor leksema *havda* ni razjasnjen.

3. Prostorska razporeditev leksemov

Najbolj razširjen leksem *krompirjevka* je v narečjih zapisan na sklenjenem območju znotraj dolenjske in štajerske narečne skupine, v sklopu areala še v enem vzhodnogorenjskem govoru (3-8 Hrastnik pri Trojanah), zunaj njega pa v poljanskem govoru 2-3 Žirovski Vrh. Strnjeno se pojavljata tudi leksema *krompirjevica* – od rovtarske narečne skupine čez celotno notranjsko narečje, kjer zaobjame še dva dolenjska govora (4-4 Podcerkev in 4-12 Plešče), znan pa je tudi prleškemu govoru 6-6 Juršinci –, in *krompirjevec* v zahodnejših rovtarskih (2-8 Zatoľmin in 2-9 Ponikve) in gorenjskih govorih ter *krompirjevina* v dveh briških (1-5 Kojško, 1-6 Medana) in enem kraškem govoru (1-8 Kopriva). V dveh obrobni primorskih govorih (1-7 Vrh Sv. Mihaela in 1-16 Puče) imajo za ta pomen leksem *krompirišče*. Na panonsko in štajersko narečno skupino so vezane enkratnice s podstavo *krompir-*, tj. *krompirnovka* v govoru 5-11 Kačji Dol, *krompiroviščnica* v 5-14 Dogoše, *krompiriščnica* v 6-4 Starše in *krompirica* v 6-8 Cven.

V dveh sosednjih prekmurskih govorih imajo za ta pomen leksema *krumpljevica* (6-19 Črenšovci) in *krumpljevišče* (6-17 Dokležovje).

Leksem *čompovje* je zapisan v obsoškem (1-3 Bovec in 1-4 Bavšica) in v ziljskem narečju (7-10 Zahomec).

V manjšem arealu na področju, kjer poznajo leksem *bob* 'krompir', sta zapisana tudi leksema s tem korenem, tj. *bobovka* v 5-12 Slovenska Bistrica in 5-13 Malo Tinje, ter *boboviščnica* v prleški točki 6-2 Ptujška Gora.

Leksem *repičevina* je zapisan v dveh obirskih (7-8 Lepena in 7-9 Bela) ter v enem rožanskem govoru (7-1 Libeliče).

Leksem *hruščevina* poznajo v govoru 3-1 Dražgoše, leksem *hruškovje* pa v dveh ziljskih govorih (7-11 Potoče in 7-12 Žabnice).

Leksem *štible* je zamejen na stičišče rovtarske, gorenjske in dolenjske narečne skupine, v prvih dveh je zapisan kot edini leksem, v dolenjski skupini pa kot dvojnica.

Leksem *bilje* je zapisan le v dveh sosednjih dolenjskih govorih v 4-3 Nova vas in 4-4 Podcerkev.

V arealu se pojavlja leksem *nat*, samostojno v treh panonskih govorih (6-7 Vogričevci, 6-9 Črešnjevci in 6-18 Lipovci), v besedni zvezi *krumpičeva nat* pa v severnih prekmurskih govorih in v enem osrednjem (6-16 Bakovci).

Samostojno in v besedni zvezi sta zapisana tudi leksema *cima* in *ščavje* – prvi samostojno v dolenjskem narečju (4-1 Vnanje Gorice, 4-6 Kuželjevec in 4-13 Črnomelj), v zvezi pa kot *krompirjeva cima* v 5-6 Kapele in 6-3 Lancova vas ter *krumpljeva cima* v 6-17 Dokležovje, drugi pa samostojno v govorih 6-10 Spodnja Bačkova in 7-5 Kapla na Kozjaku, v zvezi *krompirjevo ščavje* v 6-5 Biš in 7-4 Legen, *repno ščavje* pa v 7-3 Ravne na Koroškem, kjer imajo za pomen 'krompir' leksem *repa*.

Enkratnice so, z izjemo dveh, zabeležene v obrobni narečjih, *zel* in *zelenje* v 2-2 Idrija in 7-1 Libeliče, *havda* v 7-4 Legen, *trava* v 7-6 Pokrče, *stablovje* v 1-1 Srpenica, *steblo* v 1-15 Dolina pri Trstu. Enkratna besedna zveza je *perje od grompirja*, zapisana v 1-17 Ter.

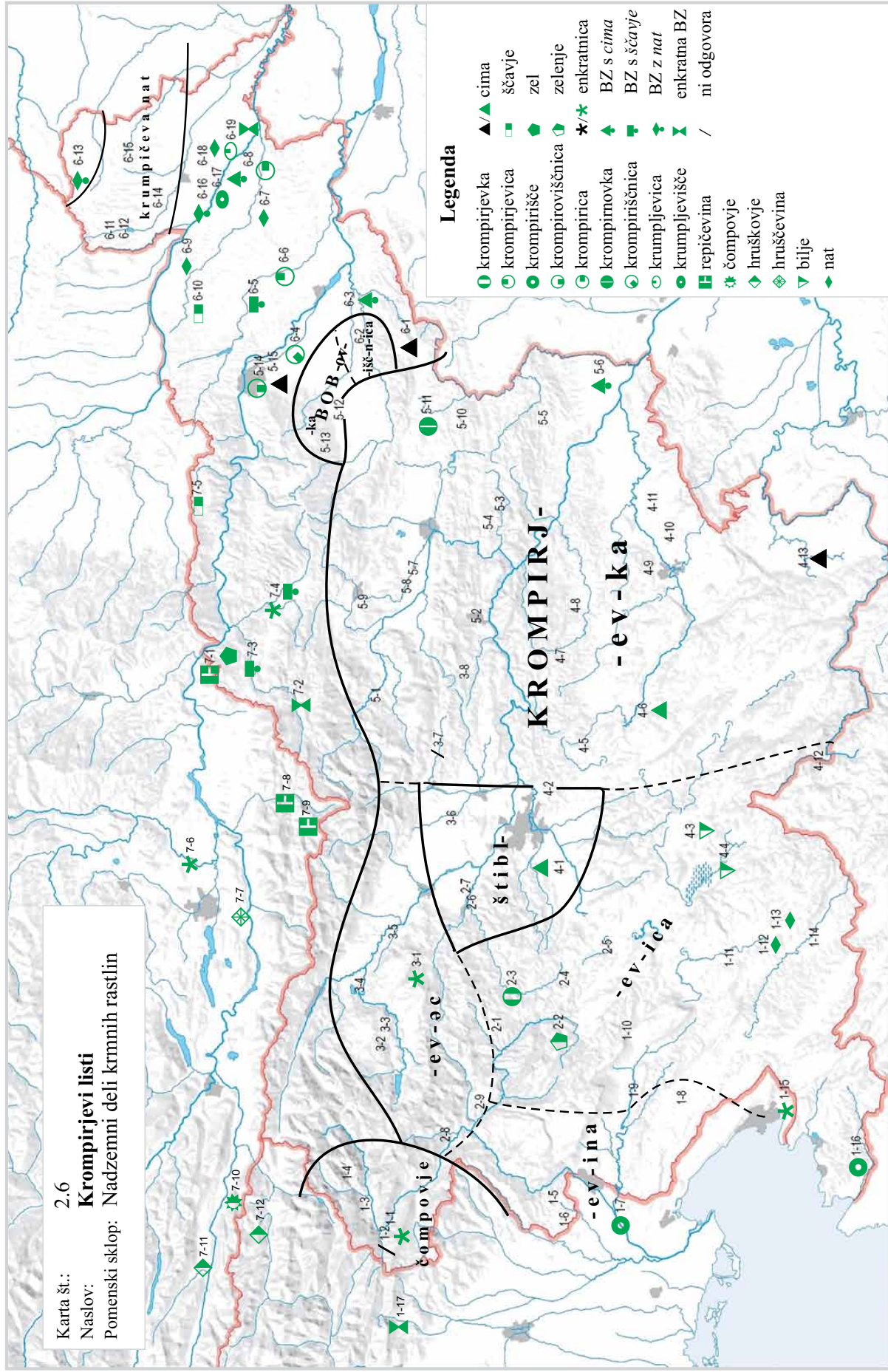
4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z zeleno barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'nadzemni del krompirja', s črno pa pomensko širši, ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še nadzemne dele drugih krmnih rastlin.

Krompirjevi listi

Toč. ODGOVOR	Toč. ODGOVOR	Toč. ODGOVOR
1-1 stá:bujе	3-7 [ni odgovora]	6-3 krom'pirova 'cima
1-2 [ni odgovora]	3-8 krum'pi:rjuka	6-4 krom'pi:ršņca
1-3 čuómpulje	4-1 cí:ma, šti:ble	6-5 krom'pi:rovo 'ša:vje
1-4 čuómpulje	4-2 krompí:rjuuka, šti:ble	6-6 krom'pi:rofca
1-5 krəm'pi:rjeuna	4-3 bì:lę	6-7 'nɔ:t
1-6 kron'pi:ərjəuna	4-4 krampíərjeuca, bì:lę	6-8 kråmpj'ricå
1-7 krən'pi:ərišče	4-5 kəmpí:rjeuka	6-9 'na:t
1-8 krəm'pi:rjeuna	4-6 kəmpí:rouka, cí:ma	6-10 'ša:bje
1-9 krəm'pi:ərjeuca	4-7 kəmpí:rjeuka	6-11 k'rumpičova 'nà:t
1-10 krəm'pi:rjuca	4-8 kumpiérjēuka	6-12 k'ru:mčova 'nà:t
1-11 krom'pi:rjouca	4-9 krampíerjēuka	6-13 k'rumpinova 'nà:t
1-12 kram'pi:rjouca, 'na:t	4-10 krampiérjēuka	6-14 k'ru:mčova 'nà:t
1-13 'na:t	4-11 krampí:rjuka	6-15 k'rumpčova 'nà:t
1-14 krom'piərjouca, krom'piərjeuca	4-12 krum'pi:rjefca	6-16 k'rumpšova 'nà:t
1-15 s'təbla	4-13 krom'pi:rjefka, 'ci:ma	6-17 k'rumpluva 'cima, k'rumpluvišče
1-16 kampe'ri:šče	5-1 kråmpirjoka	6-18 'nà:t
1-17 pè:rja od gampiérja	5-2 krom'pi:rjuka	6-19 k'ru:mpluvica, k'ru:mpluva t'råva
2-1 kram'pierjēja	5-3 krəm'piertjuka	7-1 ri'pi:čouna, 'zi:əu
2-2 ze'le:jne	5-4 krum'pi:rjuka	7-2 re'pični 'li:sti
2-3 kråm'pi:rjeuka	5-5 krum'pi:rjēuka	7-3 'rępno 'ša:ųje
2-4 k'råmpiertjeuca	5-6 kom'pe:rjeva 'ci:ma	7-4 krom'pi:rjevo 'ša:ųje, 'xa:ųda
2-5 krompí:rjeuca	5-7 krom'pi:rjeuka	7-5 'šå:ųje
2-6 š'tibla	5-8 krom'pi:rjeuka	7-6 trå:ųa
2-7 š'tibla	5-9 krom'pi:rjeuka	7-7 xrú:ščuuna
2-8 kråmpí:ruųc	5-10 krompe'ro:ųka	7-8 repi:čuuna
2-9 kram'piertjuc	5-11 krom'pi:rnořka	7-9 rəpi:čuuna
3-1 xrú:šouna	5-12 'bo:bouka, krom'pi:rjouka	7-10 čò:mpuje
3-2 krompí:rjouc	5-13 'buo:bouka	7-11 xrú:škouje
3-3 krompí:rjeuc	5-14 krom'pi:rořņca	7-12 xrú:škuųje
3-4 krompí:rjouc	5-15 'ci:ma	
3-5 krompí:rjouc	6-1 'ci:ma	
3-6 šti:ble	6-2 'buobošņca	

Karta št.: 2.6
Krompirjevi listi
 Naslov:
 Pomenski sklop: Nadzemni deli krmnih rastlin

4.3 POMENSKI SKLOP *SLAMA*

4.3.1 KOMENTAR K ZBIRNIM BESEDOTVORNIM KARTAM

za pomene 'fižolova slama', 'koruzna slama', 'pšenična slama', 'ječmenova slama', 'ržena slama', 'proseni slama', 'ovsena slama' in 'ajdova slama'

1 Vsebina

Na Karti št. 3.1 so zbirno prikazani strukturni tipi leksemov pomene 'fižolova slama' (1), 'koruzna slama' (2), 'pšenična slama' (3), 'ječmenova slama' (4), 'ržena slama' (5), 'proseni slama' (6), 'ovsena slama' (7) in 'ajdova slama' (8); na kartah posameznih strukturnih tipov so prikazana tvorjena poimenovanja s priponskimi obrazili *-ica* (Karta št. 3.1.1), *-ka* (Karta št. 3.1.2), *-ina* (Karta št. 3.1.3) in *-išče* (Karta št. 3.1.4) ter večbesedna poimenovanja (Karta št. 3.1.5); na Karti št. 3.2 je prikazano strukturno ujemanje oziroma razlikovanje obravnavanih leksemov v posameznih krajevnih govorih.

Leksem *slama* ima v narečjih (kakor tudi v knjižnem jeziku) dva pomena, in sicer 'posušena stebila in listi omlatenega žita', npr. ajdova, ječmenova, pšenična, ržena, s čimer se ujemajo leksemi s pomeni (3)–(8), in 'posušena stebila in listi nekaterih kulturnih rastlin sploh', npr. fižolova, konopna, koruzna, lanena, kar ustreza pomenoma leksemov (1) in (2).

2 Strukturni tipi leksemov (Karta št. 3.1)

Narečna poimenovanja za obravnavane pomene lahko glede na strukturo razvrstimo v več tipov, tj. v enobesedna poimenovanja, ki so lahko netvorjena (neprevzeta ali prevzeta) ali tvorjena (iz pridevniških in samostalniških podstav), in večbesedna poimenovanja (tj. zveze pridevnika in samostalnika).

2.1 Netvorjena enobesedna poimenovanja so v obravnavanih pomenih redka in pomensko nediferencirana. Največkrat se pojavi splošni leksem *slama*: enkrat v pomenu 'koruzna slama' (1-4), 14-krat v pomenu 'pšenična slama' (1-6, 1-10, 1-12, 2-1, 2-9, 4-1, 4-3, 4-7, 4-9, 4-10, 4-12, 5-1, 5-11, 5-12), trikrat v pomenu 'ječmenova slama' (2-9, 3-7, 5-12), štirikrat v pomenu 'ržena slama' (1-11, 3-2, 3-5, 3-6), po dvakrat v pomenu 'proseni slama' (1-11, 2-9) in 'ovsena slama' (2-9 in 4-12) ter enkrat v pomenu 'ajdova slama' (1-11), v sedmih zamejskih koroških govorih (7-6, 7-7, 7-8, 7-9, 7-10, 7-11, 7-12) pa nastopa kot splošno poimenovanje, ki hkrati združuje več pomenov. Enkratnici sta leksema, ki sicer poimenujeta tudi celo rastlino, to sta *ječmen* (3-4) 'ječmenova slama' in *fažon* (4-12) 'fižolova slama'.

2.2 Tvorjena poimenovanja so izpeljanke s priponskimi obrazili *-ac* in *-(n)ik* za moškospolske tvorjenke, *-ica*, *-ija*, *-lja*, *-ka* in *-ina* za ženskospolske tvorjenke in s priponami *-išče*, *-je* in *-n-je* za srednjespolske tvorjenke, izmed katerih se *-ina* in *-išče* pojavljata v manjših sklenjenih območjih, ostale so razpršene po širšem prostoru, posamezne ali enkratne.

2.2.1 Najpogostejše je priponsko obrazilo **-ica** (Karta št. 3.1.1). Tvorjenke poimenujejo fižolovo, koruzno in ajdovo slamo, ostale vrste slame pa redkeje. Skupaj tvori kar 30 različnih tvorjenk. Za pomen 'fižolova slama' tvori devet različnih leksemov, ki se skupaj pojavijo 21-krat: *fižolica* (1-11, 1-12, 1-13, 1-14, 6-7, 6-8) *fižoliščnica* (5-12, 5-15, 6-1, 6-2, 7-4), *fižkovica* (2-6, 2-7), *fižolnica* (6-3, 6-4), *fižolovica* (1-9, 1-14), *bobovica* (3-3), *fižolčnica* (5-14), *fržolica* (3-6) in *graholjica* (7-5). Za pomen 'koruzna slama' tvori sedem različnih leksemov, ki se skupaj pojavijo 44-krat: *koruznica* (v dolenski, štajerski in panonski narečni skupini ter v govorih 2-5, 2-7 in 3-7, *formentinovica* (1-11, 1-12), *formentovica* (1-13, 1-14), *turščica* (4-8, 7-1), *debelačnica* (4-13), *sirščica* (1-5) in *turkiščnica* (7-4). Za pomen 'ajdova slama' tvori šest različnih leksemov, ki se skupaj pojavijo 24-krat: *ajdovica* (1-8, 2-7, 2-8, 3-2, 3-5, 3-6, 4-1, 4-8, 4-9, 4-10, 4-11), *ajdovščnica* (5-15, 6-2, 6-3, 6-4), *ajdinica* (4-5, 4-7, 6-17, 6-18), *dinščnica* (6-13), *hajdinica* (6-6, 6-8, 6-19) in *hajdiščica* (6-5). Za pomen 'proseni slama' tvori en leksem, ki se pojavi 8-krat: *prosenica* (3-7, 4-9, 4-10, 4-11, 6-8, 6-17, 6-18, 6-19). Za pomen 'ovsena slama' tvori en leksem, ki se pojavi 4-krat: *ovsenica* (4-9, 4-10, 6-18, 6-19). Za pomen 'pšenična slama' tvori en leksem, ki se pojavi 5-krat: *pšeničnica* (4-11, 5-2, 5-15, 6-3, 6-4). Za pomen 'ječmenova slama' tvori dva leksema, ki se pojavita 4-krat: *ječmenica* (4-9 in 4-10), *ječmenovica* (1-12 in 2-8). Za pomen 'ržena slama' tvori en leksem, ki se pojavi 3-krat: *rženica* (1-14, 4-9 in 4-10).

Priponsko obrazilo **-ica** se pojavlja v vseh narečnih skupinah, najredkeje v rovtarski narečni skupini, odsotno pa je v primorskih govorih obsoškega in istrskega narečja ter v osrednjih in severnih govorih panonskega prekmurskega narečja. V istem govoru tvori do šest pomenov.

2.2.2 Priponsko obrazilo **-ka** (Karta št. 3.1.2) imajo tvorjenke, ki poimenujejo vse vrste slame, razen koruzne. Za pomen 'fižolova slama' je zapisanih 15 različnih leksemov, ki se skupaj pojavijo 58-krat: *fižolovka* (v rovtarski, dolenski in štajerski narečni skupini ter posamezno tudi v drugih: 3-1, 6-3, 7-1, 7-3), *fažolinka* (5-6), *fožonovka* (4-13), *fižonovka* (4-10), *fržolovka* (4-2) in *grahovka* (6-10). Za pomen 'pšenična slama' je zapisan en leksem, ki se pojavi 1-krat: *pšenička* (6-1). Za pomen 'ječmenova slama' sta zapisana dva leksema, ki se pojavita 10-krat: *ječmenka* (4-2, 6-3, 6-9) in *ječmenovka* (1-12, 1-13, 1-14, 2-4, 4-5, 4-11, 5-2). Za pomen 'ržena slama' tvori pripona tri lekseme, ki se pojavijo 4-krat: *rženka* (4-5, 6-3), *rženovka* (5-1) in *rževka* (1-12). Za pomen 'proseni slama' tvori en leksem, ki se pojavi 3-krat: *prosenka* (1-12, 4-5, 6-3). Za pomen 'ovsena slama' tvori en leksem, ki se pojavi 6-krat: *ovsenka* (1-12, 1-14, 4-5, 4-11, 5-15, 6-3). Za pomen 'ajdova slama' tvori en leksem, ki se pojavi 5-krat: *ajdovka* (1-14, 2-5, 3-7, 3-8, 5-2).

Priponsko obrazilo **-ka** se pojavlja v vseh narečnih skupinah, le da ponekod bolj (dolenski in štajerski narečni skupini), drugod manj strnjeno. V primorski narečni skupini je zapisan le v notranjskem narečju, v rovtarski narečni skupini v črnovrškem, poljanskem in horjulskem, v gorenjski narečni skupini le v dveh vzhodnogorenjskih govorih, v dolenski

in štajerski narečni skupini je zgoščen in znan v večini govorov, v panonski le v haloškem narečju, zahodnem govoru prleškega narečja in slovenskogoriškem narečju ter v dveh koroških govorih. V istem govoru tvori do pet pomenov.

2.2.3 Priponsko obrazilo **-je** imajo tvorjenke za tri slovarske pomene; zapisane so predvsem v obrobnih krajevnih govorih. Za pomen 'fižolova slama' tvori osem leksemov, ki se pojavijo 11-krat: *tračje* (1-2, 2-8), *bobovje* (1-3), *cizrinje* (6-5, 6-6), *grahovinje* (6-17, 6-19), *listje* (6-11) in *stročje* (1-15, 2-5). Za pomen 'koruzna slama' tvori šest leksemov, ki se pojavijo 9-krat: *bilje* (4-12, 6-11), *koruzinje* (6-7, 6-8), *ličje* (1-2), *perje* (1-15), *sirčje* (1-7, 1-8, 1-17) in *sirkovinje* (2-1). Za pomen 'ječmenova slama' tvori en leksem, ki se pojavi 1-krat: *ječmenovje* (1-3).

Priponsko obrazilo **-je** se pojavlja v primorski in panonski narečni skupini, posamezno tudi v južnih govorih dolenske narečne skupine in v štajerskem kozjansko-bizeljskem govoru 5-6. V istem govoru tvori do dva pomena.

2.2.4 S priponskim obrazilom **-ina** (Karta št. 3.1.3) se tvorijo leksemi s tremi slovarskimi pomeni 'fižolova slama', 'koruzna slama', 'ržena slama' in 'ajdova slama', ki so po strukturi lahko izsamostalniški ali izpridevniški. Za pomen 'fižolova slama' tvori pet leksemov, ki se pojavijo 8-krat: *fižolovina* (2-3, 5-1), *fižolina* (1-8), *fržoličevina* (3-7, 3-8), *bužina* (1-1, 2-2) in *luščine* (4-1). Za pomen 'koruzna slama' tvori štiri lekseme, ki se pojavijo 10-krat: *sirčina* (1-16), *turščičevina* (1-9, 2-3, 3-6, 3-8, 4-1, 5-8), *turškovina* (4-7, 4-8) in *koruzovina* (4-8). Za pomen 'ržena slama' tvori en leksem, ki se pojavi 1-krat: *ržina* (1-3), prav tako en leksem je zapisan za pomen 'ajdova slama' – *ajdovščina* v rožanskem govoru 7-7 Zabrd.

Priponsko obrazilo **-ina** imajo tako tvorjenke v primorski, rovtarski, gorenjski in dolenski skupini, dvakrat tudi v štajerski, enkrat pa v koroški. Odsotno je v panonski narečni skupini. V istem govoru tvori enega ali največ dva pomena.

2.2.5 S priponskim obrazilom **-išče** (Karta št. 3.1.4) se tvorijo izsamostalniške tvorjenke s slovarskima pomenoma 'fižolova slama' in 'koruzna slama'. Za pomen 'fižolova slama' tvori tri lekseme, ki se pojavijo 4-krat: *fižolišče* (1-7, 4-8), *fažulišče* (1-16) in *grahovišče* (6-13). Za pomen 'koruzna slama' tvori dva leksema, ki se pojavita 13-krat: *kukorišče* (6-12, 6-13, 6-14, 6-15, 6-16, 6-17, 6-18, 6-19) in *sirkišče* (1-1, 1-6, 2-8, 2-9, 7-11).

Priponsko obrazilo **-išče** se tako pojavlja v primorski narečni skupini, rovtarskem tolimskem narečju in panonskem prekmurskem narečju, posamezno še v vzhodnodolenskem podnarečju in v ziljskem narečju. V istem govoru tvori samo en pomen.

2.2.6 Priponsko obrazilo **-ac** tvori tri lekseme – vsak se pojavi le enkrat: *bažolovec* (2-8), *fažolovec* (2-9) in *bobovec* (3-2); vsi s pomenom 'fižolova slama'.

Tvori manjši areal na stičišču rovtarske in gorenjske narečne skupine.

2.2.7 Priponsko obrazilo **-(n)ik** tvori en leksem za pomen 'fižolova slama', ki se pojavi dvakrat: *bobovnik* (1-3 in 1-4), obakrat v obsoškem narečju.

2.2.8 Pripona **-ija** tvori en leksem za pomen 'fižolova slama' in se pojavi enkrat: *fržolija* (3-4).

2.2.9 Priponski niz *-n-je* ima en leksem za pomen 'koruzna slama' in se pojavi enkrat:⁶⁹ *ličkanje* (4-12).

2.2.10 S pripono *-lja* je tvorjen en leksem s pomenom 'koruzna slama' – *sirklja* v 7-10.

2.3 Večbesedni leksemi (Karta št. 3.1.5) so glede na strukturo samostalniške besedne zveze, tj. zveze samostalnika in pridevnika; največ jih ima v jedru samostalnik *slama*. Za pomen 'fižolova slama' je 6 različnih besednozveznih poimenovanj, ki so v večini enkratnice: *fižolova havda* (7-2), *fižolova slama* (1-9), *fižolovo protje* (6-1), *grahova nat* (6-15), *grahova slama* (6-9 in 6-12) in *grahovo bičevje* v 6-14. Za pomen 'koruzna slama' je 6 takih poimenovanj z eno do petimi pojavitvami: *koruzna mrva* (7-5), *koruzna slama* (4-4, 6-9, 7-1), *sirkova slama* (1-9, 2-9), *suha turščica* (1-10), *turška slama* (3-7) in *turščična slama* (1-9, 2-4, 3-2, 3-3 in 3-4).

Za slame žitaric je raznolikost besednozveznih poimenovanj majhna, medtem ko je njihova številčnost velika. Za pomen 'pšenična slama' je zveza *pšenična slama* zapisana v 58 krajih v vseh narečnih skupinah, kjer se poleg tega v dveh primorskih govorih (1-7, 1-16) pojavi še zveza samostalnika s samostalnikom *slama od pšenice*.⁷⁰ Za pomen 'ječmenova slama' se poimenovanje *ječmenova slama* pojavi v 53 krajih, *ječmena slama* pa desetkrat, *ječmenska slama* 2-krat (6-17 in 6-19) in *slama od ječmena* 3-krat (1-6, 1-7, 1-16).

Za pomen 'ržena slama' se poimenovanje *ržena slama* pojavi 56-krat, *žitna slama* 9-krat (5-14, 5-15, 6-4, 6-5, 6-6, 6-7, 6-10, 6-11, 6-18), po enkrat *slama rži* (1-14) in *strnena slama* (5-6). Za pomen 'proseni slama' se poimenovanje *proseni slama* pojavi 51-krat (v vseh narečnih skupinah), enkrat pa *žitna slama* (5-6). Za pomen 'ovsena slama' se poimenovanje *ovsena slama* pojavi 54-krat (v vseh narečnih skupinah), 2-krat *slama od ovsa* (1-16, 2-1) in 1-krat *slama ovsova* (1-7), *ovsova slama* pa enkrat (7-12). Za pomen 'ajdova slama' se poimenovanje *ajdova slama* pojavi 39-krat (v vseh narečnih skupinah, razen v panonski), 5-krat *hajdinska slama* (v panonski narečni skupini), 3-krat *ajdinska slama* (6-14, 6-15, 6-16), po 1-krat pa *ajdina slama* (4-13), *ajdina slama* (1-3) in *hajdova slama* (5-6).

Besednozvezna poimenovanja so najredkejša za pomena 'fižolova in koruzna slama' – ta se pojavljajo v ozkem pasu od severa proti jugu v gorenjskih, rovtarskih in notranjskih govorih, zgoščeno še v koroški in panonski narečni skupini, posamezno v enem obsoškem (1-3) in enem dolenskem govoru (4-4), medtem ko so za poimenovanja žitaric zelo pogosta v večini govorov – z izjemo 1-1, 1-4, 2-2, 4-9, 4-10, 5-2, 5-13, 6-3, kjer ni nobene besedne zveze, pač pa le tvorjenke – v vseh narečnih skupinah.

⁶⁹ Ta leksem je za pomen 'koruzna slama' zapisan tudi v več govorih kostelskega narečja, npr. Babno Polje, Ravnice, Novi Kot, Osilnica, Bosljiva Loka. (Ustno Januška Gostenčnik, 2017).

⁷⁰ Na strukturo besedne zveze so morda vplivali stični romanski jeziki, kjer se besednozvezna poimenovanja tvorijo po formuli *x di y*, npr. *farina di granoturco*. (Ustno Karin Marc Bratina, primer iz Doria 1987: 225)

3 Skupen strukturni tip leksemov v posameznih krajevnih govorih (Karta št. 3.2)

Za lekseme iz obravnavanega pomenskega sklopa so prikazani skupni strukturni tipi v posameznih krajevnih govorih.

Iz karte je razvidno, da za lekseme v obravnavanem pomenskem sklopu **popolno strukturno ujemanje** ni prisotno v nobenem govoru, kar je pravzaprav pričakovano glede na denotatno raznolikost primerjanih leksemov, ki jih je mogoče glede na skupni strukturni tip uvrstiti v dve skupini s podskupinama: **1.** fižolova in koruzna slama oziroma **1a.** fižolova slama, **1b.** koruzna slama, in **2.**, tj. **2a.** pšenična, ječmenova, ržena, prosena in ovsena slama in **2b.** ajdova slama. Če bi ajdo obravnavali kot drugačno vrsto žita, bi bilo na podlagi podobnega videza denotatov mogoče pričakovati največje strukturno ujemanje za pet slovarskih pomenov, tj. za **(3), (4), (5), (6)** in **(7)**, primerjava pa je pokazala, da imajo največje strukturno ujemanje leksemi za šest slovarskih pomenov, tj. za vse vrste žitaric, vključno z ajdo **(8)**, s temi pa v večini govorov strukturno ne sovpadajo poimenovanja za fižolovo in koruzno slamo, ki imata največkrat vsaka svoj strukturni tip, v osmih govorih tudi skupnega.

3.1 Skupne tipe ujemanj je tako mogoče uvrstiti v štiri skupine: **a)** strukturna enotnost za poimenovanje fižolove in koruzne slame na eni strani, na drugi pa strukturna enotnost leksemov za žitarice, **b)** raznolikost poimenovanja fižolove slame na eni strani ter strukturna enotnost za koruzno slamo in ostale žitarice na drugi strani, **c)** raznolikost poimenovanja za koruzno slamo na eni strani, na drugi pa strukturna enotnost za poimenovanje fižolove slame in slame žitaric ter **č)** strukturna raznolikost poimenovanja za fižolovo in koruzno slamo na eni strani, na drugi strani pa enotnost poimenovanj slame žitaric.

3.1.1 Tip **a)** se pojavlja razpršeno v petih krajevnih govorih obrobnejših narečij, tj. v 1-2 (*tračje, ličje; ovsova, ajdova slama*, za ostale pomene ni odgovora), 5-14 (*fižolčnica, koruznica; pšenična, ječmena, žitna, prosena, ovsena, ajdova slama*), 6-2 (*fižoliščnica, koruznica; pšenična, ječmena, ržena, prosena, ovsena slama*), 6-11 (*listje, bilje; pšenična, ječmena, žitna, prosena, ovsena, hajdinska slama*) in 7-4 (*fižoliščnica, turkiščnica; pšenična, ječmenova, ržena, prosena, ovsena in ajdova slama*).

3.1.2 Tip **b)** se prav tako pojavlja v sedmih govorih, in sicer v dolenjski in gorenjski ter koroški narečni skupini, tj. v 3-2 (*bobovec; turščična, pšenična, ječmenova, prosena, ovsena slama*), 3-3 (*bobovica; turščična, pšenična, ječmenova, ržena, prosena, ovsena, ajdova slama*), 3-4 (*fržolija; turščična, pšenična, ječmenova, ržena, prosena, ovsena, ajdova*), 4-4 (*fižolovka; koruzna, pšenična, ječmenova, ržena, prosena, ovsena, ajdova*), 7-1 (*fižolovka; koruzna, pšenična, ječmenova, ržena, prosena, ovsena, ajdova slama*), 7-3 (*fižolovka; turška, pšenična, ječmenova, ržena, prosena, ovsena, ajdova slama*) in 7-5 (*graholjica; koruzna mrva, pšenična, ječmenova, ržena, prosena, ovsena, ajdova slama*).

3.1.3 Tip **c)** se pojavlja v štirih govorih panonske in enem govoru koroške narečne skupine, tj. v 6-1 (*fižolovo protje, pšenična, ječmena, ržena, prosena, ovsena, ajdova slama*;

koruznica), 6-12 (*grahova slama, pšenična, ječmenova, ržena, prosena, ovsena, ajdinska slama; kukorišče*), 6-14 (*grahovo bičevje, pšenična, ječmenova, ržena, prosena, ovsena, ajdinska slama; kukorišče*), 6-15 (*grahova nat, pšenična, ječmena, ržena, prosena, ovsena, ajdinska slama; kukorišče*) in 7-2 (*fižolova havda, pšenična, ječmenova, ržena, prosena, ovsena, ajdova slama; koruznica*).

3.1.4 Najštevilčnejši je tip **č**) in je prisoten v vseh narečnih skupinah, kar v dvaintridesetih krajevnih govorih (1-5, 1-7, 1-8, 1-13, 1-16, 2-3, 3-1, 3-5, 3-8, 4-1, 4-3, 4-6, 4-7, 4-8, 4-9, 4-10, 4-13, 5-1, 5-3, 5-4, 5-5, 5-6, 5-7, 5-8, 5-9, 5-10, 5-11, 6-5, 6-6, 7-10), kjer gre za besednozvezna poimenovanja slame žitaric.

3.2 Strukturna ujemanja po številčnosti pojavitev

3.2.1 Največje strukturno ujemanje opazimo pri leksemih za **šest slovarskih pomenov**, le da so kombinacije le-teh lahko različne. Največje je ujemanje leksemov za slovarske pomene **(3), (4), (5), (6), (7)** in **(8)**, tj. za poimenovanje vrste slame vseh žitaric, z izjemo koruze (in fižola), kar opazimo v **šestnajstih** govorih (1-13, 2-3, 3-1, 3-8, 4-2, 4-6, 4-13, 5-1, 5-3, 5-4, 5-5, 5-6, 5-10, 6-6, 6-7, 6-10 in 6-16). Ta najpogostejši strukturni tip je besednozvezno poimenovanje, in sicer samostalniška besedna zveza z jedrom *slama* in levim ujemalnim prilastkom, ki opredeli žito, ki mu slama pripada (*pšenična, ječmenova, ržena, prosena, ovsena* in *ajdova*) – pri slednjem so možne tudi leksično-besedotvorne različice (*ajdina* v 4-13, *strnena, žitna* in *hajdova* v 5-6, *ječmena, žitna* in *hajdinska* v 6-6, *žitna* in *hajdinska* v 6-7, *žitna* v 6-10 in *ajdinska* v 6-16). V dveh govorih opazimo ujemanje za nekoliko drugačno kombinacijo slovarskih pomenov leksemov: v 6-9 za pomene **(1), (2), (3), (6), (7)** in **(8)** (*grahova, koruzna, pšenična, prosena, ovsena* in *ajdinska slama*, ne pa tudi *ječmenova* in *ržena*) v govoru 3-2 pa za pomene **(2), (3), (4), (6), (7)** in **(8)** (*turščična, pšenična, ječmenova, prosena* in *ajdova*, ne pa tudi *fižolova* in *ržena*).

3.2.2 Druga najštevilčnejša kategorija je strukturno ujemanje leksemov za **sedem slovarskih pomenov**. V štirih govorih panonske narečne skupine (v 6-1, 6-12, 6-14, 6-15) tako povezujemo lekseme za pomene **(1), (3), (4), (5), (6), (7)** in **(8)**, kjer so v večini govorov zapisane zveze, navedene v prejšnjem odstavku, različne v prilastkih so le *fižolovo protje* v 6-1, *grahova slama* in *ajdinska slama* v 6-12, *grahovo bičevje* in *ajdinska slama* v 6-14, *grahova nat, ječmena slama* in *ajdinska slama* v 6-15 ter *koruzna mrva* v 7-5. V šestih govorih (3-3, 3-4, 4-4, 7-1, 7-3, 7-5) imajo strukturno enotnost leksemi za pomene **(2), (3), (4), (5), (6), (7)** in **(8)**, kjer so zapisane zveze, navedene v prvem odstavku, od katerih se razlikujejo *turščična slama* v 3-3 in 3-4, *turška slama* v 7-3 in *koruzna mrva* v 7-5. V govoru 1-9 je kombinacija nekoliko drugačna, in sicer imajo skupno strukturo leksemi za pomene **(1), (2), (3), (4), (5), (7)** in **(8)**, kjer gre za že navedena besednozvezna poimenovanja.

3.2.3 V številčnosti izstopa še kategorija strukturnega ujemanja leksemov za **pet slovarskih pomenov**, ki jih povezujemo v pet možnih kombinacij. V treh govorih (1-8, 4-8,

6-5) so to leksemi s pomeni (3), (4), (5), (6) in (7), v vseh so zapisana besednozvezna poimenovanja, navedena v točki 3.2.1, v dveh govorih (1-5, 5-8) leksemi s pomeni (3), (4), (5), (7) in (8), vsi zapisani leksemi so besednozvezni. Skupna kombinacija strukturnega ujemanja za lekseme s pomeni (4), (5), (6), (7) in (8) je v govorih 4-3, 5-7 in 5-11, odgovori pa so enaki tistim iz prvega odstavka.

3.2.4 V gradivu lahko opazimo še strukturna ujemanja za mnoge možne kombinacije slovarskih pomenov leksemov, ki so v večini primerov besednozvezna poimenovanja, pojavitev ujemanja pa je manj številčna od zgoraj navedenih.

3.2.5 Za dva do štiri leksikalne pomene imajo v posameznem govoru tvorjena enobesedna poimenovanja tudi enako priponsko obrazilo ali kar cel priponski niz. Ker je pogostnost oz. živost posameznih priponskih obrazil navedena v Komentarju h Karti št. 3.1, so v nadaljevanju navedene možne kombinacije v posameznih govorih (zaporedno).

3.2.5.1 V govorih primorske narečne skupine imata skupni tip leksema za **dva slovarska**⁷¹ pomena, v govoru 1-2 sta to *tračje* in *ličje* za pomena (1) in (2), v sosednjem govoru 1-3 pa enak priponski niz leksema *bobovje* in *ječmenovje*, v govoru 1-12 leksema *ječmenovka* in *rževka* ter *prosenka* in *ovsenka*, v govoru 1-14 pa *ječmenovka* in *ajdovka*. V rovtarski narečni skupini to velja za govore 2-5 za leksema *fižolovka* in *ajdovka*, 2-7 za leksema *fižkoviča* in *ajdoviča*, v govoru 2-8 pa za lekseme *bažolovec*, *ječmenovec* in *ajdovec*. Enak priponski niz opazimo tudi v enem gorenjskem govoru, tj. v 3-8 v leksemih *fržoličevina* in *turščičevina*. Večjo stopnjo ujemanja strukturnih nizov imajo dolenski govori: 4-5 za lekseme *fižolovka*, *ječmenovka* oz. *rženka*, *prosenka* in *ovsenka*; v 4-9 in 4-10 za lekseme *rženica*, *prosenica* in *ovsenica*, v 4-11 pa *fižolovka*, *ječmenovka* ter *koruznica* in *pšeničnica*. V štajerski narečni skupini so enaki priponski nizi v govorih 5-2 v leksemih *fižolovka*, *ječmenovka* in *ajdovka*, v 5-12 *fižoliščnica* in *koruznica*, v govorih 5-14, 6-1 in 5-15 *fižolčnica* in *koruznica*, pri slednjem govoru še *koruznica* in *ajdovščnica*, v govoru 6-2 poleg njih še v *fižoliščnica*. V panonskih govorih je ujemanje priponskih nizov – samo pripona je redkejša – zelo pogosto: 6-3 v leksemih *rženka*, *prosenka* in *ovsenka* oz. *fižolnica*, *koruznica* in *ajdovščnica*, 6-4 v *fižolnica*, *koruznica*, *pšeničnica* in *ajdovščnica*, v govoru 6-8 v *fižolica* in *hajdinica*, 6-11 v *listje* in *bilje* za pomena (1) in (2), 6-18 in 6-19 v *prosenica* in *ovsenica*. V koroški narečni skupini je ujemanje zelo redko, le v govoru 7-4 v leksemih *fižoliščnica* in *turkiščnica*.

3.2.6 V šestih govorih odgovori za slame žitaric niso zapisani (1-1, 1-4, 1-6, 2-2, 2-6 in 5-13).

⁷¹ Pomen je naveden samo v primeru, ko ni razviden iz leksema.

4 Tehnike kartiranja

4.1 Karta št. 3.1

Na karti so uporabljene barve, različni geometrijski liki in notranje modifikacije likov, ki se med sabo kombinirajo, čeprav so v legendi poenostavljeno prikazani v eni barvi.

4.1.1 Slovarski pomen leksemov je prikazan z različnimi barvami, tako da oranžna barva pomeni 'fižolovo slamo', rdeča 'koruzno slamo', rumena 'pšenično slamo', roza 'ječmenovo slamo', svetlo zelena 'rženo slamo', temno zelena 'proseno slamo', modra 'ovseno slamo', vijoličasta pa 'ajdovo slamo'. Z enakimi barvami so kartirani slovarski pomeni leksemov v celotnem pomenskem sklopu *Slama*.

4.1.2 Razmerje tvorjenost/netvorjenost je razvidno iz oblike lika, tako da so za tvorjenke izbrani krog, trikotnik, elipsa, kvadrat, pravokotnik, petkotnik in šestkotnik, za netvorjenke pa romb.

4.1.3 Priponska obrazila tvorjenk so na karti razvidna iz notranjih zapolnitev posameznih likov: ● -ov-*ac*, ▲ -ov-*n-ik*, ● -*ica*, ● -*n-ica*, ● -*en-ica*, ● -*ov-ica*, ● -*šč-ica*, * -*ija*, * -*lja*, ■ -*ka*, ■ -*en-ka*, ■ -*in-ka*, ■ -*ov-ka*, ■ -*en-ov-ka*, ■ -*ina*, ■ -*ov-ina*, ● -*je*, ● -*in-je*, ● -*ov-in-je*, ● -*n-je*, ● -*ov-je*, ● -*išče*, ● -*ov-išče*. Korenska raznolikost leksemov je razvidna iz leksično-besedotvornih kart za posamezne slovarske pomene.

4.1.4 Večbesedna poimenovanja so kartirana s simboloma X in ▲, raznolikost jedrnih delov besednih zvez je razložena na leksično-besedotvornih kartah za posamezne slovarske pomene.

4.2 Karta št. 3.2

Karta je znakovna. Stopnja strukturnega ujemanja v enem govoru je prikazana z večjim ali manjšim deležem notranje zapolnitve kroga – z likom brez notranje zapolnitve ○ je prikazano popolno neujemanje leksemov znotraj posameznega krajevnega govora, ne glede na to, ali so zapisani odgovori za vse pomene ali ne. Posebej so na karti prikazana tudi ujemanja denotatno bližjih leksemov, torej skupine a) f⁷² = k; f, k ≠ ž (z znakom |); b) f ≠ k, ž; k = ž (z znakom –); c) k ≠ f, ž; f = ž (z znakom –) in č) f ≠ k; ž (z znakom |), in sicer tako, da so omenjeni dodatni znaki postavljeni pred krog ali podenj. S kvadratom so prikazane nadpomenke tipa *slama*, ki so izločene iz strukturne primerjave.

⁷² Pomen oznak: f = fižol, k = koruza, ž = žitarice.

Karta št.: 3.1

Strukturni tipi leksemov

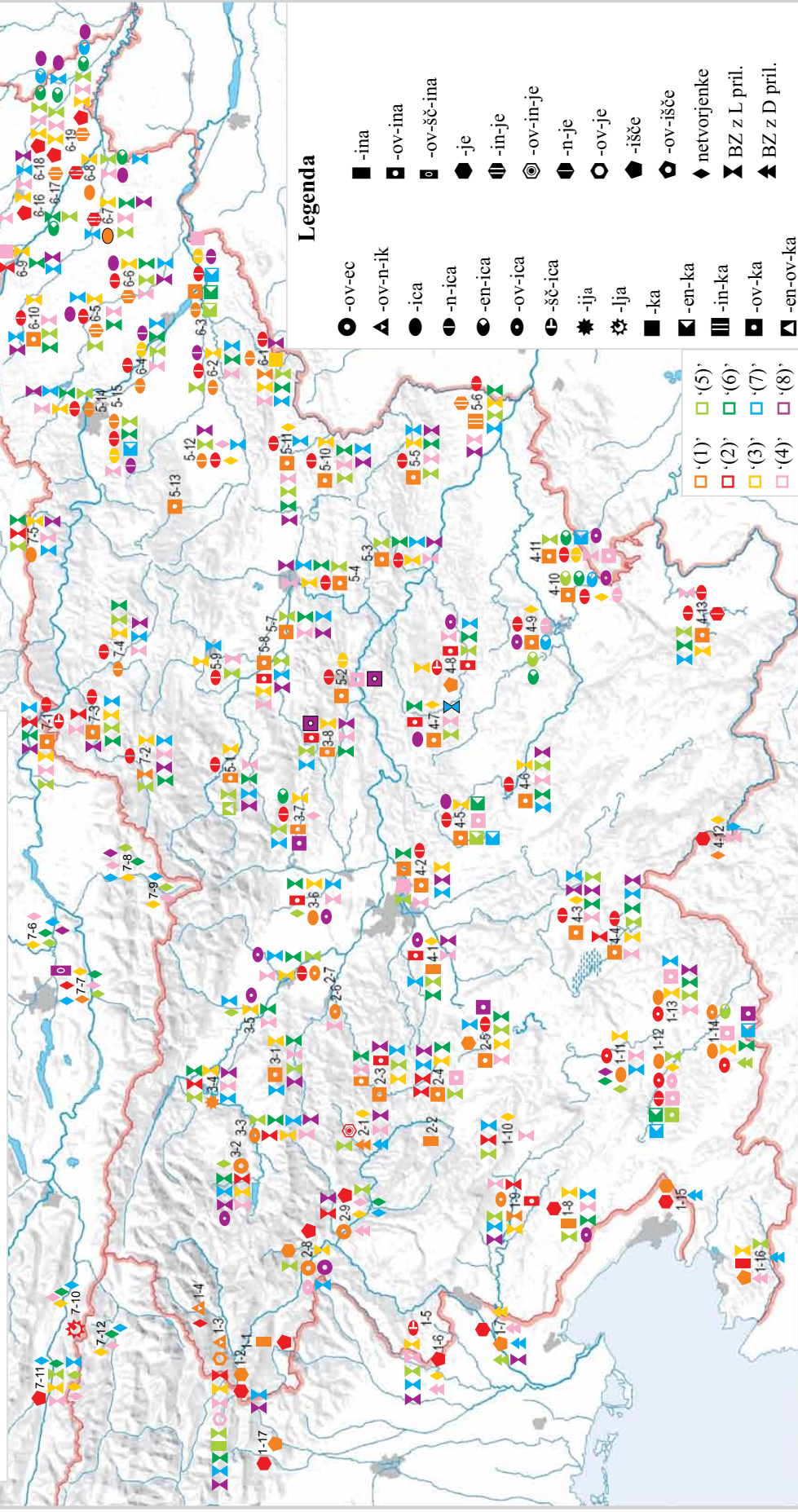
Naslov:

Vrste slame

Pomenski sklop: fizołova slama (1), koruzna slama (2), pšenična slama (3),

Kartirani pomeni: ječmenova slama (4), ržena slama (5), prosená slama (6), ovsena slama (7),

ajdova slama (8)

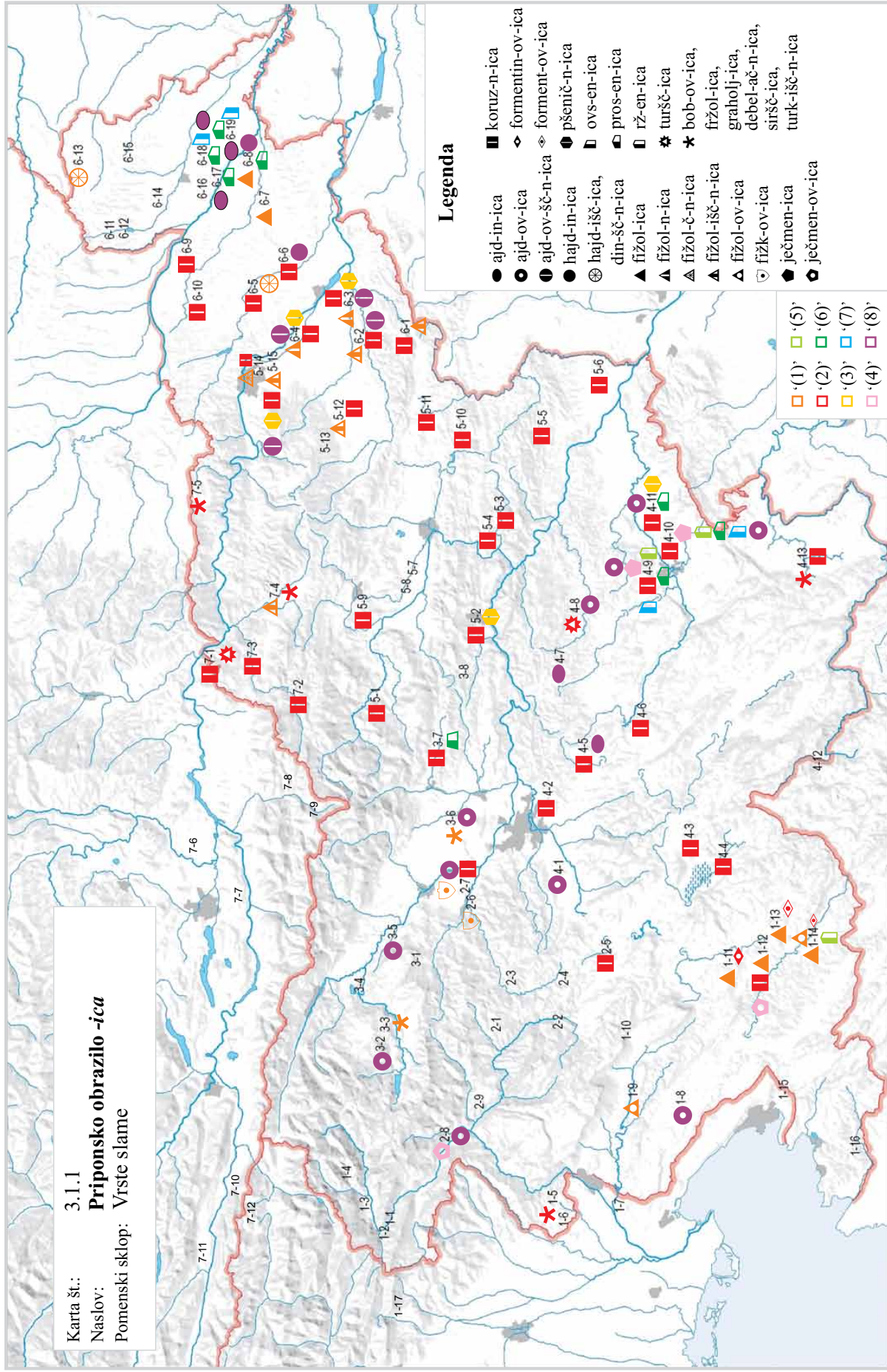
Karta št.:

3.1.1

Priponsko obrazilo -ica

Naslov:

Pomenski sklop: Vrste slame

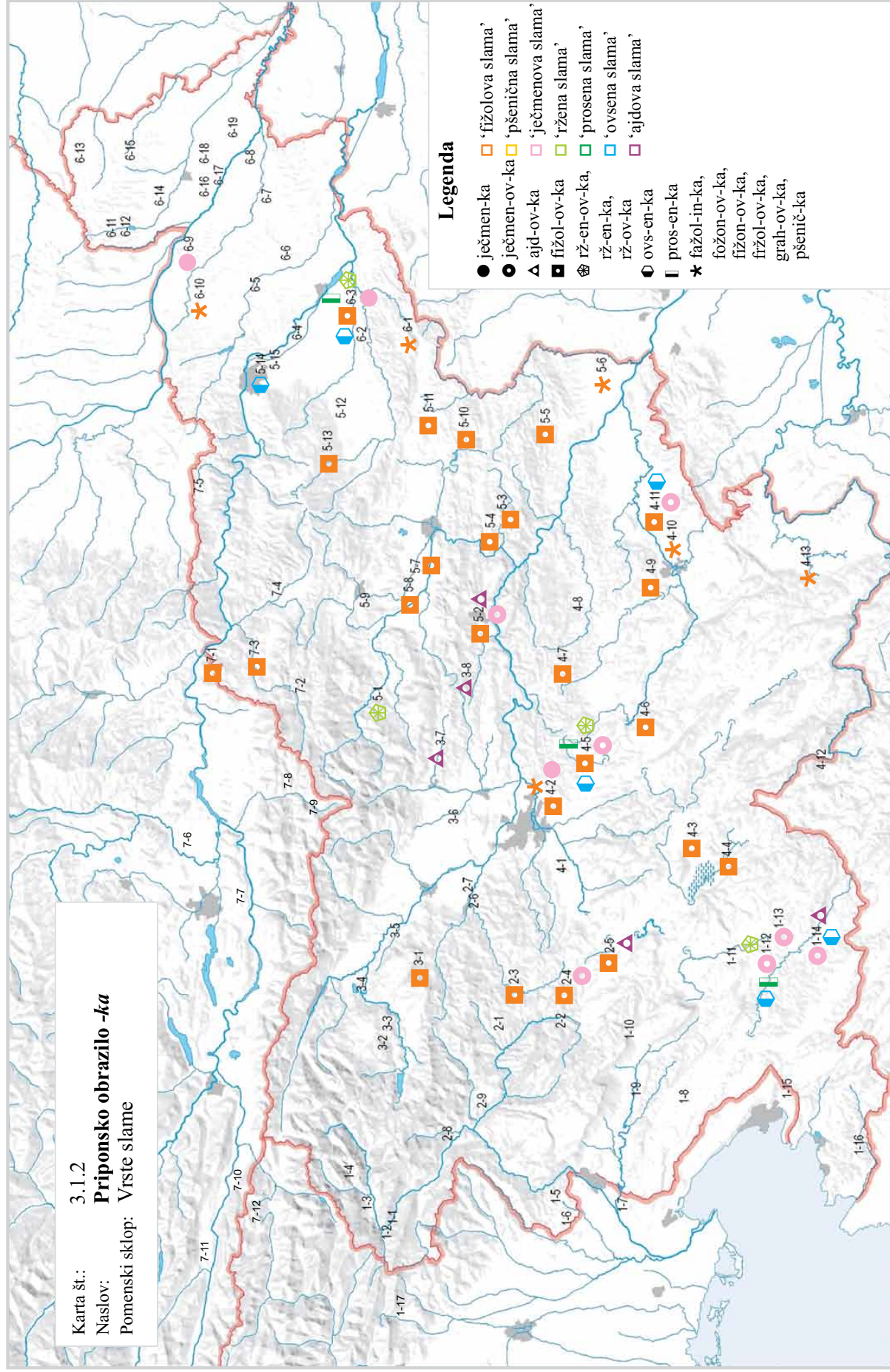
Karta št.:

3.1.2

Naslov:

Priponsko obrazilo -ka

Pomenski sklop: Vrste slame

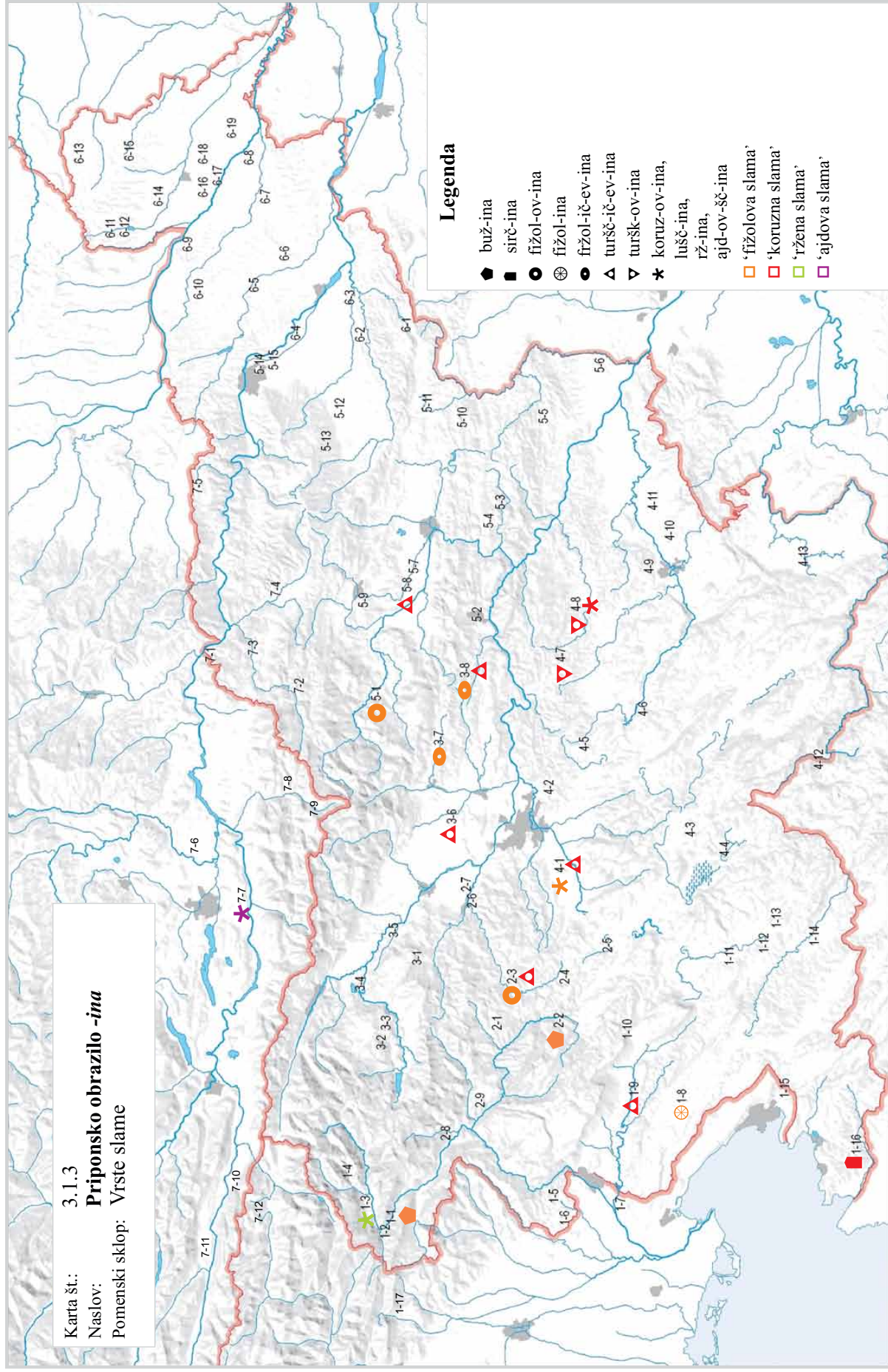
Karta št.:

3.1.3

Priponsko obrazilo -ina

Naslov:

Pomenski sklop: Vrste slame

Karta št.:

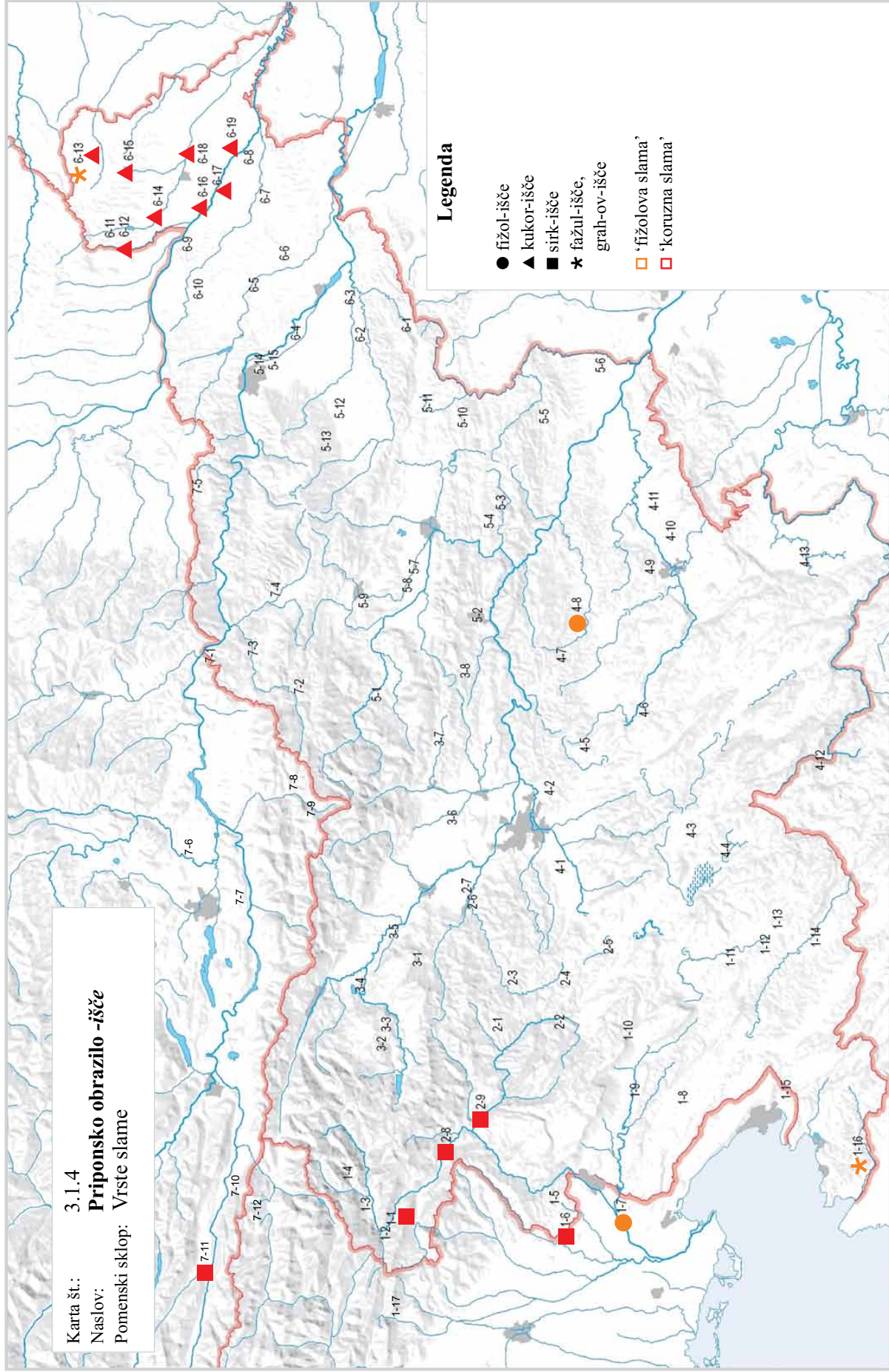
3.1.4

Naslov:
Priponsko obrazilo -išče

Pomenski sklop: Vrste slame

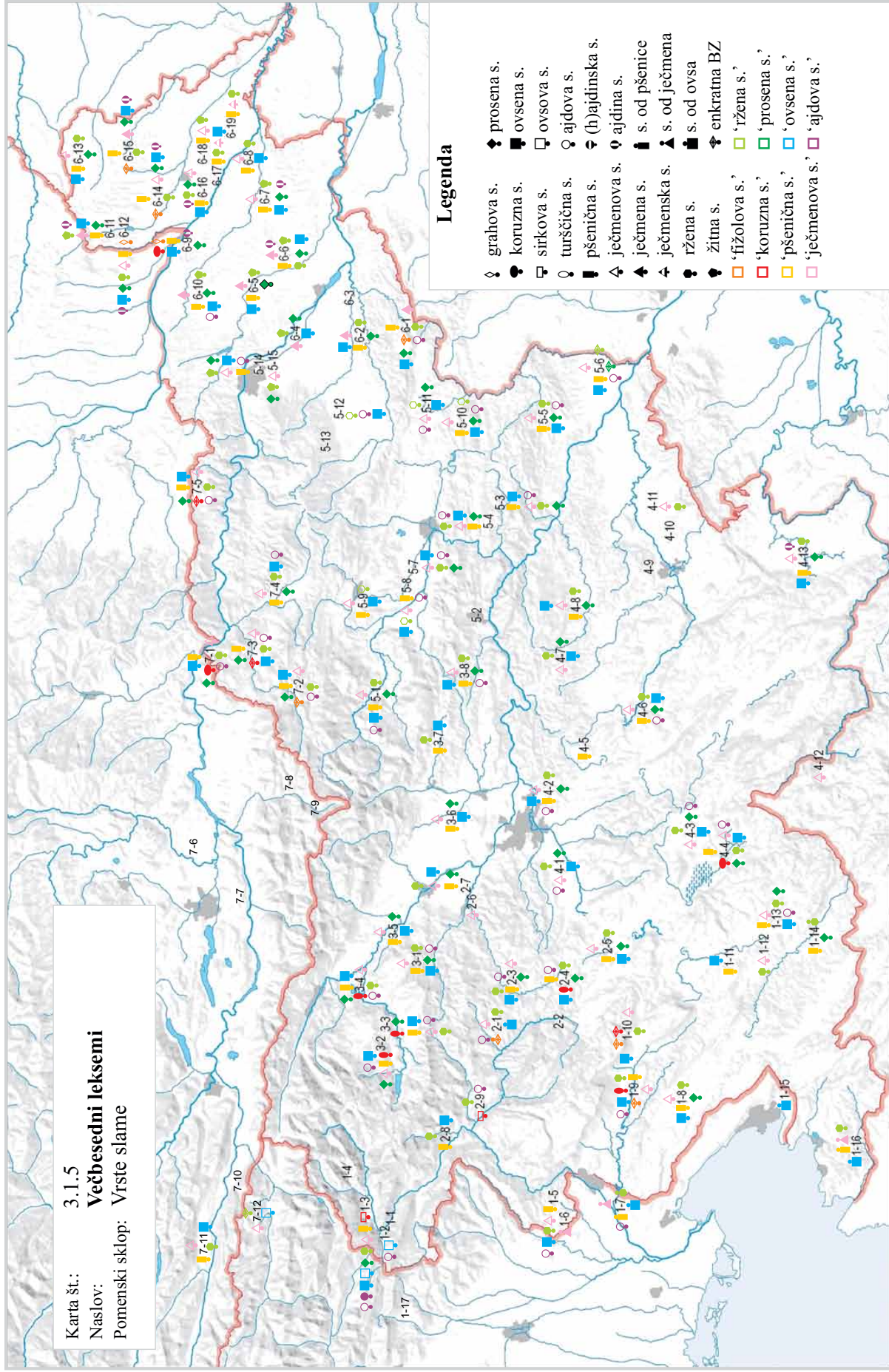
Legenda

- fižol-išče
- ▲ kukor-išče
- sirk-išče
- ★ fazul-išče,
grah-ov-išče
- 'fižolova slama'
- 'koruzna slama'

Karta št.: 3.1.5
 Naslov: **Večbesedni leksemi**
 Pomenski sklop: Vrste slame

Legenda

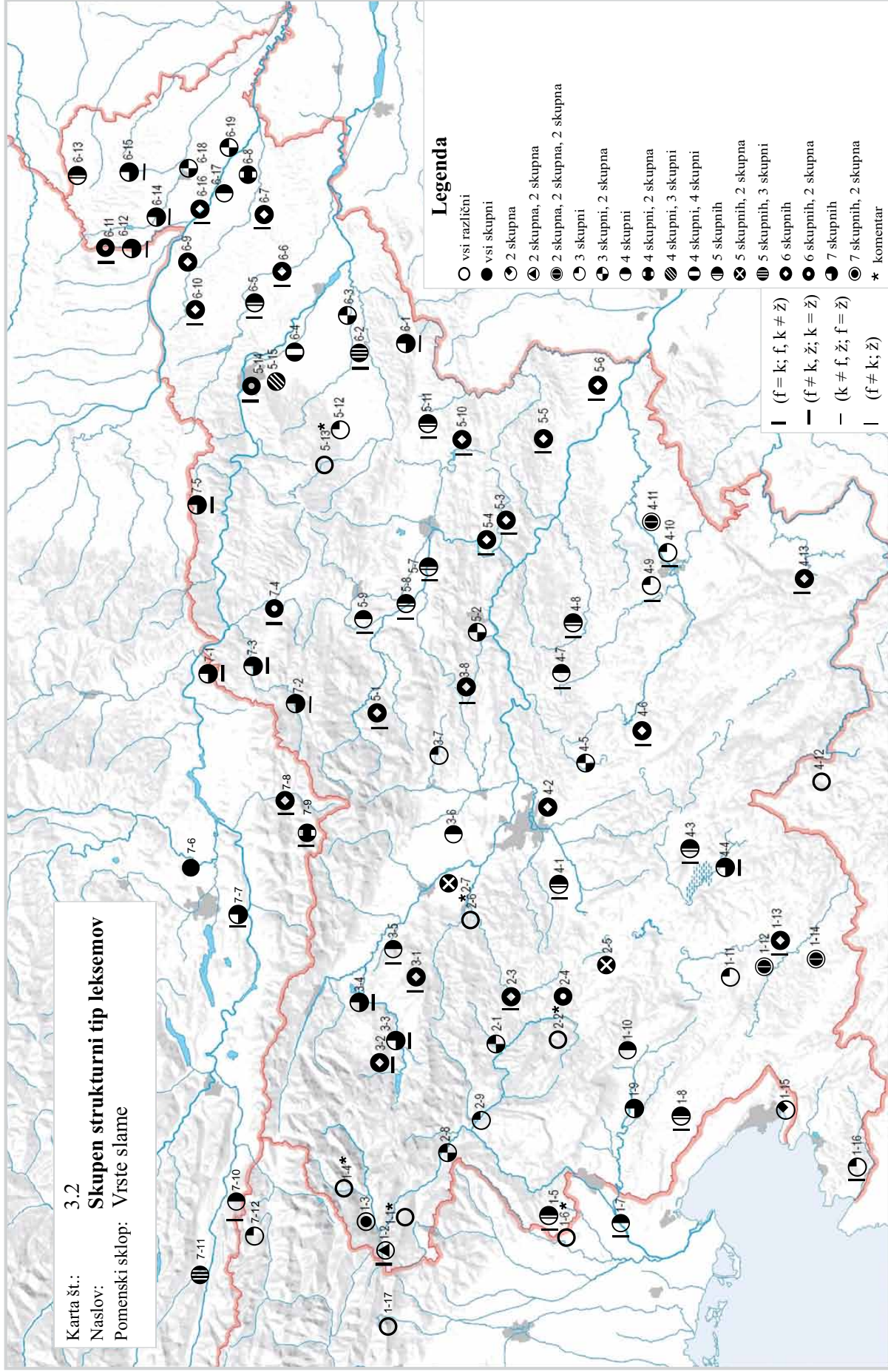
- ◊ grahova s.
- ◐ koruzna s.
- ◑ sirkova s.
- ◒ turščična s.
- ◓ pšenična s.
- ◔ ječmenova s.
- ◕ ječmena s.
- ◖ ječmenska s.
- ◗ ržena s.
- ◘ žitna s.
- ◙ 'rželova s.'
- ◚ 'koruzna s.'
- ◛ 'pšenična s.'
- ◜ 'ječmenova s.'
- ◝ prosena s.
- ◞ ovsena s.
- ◟ ovsova s.
- ◠ ajdova s.
- ◡ (h)ajdinska s.
- ◢ ajdina s.
- ◣ s. od pšenice
- ◤ s. od ječmena
- ◥ s. od ovsas
- enkratna BZ
- ◧ 'ržena s.'
- ◨ 'prosenova s.'
- ◩ 'ovsena s.'
- ◪ 'ajdova s.'

Karta št.: 3.2

Naslov: **Skupen strukturni tip leksemov**

Pomenski sklop: Vrste slame

Legenda

- vsi različni
- vsi skupni
- ◐ 2 skupna
- ◑ 2 skupna, 2 skupna
- ◒ 2 skupna, 2 skupna, 2 skupna
- ◓ 3 skupni
- ◔ 3 skupni, 2 skupna
- ◕ 4 skupni
- ◖ 4 skupni, 2 skupna
- ◗ 4 skupni, 3 skupni
- ◘ 4 skupni, 4 skupni
- ◙ 5 skupnih
- ◚ 5 skupnih, 2 skupna
- ◛ 5 skupnih, 3 skupni
- ◜ 6 skupnih
- ◝ 6 skupnih, 2 skupna
- ◞ 7 skupnih
- ◟ 7 skupnih, 2 skupna
- ★ komentar

- | (f = k; f, k ≠ ž)
- (f ≠ k, ž; k = ž)
- (k ≠ f, ž; f = ž)
- | (f ≠ k; ž)

4.3.2 LEKSIČNO-BESEDOTVORNE KARTE S KOMENTARJI IN INDEKSI

4.3.2.1 Komentar h Karti št. 3.3 Fižolova slama

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'fižolova slama', knjižno *fižólovka* in *fižólovina*. Leksem *fižolovka* je najpogostejši tudi v narečjih. S podstavo *fižol-* je tvorjena še množica leksemov, ki pa se vsi pojavljajo le v posameznih govorih. Na dveh nestičnih območjih se v manjših arealih kot edini pojavlja leksem *fižolica*, ki ima v knjižnem jeziku drug slovarski pomen. V dveh govorih, v enem kot edini leksem, v drugem pa kot dvojnica *fižolovki*, je zapisan leksem *fižolnica*, ki ga v knjižnem jeziku ni, prav tako po dvakrat se pojavljajo leksemi *fižolovica*, *fižolovina* in *fižolišče*, prvi v knjižnem jeziku z drugačnim pomenom, drugi z enakim in je slogovno nevtralen, tretji pa ni zabeležen. Enkratnic *fižolina*, *fižonovka* in *fižolčnica*, ki so vse zapisane kot edini leksem, v knjižnem jeziku ni.

Redkejši so leksemi, izpeljani iz podstav *fažol*, *fažon* in *fožon*, prevzetih iz drugih stičnih jezikov, vsi pa so zapisani kot enkratnice in kot edina poimenovanja, ki pa jih prav tako v knjižnem jeziku ni; to so: *fažolinka*, *fažolovec*, *fažulišče*, *fažon* in *fožonovka*.

Le v dveh sosednjih govorih, kjer imajo za pomen 'fižol' leksem *fižek*, je zapisan leksem *fižkovica*, obakrat kot edino poimenovanje.

Iz podstave *fržol-* so izpeljani leksemi *fržoličevina*, ta je zapisan dvakrat kot edini leksem, ter *fržolovka*, *fržolija* in *fržolica*, ki so razen prvega vsi edini leksemi, ki knjižnemu jeziku niso znani.

V govorih, kjer fižolu rečejo *grah*, so leksemi izpeljani iz tega korena (*graholjica*, *grahovinje*, *grahovišče* in *grahovka*), vsi so enkratni in zapisani kot edino poimenovanje. V knjižnem jeziku jih razen zadnjega, ki ima tam drug pomen, ni.

V zahodnejših govorih, kjer imajo za pomen 'fižol' leksem *bob*, prevladujejo poimenovanja iz tega korena – dvakrat je zapisan leksem *bobovnik*, enkratna pa so poimenovanja *bobovica*, *bobovje* in *bobovec*. Leksemi *bobovnik*, *bobovica* in *bobovec* imajo v knjižnem jeziku drug pomen, leksem *bobovje* pa ni zabeležen.

Leksem *bužina* je zapisan le v dveh krajih, obakrat kot edino poimenovanje; po dvakrat so zapisani še leksem *cizrinje*, *stročje* in *tračje*. Razen *stročja*, leksemov v knjižnem jeziku ni.

Dvakrat je zapisana besedna zveza *grahova slama*.

Enobesedne enkratnice so *bažolovec*, *listje*, *slama* in *luščine*, večbesedne pa *fižolova havda*, *fižolova slama*, *fižolovo protje*, *grahova nat*, *grahovo bičevje* ter opisno poimenovanje *listje pa striki od fižola*.

2. Analiza leksemov

Leksemi *fižolovka* (**fižol-ov-ka** ← fižol-ov ← fižol // **fižol-ovka** ← fižol), *fižolica* (**fižol-ica** ← fižol // fižola), *fižolčnica* (**fižol-č-n-ica** ← *fižol-č-ən ← fižol-əc ← fižol // **fižol-č-nica**

← fižol-*ac* ← fižol), *fižolovica* (**fižol-ov-ica** ← fižol-ov ← fižol // **fižol-ovica** ← fižol), *fižoliščnica* (**fižol-išč-n-ica** ← fižol-išč-*an* ← fižol-išče ← fižol // **fižol-išč-nica** ← fižol-išče ← fižol), *fižolovina* (**fižol-ov-ina** ← fižol-ov ← fižol // **fižol-ovina** ← fižol), *fižolišče* (**fižol-išče** ← fižol), *fižolina* (**fižol-ina** ← fižol) so tvorjeni iz *fižol*, ki je prevzet prek avstr. nem. *Fisole* iz ben. it. *fasolo* ali furl. *fasûl* 'fižol' (Snoj: 182). Iz istega korena je tvorjen tudi pridevnik *fižolov* (**fižol-ov** ← fižol), ki je v gradivu zapisan v zvezah *fižolova havda*, *fižolovo protje* in *fižolova slama*. Leksem *fižkovica* (**fiž-k-ov-ica** ← fiž-k-ov ← fiž-*ək* ← fiž- // **fiž-k-ovica** ← fiž-*ək* ← fiž-) je tvorjen iz podstavnega leksema *fižek*⁷³ 'fižol'.

Leksem *fižonovka* (**fižon-ov-ka** ← fižon-ov ← fižon // **fižon-ovka** ← fižon) je tvorjen s pripono *-on*, ki je morda romanskega izvora z besedotvornim pomenom večalnost (Smole 2011: 40).

S podstavo *fažol*, ki je neposredno prevzeta iz ben. it. *fasolo* ali furl. *fasûl* 'fižol', so tvorjeni leksemi *fažolinka* (**fažol-in-ka** ← fažol-ina ← fažol), *fažulovec* (**fažul-ov-*ac*** ← fažul-ov ← fažul // **fažul-ovec** ← fažul) in *fažulišče* (**fažul-išče** ← fažul). Na izpeljavo z romansko pripono *-on* (Smole 2011: 40) lahko sklepamo pri leksemu *fižon*, morda tudi pri leksemu *fožon*, iz katerega se tvori *fožonovka* (**fožon-ov-ka** ← fožon-ov ← fožon; **fožon-ovka** ← fožon).

Leksem *bažolovec* (**bažol-ov-*ac*** ← bažol-ov ← bažol // **bažol-ovec** ← bažol) je izpeljan iz *bažol*, ta pa je prevzet iz srvnem. *fasôl* (ESSJ I: 129, Ramovš 1924: 83).

Leksemi *fržoličevina* (**fržol-ič-ev-ina** ← fržol-ič-ev ← fržol-ica ← fržol // **fržol-ič-evina** ← fržol-ica ← fržol), *fržolovka* (**fržol-ov-ka** ← fržol-ov ← fržol), *fržolija* (**fržol-ija** ← fržol) in *fržolica* (**fržol-ica** ← fržol) se izpeljujejo iz *fržol*, katerega nastanek Ramovš (1924: 83) razlaga po asimilaciji *fržol* < *fžžōu < fžžōu < fižōu // druga, po Ramovševem mnenju manj verjetna možnost, je iz tirol. nem. *pharsöl* 'fižol'. (ESSJ I: 129)

Leksemi *grahovinje* (**grah-ov-in-je** ← grah-ov-ina ← grah-ov ← grah), *grahovišče* (**grah-ovišče** ← grah), *grahovka* (**grah-ov-ka** ← grah-ov ← grah // **grah-ovka** ← grah) so izpeljani iz korena *grah-* (< psl. *gorxъ 'grah' (Snoj: 215)). Iz istega korena je tvorjen pridevnik *grahov* (← **grah-ov** ← grah), ki je v gradivu zapisan v zvezah: *grahovo bičevje*, *grahova nat* in *grahova slama*.

Leksem *graholjica* (**graholj-ica** ← graholj) je izpeljan iz *graholj* (< psl. *gorcholъ 'grašica' (ESSJ I: 169)).

Leksemi *bobovnik* (**bob-ovnik** ← bob // **bob-ov-n-ik** ← *bob-ov-*en* ← bob-ov ← bob), *bobovica* (**bob-ov-ica** ← bob-ov ← bob // **bob-ovica** ← bob), *bobovje* (**bob-ovje** ← bob // **bob-ov-je** ← bob-ov ← bob) in *bobovec* (**bob-ov-*ac*** ← bob-ov ← bob // **bob-ovec** ← bob) so tvorjeni iz *bob* (< psl. *bobъ (Snoj: 78)).

Leksem *bužina* (**buž-ina** ← *buža) je mogoče na strukturni ravni izpeljevati iz samostalniške podstave *buža, ki v gradivu sicer ni izpričan, na njegov obstoj pa nakazujeta

⁷³ Leksem *fižek* je zapisan tudi v zgornjesavinjskem narečju. (Weiss 1998: 210)

vzporednotvorjeni glagol *bužiti*, ki je v pomenu 'lupiti' zapisan v bovškem govoru, in po rotacizmu nastala oblika *bura*, ki jo v pomenu 'orehovo, lešnikovo jedro' omenjata Bezljaj (ESSJ I: 54) in Ivančič Kutin (2007: 29). Etimologija korena *buž-* je nejasna, manj verjetna je povezava z it. leksemom *bugio*⁷⁴ 'luknja'.

Leksem *cizrinje* (**cizr-in-je** ← *cizr-ina* ← *cizra*) ima v podstavi leksem *cizra*, ki je prevzet iz nem. *Zisern* 'čičerika'. (ESSJ I: 66)

Leksem *stročje* (**stroč-je** ← *strok*) je izpeljan iz *strok* (< psl. **stročь* 'luščina, strok' (Snoj: 729)).

Podstava leksema *tračje* je v Bezljaj (ESSJ IV: 209) razložena kot sorodna s tremi izhodišči, tj. s slov. osnovo **ter-* 'treti' (kar je morda v zvezi s polj. *trać* 'treti lan'), z it. osnovo *straccio* 'strganina, cunjja', pomensko najbližje pa naj bi bilo črnogor. *trakalica* 'otročka igrača iz koruznega ličja'.

Leksem *listje* (**list-je** ← *list*) je tvorjen iz *list* (< psl. **listь* (Snoj: 385)).

Leksem *luščine* (**lušč-ina** ← *luska*) je tvorjen iz *luska* (< psl. **luska* (Snoj: 394)).

Leksem *slama* je neprevzet in netvorjen (< psl. **solma* (Snoj: 688)).

3. Prostorska razporeditev leksemov

Najpogostejši leksem *fižolovka* se pojavlja na širšem sklenjenem območju v rovtarski, dolenski in štajerski narečni skupini, posamezno še v enem gorenjskem govoru 3-1 Dražgoše, v dveh koroških (7-1 Libeliče in 7-3 Ravne na Koroškem), kot dvojnica pa v enem prleškem (6-3 Lancova vas). Drugi najpogostejši leksem *fižolica* je zapisan na dveh manjših sklenjenih območjih, tj. v štirih južnejših notranjskih govorih ter v dveh prleških (6-7 Vogričevci in 6-8 Cven). V dveh panonskih govorih (6-3 Lancova vas in 6-4 Starše) imajo leksem *fižolnica*, v dveh notranjskih (1-9 Velike Žablje in 1-14 Koseze) pa *fižolovica*.

Le na govore štajerske (5-12 Slovenska Bistrica, 5-15 Miklavž na Dravskem polju), panonske (6-1 Čermožiše in 6-2 Ptujška Gora) in koroške (7-4 Legen) narečne skupine je zamejen leksem *fižoliščnica*. Po dvakrat sta zapisana leksema *fižolišče*, ta v govorih 1-7 Vrh Sv. Mihaela in v 4-8 Vesela Gora, ter *fižolovina* v poljanskem govoru 2-3 Žirovski Vrh in v zgornjesavinjskem govoru 5-1 Radmirje. Enkratnice *fižolina* (1-8 Kopriva), *fižonovka* (4-10 Velike Brusnice) in *fižolčnica* (5-14 Dogoše) se pojavljajo razpršeno.

Kot enkratnice so zapisani leksemi *fažolovec* (v 2-9 Ponikve), *fažulišče* (v govoru 1-16 Puče), *fažon* (v govoru 4-12 Plešce), *fožonovka* (v govoru 4-13 Črnomelj) ter *fažolinka* (v govoru 5-6 Kapele).

Kot edino poimenovanje je v dveh škofjeloških govorih zapisan leksem *fižkovica*, tj. v 2-6 Hosta in 2-7 Godešič.

⁷⁴ Leksem *buža* se v pomenu 'jama, luknja' pojavlja tudi v istrskem narečju. (Ustno Karin Marc Bratina)

V gorenjskih govorih in v enem bližnjem dolenskem so zapisana poimenovanja s podstavo *fržol*: *fržoličevina* v vzhodnogorenjskih govorih 3-7 Buč in 3-8 Hrastnik pri Trojanah, *fržolica* v govoru 3-6 Žeje pri Komendi, *fržolija* v govoru 3-4 Selo pri Bledu in *fržolovka* v dolenskem govoru 4-2 Sadinja vas.

Le na govore panonske narečne skupine so zamejeni leksemi, tvorjeni iz korena *grah-*, ki so z izjemo prvega navedenega enkratni, in sicer *grahovinje* poznajo v prekmurskih govorih 6-17 Dokležovje in 6-19 Črenšovci, *grahovišče* v severnem prekmurskem govoru 6-13 Markovci, *grahovka* pa v slovenskogoriškem govoru 6-10 Spodnja Bačkova. V severnopohorskem govoru 7-5 Kapla na Kozjaku imajo leksem *graholjica*.

Leksemi s korenem *bob-* so zapisani v najzahodnejših gorenjskih in severnih primorskih govorih – *bobovnik* v dveh sosednjih obsoških krajevnih govorih (1-3 Bovec in 1-4 Bavšica), *bobovje* prav tako v obsoškem govoru 1-3 Bovec, v gorenjskih govorih pa imajo leksema *bobovec* v 3-2 Podjelje in *bobovica* v 3-3 Koprivnik pri Bohinju.

Za kartirani pomen imajo v dveh krajevnih govorih leksem *bužina* – v enem obsoškem govoru (1-1 Srpenica) in enem cerkljanskem govoru (2-2 Idrija).

V dveh sosednjih prleških govorih (v 6-5 Biš in 6-6 Juršinci) je zapisan leksem *cizrinje*.

Za kartirani pomen je zapisan tudi leksem *stročje*, in sicer v enem zamejskem istrskem govoru (1-15 Dolina pri Trstu), kot dvojnica prevladujočemu leksemu *fižolovka* pa v horjulskem govoru 2-5 Logatec.

V enem obsoškem (1-2 Žaga) in enem tolminskem govoru (2-8 Zatoľmin) imajo po poreklu nejasni leksem *tračje*.

Enkratnice so zapisane razpršeno: *bažolovec* (v 2-8 Zatoľmin), *listje* (v 6-11 Pertoča), *slama* (v 7-7 Zabrda) in *luščine* (v 4-1 Vnanje Gorice).

Poleg enobesednih poznajo nekateri govori še besednozvezna poimenovanja. V dveh govorih panonske narečne skupine (6-9 Črenšovci in 6-12 Večeslavci) je zapisana zveza *grahova slama*, ostale zveze so enkratne – *fižolova havda* v 7-2 Spodnje Javorje, *fižolova slama* v 1-9 Velike Žablje, *fižolovo protje* v 6-1 Čermožiše, *grahova nat* v 6-15 Kančevci, *grahovo bičevje* v 6-14 Brezovci, opisno poimenovanje *listje pa štriki od fižola* pa v govoru 2-2 Podlanišče.

4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z oranžno barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'fižolova slama', s črno pa pomensko širši, ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še druge vrste slame.

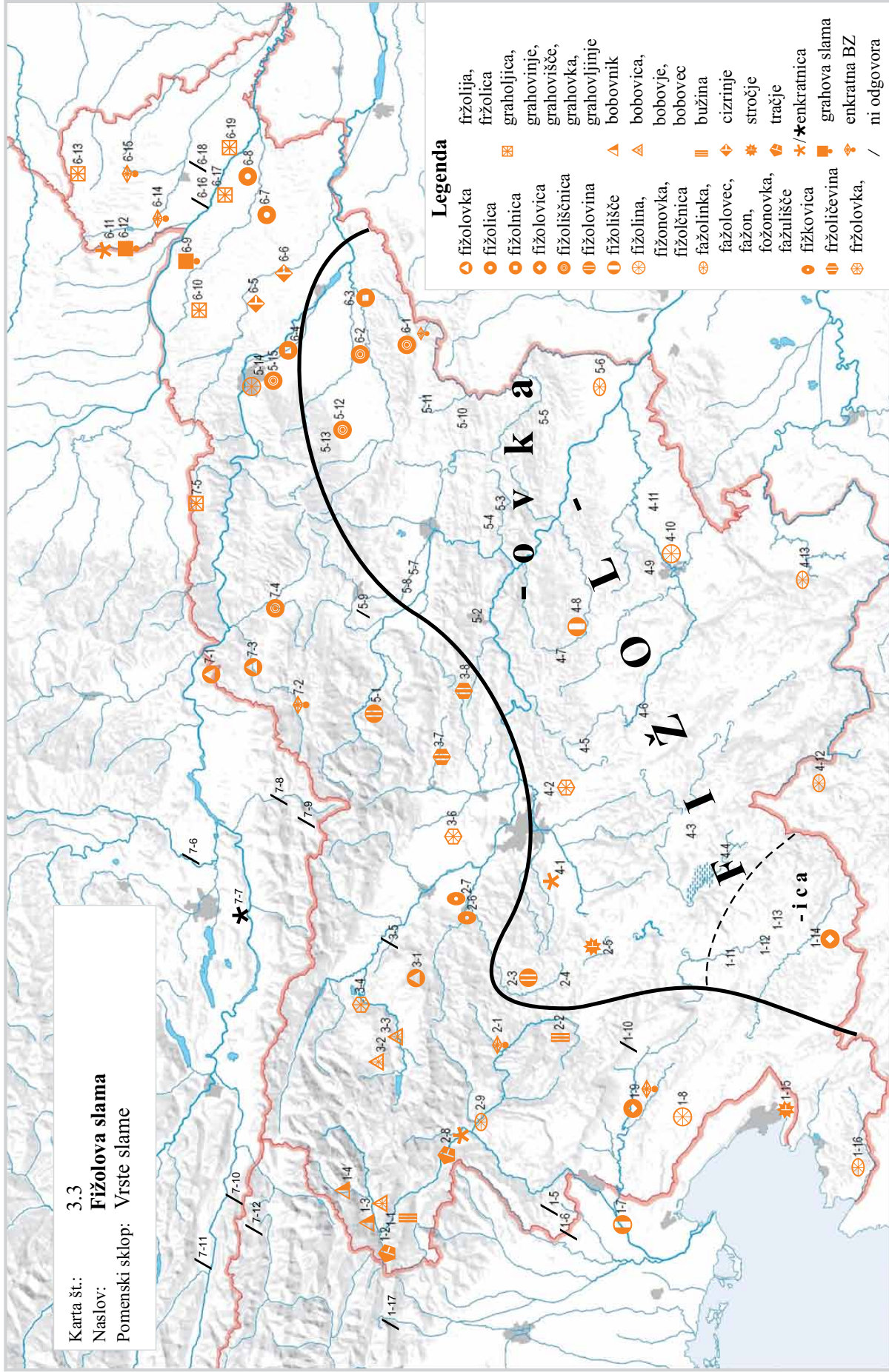
Fižolova slama

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	bží:na	3-5	[ni odgovora]	6-1	fi'žo:lšŋca, fi'žo:lovo
1-2	trá:čje	3-6	fəržolí:ca		p'rɔ:tje
1-3	bubò:unək, bò:bulje, bù:boŋje	3-7	fəržɔ'li:cuna	6-2	fi'žo:lšŋca
1-4	bubó:unək	3-8	fəržu'li:čuna	6-3	fi'žo:lofka, fi'žo:lnica
1-5	[ni odgovora]	4-1	leší:ne	6-4	fi'žo:lŋca
1-6	[ni odgovora]	4-2	fəržɔ:luŋka, fi'žo:luka	6-5	ciz'ri:je
1-7	fə'žu:əlišče	4-3	fǰžuóloŋka	6-6	ciz'ri:je
1-8	fəžu'li:na	4-4	fəžuóloŋka	6-7	fižo'li:ca
1-9	fe'žu:ləva s'la:ma, fe'žu:loŋca, fə'žu:loŋca	4-5	fižuóloŋka	6-8	fəžɔ'lică
1-10	[ni odgovora]	4-6	fəžuóluŋka	6-9	g'raxova s'lama
1-11	fižo'li:ca	4-7	fəžò:loŋka	6-10	g'ra:xofka
1-12	fižɛ'li:ca	4-8	fəžuóliščje	6-11	'li:šče
1-13	fǰžo'li:ca	4-9	fižuóloŋka	6-12	g'ră:xɔva s'lɔ:ma
1-14	fəžo'li:ca, fə'žuəloŋca	4-10	fižuónoŋka	6-13	g'ră:jɔšče
1-15	st'rue:čje	4-11	fəžú:taŋka	6-14	g'ra:jɔvo 'biçɔvže
1-16	fa'žy:lšče	4-12	'fažun	6-15	g'răjɔva 'nâ:t
1-17	/	4-13	fožu'nu:fka	6-16	[ni odgovora]
2-1	'listje pa št'riki ŋat fi'žuɔla	5-1	fəžɔ:lona	6-17	grăo'vinje
2-2	b'žjine	5-2	fi'žo:luka	6-18	[ni odgovora]
2-3	fəžɔ:loŋka, fəžò:loŋa	5-3	fə'žuɔluka	6-19	graxuv'lijă
2-4	fəžɔ:lɔŋka	5-4	fi'žuoluka	7-1	fi'žo:loŋka
2-5	fižɔ:lɔŋka, st'rɔ:čje	5-5	fi'žuoluka	7-2	fi'žo:ɤova 'xa:ɤda
2-6	'feškuca	5-6	fažo'li:nka	7-3	fi'žo:loŋka
2-7	'feškuca	5-7	fi'žo:loŋka	7-4	fižɔ'li:šŋca
2-8	bžó:loŋc, trá:nčje	5-8	fi'žo:loŋka	7-5	g'ră:xolca
2-9	fa'žuluc	5-9	[ni odgovora]	7-6	[ni odgovora]
3-1	fežé:loŋka	5-10	fi'žo:loŋka	7-7	swá:ma
3-2	bobó:ɤc	5-11	fi'žo:lɔfka	7-8	[ni odgovora]
3-3	bobó:jca	5-12	fižɔ'li:šŋca	7-9	[ni odgovora]
3-4	fəržolì:ja	5-13	fi'žo:loŋka	7-10	[ni odgovora]
		5-14	fi'žo:lŋca	7-11	[ni odgovora]
		5-15	fi'žo:lšŋca	7-12	[ni odgovora]

Karta št.: 3.3
 Naslov: **Fižolova slama**
 Pomenski sklop: Vrste slame

Legenda

- ▲ fižolovka
- fižolica
- fižolnica
- fižolovica
- fižoliščnica
- fižolovina
- fižolišče
- fižolina
- fižonovka
- fižolčnica
- fažolinka
- fažolovec
- fažon
- fožonovka
- fažulišče
- fižkovica
- fižoličevina
- fižolovka
- graholjica
- grahovinje
- grahovišče
- grahovka
- grahovljinje
- bobovnik
- bobovica
- bobovje
- bobovec
- bužina
- ◆ cizrinje
- ◆ stročje
- ◆ tračje
- ★*enkratnica
- grahova slama
- ◆ enkratna BZ
- / ni odgovora

4.3.2.2 Komentar h Karti št. 3.4 Koruzna slama

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen ‘koruzna slama’, knjižno *korúznica* in *korúzovina*. Leksem *koruznica* je najpogostejši tudi v narečjih. Isto podstavo imata še leksema *koruzovina*, ki je v gradivu zapisan kot enkratnica, in *koruzinje*, ki je kot edino poimenovanje zapisan v dveh govorih.

Na sklenjenem območju, kjer poznajo leksem *kukorica* ‘koruza’, je zapisan leksem *kukorišče*, ki ga v knjižnem jeziku ni.

V govorih, kjer ‘koruzo’ poimenujejo z leksemom *sirek*, so zapisana poimenovanja izpeljana iz te podstave – *sirčje* in *sirkišče*, prvi je zapisan v dveh, drugi v štirih govorih, oba kot edino poimenovanje, ter enkratnice *sirkovinje*, *sirklja*, *sirščica* in *sirčina*, vse zapisane kot edino poimenovanje. Izmed vseh je v SSKJ v enakem pomenu in z označevalnikom nar. zapisan le leksem *sirčje*, medtem ko je *sirkišče* tam poknjižen kot *siršče*.

Iz pridevnika *turški* so tvorjeni leksemi *turščica*, *turščičevina*, *turškovina* in enkratnica *turkišnica*, ki so v gradivu redki, večinoma so zapisani kot edino poimenovanje. V SSKJ je evidentiran le leksem *turščica* s pomenom ‘koruza’ in označevalnikom nar.

V štirih govorih sta zapisana prevzeta leksema *formentovica* in *formentinovica*, ki ju v knjižnem jeziku ni.

V dveh govorih je kot edini leksem zapisan *bilje*, ki ima v knjižnem jeziku drugačen pomen.

Enkratna so poimenovanja *ličje* in *ličkanje*, prvo zapisano kot edino, drugo kot dvojnično poimenovanje, pri katerih iz gradiva ni razvidno, ali zares poimenujeta ‘koruzno slamo’ ali morda ‘krovne liste, odstranjene s koruznega storža’. Enkratnice so še *debelačnica*, *slama* in *perje*, prva zapisana kot dvojnica, ostali dve pa kot edino poimenovanje. V knjižnem jeziku sta v enakem pomenu zapisana prva dva leksema, le da prvi z oznako nar. belokranjsko.

Poleg enobesednih so za kartirani pomen zapisana tudi večbesedna poimenovanja; najštevilčnejše je *turščična slama*, redkejše je *koruzna slama*, le v dveh govorih pa poznajo zvezo *sirkova slama*. Enkratna besednozvezna poimenovanja so *koruzna mrva*, *suha turščica* in *turška slama*.

2. Analiza leksemov

Leksemi *koruznica* (**koruz-n-ica** ← koruz-ən ← koruza; **koruz-nica** ← koruza), *koruzovina* (**koruz-ovina** ← koruza // **koruz-ov-ina** ← koruz-ov ← koruza) in *koruzinje* (**koruz-in-je** ← koruz-ina ← koruza) so izpeljani iz *koruza*, kar je nastalo po haplologiji iz nar. *kukuruz*, to pa je prek hrv. *kukùruz* prevzeto iz turš. *kokoroz* ‘koruza’. (Snoj: 337) Iz istega korena je tvorjen pridevnik *koruzen* (**koruz-ən** ← koruza), ki je v gradivu zapisan v zvezah: *koruzna mrva* in *koruzna slama*.

Leksem *kukorišče* (**kukor-išče** ← kukor- ← madž. *kukorica* ‘koruza’) je izpeljan iz *kukorica*, ki je prevzet leksem iz madž. *kukorica* ‘koruza’. (Novak 1996: 67)

Leksemi *sirče* (**sirč-je** ← sirək), *sirkišče* (**sirk-išče** ← sirək), *sirkovinje* (**sirk-ov-in-je** ← sirek), *sirščica* (**sir(k)-šč-ica** ← sirək), *sirklja* (**sirk-lja** ← sirək) in *sirčina* (**sirč-ina** ← sirek) so izpeljani iz *sirək*, ki je kakor star. hrv. *sijérak*, danes *sírak*, kor. nem. *Sirk*, tirol. nem. *Sirch*, *Sürch* ‘sirek’ prevzeto iz srlat. *syricum*, kar je v srednjem spolu posamostaljeni pridevnik *Syricus* ‘sirski’. (Snoj: 679) Iz iste podstave je tvorjen pridevnik *sirkov* (**sirk-ov** ← sirek). V gradivu je zapisan v zvezi: *sirkova slama*.

Motivacija poimenovanja leksemov *turščica* (**tur-šč-ica** ← (tur-šk-ica) ← tur-ški ← Turčija), *turščičevina* (**tur-šč-ič-ev-ina** ← tur-šč-ica ← tur-ški ← Turčija // **tur-šč-ič-ev-ina** ← *tur-šč-ič-ev ← tur-šč-ica ← tur-ški ← Turčija), *turškovina* (**tur-šk-ovina** ← tur-ški ← Turčija) in *turkiščnica* (**turk-išč-n-ica** ← *turk-išč-ən ← turk-išče ← turka // **turk-išč-n-ica** ← turk-išče ← turka) je povezana z dejstvom, da se je koruza na Balkan v 18.⁷⁵ stoletju razširila preko Turkov. (ESSJ IV: 250) Iz istega korena sta tvorjena pridevnika *turščičen* (**turšč-ič-en** ← tur-šči-ca ← tur-ški ← Turčija) in *turški* (**tur-ški** ← turka), ki sta v gradivu zapisana v zvezah *turščična slama* in *turška slama*.

Podstave leksemov *formentovica* (**forment-ov-ica** ← forment-ov ← forment(o) ← trž. it. *formento* ‘žito’, furl. *forment* ‘žito’ // **forment-ovica** ← trž. it. *formento* ‘žito’, furl. *forment* ‘žito’) (Doria 1987: 244, Dizionario 2011: 118) in *formentinovica* (**formentin-ov-ica** ← formentin-ov ← formentin ← trž. it. *formentin* (Doria 1987: 244) // **formentin-ovica** ← trž. it. *formentin* (Doria 1987: 244)) so prevzete iz romanskih jezikov; prim. tudi z it. *formentone* ‘koruza’. (ESSJ I: 132)

Leksem *debelačnica* (**debel-ač-n-ica** ← debel-ač-ən ← debel-ača ← debel // **debel-ač-n-ica** ← debel-ača ← debel) je tvorjen iz podstave *debel* (< psl. *debelъ (Snoj: 127)).

Leksem *bilje* (**bil-je** ← bil) je s pripono *-je* izpeljan iz samostalnika *bil* (< psl. *bylb ‘bilka, steblo’ (Snoj: 71)).

Leksem *ličje* (**lič-je** ← liko) je že v psl. tvorjen kolektiv (< psl. *lyčbje) od psl. *lyko ‘ličje’, kar se ohranja npr. v nar. in star. sln. *liko*. (Snoj: 381)

3. Prostorska razporeditev leksemov

Najštevilčnejši leksem *koruznica* se pojavlja na večjem delu slovenskega jezikovnega območja; razprostira se od vzhodnejših govorov rovtarske in gorenjske narečne skupine, zgoščeno preko dolenske in štajerske narečne skupine, v panonski narečni skupini pa le do vključno prleških govorov. Zunaj tega območja je leksem zapisan le še v notranjskem govoru 1-12 Zagorje. Enkratnica *koruzovina* je zapisana v dolenskem govoru 4-8 Vesela Gora, leksem *koruzinje* pa v dveh prleških govorih 6-7 Vogričevci in 6-8 Cven.

⁷⁵ V Snój 2016 je čas prevzema kulturne rastline datiran v 17. stoletje, prav tako je tam naveden podatek, da naj bi bil s pridevnikom turški pravzaprav mišljen ‘ameriški’ oz. ‘mehiški’. (Snoj: 337)

V prekmurskem narečju imajo za kartirani pomen leksem *kukorišče*.

Leksemi s podstavo *sirek* so zamejeni na primorsko in rovtarsko narečno skupino. V dveh kraških govorih (1-7 Vrh Sv. Mihaela in 1-8 Kopriva) in v enem terskem (1-7 Ter) poznajo leksem *sirčje*, širši areal zajema leksem *sirkišče*, ki je zapisan v obsoškem govoru 1-1 Srpenica, v briškem 1-6 Medana, v dveh tolminskih, v 2-8 Zatoľmin in 2-9 Ponikve ter v enem ziljskem 7-11 Potoče. Istopodstavne enkratnice so zapisane razpršeno: *sirkovinje* v 2-1 Podlanišče, *sirščica* v 1-5 Kojško, *sirklja* v 7-10 Zahomec in *sirčina* v 1-16 Puče.

Leksemi, tvorjeni iz pridevnika *turški*, zajemajo širše področje, zapisani so namreč v vseh, razen v panonski narečni skupini, le da so manj številčni. Leksem *turščica* je zapisan v dolenskem govoru 4-8 Vesela Gora in v podjurskem govoru 7-1 Libeliče, prav tako v dveh govorih imajo leksem *turškovina*, tj. v sosednjih govorih 4-7 Gobnik in 4-8 Vesela Gora. Pogostejši je leksem *turščičevina*, ki ga poznajo v šestih govorih – v 1-9 Velike Žablje, 2-3 Žirovski Vrh, 3-6 Žeje pri Komendi, 3-8 Hrastnik pri Trojanah, 4-1 Vnanje Gorice in v 5-8 Podlog v Savinjski dolini. Enkratno je leksem *turkiščnica*, zapisan v govoru 7-4 Legen.

Le v notranjskem narečju poznajo leksema *formentovica* in *formentinovica*, prvi je zapisan v južnejših govorih 1-13 Koritnice in 1-14 Koseze, drugi pa v 1-11 Selce in 1-12 Zagorje.

Dve pojavitvi imata leksema *bilje* (v 4-12 Plešče in v 6-11 Pertoča) in *slama* (v 1-4 Bavšica in 7-7 Zabrda).

Od besednozveznih poimenovanj je najpogostejše *turščična slama*, ki je znano v notranjskem govoru 1-9 Velike Žablje, črnovrškem govoru 2-4 Zavratac ter v treh gorenjskih govorih 3-2 Podjelje, 3-3 Koprivnik v Bohinju in 3-4 Selo pri Bledu. V treh govorih imajo poimenovanje *koruzna slama*, tj. v 4-4 Podcerkev, 6-9 Črešnjevci in 7-1 Libeliče, v dveh pa *sirkova slama*, tj. v 1-3 Bovec in 2-9 Ponikve.

Enobesedne enkratnice so *debelačnica* v 4-13 Črnomelj, *perje* v 1-15 Dolina pri Trstu, večbesedne pa *koruzna mrva* v govoru 7-5 Kapla na Kozjaku, *suha turščica* v govoru 1-10 Col in *turška slama* v govoru 7-3 Črna na Koroškem.

Leksema *ličje* v 1-2 Žaga in *ličkanje* v 4-13 Črnomelj sta morda nerelevantna.

4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z rdečo barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'koruzna slama', s črno pa pomensko širši, ki imajo ob kartiranem pomenu v istih govorih dodatne pomene, npr. *slama*.

Koruzna slama

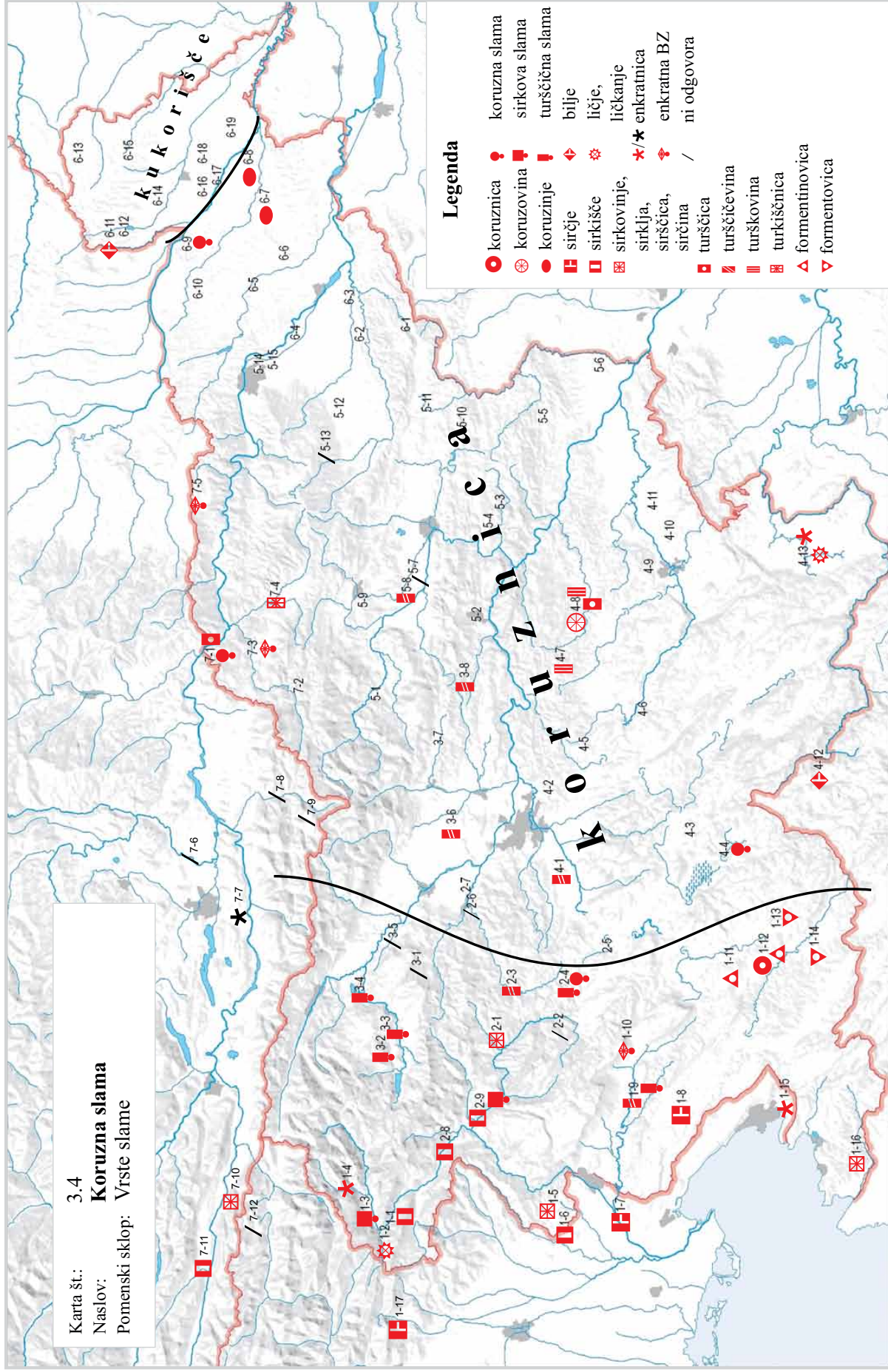
Toč. ODOGOR	Toč. ODOGOR	Toč. ODOGOR
1-1 šì:ršče	3-6 tú:rščə̀una	6-2 ko'ru:zŋca
1-2 [li:čje]	3-7 kɔ'ru:zŋca	6-3 ku'ruzŋca, ko'ruzŋca
1-3 siérkuwa slá:ma	3-8 'tu:rščuna	6-4 ko'ru:zŋca
1-4 slá:ma	4-1 tú:rščouna	6-5 ka'ru:zŋca
1-5 'si:ršca	4-2 karù:zə̀nca	6-6 ka'ru:zŋca
1-6 'si:ərščē	4-3 karù:zə̀nca	6-7 koro'zi:jē
1-7 'si:rčje	4-4 kɔrù:zə̀nca, kɔrù:zna	6-8 kâro'zi:jâ
1-8 'siərčje	slá:ma	6-9 ko'ru:zŋca, ko'ru:zna
1-9 t'jə:rščə̀una, t'jü:rščə̀una,	4-5 karù:zə̀nca	s'lâma
t'ju:rščə̀una, t'jü:ršna	4-6 karù:zə̀nca	6-10 ko'ru:zŋca
s'la:ma	4-7 tú:rškouna	6-11 'bilžä
1-10 'su:xa 'tu:ršca	4-8 tú:rškauna, tú:ršca,	6-12 'kukrščä
1-11 fərme'ti:nouca	kurú:zauna	6-13 'ku:kŋščä
1-12 fərmen'ti:nouca,	4-9 kurù:zə̀nca	6-14 'kukurščē
ka'ry:zə̀nca	4-10 kurù:zə̀nca, karù:zə̀nca	6-15 'kukurščä
1-13 fər'me:ntouca	4-11 karù:zə̀nca	6-16 'kukurščē
1-14 fər'miəntouca	4-12 'bi:lje	6-17 'kukarščä
1-15 'pierje	4-13 deb'la:čŋca, ko'ru:zŋca	6-18 'kukorščē
1-16 sər'ci:na	['li:čkajne]	6-19 'kukrščä
1-17 šièrçe (led)	5-1 kə'ruzŋca	7-1 ko'ru:zə̀nca, ko'ru:zna
2-1 'siərka:jne	5-2 ku'ru:zŋca	s'wɔo:ma, 'tu:ršca
2-2 [ni odgovora]	5-3 ku'ru:zŋca	7-2 ko'ru:zŋca
2-3 'tu:rščə̀una	5-4 ku'ru:zŋca	7-3 kɔ'ru:znica, 'turška
2-4 'tu:ršna s'la:ma,	5-5 ku'ru:zŋca	s'la:ma
ko'ru:zna s'la:ma	5-6 ko'rü:zŋca	7-4 tər'ki:šŋca
2-5 korù:zŋca	5-7 [ni odgovora]	7-5 ko'ru:zna 'mərva
2-6 [ni odgovora]	5-8 'turšouna	7-6 [ni odgovora]
2-7 ku'ru:zŋca	5-9 kɔ'ru:zŋca	7-7 swá:ma
2-8 šì:ršče	5-10 ko'ru:znica	7-8 [ni odgovora]
2-9 'siərka:wa s'la:ma, 'siršče	5-11 ko'rü:zŋca	7-9 [ni odgovora]
3-1 [ni odgovora]	5-12 kɔ'ru:zŋca	7-10 sí:rkłə
3-2 tú:ršna svá:ma	5-13 [ni odgovora]	7-11 sí:rkišče
3-3 tú:ršna svá:ma	5-14 kɔ'ru:zŋca	7-12 [ni odgovora]
3-4 tú:rščna sŋá:ma	5-15 ko'ru:zŋca	
3-5 [ni odgovora]	6-1 ko'ru:zŋca	

Karta št.: 3.4

Koruzna slama

Naslov:

Pomenski sklop: Vrste slame

4.3.2.3 Komentar h Karti št. 3.5 Pšenična slama

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'pšenična slama', knjižno *pšenična sláma*. Večbesedni leksem *pšenična slama* je daleč najpogostejši tudi v narečjih.

Drugi najštevilčnejši je leksem *pšeničnica*, ki je kot edino poimenovanje zapisan v treh strnjениh govorih ter v dveh razpršeno. V enakem pomenu je leksem evidentiran tudi v knjižnem jeziku, le da z označevalnikom redko.

Istokorenska enkratnica *pšenička* je zapisana kot dvojnica prevladujočemu leksemu *pšenična slama*, v knjižnem jeziku pa ima drug pomen.

Kot edino poimenovanje sta v dveh govorih zapisani zvezi z desnim prilastkom – *slama od pšenice* in *slama pšenična*.

Leksem *slama* je v gradivu v devetnajstih govorih zapisan tudi kot samostojno poimenovanje.

2. Analiza leksemov

Leksema *pšeničnica* (**pšenič-n-ica** ← pšenič-ən ← pšenica // **pšenič-nica** ← pšenica) in *pšenička* (**pšenič-ka** ← pšenica) sta izpeljana iz *pšenica* (< psl. *pšenica, kar je diahrono tvorjeno iz *pšeno 'kar je sphano, očiščeno plev; zrnje', to pa je v srednjem spolu posamestjaljeni pretekli trpni deležnik psl. glagola *pšxati (Snoj: 614)). Iz iste podstave je tvorjen pridevnik *pšeničen* (**pšenič-ən** ← pšenica), ki je v gradivu zapisan v zvezah: *pšenična slama* in *slama pšenična*.

Leksem *slama* je psl. izvora (< *solma (Snoj: 688)).

3. Prostorska razporeditev leksemov

Leksem *pšenična slama* je zapisan v vseh narečnih skupinah, odsoten je le na območju, kjer pšenice ne pridelujejo, tako tam za ta denotat ni odgovora.

Na stičišču štajerske in panonske narečne skupine (v govorih 5-15 Miklavž na Dravskem polju, 6-3 Lancova vas in 6-4 Starše) imajo za kartirani pomen poleg omenjene besedne zveze tudi enobesedni leksem *pšeničnica*, ki je zapisan še v posavskem govoru 5-2 Trbovlje in v vzhodnodolenjskem govoru 4-11 Šentjernej, v haloškem govoru 6-1 Čermožiše pa je zapisana istokorenska enkratnica *pšenička*.

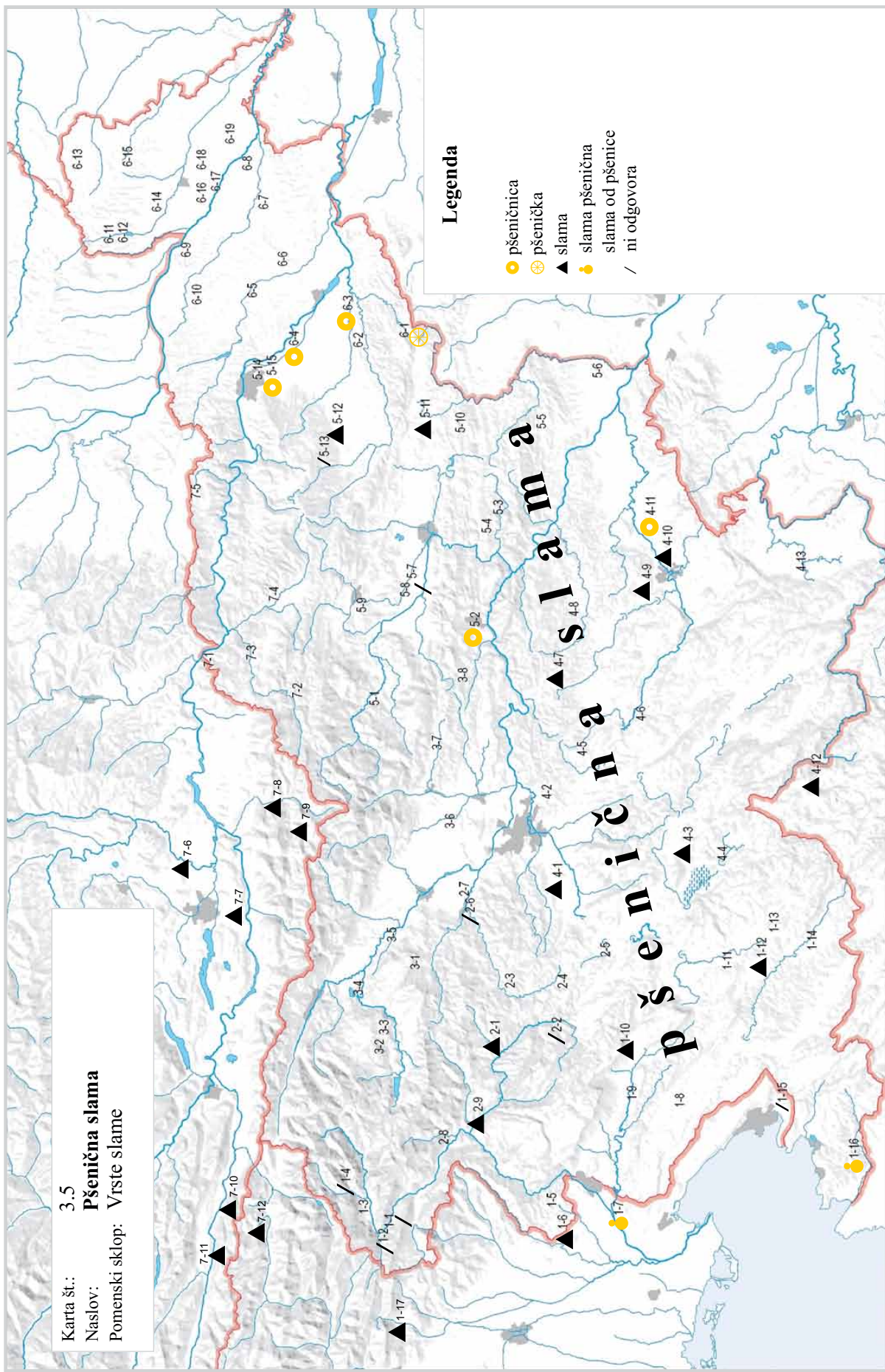
V gradivu je posamezno zapisan še leksem *slama* – v treh primorskih govorih (v 1-6 Medana, 1-12 Zagorje in 1-17 Ter), v dveh rovtarskih (2-1 Podlanišče in 2-9 Ponikve), v petih dolenskih govorih (4-3 Nova vas, 4-7 Gobnik, 4-9 Ždinja vas, 4-10 Velike Brusnice in 4-12 Plešče), v dveh štajerskih (v 5-11 Kačji Dol in 5-12 Slovenska Bistrica) ter v sedmih koroških govorih (7-6 Pokrče, 7-7 Zabrda, 7-8 Lepena, 7-9 Bela, 7-10 Zahomec, 7-11 Potoče in 7-12 Žabnice), v besedni zvezi pa v primorskih govorih *slama pšenična* v 1-7 Vrh Sv. Mihaela in *slama od pšenice* v 1-16 Puče.

4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-znakovna. Z rumeno barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'pšenična slama', s črno pa splošni leksemi, ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še druge vrste slame.

Pšenična slama

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	[ni odgovora]	3-7	uše'ni:čna s'va:ma	6-1	pše'ni:čna s'lâ:ma,
1-2	[ni odgovora]	3-8	pše'ni:čna s'la:ma,		pše'ni:čka
1-3	pšəni:čna slá:ma		šu'ni:čna s'la:ma	6-2	pše'ni:čna s'lâ:ma
1-4	[ni odgovora]	4-1	sʉá:ma	6-3	pše'ni:čŋca
1-5	pše'ni:čna s'la:ma	4-2	ušenì:čna slá:ma	6-4	pše'ni:čŋca
1-6	s'la:ma	4-3	slá:ma	6-5	pše'nična s'lama
1-7	s'la:ma čə'ni:čna	4-4	pšəni:čna slá:ma	6-6	pše'ni:čna s'lâma
1-8	še'ni:čna s'lama	4-5	ušenì:čna slá:ma	6-7	pše'ni:čna s'la:ma
1-9	še'ni:čna s'la:ma	4-6	(šenì:čna) slá:ma	6-8	pšā'ničnâ s'lâmâ
1-10	s'la:ma	4-7	slá:ma	6-9	pše'ni:čna s'lâma
1-11	pše'ni:čna s'ła:ma	4-8	šəŋj:čna slá:ma	6-10	pše'ni:čna s'la:ma
1-12	s'ła:ma	4-9	slá:ma	6-11	pšā'nična s'lâ:ma
1-13	pše'ni:čna s'la:ma	4-10	slá:ma	6-12	pšā'ni:čŋca s'lō:ma
1-14	čə'ni:čna s'ła:ma	4-11	šəŋj:čəŋca	6-13	pše'ni:čna s'lâma
1-15	[ni predmetnosti]	4-12	s'la:ma	6-14	pše'ni:čna s'lâma
1-16	s'la:ma ot čā'ni:ce	4-13	še'ni:čna s'ła:ma	6-15	pše'ni:čna s'lâma
1-17	šlâ:ma	5-1	pše'nična s'ła:ma	6-16	pšā'ni:čna s'lâma
2-1	s'la:ma	5-2	pšə'ni:čŋca	6-17	pšā'ni:čŋca s'lâma
2-2	[ni odgovora]	5-3	pše'ni:čna s'la:ma	6-18	pše'nična s'lama
2-3	uše'nična s'ła:ma	5-4	pše'ni:čna s'la:ma	6-19	pšā'nična s'lâma
2-4	še'nična s'ła:ma	5-5	pši'ni:čna s'la:ma	7-1	pše'ni:čna s'wō:ma
2-5	šenì:čna slá:ma	5-6	pše'ni:čna s'lâ:ma	7-2	pše'nična s'wa:ma
2-6	[ni odgovora]	5-7	[ni odgovora]	7-3	pše'nična s'la:ma
2-7	uši'nična s'la:ma	5-8	pše'nična s'la:ma	7-4	pše'nična s'la:ma
2-8	ušenì:čna slá:ma	5-9	pše'ni:čna s'la:ma	7-5	pše'nična s'lâ:ma
2-9	s'la:ma	5-10	pše'ni:čna s'la:ma	7-6	swá:ma
3-1	pšenì:čna slá:ma	5-11	s'lâ:ma	7-7	swá:ma
3-2	pšenì:čna svá:ma	5-12	s'lâ:ma	7-8	swá:ma
3-3	pšenì:čna svá:ma	5-13	[ni odgovora]	7-9	swá:ma
3-4	ušenì:čna sʉá:ma	5-14	pše'ni:čna	7-10	swá:ma
3-5	šenì:čna sʉá:ma		s'la:ma	7-11	swá:ma, pšni:čna swá:ma
3-6	pšenì:čna slá:ma	5-15	pše'ni:čŋca	7-12	swá:ma

4.3.2.4 Komentar h Karti št. 3.6 Ječmenova slama

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen ‘ječmenova slama’, knjižno *ječménova sláma*. Večbesedni leksem *ječmenova slama* je najpogostejši tudi v narečjih.

Drugi najštevilčnejši je leksem *ječmenovka*, ki je strnjeno zapisan v treh govorih ter v štirih razpršeno. V enakem pomenu in brez označevalnikov je ta evidentiran tudi v knjižnem jeziku.

Ostali istokorenski leksemi so redkejši – leksem *ječmenka* je v enem govoru zapisan kot dvojnično poimenovanje, v dveh pa kot edino, *ječmenica* pa je kot edino poimenovanje prisotna v dveh sosednjih govorih. Enkrat kot edino poimenovanje in enkrat kot dvojnica je zapisan leksem *ječmenovica*, enkratni pa sta poimenovanji *ječmenovje*, ki je dvojnica, in *ječmen* kot edino poimenovanje. Izmed vseh naštetih je v knjižnem jeziku zabeležen le leksem *ječmenka* v enakem pomenu in z označevalnikom redko.

Leksem *slama* je v gradivu v dveh govorih zapisan tudi kot samostojno poimenovanje, redkeje še v drugih besednozveznih poimenovanjih: zveza *ječmena slama* v arealu, dvakrat pa razpršeno, le v dveh sosednjih govorih imajo zvezo *ječmenska slama*, zvezo z desnim prilastkom *slama od ječmena* prav tako v dveh govorih, v eni pa *slama ječmenova*.

2. Analiza leksemov

Leksemi *ječmenovka* (**ječmen-ov-ka** ← ječmen-ov ← ječmen // **ječmen-ovka** ← ječmen), *ječmenka* (**ječmen-ka** ← ječmen), *ječmenica* (**ječmen-ica** ← ječmen), *ječmenovica* (**ječmen-ov-ica** ← ječmen-ov ← ječmen // **ječmen-ovica** ← ječmen), *ječmenovec* (**ječmen-ov-ec** ← ječmen-ov ← ječmen // **ječmen-ovec** ← ječmen) in *ječmenovje* (**ječmen-ovje** ← ječmen // **ječmen-ov-je** ← ječmen-ov ← ječmen) so izpeljani iz *ječmen* (< psl. *ječmy, tož. *ječьмень* ‘ječmen’ (Snoj: 265)). Iz istega korena so tvorjeni pridevniki *ječmenov* (**ječmen-ov** ← ječmen), *ječmenski* (**ječmen-ski** ← ječmen) in *ječmén* (**ječmen-∅**). V gradivu so zapisani v zvezah: *ječmenova slama*, *slama ječmenova*, *ječmenska slama* in *ječmena slama*.

Leksem *slama* je psl. izvora (< *solma).

3. Prostorska razporeditev leksemov

Leksem *ječmenova slama* je zapisan v vseh narečnih skupinah, odsoten je le na območju, kjer ječmena ne pridelujejo, tako tam ni leksema za kartirani denotat.

Drugi najštevilčnejši je leksem *ječmenovka*, ki tvori manjši areal v notranjskem narečju, razpršeno pa je zapisan še v črnovrškem govoru 2-4 Zavratac, v dolenskih govorih 4-5 Spodnje Brezovo in 4-11 Šentjernej ter v posavskem govoru 5-2 Trbovlje.

Leksem *ječmenka* je znan trem govorom – dolenskem 4-2 Sadinja vas, prleškemu 6-3 Lancova vas ter slovenskogoriškemu 6-9 Črešnjevci.

Le dvakrat je zapisano poimenovanje *ječmenica*, in sicer v dveh sosednjih vzhodnodolenjskih govorih 4-9 Ždinja vas in 4-10 Velike Brusnice.

V gradivu so zapisane še štiri enkratnice – *ječmenovje* in *ječmen* imajo v obsoškem govoru 1-3 Bovec in vzhodnogorenjskem govoru 3-8 Hrastnik pri Trojanah, leksem *ječmenovec* poznajo v govoru 2-8 Zatoľmin, leksem *ječmenovica* pa v notranjskem govoru 1-12 Zagorje.

Na stičišču štajerske in panonske narečne skupine (v govorih 5-14 Dogoše, 6-1 Čermožiše, 6-2 Ptujška Gora, 6-4 Starše, 6-5 Biš, 6-6 Juršinci in 6-10 Spodnja Bačkova) imajo za kartirani pomen besedno zvezo *ječmena slama*, ki je zunaj tega areala zapisana še v dveh prekmurskih govorih (6-11 Večeslavci in 6-15 Kančevci) in v enem ziljskem (7-11 Potoče).

V dveh prekmurskih govorih (6-17 Dokležovje in 6-19 Črenšovci) imajo besednozvezno poimenovanje *ječmenska slama*.

V gradivu je leksem *slama* zapisan še posamezno – v enem tolminskem (2-9 Ponikve) in enem južnopohorskem govoru (5-12 Slovenska Bistrica), v enem terskem (1-17 Ter), dveh rožanskih (7-6 Pokrče in 7-7 Zabrdra), v dveh obirskih (7-8 Lepena in 7-9 Bela) ter v dveh ziljskih govorih (7-10 Zahomec in 7-11 Potoče) – v besedni zvezi *slama ječmenova* v zamejskem kraškem govoru 1-7 Vrh Sv. Mihaela, v zvezi *slama od ječmena* pa v primorskih govorih 1-6 Medana in 1-16 Puče.

4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z roza barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'ječmenova slama', s črno pa pomensko širši, ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še druge vrste slame.

Ječmenova slama**Toč. ODGOVOR**

- 1-1 [ni odgovora]
 1-2 [ni odgovora]
 1-3 jəčmiénuva slá:ma,
 jiečmiénulje
 1-4 [ni odgovora]
 1-5 ječ'me:nova s'la:ma
 1-6 s'la:ma ot ječ'me:na
 1-7 s'la:ma ječ'ma:nəva
 1-8 ječ'me:nəva s'lama
 1-9 ječ'mi:ənavá s'la:ma
 1-10 jəč'me:nova s'la:ma
 1-11 jəč'miənavá s'la:ma
 1-12 ječ'mienouka,
 ječ'mienouca
 1-13 jəč'miənouka,
 jəč'miənova s'la:ma
 1-14 jəč'miənouka
 1-15 [ni odgovora]
 1-16 s'la:ma ot jəč'mä:na
 1-17 šlá:ma
 2-1 ječ'miənowa s'la:ma
 2-2 [ni odgovora]
 2-3 ječ'me:nəva s'la:ma
 2-4 ječ'me:nuca
 2-5 ječ'mé:nova slá:ma
 2-6 ječ'me:nuca s'la:ma
 2-7 jič'mi:nuva s'la:ma
 2-8 ječ'mé:nuč
 2-9 s'la:ma
 3-1 ječ'mé:nova slá:ma
 3-2 ječ'mé:nova svá:ma
 3-3 ječ'mé:nova svá:ma
 3-4 ječ'mé:nuca s'la:ma

Toč. ODGOVOR

- 3-5 ječ'mé:nova s'la:ma
 3-6 ječ'mé:nova slá:ma
 3-7 'je:čmin
 3-8 jəč'miənuva s'la:ma
 4-1 ječ'me:na s'la:ma
 4-2 ječ'me:nka, ječ'mé:nova
 slá:ma
 4-3 ječ'miənavá slá:ma
 4-4 jəč'miəneva slá:ma
 4-5 ječ'miənouka
 4-6 ječ'miənuva slá:ma
 4-7 ječ'miəneva slá:ma
 4-8 ječ'miənavá slá:ma
 4-9 jəč'miənce
 4-10 jəč'miənce
 4-11 ječ'mi:na s'la:ma,
 ječ'mi:na s'la:ma
 4-12 ječ'me:nova s'la:ma
 4-13 ječ'me:nova s'la:ma
 5-1 ječ'me:nuca s'la:ma
 5-2 jəč'miənuca
 5-3 ječ'miənuva s'la:ma
 5-4 ječ'mienuva s'la:ma
 5-5 ječ'miənuva s'la:ma
 5-6 ječ'me:nova s'la:ma
 5-7 ječ'mé:nova s'la:ma
 5-8 ječ'me:nova s'la:ma
 5-9 ječ'me:nova s'la:ma
 5-10 ječ'me:nova s'la:ma
 5-11 ječ'me:nova s'la:ma
 5-12 s'la:ma
 5-13 [ni odgovora]
 5-14 ječ'me:na s'la:ma

Toč. ODGOVOR

- 5-15 ječ'me:nova s'la:ma
 6-1 jəč'me:na s'la:ma
 6-2 jəč'me:na s'la:ma
 6-3 ječ'me:nka
 6-4 ječ'me:na s'la:ma
 6-5 ječ'me:na s'lama
 6-6 ječ'mé:na s'la:ma
 6-7 ječ'menova s'lama
 6-8 jəč'mänəvā s'lāmā
 6-9 ječ'me:nka
 6-10 ječ'me:na s'la:ma
 6-11 gäč'me:na s'la:ma
 6-12 gäč'me:nəva s'lə:ma
 6-13 g'eč'mä:nəva s'lāma
 6-14 g'eč'me:nova s'lāma
 6-15 g'äč'me:na s'la:ma
 6-16 'gäč'mänəva s'lāma
 6-17 jəč'me:nka s'lāma
 6-18 ječ'menəva s'lama
 6-19 jəč'mi:enska s'lāma
 7-1 ječ'me:nova s'wə:ma
 7-2 ječ'me:nova s'wa:ma
 7-3 ječ'me:nova s'la:ma
 7-4 ječ'me:nova s'la:ma
 7-5 ječ'me:nova s'la:ma
 7-6 swá:ma
 7-7 swá:ma
 7-8 swá:ma
 7-9 swá:ma
 7-10 swá:ma
 7-11 swá:ma, é:čna swá:ma
 7-12 jé:čmənəva swá:ma

Karta št.:

3.6

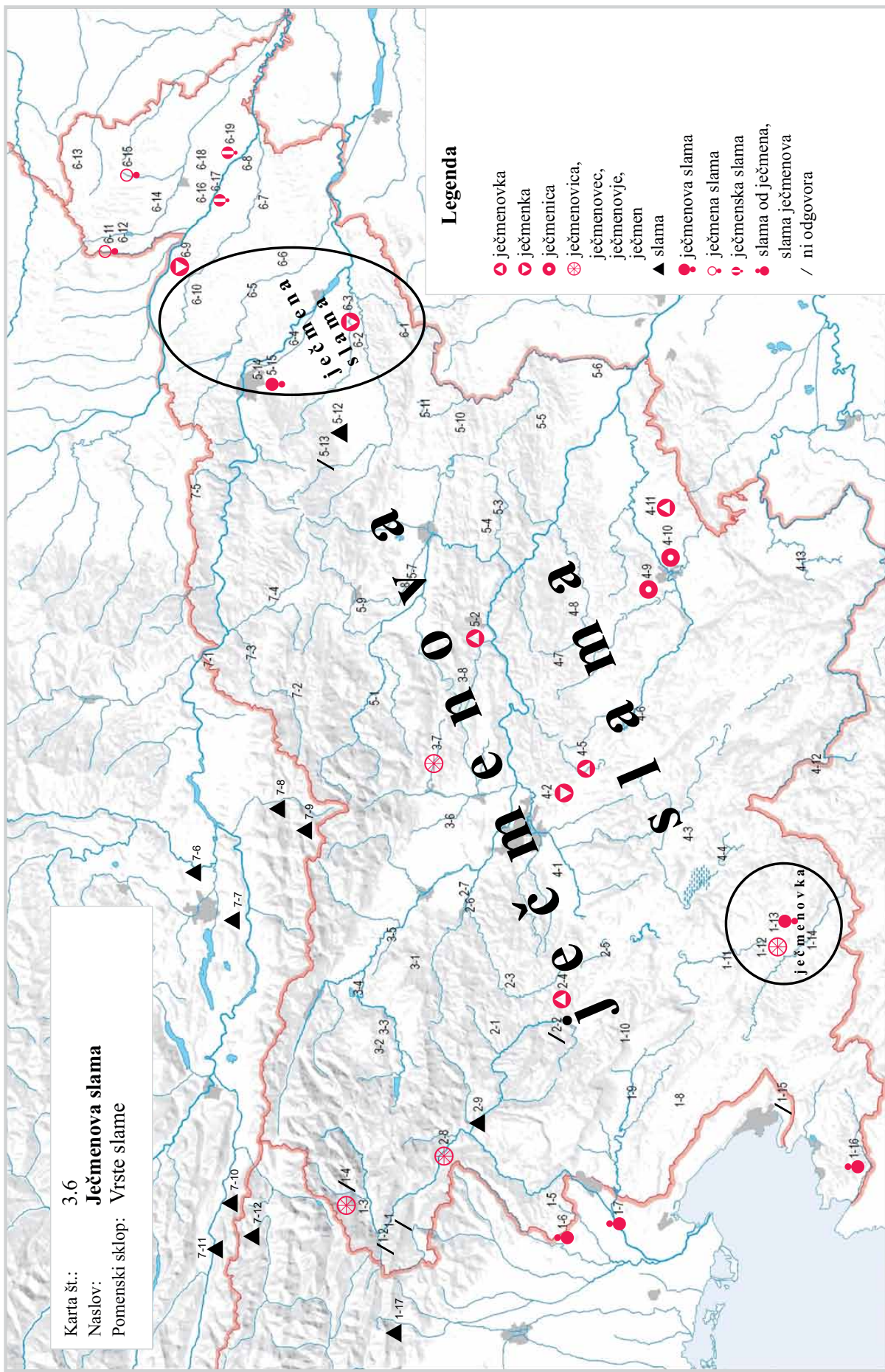
Naslov:

Ječmenova slama

Pomenski sklop: Vrste slame

Legenda

- ječmenovka
- ječmenka
- ječmenica
- ječmenovica,
- ječmenovec,
- ječmenovje,
- ječmen
- slama
- ječmenova slama
- ječmena slama
- ječmenska slama
- slama od ječmena,
- slama ječmenova
- / ni odgovora

4.3.3.5 Komentar h Karti št. 3.7 Ržena slama

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'ržena slama', knjižno *ržéna sláma*. Leksem *ržena slama* je najpogostejši tudi v narečjih.

Drugi najštevilčnejši je leksem *žitna slama*, ki je kot edino poimenovanje zapisan na strnjenem območju, kjer imajo za pomen 'rž' leksem *žito*, ter v dveh govorih zunaj areala. Zanimivo dejstvo, ki ga opažamo na podlagi gradiva, je, da je areal leksema *žito* 'rž' precej širši od areala *žitna slama* 'ržena slama', razprostira se čez celotno panonsko narečno skupino. Leksem *žito* je v pomenu 'rž' z označevalnikom nar. vzhodno zabeležen tudi v SSKJ.

V treh govorih imajo za kartirani pomen leksem *rženica* – v dveh govorih kot edino, v enem pa kot dvojnično poimenovanje. Leksema v knjižnem jeziku ni.

Ostali istokorenski leksemi so zapisani redko – *rženka* kot edino poimenovanje v dveh govorih, enkratnice *rženovka*, *ržina* in *rževka* pa kot dvojnice prevladujočemu leksemu *ržena slama*, v knjižnem jeziku pa ni nobenega izmed njih.

Leksem *slama* je v gradivu v štirih govorih zapisan tudi kot edino in samostojno poimenovanje, posamezno tudi v zvezah *slama rženova*, *slama rži*, *strnena slama*, *ržena slama* in *rževa slama*.

2. Analiza leksemov

Leksemi *rženica* (**rž-en-ica** ← rž-en ← rž), *rženka* (**rž-en-ka** ← rž-en ← rž), *rženovka* (**rž-en-ov-ka** ← rž-en ← rž // **rž-en-ov-ka** ← *rž-en-ov ← rž-en ← rž), *ržina* (**rž-ina** ← rž) in *rževka* (**rž-ev-ka** ← rž // **rž-ev-ka** ← rž-ev ← rž) so izpeljani iz *rž* (< psl. *rъžь 'rž') (Snoj: 658)). Iz istega korena so tvorjeni pridevniki *ržen* (**rž-en** ← rž), *rženov* (**rž-en-ov** ← rž) in *ržev* (**rž-ev** ← rž). V gradivu so zapisani v zvezah: *ržena slama*, *rženova slama*, *slama rženova* in *rževa slama*.

Leksem *žito* je psl. izvora (< psl. *žito (Snoj: 893)). Iz istega korena je tvorjen pridevnik *žiten* (**žit-ən** ← žito). V gradivu je zapisan v zvezi *žitna slama*.

Leksem *slama* je psl. izvora (< psl. *solma).

Leksem *strnen* je izpeljan iz *strn* (< psl. *stьrnъ, kar je verjetno različica s premičnim vzglasnim *s- od psl. *tьrnъ). (Snoj: 728) Iz istega korena je izpeljan pridevnik *strnen* (**strn-en** ← strn). V gradivu je zapisan v zvezi *strnena slama*.

3. Prostorska razporeditev leksemov

Leksem *ržena slama* je zapisan v vseh narečnih skupinah, odsoten je le na območju, kjer rži ne pridelujejo.

Na stičišču štajerske in panonske narečne skupine imajo za kartirani pomen besedno zvezo *žitna slama*, ki je zapisana še v govorih 6-11 Večeslavci in 6-19 Črenšovci.

Leksem *rženica* je zapisan sporadično v treh govorih (v 1-14 Koseze, 4-9 Ždinja vas in 4-10 Velike Brusnice), leksem *rženka* v dveh govorih (v 4-5 Spodnje Brezovo in 6-3 Lancova vas), razpršene so tudi enkratnice – *ržina* v obsoškem govoru 1-3 Bovec, *rževka* v notranjskem 1-12 Zagorje, *rženovka* pa v zgornjesavinjskem 5-1 Radmirje.

V gradivu je posamezno zapisan še leksem *slama*, in sicer v notranjskem govoru 1-11 Selce, v treh gorenjskih govorih (3-2 Podjelje, 3-5 Prezrenje in 3-6 Žeje pri Komendi), v enem primorskem (1-17 Ter) in v šestih koroških (7-6 Pokrče, 7-7 Zabrd, 7-8 Lepena, 7-9 Bela, 7-10 Zahomec in 7-11 Potoče) – v besednih zvezah pa *slama rženova* v govorih 1-7 Vrh Sv. Mihaela, *rženova slama* v 5-8 Podlog v Savinjski dolini, *slama rži* v govoru 1-14 Koseze in *rževa slama* v 7-12 Žabnice.

4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z zeleno barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'ržena slama', s črno pa pomensko širši, ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še druge vrste slame.

Nerelevanten odgovor *škempa* v 5-2 ni kartiran.

Ržena slama**Toč. ODGOVOR**

- 1-1 [ni odgovora]
 1-2 [ni odgovora]
 1-3 ržiena slá:ma, rží:na
 1-4 [ni odgovora]
 1-5 ər'žɛ:na s'la:ma
 1-6 [ni odgovora]
 1-7 s'la:ma r'ži:ənəva
 1-8 ər'žičena s'lama
 1-9 ər'ži:əna s'la:ma
 1-10 ər'žɛ:na s'la:ma
 1-11 s'la:ma
 1-12 'əržouka, ər'žiena
 s'la:ma
 1-13 ər'ži:əna s'la:ma
 1-14 əržə'ni:ca, s'la:ma ər'ži:
 1-15 [ni odgovora]
 1-16 ər'žɛ:na s'la:ma
 1-17 šlá:ma
 2-1 r'žičena s'la:ma
 2-2 [ni odgovora]
 2-3 rəžɛ:na s'la:ma
 2-4 ər'žɛ:na s'la:ma
 2-5 əržɛ:na slá:ma
 2-6 [ni odgovora]
 2-7 ər'ži:na s'la:ma
 2-8 əržɛ:na slá:ma
 2-9 ər'žiena s'la:ma
 3-1 əržɛ:na slá:ma
 3-2 svá:ma
 3-3 rəžɛ:na svá:ma
 3-4 əržɛ:na suá:ma
 3-5 slá:ma

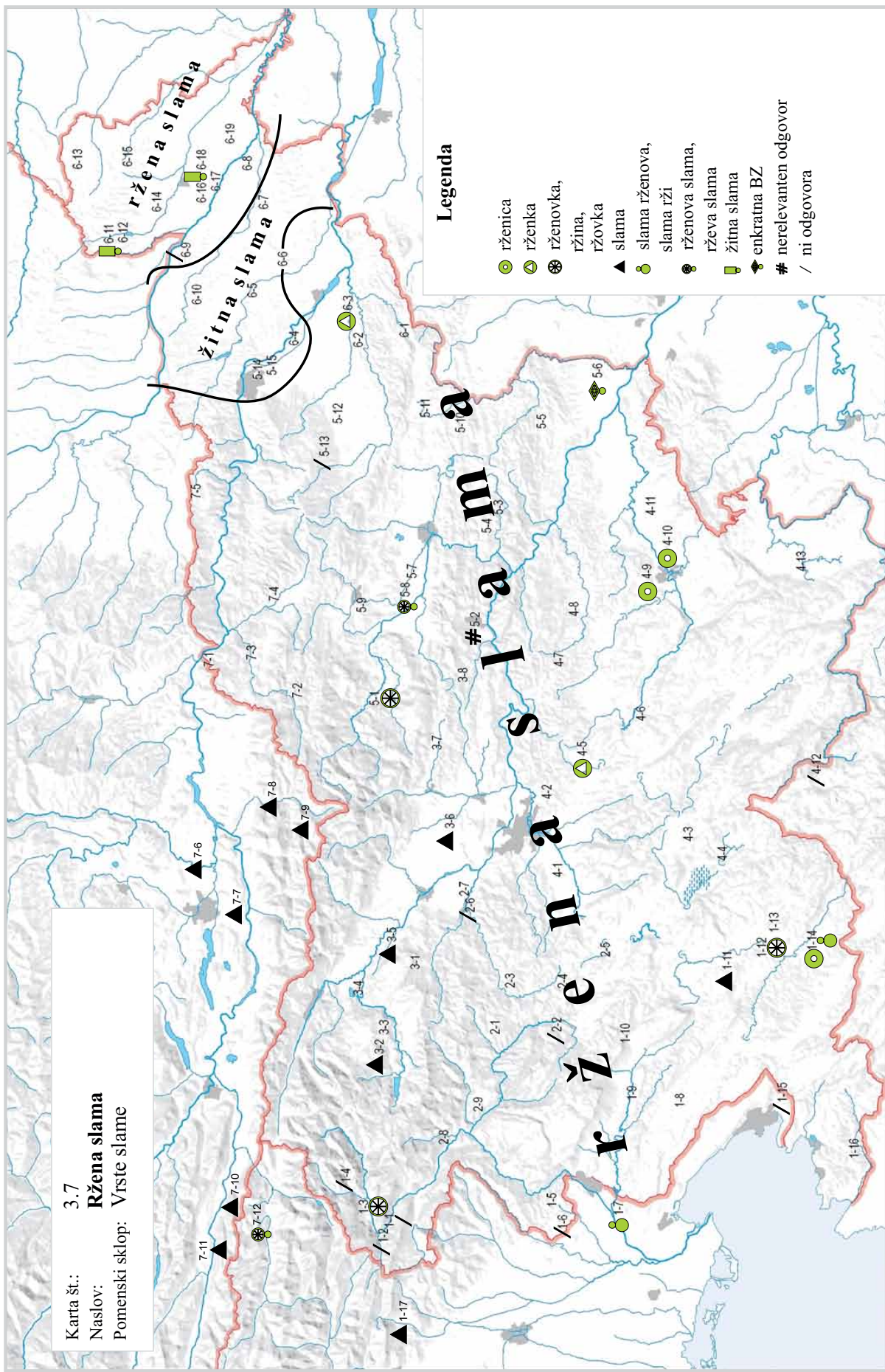
Toč. ODGOVOR

- 3-6 slá:ma
 3-7 ər'žičena s'va:ma
 3-8 ər'žičena s'la:ma
 4-1 əržɛ:na suá:ma
 4-2 əržɛ:na slá:ma
 4-3 əržičena slá:ma
 4-4 əržičena slá:ma
 4-5 aržičenka
 4-6 əržičena slá:ma
 4-7 ržičena slá:ma
 4-8 aržičena slá:ma
 4-9 əržičenca
 4-10 əržičenca
 4-11 əržič:na slá:ma
 4-12 [ni odgovora]
 4-13 ər'žɛ:na s'la:ma
 5-1 ər'žɛ:na s'la:ma,
 ər'žɛ:noka
 5-2 [š'ku:mpa]
 5-3 ər'žičena s'la:ma
 5-4 ər'žiena s'la:ma
 5-5 ər'žičena s'la:ma
 5-6 stər'nɛ:na s'lá:ma
 5-7 ər'žɛ:na s'la:ma
 5-8 ər'žɛ:nova s'la:ma
 5-9 ər'žɛ:na s'la:ma
 5-10 ər'žɛ:na s'la:ma
 5-11 r'žɛ:na s'lá:ma
 5-12 r'žɛ:na s'la:ma
 5-13 [ni odgovora]
 5-14 'ži:tna s'la:ma
 5-15 'ži:tna s'la:ma

Toč. ODGOVOR

- 6-1 ər'žɛ:na s'lá:ma
 6-2 ər'žɛ:na s'lá:ma
 6-3 ər'žɛ:nka
 6-4 'ži:tna 'sla:ma
 6-5 'žitna s'lama
 6-6 'ži:tna s'lama, r'žɛ:na
 s'lama
 6-7 'žitna s'lama
 6-8 r'žɛ:ná s'lámá
 6-9 [ni odgovora]
 6-10 'ži:tna s'la:ma
 6-11 'ži:tna s'lá:ma
 6-12 r'žɛ:ina s'lə:ma
 6-13 ər'žɛ:na s'lá:ma
 6-14 ər'žɛ:ina s'lá:ma
 6-15 ər'žɛ:na s'lá:ma
 6-16 ər'žɛ:na s'lá:ma
 6-17 ər'žɛna s'lá:ma
 6-18 'žitna s'lama
 6-19 ər'žāna s'lá:ma
 7-1 ər'ži:əna s'wɔ:ma
 7-2 ər'žɛ:na s'wa:ma
 7-3 ər'žɛ:na s'la:ma
 7-4 ər'žɛ:na s'la:ma
 7-5 ər'žɛ:na s'lá:ma
 7-6 swá:ma
 7-7 swá:ma
 7-8 swá:ma
 7-9 swá:ma
 7-10 swá:ma
 7-11 swá:ma, ržá:na swá:ma
 7-12 ə:ržewa swá:ma

Karta št.: 3.7
 Naslov: **Ržena slama**
 Pomenski sklop: Vrste slame

Legenda

- rženica
- △ rženka
- ⊗ rženovka,
- ⊗ ržina,
- ⊗ ržovka
- ▲ slama
- slama rženova,
- slama rži
- rženova slama,
- rževa slama
- žitna slama
- ◆ enkratna BZ
- # nerelevanten odgovor
- / ni odgovora

4.3.2.6 Komentar h Karti št. 3.8 Prosená slama

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen ‘prosená slama’, knjižno *proséna sláma*. Leksem *prosená slama* je najpogostejši tudi v narečjih.

Drugi najštevilčnejši je leksem *prosenica*, ki je kot edino poimenovanje zapisan v dveh manjših strnjenih območjih ter v dveh govorih zunaj areala. V enakem pomenu je evidentiran tudi v SSKJ, le da z označevalnikom redko.

Še redkejši je leksem *prosenka*, ki ga kot edino poimenovanje poznajo v treh razpršenih govorih, v knjižnem jeziku pa ima drug pomen.

Leksem *slama* je v gradivu zapisan v dveh govorih, v obeh kot samostojno poimenovanje, v enem govoru pa še v besedni zvezi *žitna slama*.

2. Analiza leksemov

Leksema *prosenica* (**pros-en-ica** ← pros-en ← proso) in *prosenka* (**pros-en-ka** ← pros-en ← proso) sta izpeljana iz *proso* (< psl. *proso etimološko ni pojasnjeno) (Snoj: 608). Iz istega korena je tvorjen pridevnik *prosen* (**pros-en** ← proso), ki je v gradivu zapisan v zvezi *prosená slama*.

Leksem *slama* je psl. izvora (< *solma).

Pridevnik *žiten* (**žit-ən** ← žito) je izpeljan iz *žito* (< psl. *žito) (Snoj: 893), v gradivu je zapisan v zvezi *žitna slama*.

3. Prostorska razporeditev leksemov

Leksem *prosená slama* je zapisan v vseh narečnih skupinah, odsoten je le na območju, kjer prosa ne pridelujejo, tam zato za kartirani denotat ni leksema.

V dveh strnjenih območjih se pojavlja leksem *prosenica*, in sicer na stičišču prleškega in prekmurskega narečja ter v vzhodnodolenjskih govorih. Zunaj arealov poznajo leksem kot edino poimenovanje še v vzhodnogorenjskem govoru 3-7 Buč.

Leksem *prosenka* je zapisan v treh razpršenih govorih – v notranjskem govoru 1-12 Zagorje, v dolenskem 4-5 Spodnje Brezovo ter v prleškem govoru 6-3 Lancova vas.

Leksem *slama* je zapisan razpršeno: v notranjskem govoru 1-11 Selce, terskem govoru 1-17 Ter, v koroških govorih 7-6 Pokrče, 7-7 Zabrda, 7-8 Lepena, 7-10 Zahomec, 7-11 Potoče, v tolminskem 2-9 Ponikve ter v enkratni besedni zvezi *žitna slama* v kozjansko-bizeljskem govoru 5-6 Kapele.

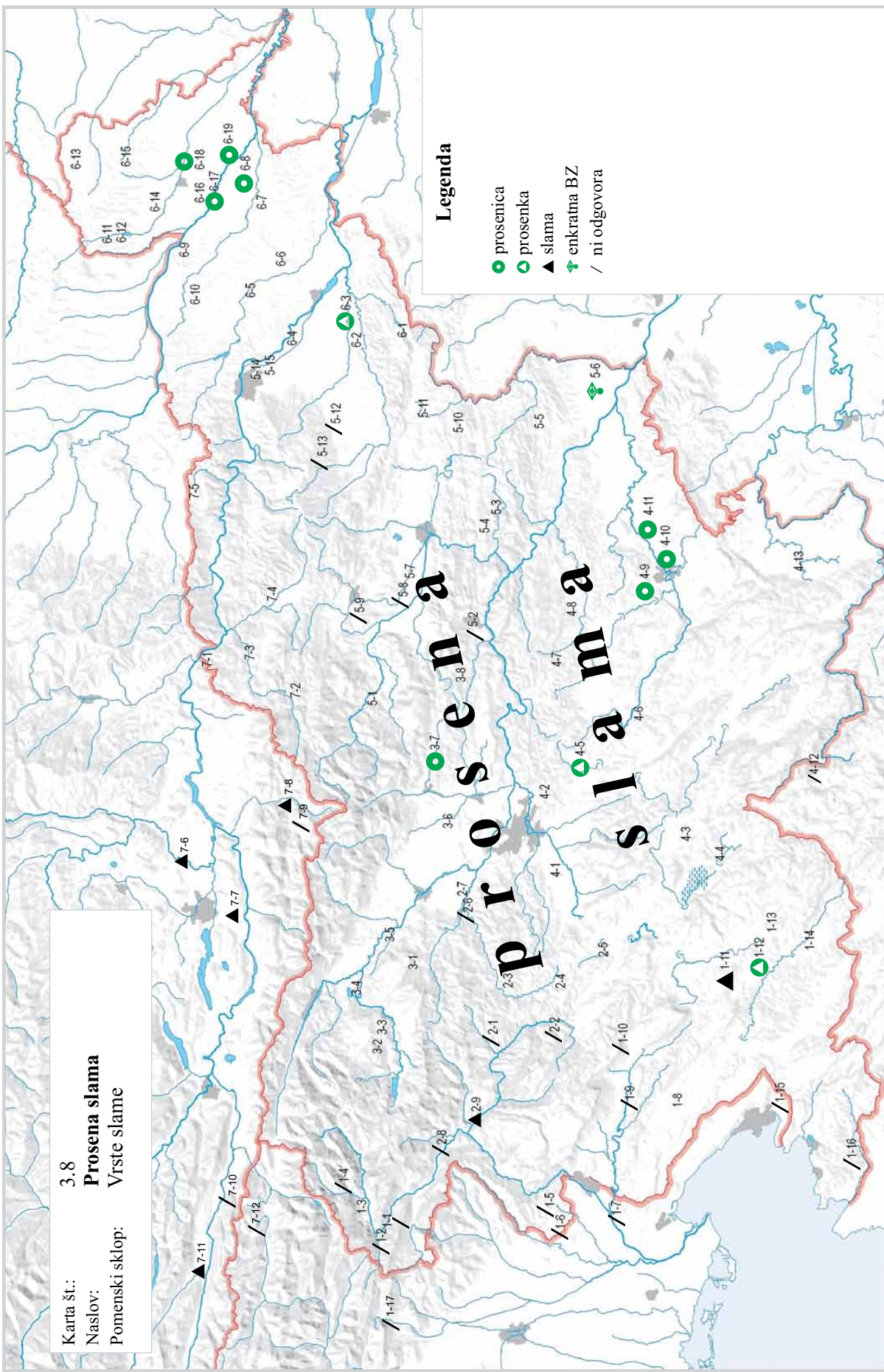
4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-znakovna. Z zeleno barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom ‘prosená slama’, s črno pa pomensko širši, ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še druge vrste slame.

Prosená slama

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	[ni odgovora]	3-6	prosè:na suá:ma	6-1	pro'se:na s'lâ:ma
1-2	[ni odgovora]	3-7	proše'ni:ca	6-2	pro'se:na s'lâ:ma
1-3	prusiëna slá:ma	3-8	pru'siëna s'la:ma	6-3	pro'se:nka
1-4	[ni odgovora]	4-1	prašè:na suà:ma	6-4	pro'se:na 'sla:ma
1-5	[ni odgovora]	4-2	prosè:na slá:ma	6-5	pro'se:na s'lama
1-6	[ni odgovora]	4-3	prošiëna slá:ma	6-6	pro'se:na s'lama
1-7	[ni odgovora]	4-4	prošiëna slá:ma	6-7	pro'se:na s'lama
1-8	prə'siëna s'lama	4-5	prasiënka	6-8	prošä'nica
1-9	[ni odgovora]	4-6	prasiëna slá:ma	6-9	pro'se:na s'lama
1-10	[ni odgovora]	4-7	prašiëna slá:ma	6-10	pro'se:na s'la:ma
1-11	s'la:ma	4-8	prasiëna slá:ma	6-11	pru'se:na s'lâ:ma
1-12	pra'si:əŋka	4-9	prusiënca	6-12	pro'se:ina s'lò:ma
1-13	pro'si:ëna s'la:ma	4-10	prosiënca, prasiënca	6-13	pro'se:na s'lâma
1-14	pro'siëna s'la:ma	4-11	prasəŋ:ca	6-14	pro'se:ina s'lâma
1-15	[ni odgovora]	4-12	[ni odgovora]	6-15	pr'se:na s'lâ:ma
1-16	[ni odgovora]	4-13	pro'se:na s'la:ma	6-16	pro'se:na s'lâma
1-17	[ni odgovora]	5-1	pro'se:na s'la:ma	6-17	prusä'nica
2-1	[ni odgovora]	5-2	[ni odgovora]	6-18	proše'nica
2-2	[ni odgovora]	5-3	pre'siëna s'la:ma	6-19	prusa'nica
2-3	pro'se:na s'la:ma	5-4	pru'siëna s'la:ma	7-1	pro'si:ëna s'wò:ma
2-4	pra'se:na s'la:ma	5-5	pru'siëna s'la:ma	7-2	pro'se:na s'la:ma
2-5	prosè:na slá:ma	5-6	'ži:tna s'la:ma	7-3	pro'se:na s'la:ma
2-6	[ni odgovora]	5-7	pro'se:na s'la:ma	7-4	pro'se:na s'la:ma
2-7	pru'si:na s'la:ma	5-8	[ni odgovora]	7-5	pro'se:na s'lâ:ma
2-8	[ni odgovora]	5-9	[ni odgovora]	7-6	swá:ma
2-9	s'la:ma	5-10	pro'se:na s'la:ma	7-7	swá:ma
3-1	prosè:na slá:ma	5-11	pro'se:na s'lâ:ma	7-8	swá:ma
3-2	prosè:na svá:ma	5-12	[ni odgovora]	7-9	[ni odgovora]
3-3	prosè:na svá:ma	5-13	[ni odgovora]	7-10	[ni odgovora]
3-4	prosè:na suá:ma	5-14	pro'se:na s'la:ma	7-11	swá:ma
3-5	prosè:na suá:ma	5-15	pro'se:na s'la:ma	7-12	[ni odgovora]

Karta št.: 3.8
 Naslov: **Prosenja slama**
 Pomenski sklop: Vrste slame

Legenda

- prosenica
- prosenka
- ▲ slama
- ◆ enkratna BZ
- / ni odgovora

4.3.2.7 Komentar h Karti št. 3.9 Ovsena slama

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'ovsena slama', knjižno *ovséna sláma*. Leksem *ovsena slama* je najpogostejši tudi v narečjih.

Drugi najštevilčnejši je leksem *ovsenka*, ki je kot edino poimenovanje zapisan v petih razpršenih govorih, kot dvojnično pa v enem govoru. V knjižnem jeziku ima drug pomen.

Istokorenska enkratnica *ovsenica* je zapisana kot dvojnica prevladujočemu leksemu *ovsena slama*, v knjižnem jeziku pa ni zabeležena.

V dveh sosednjih krajevnih govorih ter v enem nekoliko oddaljenem imajo prav tako besednozvezno poimenovanje, le da je pridevnik tvorjen z drugo pripono – *ovsova slama*.

Kot edino poimenovanje imajo v treh govorih zveze z desnim prilastkom, v dveh *slama od ovsa*, v enem pa *slama ovsova*.

Leksem *slama* je v gradivu v dveh govorih zapisan tudi kot samostojno poimenovanje. Enkratna je besedna zveza *perje od ovsa*.

2. Analiza leksemov

Leksema *ovsenica* (**ovs-en-ica** ← ovs-en ← oves) in *ovsenka* (**ovs-en-ka** ← ovs-en ← oves) sta izpeljana iz podstave *oves-* (< psl. *ovьsъ (Snoj: 508)). Iz iste podstave sta pridevnika *ovsen* (**ovs-en** ← oves) in *ovsov* (**ovs-ov** ← oves), v gradivu zapisana v zvezah: *ovsena slama*, *ovsova slama* in *slama ovsova*.

Leksem *perje* (**per-je** ← pero) je skupno ime, tvorjeno iz *pero* (< psl. *pero 'pero' (Snoj: 531)).

3. Prostorska razporeditev leksemov

Leksem *ovsena slama* je zapisan v vseh narečnih skupinah, odsoten je le na območju, kjer ovsa ne pridelujejo.

V posameznih razpršenih govorih imajo za kartirani pomen leksem *ovsenka*, ki je kot edino poimenovanje zapisan v notranjskih govorih 1-12 Zagorje in 1-14 Koseze, v enem dolenskem govoru 4-5 Spodnje Brezovo, v južnopohorskem govoru 5-15 Miklavž na Dravskem polju in v enem prleškem 6-3 Lancova vas, kot dvojnično poimenovanje pa v vzhodnodolenjskem govoru 4-11 Šentjernej.

Leksem *ovsenica* je kot edino poimenovanje zapisan v štirih govorih, tj. v dveh sosednjih vzhodnodolenjskih govorih (4-9 Ždinja vas in 4-10 Velike Brusnice) ter v dveh sosednjih prekmurskih govorih (6-18 Lipovci in 6-19 Črenšovci).

V gradivu je v osmih govorih posamezno zapisan še leksem *slama* – tj. v enem kostelskem (4-12 Plešče), enem tolminskem (2-9 Ponikve), enem terskem (1-17 Ter) ter v petih koroških (7-6 Pokrče, 7-7 Zabrda, 7-8 Lepena, 7-9 Bela, 7-10 Zahomec) – v besednih zvezah *slama ovsova* oz. *slama od ovsa* pa v primorskih govorih 1-7 Vrh Sv. Mihaela in 1-16 Puče ter v cerkljanskem 2-1 Podlanišče, v zvezi *ovsova slama* pa v dveh obsoških govorih (1-2 Žaga in 1-3 Bovec) ter v enem ziljskem (7-12 Žabnice).

Enkratna besedna zveza *perje od ovsa* imajo v zamejskem govoru 1-15 Dolina pri Trstu.

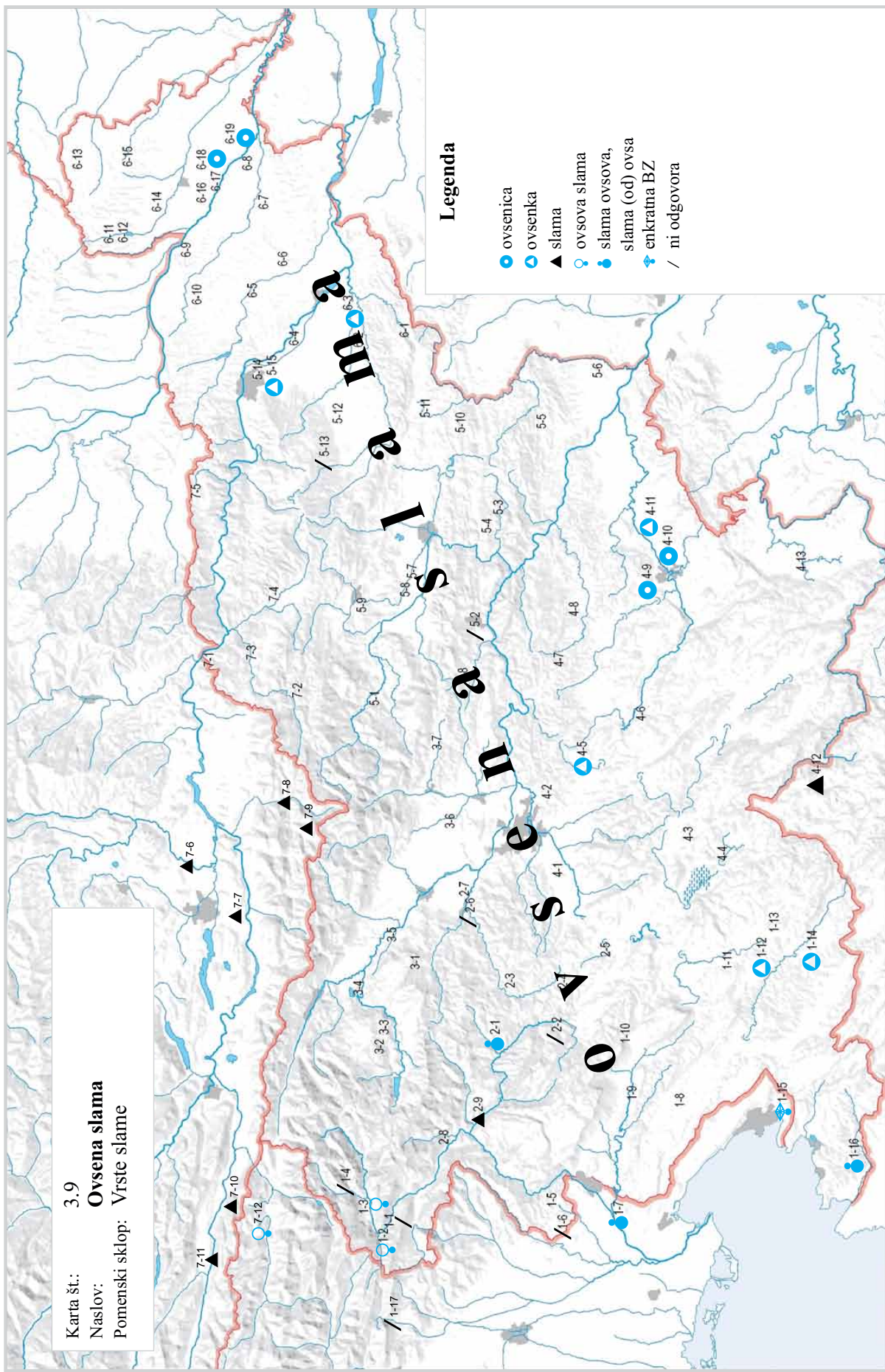

4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-znakovna. Z modro barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'ovsena slama', s črno pa pomensko širši, ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še druge vrste slame.

Ovsena slama

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	[ni odgovora]	3-6	ou̘sɛ̀:na slá:ma	6-2	of'sɛ̀:na s'lá:ma
1-2	ou̘sù:wa slá:ma	3-7	ou̘'siɛ̀na s'va:ma	6-3	of'sɛ̀:nka
1-3	ou̘sù:wa slá:ma, usiɛ̀na slá:ma	3-8	ou̘'siɛ̀na s'la:ma	6-4	of'sɛ̀:na 'sla:ma
1-4	[ni odgovora]	4-1	uou̘sɛ̀:na suá:ma	6-5	of'sɛ̀:na s'lama
1-5	ou̘'se:na s'la:ma	4-2	ou̘sɛ̀:na slá:ma	6-6	of'sɛ̀:na s'lama
1-6	[ni odgovora]	4-3	ou̘siɛ̀na slá:ma	6-7	of'sɛ̀:na s'lama
1-7	s'la:ma 'uo:usəva	4-4	ou̘siə̀na slá:ma	6-8	of'sɛ̀:ná s'lámá
1-8	uou̘'siɛ̀na s'la:ma	4-5	au̘siɛ̀nka	6-9	of'sɛ̀:na s'láma
1-9	uou̘'si:ə̀na s'la:ma	4-6	au̘siɛ̀na slá:ma	6-10	of'sɛ̀:na s'la:ma
1-10	ou̘'siɛ̀na s'la:ma	4-7	ou̘siɛ̀na slá:ma	6-11	of'sɛ̀:na s'lá:ma
1-11	ou̘'siɛ̀na s'la:ma	4-8	au̘siɛ̀na slá:ma	6-12	of'sɛ̀:ina s'lə:ma
1-12	wou̘'sienka	4-9	ou̘siɛ̀nca	6-13	of'sɛ̀:na s'láma
1-13	ou̘'si:ə̀na s'la:ma	4-10	au̘siɛ̀nca	6-14	ov'sɛ̀:ina s'láma
1-14	vou̘'siə̀nka	4-11	ou̘siɛ̀nka	6-15	of'sɛ̀:na s'láma
1-15	'pierje ud 'vo:usa	4-12	s'la:ma	6-16	of'sɛ̀:na s'láma
1-16	s'la:ma ot 'oväsa	4-13	of'sɛ̀:na s'la:ma	6-17	of'sena s'láma
1-17	[ni odgovora]	5-1	ou̘'sɛ̀:na s'la:ma	6-18	ou̘fse'nica
2-1	s'la:ma uad 'ausa	5-2	[ni odgovora]	6-19	ofsä'nica
2-2	[ni odgovora]	5-3	ou̘'siɛ̀na s'la:ma	7-1	ou̘'si:ə̀na s'wə:ma
2-3	ou̘'sɛ̀:na s'la:ma	5-4	ou̘'siɛ̀na s'la:ma	7-2	ou̘'sɛ̀:na s'la:ma
2-4	ou̘'sɛ̀:na s'la:ma	5-5	ou̘'siɛ̀na s'la:ma	7-3	ou̘'sɛ̀:na s'la:ma
2-5	ou̘sɛ̀:na slá:ma	5-6	of'sɛ̀:na s'lá:ma	7-4	ou̘'sɛ̀:na s'la:ma
2-6	[ni odgovora]	5-7	ou̘'sɛ̀:na s'la:ma	7-5	ou̘'sɛ̀:na s'lá:ma
2-7	uū'si:na s'la:ma	5-8	ou̘'sɛ̀:na s'la:ma	7-6	swá:ma
2-8	ou̘siɛ̀na slá:ma	5-9	ou̘'sɛ̀:na s'la:ma	7-7	swá:ma
2-9	s'la:ma	5-10	ou̘'sɛ̀:na s'la:ma	7-8	swá:ma
3-1	ou̘sɛ̀:na slá:ma	5-11	of'sɛ̀:na s'lá:ma	7-9	swá:ma
3-2	ou̘sɛ̀:na svá:ma	5-12	ou̘'sɛ̀:ina s'la:ma	7-10	swá:ma
3-3	ou̘sɛ̀:na svá:ma	5-13	[ni odgovora]	7-11	swá:ma, wó:usana swá:ma
3-4	vou̘sɛ̀:na suá:ma	5-14	of'sɛ̀:na s'la:ma	7-12	ó:usəwa swá:ma
3-5	ou̘sɛ̀:na suá:ma	5-15	of'sɛ̀:nka		
		6-1	of'sɛ̀:na s'lá:ma		

4.3.2.8 Komentar h Karti št. 3.10 Ajdova slama

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen ‘ajdova slama’, knjižno *ajdovica* oz. *ajdova sláma*. Oba leksema sta prevladujoča tudi v narečjih, pri čemer je besednozvezni leksem pogostejši.

Na manjšem sklenjenem območju je zapisan leksem *ajdovka*, ki je v enakem pomenu in z označevalnikom redko evidentiran tudi v knjižnem jeziku.

Na sklenjenem območju je zapisan tudi leksem *ajdovščnica*, ki ga v knjižnem jeziku ni.

Ostali leksemi so zapisani redkeje in razpršeno. V govorih, kjer imajo za pomen ‘ajda’ leksem *ajdina* oz. *dina*, poznajo kot edino poimenovanje za kartirani pomen leksema *ajdinica* in enkratno *dinščnica*. Trikrat je zapisan tudi leksem *hajdinica*, enkrat pa *hajdiščica*.

Od enobesnih poimenovanj je v enem govoru kot edini zapisan še leksem *ajdovščina*, v treh pa splošni leksem *slama*.

Na sklenjenem območju poznajo še dve besednozvezni različici, tj. *ajdinska slama* in *hajdinska slama*, obe v vseh govorih kot edino poimenovanje, enkratni sta zvezi *ajdina slama* in *hajdova slama*.

2. Analiza leksemov

Leksemi *ajdovica* (**ajd-ov-ica** ← ajd-ov ← ajda // **ajd-ovica** ← ajda), *ajdovec* (**ajd-ov-əc** ← ajd-ov ← ajda // **ajd-ovec** ← ajda), *ajdovščnica* (**ajd-ov-šč-nica** ← ajd-ov-ski ← ajda // **ajd-ov-šč-nica**), *ajdovščina* (**ajd-ov-šč-ina** ← ajd-ov-ski ← ajd-ov ← ajda) in *ajdovka* (**ajd-ov-ka** ← ajd-ov ← ajda // **ajd-ovka** ← ajda) so izpeljani iz *ajda*; leksema *ajdinica* (**ajd-in-ica** ← ajd-ina ← ajda) in *dinščnica* (din-šč-n-ica ← din-ski ← dina < ajd-ina ← ajda // din-šč-nica ← din-ski ← dina < ajd-ina ← ajda) sta izpeljana iz *ajdina/dina*; leksema *hajdinica* (**hajd-in-ica** ← hajd-ina ← hajda) in *hajdiščica* (**hajd-išč-ica** ← hajd-išče ← hajda) sta izpeljana iz *hajdina* < vsi⁷⁶ podstavni leksemi so prevzeti in prilagojeni iz star. nem. *Heiden*, avstr. nem. *Heiden*, srvnem. *heiden* ‘ajda’. Poimenovanje je v zvezi z nem. *Heide* ‘ajd, pogan’ (Snoj: 38). Iz istega korena so tvorjeni pridevniki *ajdov* (**ajd-ov** ← ajda), *ajdin* (**ajd-in** ← ajda), *ajdinski* (**ajd-in-ski** ← ajd-ina ← ajda), *hajdov* (**hajd-ov** ← hajda) in *hajdinski* (**hajd-in-ski** ← hajd-ina ← hajda), ki so v gradivu zapisani v zvezah: *ajdova slama*, *ajdina slama*, *ajdinska slama*, *hajdova slama* in *hajdinska slama*.

3. Prostorska razporeditev leksemov

Najštevilčnejši leksem *ajdova slama* se pojavlja na večjem delu slovenskega jezikovnega prostora; razprostira se čez primorsko, rovtarsko, dolensko in štajersko narečno skupino, najredkejši je v gorenjski (kot edini leksem zapisan v govorih 3-1 Dražgoše, 3-3

⁷⁶ Medtem ko v slovenskih narečjih ni leksemске diferenciacije za ‘ajdo’, je ta v poljskih narečjih zelo velika (Waniakowa 2018, v tisku).

Koprivnik v Bohinju in 3-4 Selo pri Bledu, kot dvojnični pa v 3-2 Podjelje in 3-8 Hrastnik pri Trojanah) in v panonski narečni skupini (zapisan le v govorih 6-1 Čermožiše in 6-10 Spodnja Bačkova).

Drugi najštevilčnejši leksem *ajdovica* je zapisan na dveh sklenjenih območjih – prvi areal ima jedro v gorenjskem narečju, zajema pa še dva bližnja govora 2-7 Godešič in 2-8 Zatolmin – drugi pa v vzhodnodolenjskem podnarečju – ter v dveh posameznih govorih 1-8 Kopriva in 4-1 Vnanje Gorice, kjer predstavlja starejšo dvojnico leksema *ajdova slama*.

Svoj areal ima tudi leksem *ajdovščnica*, in sicer v govorih na stičišču štajerske (5-15 Miklavž na Dravskem polju) in panonske narečne skupine (6-2 Ptujška Gora, 6-3 Lancova vas in 6-4 Starše).

Strnjeno je zapisano poimenovanje *ajdovka*, in sicer v dveh vzhodnogorenjskih govorih (3-7 Buč in 3-8 Hrastnik pri Trojanah) in enem posavskem govoru 5-2 Trbovlje, posamezno tudi v notranjskem govoru 1-14 Koseze in v horjulskem govoru 2-5 Logatec.

V dveh bližnjih govorih dolenskega narečja (4-5 Spodnje Brezovo in 4-7 Gornik) imajo leksem *ajdinica*. Enkratnica *ajdovščina* je zapisana v govoru 7-7 Zabrd.

Ostali leksemi, tvorjeni iz drugačnih podstavni oblik, so zapisani v narečjih panonske narečne skupine. Leksem *ajdinica* poznajo v dveh sosednjih krajevnih govorih v 6-17 Dokležovje in 6-18 Lipovci, enkratnico *dinščnica* pa v najsevernejšem prekmurskem govoru 6-13 Markovci. V prleškem govoru 6-8 Cven in v prekmurskem govoru 6-19 Črenšovci je zapisan leksem *hajdinica*, njegova besedotvorna različica *hajdiščica* pa v prleškem govoru 6-5 Biš. Besedna zveza *hajdinska slama* je kot edini leksem zapisana v prleškem govoru 6-7 Vogričevci, slovenskogoriškem govoru 6-9 Črešnjevci ter v dveh sosednjih prekmurskih govorih 6-11 Pertoča in 6-12 Večeslavci. Prav tako v prekmurskem narečju (v 6-14 Brezovci, 6-15 Kančevci, 6-16 Bakovci) je zapisana različica *ajdinska slama*.

Ostale enkratne besedne zveze so razpršene: *ajdina slama* v obsoškem govoru 1-3 Bovec, *ajdina slama* v severnobelokranjskem govoru 4-13 Črnomelj in *ajdova slama* v kozjansko-bizeljskem govoru 5-6 Kapele.

Nadpomenka *slama* je zapisana v notranjskem govoru 1-11 Selce.

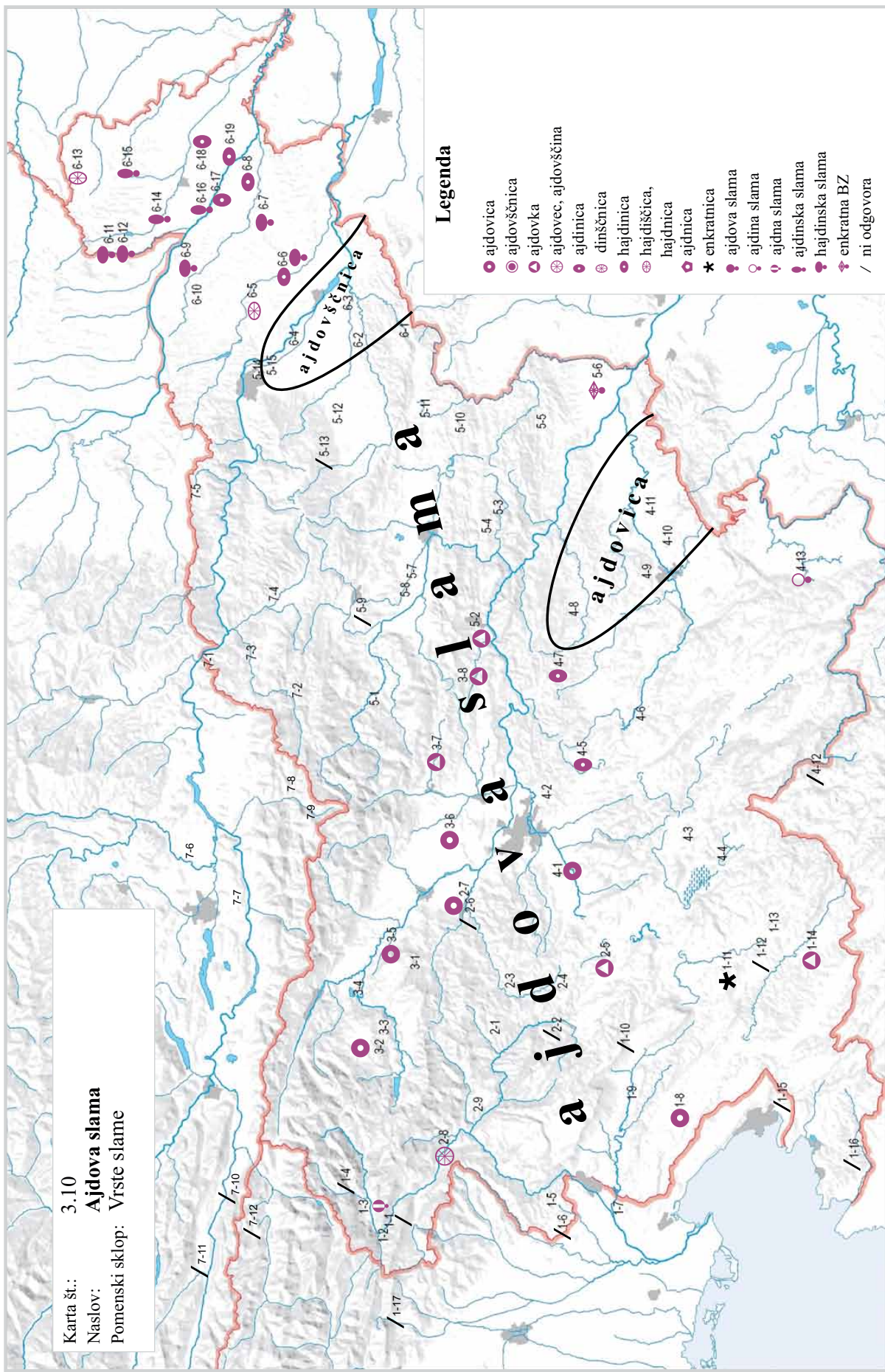
4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z vijoličasto barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'ajdova slama', s črno pa pomensko širši, ki ob kartiranem denotatu v istih govorih poimenujejo še druge vrste slame.

Ajdova slama

Toč. ODGOVOR	Toč. ODGOVOR	Toč. ODGOVOR
1-1 [ni odgovora]	3-6 á:jdoṽca	6-1 'ä:jdoṽa s'lâ:ma
1-2 á:jduwa slá:ma	3-7 'a:jduka	6-2 'ä:jdoṽŝṽca
1-3 ṽè:jdna slá:ma, á:jduwa slá:ma	3-8 'a:jduka, 'a:jduva s'lâ:ma	6-3 'ejdeŝnica
1-4 [ni odgovora]	4-1 á:jdoṽca, á:jdaṽa	6-4 'a:jdoŝṽca
1-5 'a:jdoṽa s'lâ:ma	4-2 á:jduva slá:ma	6-5 'xejdiŝca
1-6 [ni odgovora]	4-3 á:jdava slá:ma	6-6 'xä:jdinska s'lama, 'xa:jdṽca
1-7 'a:jdoṽa s'lâ:ma	4-4 á:jdeva slâ:ma	6-7 xe'di:nska s'lama
1-8 'je:jdoṽca	4-5 á:jdoṽca	6-8 xädi'nicâ
1-9 'a:jdava s'lâ:ma	4-6 á:jduva slá:ma	6-9 xaj'dinska s'lama
1-10 [ni odgovora]	4-7 á:jdoṽca	6-10 'a:jdoṽa s'lâ:ma
1-11 s'lâ:ma	4-8 á:jdaṽca	6-11 xaj'di:nska s'lâ:ma
1-12 [ni odgovora]	4-9 á:jdoṽca	6-12 xaj'di:nska s'lô:ma
1-13 'a:jdova s'lâ:ma	4-10 á:jdaṽca	6-13 'di:iŝnica
1-14 'a:jdoṽka	4-11 á:jdoṽca	6-14 i'di:nska s'lâ:ma
1-15 [ni odgovora]	4-12 [ni odgovora]	6-15 i'di:nska s'lâ:ma
1-16 [ni odgovora]	4-13 'a:jdina s'lâ:ma	6-16 i'dinska s'lâma
1-17 [ni odgovora]	5-1 'a:jdoṽa s'lâ:ma	6-17 ajdi'nica
2-1 'jejdova s'lâ:ma	5-2 'a:jduka	6-18 ajdi'nica
2-2 [ni odgovora]	5-3 'a:jduva s'lâ:ma	6-19 xajdi'nica
2-3 'a:jdoṽa s'lâ:ma	5-4 'a:jduva s'lâ:ma	7-1 e'do:wa s'wô:ma, 'e:dova s'wô:ma
2-4 'a:jdoṽa s'lâ:ma	5-5 'a:jduva s'lâ:ma	7-2 'a:jdoṽa s'lâ:ma
2-5 á:jdoṽka	5-6 'xa:jdova s'lâ:ma	7-3 'a:jdoṽa s'lâ:ma
2-6 [ni odgovora]	5-7 'a:jdova s'lâ:ma	7-4 'a:jdoṽa s'lâ:ma
2-7 'a:jduca	5-8 'a:jdova s'lâ:ma	7-5 'a:jdova s'lâ:ma
2-8 jè:jdoṽc	5-9 [ni odgovora]	7-6 swá:ma
2-9 'je:jdava s'lâ:ma	5-10 'a:jdova s'lâ:ma	7-7 xejdù:ŝna
3-1 á:jdova slá:ma	5-11 'a:jdoṽa s'lâ:ma	7-8 swá:ma
3-2 á:jdoṽca, á:jdova svá:ma	5-12 'a:jdoṽa s'lâ:ma	7-9 [ni odgovora]
3-3 á:jdova svá:ma	5-13 [ni odgovora]	7-10 [ni odgovora]
3-4 jè:doṽa suá:ma	5-14 'a:jdoṽa s'lâ:ma	7-11 [ni odgovora]
3-5 á:jdoṽca	5-15 'a:jdoṽŝṽca	7-12 [ni odgovora]

4.4 POMENSKI SKLOP *SADNI MOŠT*

4.4.1 KOMENTAR K ZBIRNIM BESEDOTVORNIM KARTAM

za pomene ‘jabolčni mošt’ in ‘hruškov mošt’

1 Vsebina

Na Karti št. 4.1 so zbirno prikazani strukturni tipi leksemov za pomena ‘jabolčni mošt’ (1) in ‘hruškov mošt’ (2); na ostalih kartah so podrobno prikazana tvorjena poimenovanja, in sicer na Karti št. 4.1.2 za priponsko obrazilo *-əc*, na Karti št. 4.1.3 za priponsko obrazilo *-ək*, na Karti št. 4.1.4 za priponsko obrazilo *-(n)ik* in na Karti št. 4.1.5 za priponsko obrazilo *-ica*. Netvorjena poimenovanja so prikazana na Karti št. 4.1.1, večbesedna poimenovanja pa na Karti št. 4.1.6. Na Karti št. 4.2 je prikazano strukturno ujemanje oz. razlikovanje strukturnih tipov leksemov v posameznem krajevnem govoru.

2 Strukturni tipi leksemov (Karta št. 4.1)

Narečna poimenovanja za obravnavana pomena lahko na podlagi strukture razvrstimo v več tipov, tj. enobesedna poimenovanja, ki so lahko netvorjena (neprevzeta ali prevzeta) ali tvorjena (iz pridevniških, samostalniških in glagolskih besedotvornih podstav), in večbesedna poimenovanja (zveze pridevnika in samostalnika).

V gradivu se poleg specifičnih pojavljajo tudi splošna poimenovanja, ki zaobjamejo oba obravnavana pomena. Najpogostejši je leksem *mošt* – zapisan v govorih 1-3, 1-9, 1-10, 1-12, 3-4, 3-5, 4-3, 7-3, 7-4, 7-6, 7-9, 7-10, 7-11, 7-12 – po enkrat so za oba pomena zapisani leksemi *bunkovec* (5-2), *pijača* (5-13), *sadjevec* (1-9), *tolcek* (5-9), *tolčenec* (4-7), *tolklja* (5-14) in *tolkovec* (4-6). Poimenovanje *mošt* se za pomen ‘sadni sok iz zmečkanega sadja, praviloma jabolk in hrušk’ pojavlja na nevinorodnih območjih (npr. koroški, gorenjski in severnoprimorski govori), medtem ko je ta leksem na vinorodnih območjih zamejen na pomen ‘sadni sok iz zmečkanega grozdja’. Na nevinorodnih območjih se leksem *mošt* sicer pogosto pojavlja tudi v besednih zvezah (npr. *jabolkov mošt*, *hruškov mošt*), pri čemer takrat označuje posamezno vrsto sadnega soka.

2.1 Netvorjena enobesedna poimenovanja (Karta št. 4.1.1) korensko niso diferencirana, zapisana so le tri različna, tj. že obravnavani *mošt* in enkratnici *sok* in *zoft*. Leksem *mošt* je v pomenu ‘jabolčni mošt’ zapisan v osrednejših in zahodnejših narečjih, in sicer v arealu od obsoškega, preko gorenjskega narečja in celotne rovtarske narečne skupine, tudi v kraških in notranjskih govorih, vse do posameznih dolenskih govorov, zunaj tega območja pa v devetih govorih koroške narečne skupine (7-1, 7-3, 7-4, 7-5, 7-6, 7-9, 7-10, 7-11, 7-12), posamezno še v prekmurskih točkah 6-13 in 6-17. Manj številčno se leksem pojavlja v pomenu ‘hruškov mošt’, in sicer vedno znotraj areala, kjer poznajo leksem tudi v pomenu ‘jabolčni mošt’. Zapisan je v dveh gorenjskih (3-2 in 3-7) in enem koroškem (7-7) govoru. Leksem *mošt* ima oba pomena v zgoraj navedenih govorih, le en pomen, tj. ‘jabolčni mošt’ pa je vezan na rovtarsko in dolensko narečno skupino. Enkratnica *sok* je v

pomenu 'hruškov mošt' zapisana v prekmurski točki 6-16, enkratnica *zofit* pa v koroški točki 7-11. Drugi leksemi so tvorjeni ali večbesedni.

2.2 Tvorjena poimenovanja so izpeljanke s priponami *-ac*, *-jak*, *-ak* in *-(n)ik* za moškospolske tvorjenke ter z *-ica*, *-(j)ača*, *-ka*, *-lja* in *-ina* za ženskospolske tvorjenke. V nadaljevanju so tvorjenke opisane in navedene z vidika njihovih priponskoobrazilnih in zemljepisnorazvrstitvenih značilnosti, medtem ko so areali celotnih leksemov predstavljeni na leksično-besedotvornih kartah.

2.2.1 S pripono *-ac* (Karta št. 4.1.2) so tvorjene izsamostalniške, izpridevniške in izglagolske izpeljanke, ki v večini poimenujejo 'hruškov mošt', redkeje 'jabolčni mošt', medtem ko ta v nekaterih govorih poimenujejo obe vrsti denotata. 'Hruškov mošt' označujejo leksemi, zapisani predvsem v narečjih primorske, dolenske in štajerske narečne skupine. Najpogostejši je leksem *hruškovec*, ki ga poznajo v primorski (1-4, 1-5, 1-8, 1-13, 1-14), dolenski (4-8, 4-9, 4-10, 4-11) in štajerski narečni skupini (5-5, 5-7), istokorenska sta še *hruševac* (5-6) in *hrušec* (5-3), enkratna sta tudi leksema *gruškovec* (5-12) in *grušec* (6-1). V petih točkah imajo za ta pomen leksem *tepkovec* (1-4, 3-8, 4-2, 5-11, 7-4). Kot enkratnica je zapisan *sadjevec* (1-9). Za pomen 'jabolčni mošt' sta zapisana leksema *jabolkovec* (1-5, 1-6, 5-5) in *sadjevec* (7-3). Drugi leksemi imajo lahko oba slovarska pomena: *tolčenec* (4-7), *bunkovec* (5-2), *sadjevec* (1-9) in *tolkovec* (3-8). Da so poimenovanja *tolkec* (v 5-11), *tolkovec* (v 2-5, 3-7, 4-2, 4-6, 5-6) in *bunkovec* (v 3-8, 5-1) splošna, izvemo iz podatkov, posredovanih preko informatorjev, čeprav so v gradivu zapisana le pri enem izmed pomenov.

2.2.2 Pripona *-ak* (Karta št. 4.1.3) je znotraj obravnavanega pomenskega sklopa zelo redka, na samostojni karti je izpostavljena zaradi svoje strnjene pojavitve v štajerski narečni skupini. Tvori izsamostalniško in izglagolsko tvorjenko *jabolček* in *tolček*. V točkah 5-3, 5-4, 5-7, 5-8, in 5-10 tvori leksem *jabolček*, v točki 5-9 pa se leksem *tolček* pojavlja v obeh obravnavanih pomenih.

2.2.3 Le eno tvorjenko tvori pripona *-(n)ik* (Karta št. 4.1.4), tj. izpridevniško izpeljanko *jabolčnik*, ki je razpršeno zapisana v štirih narečnih skupinah – v primorski (1-6, 1-8, 1-12, 1-13 in 1-14), dolenski (4-1, 4-4, 4-8, 4-9, 4-10, 4-11 in 4-13), gorenjski (3-1 in 3-8) in štajerski (5-6, 5-10 in 5-15), odsotna pa v rovtarski, panonski in koroški narečni skupini.

2.2.4 Tvorjenke s pripono *-ica* (Karta 4.1.5) zajemajo oba slovarska pomena, in sicer so zapisane le v prekmurskem in prleškem narečju. Za pomen 'jabolčni mošt' je najpogostejša tvorjenka *jabolčnica*. Za pomen 'hruškov mošt' prevladuje tvorjenka *hruškovica*, enkrat je zapisana različica *hruškovnica* (6-7). V točki 6-6 imajo za pomen 'jabolčni mošt' enkratnico *sladkica*, medtem ko je za 'hruškov mošt' zapisana zveza *gruškova jabolčnica*.

2.2.5 Zelo redke ali enkratne so pripone *-(j)ak*, *-lja*, *-ina*, *-ka* in *-(j)ača*, ki tvorijo poimenovanja *jabolčnjak* (5-12, 6-1), *jabolčina* (6-9) in *gruševka* (6-2) za posamezne slovarske pomene, za oba pomena pa leksema *pijača* (5-13, 5-14) in *tolklja* (5-14, 6-2, 6-3, 6-4,

6-5, 6-6 in 6-10) – ta je v panonskih govorih vezana na pomen ‘jabolčni mošt’, v štajerskem govoru pa na oba pomena.

2.3 V gradivu so za oba slovarska pomena zapisani tudi **večbesedni leksemi** (Karta št. 4.1.6), ki so glede na strukturo samostalniške besedne zveze, in sicer zveze pridevnika s samostalnikom, pogosteje z levim, redkeje z desnim prilastkom. Za pomen ‘jabolčni mošt’ imajo leksemi v jedru največkrat samostalnik *mošt*: *jabolčni mošt* v 3-2 in 5-1, *jabolkov mošt* v 1-2, 1-3, 2-8, 2-9, 6-11, 7-2, *jabolčen mošt* v 7-7, *mošt iz jabolk* v 1-4, 1-6; redkeje tudi *sok*: *jabolčni sok* v 1-11, 7-4, enkratno še *pijača*: *jabolčna pijača* v 5-15. Tudi za pomen ‘hruškov mošt’ prevladuje jedro *mošt*: *hruškov mošt* v 1-2, 1-3, 1-4, 2-4, 2-5, 2-6, 2-8, 2-9, 3-1, 4-1, 4-2, 4-5 in 4-13, *gruškov mošt* v 6-9, 6-11, 6-12, 6-13, 6-17, 7-1, 7-2, 7-5, *hrušev mošt* v 2-3, 3-3 in 7-8, *mošt iz grušk* v 6-18, *mošt iz hrušk* v 6-4, *mošt od hrušk* v 1-6, *mošt ven iz hrušk* v 1-3 in *tepkov mošt* v 2-1; redkeje *tolklja*: *gruškova tolklja* v 6-3 in 6-10, enkratno še *pijača*: *pijača iz hrušk* v 5-15, *sok*: *sok od hrušk* v 1-6, *jabolčnica*: *gruškova jabolčnica* v 6-6 in *jabolček*: *hruškov jabolček* v 5-8. Besednozvezna poimenovanja so pogostejša za pomen ‘hruškov mošt’ in so zemljepisno vezana na severnoprimorske, rovtarske in koroške govore, na drugi strani tudi na panonsko narečno skupino in štajerske govore. Razpršeno so zapisana v severnejših govorih dolenske narečne skupine ter v enem južnonotranjskem in dveh savinjskih govorih.

3 Skupen strukturni tip leksemov v posameznih krajevnih govorih (Karta št. 4.2)

Za lekseme iz obravnavanega pomenskega sklopa so prikazani skupni strukturni tipi v posameznih krajevnih govorih.

3.1 V tem pomenskem sklopu primerjamo strukturno ujemanje leksemov za dva slovarska pomena. Iz primerjave so izločeni krajevni govori (1-3, 1-9, 1-10, 1-12, 3-4, 3-5, 4-3, 4-6, 4-7, 5-2, 5-9, 5-13, 5-14, 7-3, 7-4, 7-6, 7-9, 7-10, 7-11 in 7-12), v katerih je za oba pomena zapisan splošen leksem, npr. *mošt, pijača* ... (Za navedbo vseh leksemov glej razdelek 2 znotraj pričujočega pomenskega sklopa). Prav tako je primerjava nemogoča za govore, v katerih ni leksema za enega izmed obeh pomenov (1-1, 1-7, 1-11, 1-15, 1-16, 1-17, 2-2, 2-7, 3-6, 4-4, 4-12 in 5-10).

3.2 Strukturno enotnost leksemov opazamo v trinajstih krajevnih govorih, od tega največ v primorskih narečjih. Besednozvezni strukturni tip je prisoten v govorih 1-2 (*jabolkov mošt* + *hruškov mošt*), 1-3 (*jabolkov mošt* + *hruškov mošt*), 1-6 (*mošt iz jabolk* + *mošt od hrušk*), 2-8 (*jabolkov mošt* + *hruškov mošt*), 2-9 (*jabolkov mošt* + *hruškov mošt*), 6-11 (*jabolkov mošt* + *gruškov mošt*), 7-2 (*jabolkov mošt* + *gruškov mošt*) in 7-8 (*jabolčen mošt* + *hrušev mošt*). Skupni besedotvorni tip je prisoten v govorih 1-5 (*jabolkovec* + *hruškovec*), 3-8 (*tolkovec* + *bunkovec, tepkovec*), 5-5 (*jabolkovec* + *hruškovec*), 5-6 (*tolkovec* + *hrušev*) in 6-7 (*jabolčnica* + *gruškovnica*).

4 Tehnike kartiranja

4.1 Karta št. 4.1

Na karti so uporabljene barve, različni geometrijski liki in notranje modifikacije likov, ki se med seboj kombinirajo, čeprav so v legendi poenostavljeno prikazani v eni barvi ali liku.

4.1.1 Slovarki pomen leksemov je prikazan z različnimi barvami lika, tako da rdeča barva označuje pomen 'jabolčni mošt', rumena pa 'hruškov mošt'.

4.1.2 Razmerje tvorjenost/netvorjenost je razvidno iz oblike lika (različnih barv in zapolnitev), in sicer so netvorjenke kartirane z romбом, tvorjenke pa z ostalimi oblikami likov.

4.1.3 Priponska obrazila tvorjenk so na karti razvidna iz notranjih zapolnitev posameznih likov: npr. *-ac* ●, *-ov-ac* ○, *-(j)ak* ◐ ... Glede na to, da je cilj karte prikazati strukturo poimenovanj in ne korenske raznolikosti leksemov, so z istim znakom kartirana vsa npr. izpridevniška poimenovanja s pripono *-ac* (*jabolkovec*, *hruškovec*), korenska raznolikost pa je razvidna iz leksično-besedotvornih kart za posamezne slovanske pomene.

4.1.4 Večbesedna poimenovanja so kartirana s simbolom ✕ za zveze z levim prilastkom in ▲ za zveze z desnim prilastkom, raznolikost jedrnih delov besednih zvez pa je prav tako razložena na leksično-besedotvornih kartah za posamezne slovanske pomene.

4.2 Karta št. 4.2

Karta je znakovna. Stopnja strukturnega ujemanja je prikazana z večjim ali manjšim deležem notranje zapolnitve kroga – z likom brez notranje zapolnitve ○ je prikazano popolno strukturno neujemanje, z likom ● pa popolno ujemanje. Z likom □ so kartirana splošna poimenovanja, ki zajemata oba pomena. S poševnico je označena odsotnost leksema za enega ali oba pomena.

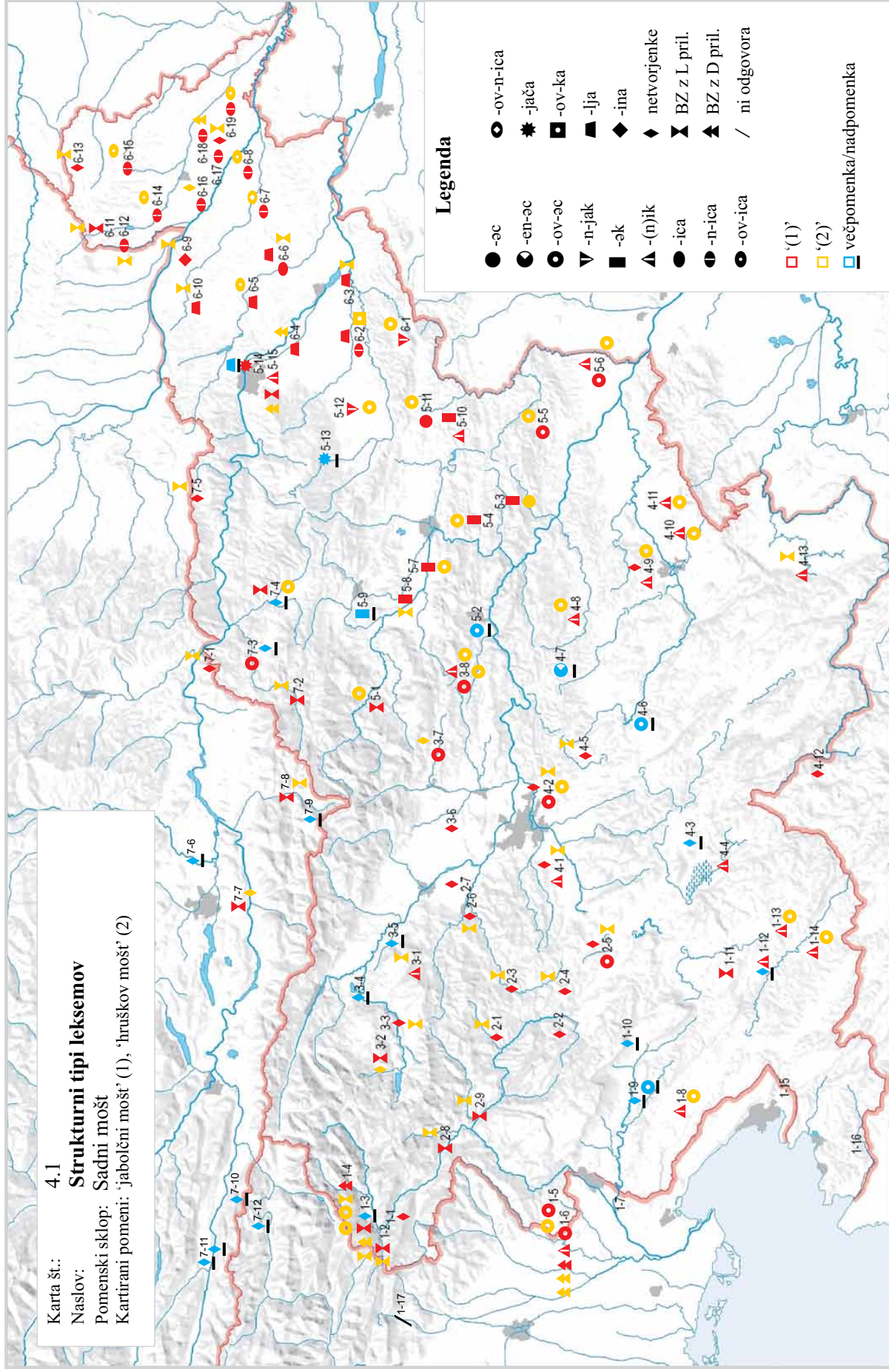
Karta št.: 4.1

Strukturni tipi leksemov

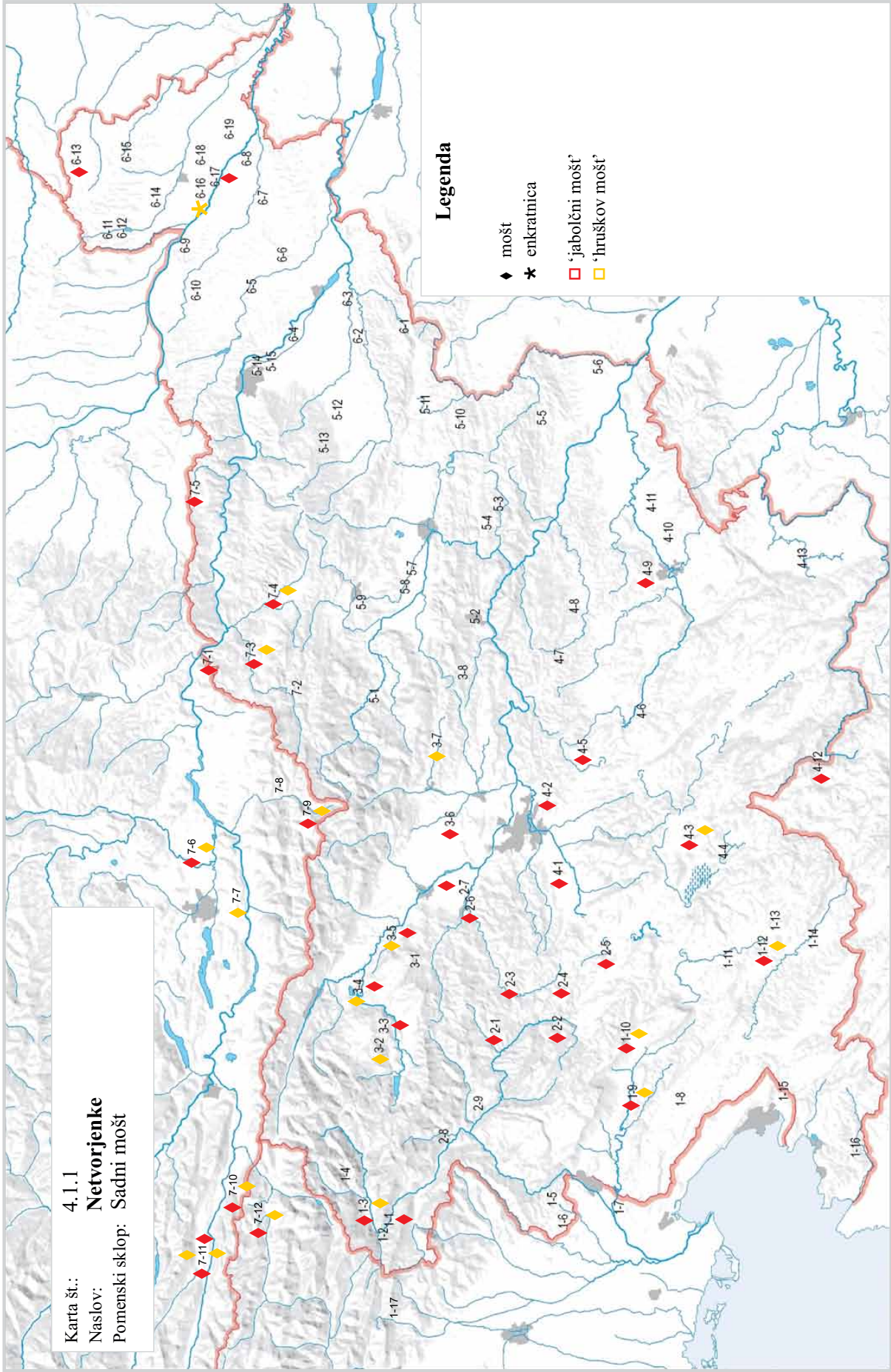
Naslov: Sadni most

Pomenski sklop: 'jabolčni most' (1), 'hruškov most' (2)

Kartirani pomeni: 'jabolčni most' (1), 'hruškov most' (2)

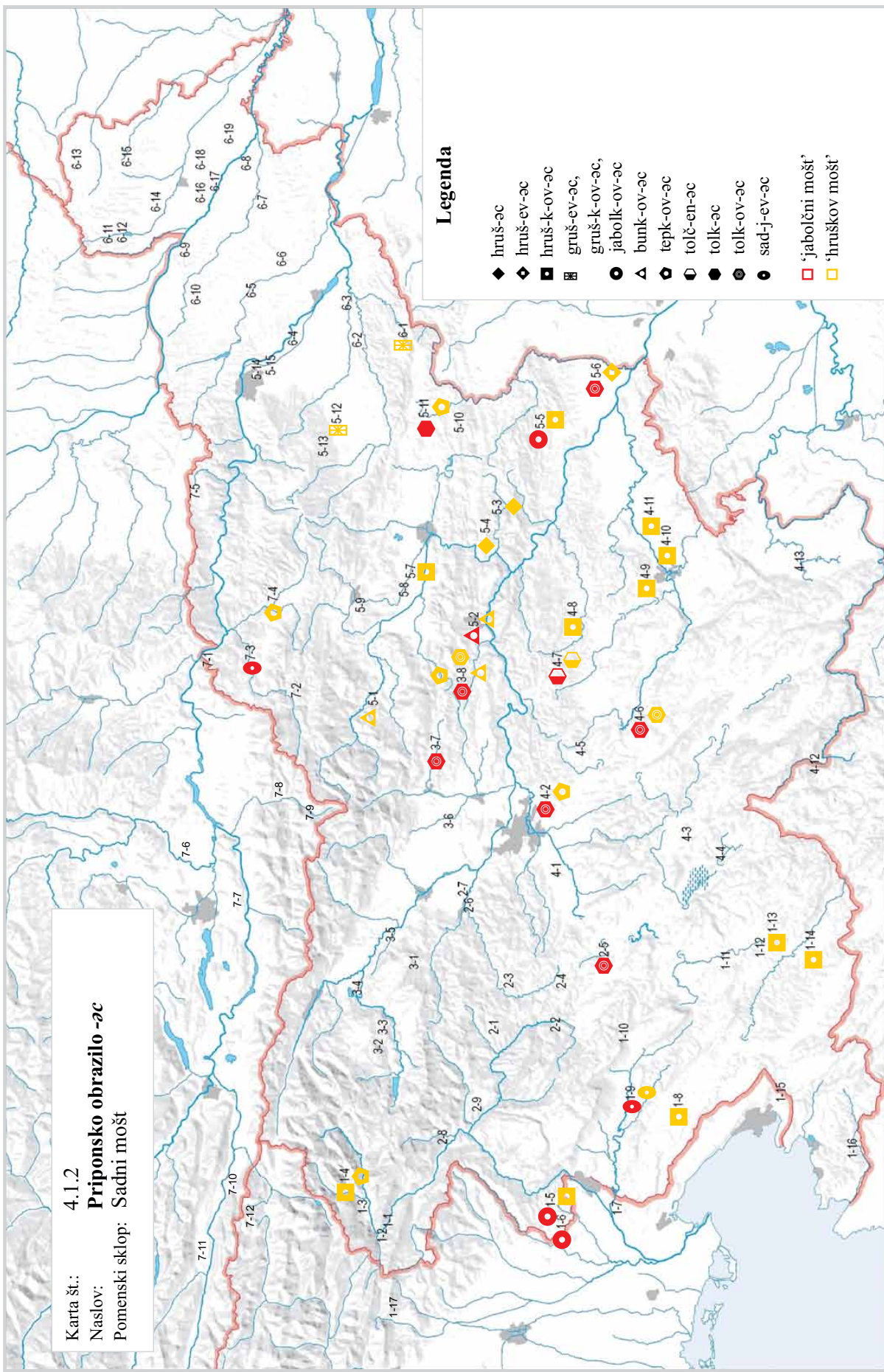

Karta št.: 4.1.1
 Naslov: **Netvorjenke**
 Pomenski sklop: Sadni mošt

Legenda

- ◆ mošt
- ★ enkratnica
- 'jabolčni mošt'
- 'hruškov mošt'

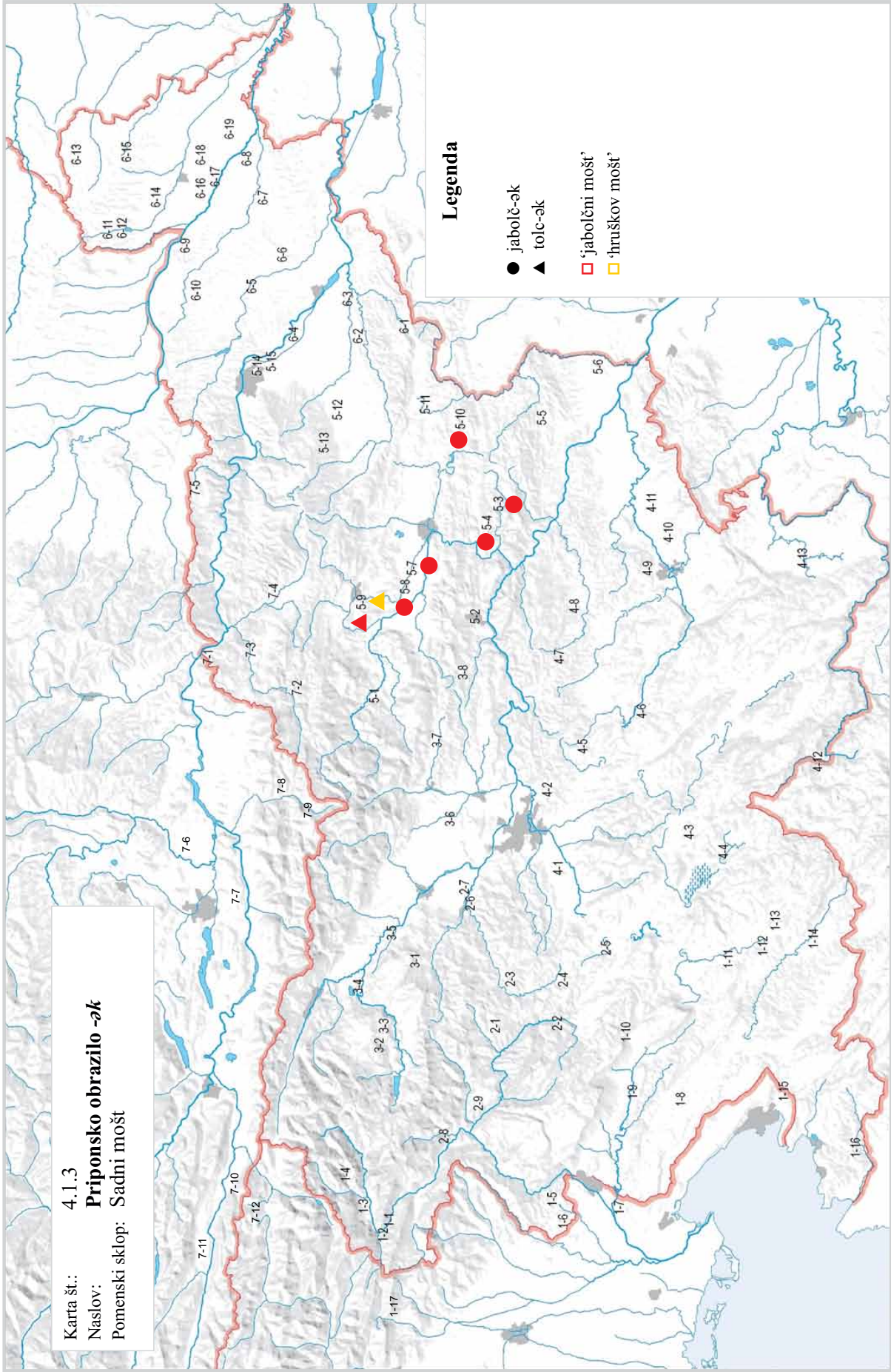

Karta št.: 4.1.2
 Naslov: **Priponsko obrazilo -æc**
 Pomenski sklop: Sadni mošt

Legenda

- ◆ hruš-æc
- ◊ hruš-æv-æc
- hruš-k-ov-æc
- ▣ gruš-æv-æc,
- gruš-k-ov-æc,
- ◈ jabolk-ov-æc
- ▲ bunk-ov-æc
- ◐ teplk-ov-æc
- ◑ toč-en-æc
- tolk-æc
- ◐ tolk-ov-æc
- sad-j-æv-æc
- ◻ 'jabolčni mošt'
- ◻ 'hruškov mošt'

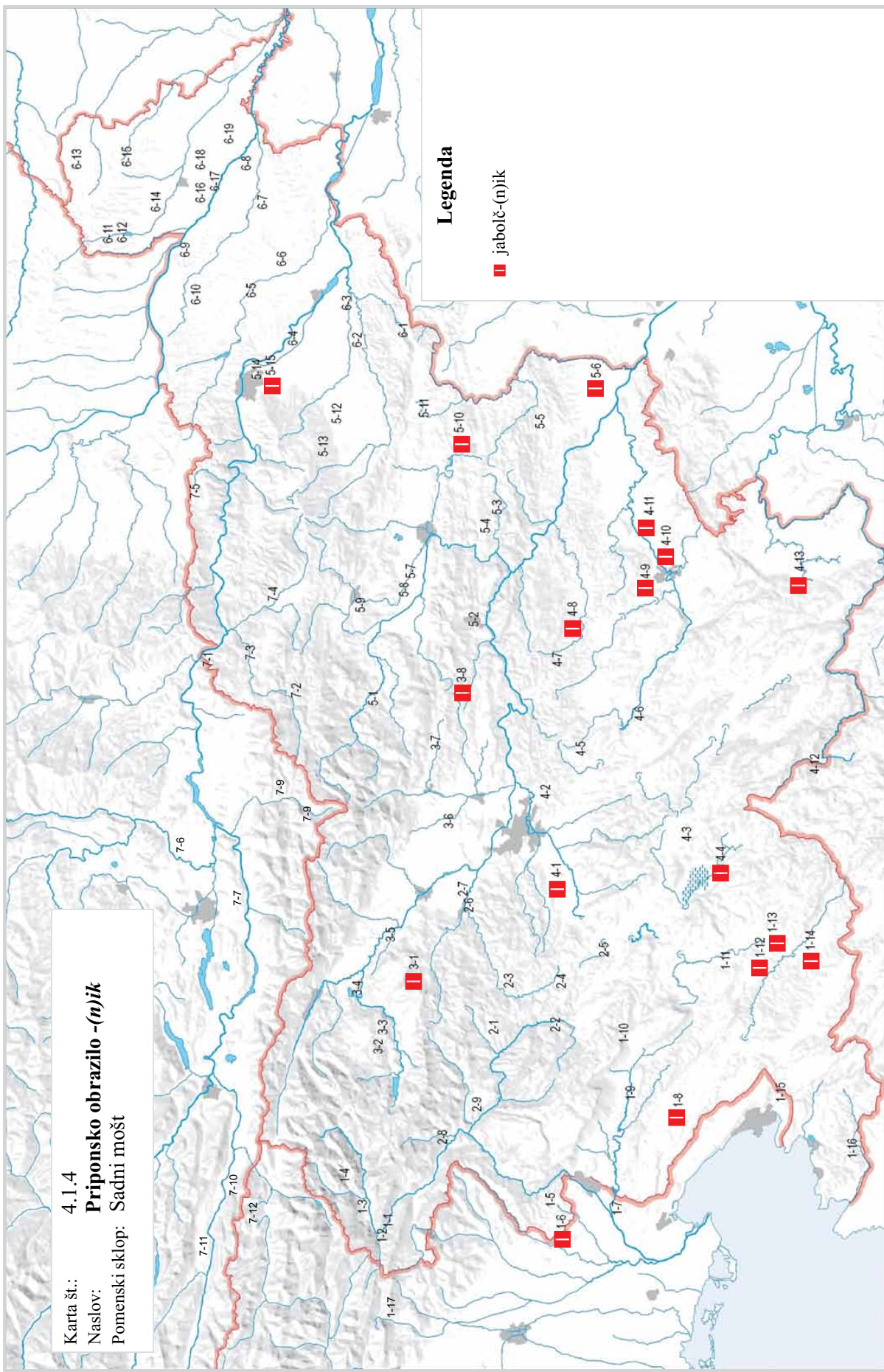

Karta št.: 4.1.3
 Naslov: **Pripnsko obrazilo -ak**
 Pomenski sklop: Sadni mošt

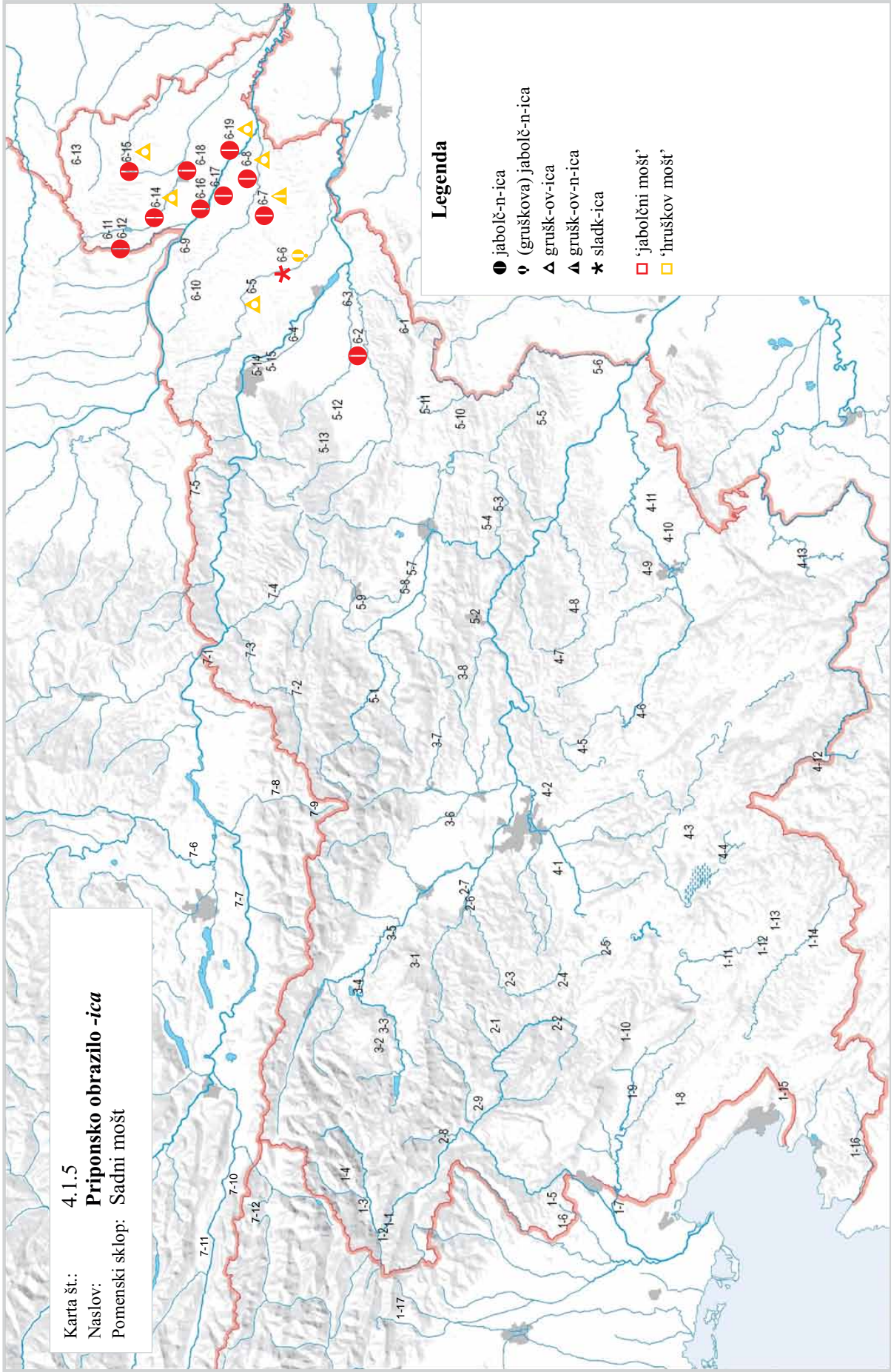
Legenda

- jabolč-ak
- ▲ tolc-ak
- 'jabolčni mošt'
- 'hruškov mošt'

Karta št.: 4.1.5

Priponsko obrazilo -ica

Naslov:

Pomenski sklop: Sadni mošt

Legenda

- jabolč-n-ica
- (gruškov) jabolč-n-ica
- ▲ gruškov-ov-ica
- ▲ gruškov-ov-n-ica
- ★ sladk-ica
- jabolčni mošt
- hruškov mošt

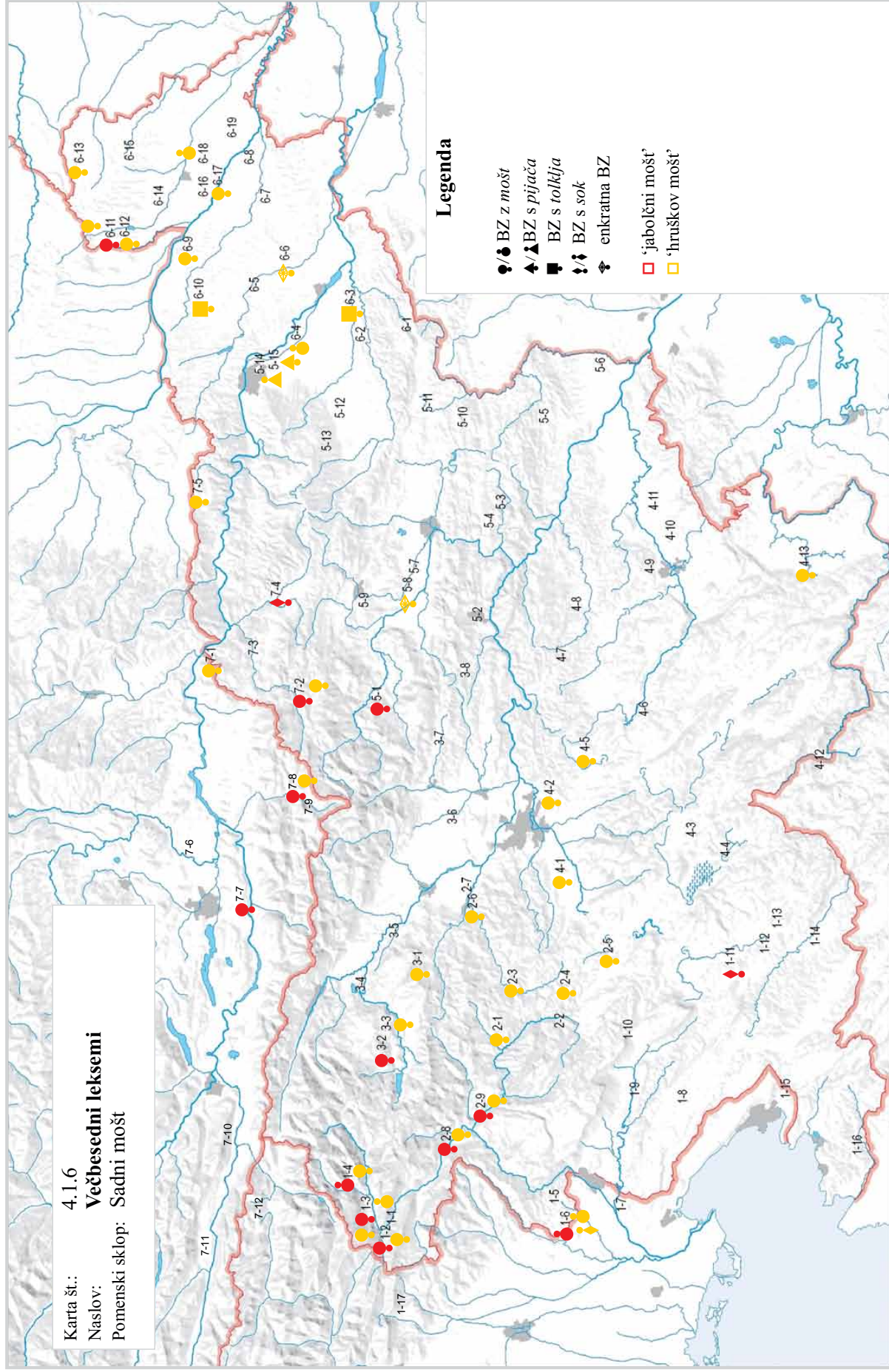
Karta št.:

4.1.6

Večbesedni leksemi

Naslov:

Pomenski sklop: Sadni mošt

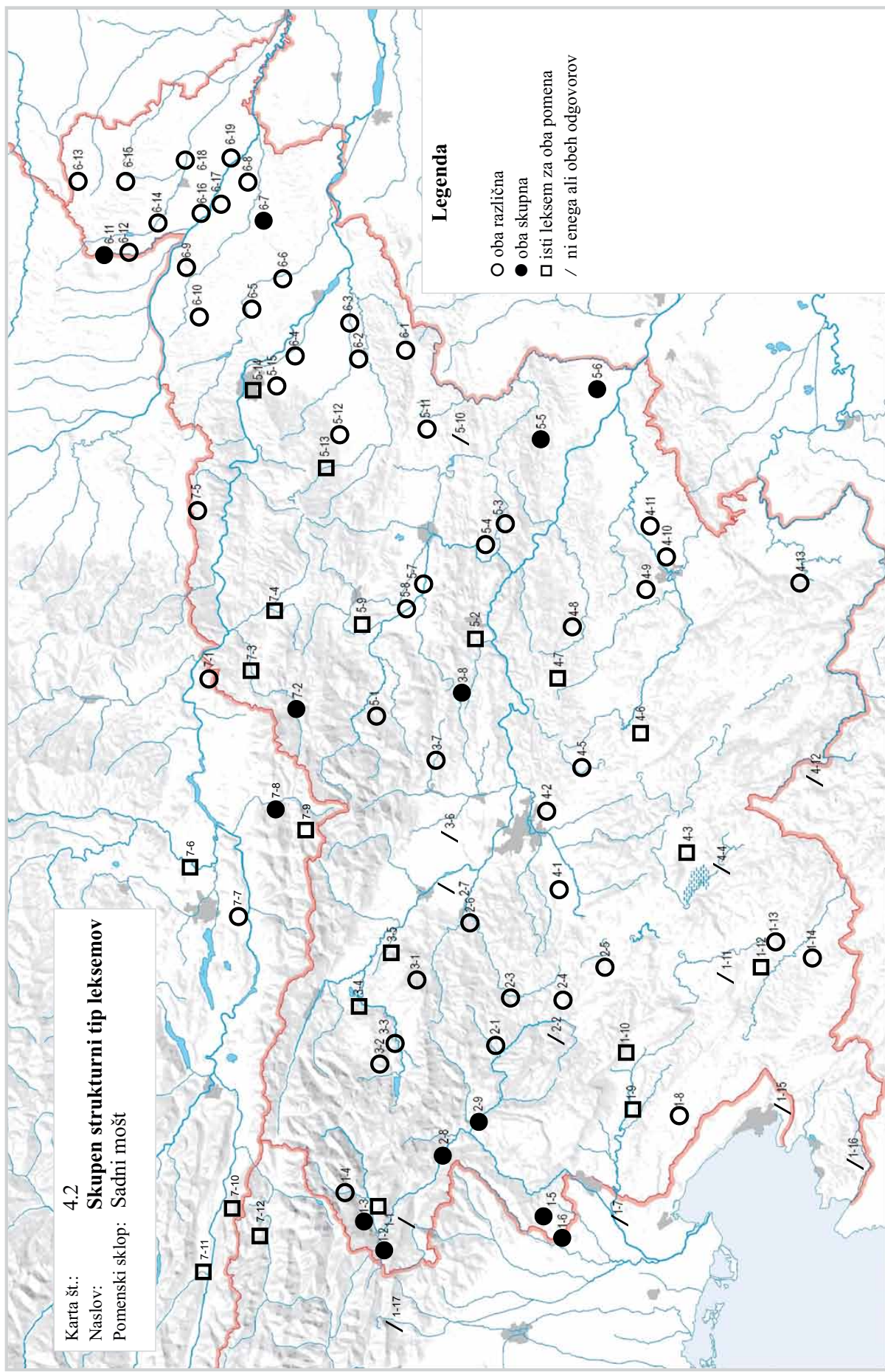

Legenda

- BZ z mošt
- BZ s pijača
- BZ s tolklja
- BZ s sok
- enkratna BZ
- 'jabolčni mošt'
- 'hruškov mošt'

Karta št.: 4.2
 Naslov: **Skupen strukturni tip leksemov**
 Pomenski sklop: Sadni mošt

Legenda

- oba različna
- oba skupna
- isti leksem za oba pomena
- / ni enega ali obeh odgovorov

4.4.2 LEKSIČNO-BESEDOTVORNE KARTE S KOMENTARJI IN INDEKSI

4.4.2.1 Komentar h Karti št. 4.3 Jabolčni mošt

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'jabolčni mošt', knjižno *jabolčnik* oz. *mošt iz jabolkl/jabolčni mošt*. V narečjih je za kartirani pomen najpogostejši leksem *mošt*, ki je kot samostojno poimenovanje vezan na določeno zemljepisno območje, z enakim pomenom pa evidentiran tudi v knjižnem jeziku. Leksem *mošt* tvori tudi jedro besednozveznih poimenovanj; najštevilčnejše je *jabolkov mošt*, redkejši pa *jabolčni mošt*, *jabolčen mošt* oz. *mošt iz jabolkl*. Drugi najštevilčnejši je *jabolčnik*, katerega obstoj je prav tako pogostejši na sklenjenem zemljepisnem območju, zapisan je tudi v manjšem številu razpršenih krajevnih govorov. Iz korena *jabolkl-* so tvorjena še druga poimenovanja, od katerih imata svoje areale *jabolček* in *jabolčnica* – prva dva tudi z navedbo v SSKJ z označevalniki nar. štajersko in nar. v pomenu 'jabolčni mošt' – redkejša in sporadična sta *jabolkovec* (v SSKJ z označevalnikom redko) in *jabolčnjak*, enkrat pa *jabolčina*.

Na večjem sklenjenem območju imajo za kartirani pomen lekseme, nastale z motivacijo poimenovanja po načinu pridelave mošta – s tolčenjem. V največ točkah poznajo leksema *tolklja* in *tolkovec*, ta ima v SSKJ enak pomen in označevalnik nar., enkratni pa so *tolčenec*, *tolkec* in *tolcek*, prvi ima v SSKJ drug pomen, drugi enakega in označevalnik nar. štajersko, tretjega pa v knjižnem jeziku ni.

Od enobesednih poimenovanj so zapisani še leksemi *sadjevec*, *pijača* in *zof*, prvi je s pomenom 'mošt ali žganje iz sadja' zapisan tudi v knjižnem jeziku, drugi ima tam drugačne pomene, kot enkratnici pa sta zapisani *sladkica*, ta v SSKJ s pomenom 'jabolko ali hruška sladkega okusa' in označevalnikom nar. vzhodno in *bunkovec*, tretji pa je prevzet.

V treh točkah poznajo še besednozvezni poimenovanji *jabolčni sok* (dvakrat) in enkrat *jabolčna pijača*.

2. Analiza leksemov

Iz leksema *jabolko* (< psl. *ablъko) so izpeljane tvorjenke *jabolčnik* (**jabolč-nik** ← jabolko // **jabolč-n-ik** ← jabolč-ən ← jabolko), *jabolčnica*⁷⁷ (**jabolč-n-ica** ← jabolč-ən ← jabolko; **jabolč-nica** ← jabolko), *jabolkovec* (**jabolkl-ov-əc** ← jabolkl-ov ← jabolko // **jabolkl-ovec** ← jabolko), *jabolček* (**jabolč-ək** ← jabolko), *jabolčnjak* (**jabolč-n-jak** ← jabolč-ən ← jabolko // **jabolč-njak** ← jabolko) in *jabolčina* (**jabolč-ina** ← jabolko). Iz istega korena sta tvorjena pridevnika *jabolkov* (**jabolkl-ov** ← jabolko) in *jabolčni* (**jabolč-ni** ← jabolko), ki sta v gradivu zapisana v zvezah *jabolkov mošt*, *jabolčni mošt*, *jabolčna pijača* in *jabolčni sok*.

⁷⁷ V govorih 6-2, 6-7, 6-8, 6-14 in 6-19 je s prehodom fonema *č* > *š* v položaju pred zobnikom *n* zapisana različica *jabolšnica*.

Iz glagola *tolči* (< psl. **telt'i*, sed. *tblkq 'tolči, stiskati, teptati' (Snoj: 793)) so tvorjeni leksemi *tolklja* (**tolk-lja** ← *tolk-*), *tolkovec* (**tolk-ovec** ← *tolk-*), *tolkec* (**tolk-æc** ← *tolk-*), *tolčenec* (**tolč-en-ec** ← *tolč-en* ← *tolč-i* // **tolč-enec** ← *tolč-i*) in *tolcek*, ki je najverjetneje nastal po premetu.

Leksem *mošt* je prevzet prek srvnem. *most*, nem. *Most* 'vinski mošt, vino iz sadja' iz furl. *most*, it. *mosto*. (Snoj: 441)

Leksem *sadjevec* (**sad-j-ev-æc** ← *sad-j-ev* ← *sad-je* ← *sad* // **sad-j-evec** ← *sad-je* ← *sad*) je izpeljan iz korena *sad-* (< psl. *sadъ 'sadika, kar je posajeno' ← *saditi (Snoj: 659)).

Leksem *pijača* (**pi-j-ača** ← *pi-ti*) je tvorjen iz *piti* (< psl. *piti, sed. *pъjo (Snoj: 543)).

Leksem *sladkica* (**sladk-ica** ← *sladek*) je tvorjen iz pridevnika *sladek* (< psl. *soldъkъ 'sladek, okusen, prijeten' (Snoj: 688)).

Leksem *bunkovec* (**bunk-ov-æc** ← *bunk-ov* ← *bunka* // **bunk-ovec** ← *bunka*) je izpeljan iz *bunka* (< psl. *bunъka) prek *buniti iz *buna 'udarec' (Snoj: 95)). Enako je hrv., srb. *bûnka* 'tip debele hruške'.

Leksem *zoft* je z možnim bav.-nem. prehodom *a > o* prevzet iz nem. *Saft* 'sok'.

3. Prostorska razporeditev leksemov

Najpogostejši leksem *mošt* poznajo kot samostojno poimenovanje na območjih, ki niso vinorodni okoliši, tj. v najsevernejših primorskih govorih (obsoško narečje), v gorenjski, rovtarski in koroški narečni skupini, posamezno še v nekaterih dolenskih govorih (4-1 Vnanje Gorice, 4-2 Sadinja vas, 4-3 Nova vas, 4-5 Spodnje Brezovo in 4-12 Plešče), ki so že zunaj vinorodne dežele, kamor spada večinski del področja dolenske narečne skupine, kjer pa leksema *mošt* za kartirani pomen (razen v točki 4-9 Ždinja vas) nimajo. Kot dvojnico poznajo *mošt* še v točkah 1-9 Velike Žablje, 1-10 Col in 1-12 Zagorje, 6-13 Markovci in 6-17 Dokležovje. V narečjih, ki sovpadajo s katero izmed vinorodnih dežel, se je pomen leksema *mošt* skrčil na 'sladek sok iz mletega, mečkanega grozdja', za druge sadne sokove pa imajo tam druge lekseme. Kot jedro besedne zveze *jabolkov mošt* se leksem pojavlja v dveh obsoških govorih (1-2 Žaga in 1-3 Bovec), v dveh tolminskih govorih (2-8 Zatoľmin in 2-9 Ponikve), na Pertoči (6-11) in mežiškem govoru Spodnje Javorje (7-2), po dvakrat tudi v zvezah *jabolčni mošt* (3-2 Podjelje in 5-1 Radmirje), *jabolčen mošt* (7-7 Zabrda in 7-8 Lepena) in *mošt iz jabolk* (1-4 Bavšica in 1-6 Medana).

Ostali govori so razvili diferenciacijo poimenovanj za različne vrste sadnih sokov. Jabolčnemu moštu tako na sklenjenem območju v južnejših govorih rečejo *jabolčnik* – to je od južnih notranjskih govorov do južnejših in vzhodnih dolenskih govorov in kozjansko-bizeljskega govora 5-6 Kapele, posamezno še v gorenjskih točkah 3-1 Dražgoše in 3-8 Hrastnik pri Trojanah ter v štajerskih 5-10 Spodnje Tinsko in 5-15 Miklavž na Dravskem polju, v obeh je leksem zapisan kot dvojnica.

Na manjšem sklenjenem območju v štajerski narečni skupini poznajo leksem *jabolček*, ki je tam prevladujoči, v prekmurskem in prleškem narečju pa prevladuje leksem *jabolčnica*. Redkejši so leksemi *jabolkovec*, zapisan v dveh briških (1-5 Kojško in 1-6 Medana) in eni kozjansko-bizeljski točki (5-5 Vojsko), *jabolčnjak* v Slovenski Bistrici (5-12) in Čermožišah (6-1) ter enkratnica *jabolčina* v Črešnjevcih (6-9).

V narečjih vzhodno od Ljubljane so zapisana raznolika poimenovanja, katerih motivacija je povezana z načinom pridobivanja mošta. Največji areal ima leksem *tolklja*, ki ga kot prevladujoče poimenovanje poznajo na stičišču štajerske in panonske narečne skupine. Drugi najpogostejši je *tolkovec*, ki svojega areala sicer nima, zapisan pa je v horjulski točki Logatec (2-5), v dveh vzhodnogorenskih točkah (3-7 Buč in 3-8 Hrastnik pri Trojanah), v dolenskih Sadinja vas (4-2) in Kuželjevec (4-6) ter v kozjansko-bizeljski Kapele (5-6). Iz istega korena tvorjene enkratnice poznajo v dolenski točki 4-7 Gobnik (*tolčenec*) ter v dveh štajerskih govorih, *tolcek* v 5-9 Podkraj pri Velenju in *tolkec* v Kačjem Dolu (5-11).

Leksem *sadjevec* imajo v kartiranem pomenu v notranjski točki 1-9 Velike Žablje in v Ravnah na Koroškem (7-3), v obeh primerih kot dvojnico leksema *mošt*.

V dveh govorih južnopohorskega narečja (5-13 Malo Tinje in 5-14 Dogoše) imajo za kartirani pomen leksem *pijača*, ki se je tukaj pomensko zožil, kot jedro besedne zveze pa je zapisan prav tako v sosednji točki prej omenjenih, tj. v 5-15 (Miklavž na Dravskem polju).

Besedna zveza *jabolčni sok* je zapisana v eni notranjski točki Selce (1-11) in eni mežiški točki Legen (7-4).

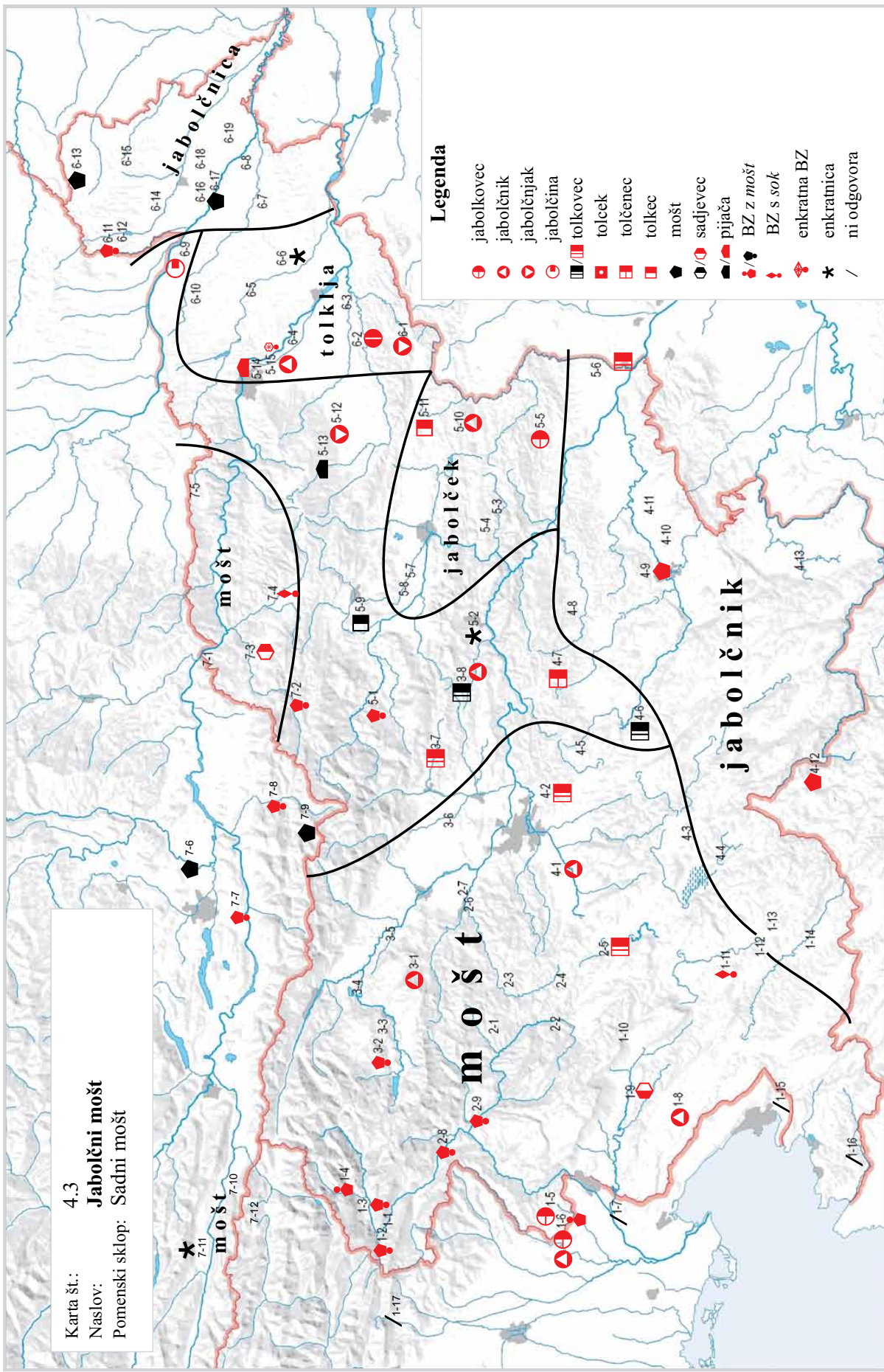
Enkratnici *bunkovec* in *sladkica* poznajo v posavski točki 5-2 (Trbovlje) in prleški točki 6-6 (Juršinci).

4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z izolekso so zamejeni areali leksemov *mošt*, *jabolčnik*, *jabolček*, *tolklja*, in *jabolčnica*. Razpršeni in posamezni leksemi so kartirani znakovno. Z rdečo barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'jabolčni mošt', s črno pa pomensko širši, ki imajo ob kartiranem pomenu v istih točkah splošni pomen 'sladek sok iz mletega ali mečkanega sadja' ali dodaten specifični pomen 'hruškov mošt'.

Jabolčni mošt

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	mòšt	3-6	'mo:št	6-2	'jãbošņca, 'tu:kla̩
1-2	já:pku mòšt	3-7	'to:ɥkuc	6-3	'tukla
1-3	já:pku mòšt, mòšt	3-8	'ja:boučņk, 'to:ɥkuc	6-4	'tu:kla
1-4	mòšt ta z já:pk	4-1	mãšt, já:bučņk	6-5	'tu:kla
1-5	'ja:pkuc	4-2	mò:št, tó:ɥkuc	6-6	s'lò:tkica, 'ku:kla
1-6	'ja:bolčnik, mošt z 'ja:pk, 'ja:pkuc	4-3	mùošt		'sladek mošt iz jabolk', 'tu:kla 'kisel mošt iz jabolk'
1-7	[ni odgovora]	4-4	jã:boučņk	6-7	'jabošņca
1-8	'jabučnik	4-5	'mašt	6-8	'jãbošņcã
1-9	'mu:ošt, 'sa:djouc	4-6	tó:ɥkouc	6-9	'jãbučina
1-10	'mũo:št	4-7	tó:ɥčənc	6-10	'kukla
1-11	'ja:bučni 'sok	4-8	já:bučņk	6-11	'žã:bukof 'mɔ:št
1-12	'mũo:št, 'ja:bučnik, 'ja:boučnik	4-9	já:bučņk, mũošt	6-12	'žãbočnica
1-13	'ja:boučnik	4-10	já:bučņk	6-13	'mɔ:š
1-14	'ja:boučņk	4-11	já:bučņk	6-14	'žãbošnica
1-15	[ni predmetnosti]	4-12	'mo:št	6-15	'žãbučnica
1-16	[ni predmetnosti]	4-13	'ja:bočnik	6-16	'žãbučnica
1-17	[ni predmetnosti]	5-1	'japčnə 'muošt	6-17	'jãbučnica, 'mošt
2-1	'mašt	5-2	'bu:nkuc	6-18	jabuč'ni:ca
2-2	'mũo:št	5-3	'ja:pček	6-19	'jabušnica
2-3	'mãšt	5-4	'ja:pčək	7-1	'mošt
2-4	'mo:št	5-5	'ja:pkouc	7-2	'ja:pkou 'mo:št
2-5	'muo:št, 'tɔ:kouc	5-6	'jã:bučnik, 'tu:kouc	7-3	'mo:št, 'sa:djewec
2-6	'mãšt	5-7	'ja:buček	7-4	'mošt, 'ja:bočņ 'sok
2-7	'mãšt	5-8	'ja:bouček	7-5	'mošt
2-8	jà:pku 'mãšt	5-9	'to:ɥcək	7-6	'mošt
2-9	'ja:pku 'mãšt	5-10	'ja:buček, 'ja:bučnik	7-7	hà:ɥčən 'mošt
3-1	já:pčņk	5-11	'tɔ:kec	7-8	já:bučən 'mošt
3-2	já:bolčnə 'mošt	5-12	'jã:bučjek	7-9	'mošt
3-3	'mošt	5-13	pi'jã:ča	7-10	'mašt
3-4	'mošt	5-14	'tukla, pi'ja:ča	7-11	'mošt, 'zofť
3-5	'mošt	5-15	'ja:bočnik, 'ja:bočna pi'ja:ča	7-12	'mašt
		6-1	'jã:bučjãk		

Karta št.: 4.3
 Naslov: **Jabolčni mošt**
 Pomenski sklop: Sadni mošt

Legenda

- ⊕ jabolkovec
- ⊖ jabolčnik
- ⊙ jabolčnjak
- ⊗ jabolčina
- ▨ tolkovec
- ⊠ tolcek
- ⊡ tolčenec
- ⊣ tolkec
- ⬛ mošt
- ⊕/⊖ sadjevec
- ⬛/⬜ pijača
- ⊕/⊖ BZ z mošt
- ⊕/⊖ BZ s sok
- ⬛ enkratna BZ
- ⬜ enkratnica
- ⬛/⬜ ni odgovora

4.4.2.2 Komentar h karti št. 4.4 Hruškov mošt

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'hruškov mošt', knjižno *hruševce* in *hruškovec*. V narečjih je za kartirani pomen najpogostejši leksem *mošt*, ki se lahko pojavlja samostojno, še pogosteje pa v besednih zvezah z levim prilastkom (*gruškov mošt*, *hruškov mošt* in *hrušev mošt* posamezno tudi *tepkov mošt*) ali desnim (*mošt iz grušk/hrušk*, *mošt od hrušk* in *mošt ven iz hrušk*).

Drugi najštevilčnejši so leksemi s korenoma *hruš-/hrušk-* oz. *gruš-/grušk-* – v manjšem arealu, sicer razpršeno pa je zapisan leksem *hruškovec*, v dveh govorih imajo leksem *hruševce*, v enem pa enkratnico *hrušec*; na strnjenem območju poznajo leksem *gruškovica* in enkratnice *gruškovnica*, *gruškovec*, *gruševec* in *gruševka*. Kot rečeno, sta v knjižnem jeziku v enakem pomenu in stilistično nevtralnno zapisana leksema *hruševce* in *hruškovec*, leksemov *hrušec* in *gruškovnica* pa v knjižnem jeziku ni.

V vzhodnejših narečjih imajo enako kot za pomen 'jabolčni mošt' lekseme, nastale z motivacijo poimenovanja po načinu pridelave mošta – s tolčenjem. V dveh točkah poznajo leksem *tolkovec*, ta ima v knjižnem jeziku pomen 'jabolčnik' in označevalnik nar., enkratni pa so *tolčenec*, *tolcek* in *tolklja*, prvi ima v knjižnem jeziku drugačen pomen, drugega in tretjega pa v knjižnem jeziku ni. Leksem *tolklja* je dvakrat zapisan tudi v besedni zvezi *gruškova tolklja*.

V treh točkah poznajo poimenovanje *bunkovec*, ki v dveh točkah nastopa kot edino poimenovanje, v eni pa kot dvojnično poimenovanje. V enem govoru se je pomen leksema razširil na obe vrsti sadnega mošta – jabolčnega in hruškovega.

V petih govorih je zapisan leksem *tepkovec*, ki je le v enem edino poimenovanje, sicer pa dvojnično, kar bi nakazovalo, da je pomen leksema najverjetneje vezan le na mošt iz določene sorte hrušk, tj. tepk, kar je tudi pomen leksema v knjižnem jeziku 'mošt ali žganje iz tepk'.

Kot enkratnice so zapisane *pijača*, *sok*, *zof* in *sadjevec*, prvi dve kot edino poimenovanje, drugi dve kot dvojnica.

Zanimivi besednozvezni poimenovanji sta *gruškova jabolčnica* in *hruškov jabolček*, iz katerih je razvidno, da sta se jedri pomensko razširili še na mošt iz druge vrste sadja.

Sicer pa sta kot opisni poimenovanji po enkrat zapisani še zvezi *pijača iz hrušk* in *sok od hrušk*.

2. Analiza leksemov

Za analizo leksemov *bunkovec*, *tolkovec*, *tolcek*, *tolčenec*, *tolklja*, *mošt*, *sadjevec*, *zof* in *pijača* glej Komentar h karti št. 4.3 Jabolčni mošt.

Iz podstave *hrušk-* (< nar. *krūška* po prehodu *kr-* > *hr-* (< psl. *kruša 'hruška' + *-ka*) so tvorjeni leksemi *hruškovec* (**hruš-k-ov-æc** ← *hruš-k-ov* ← *hruš-ka* ← *hruša* // **hruš-k-ovec**

← hruš-ka ← hruša). Iz prvotnejše besede brez pripone *-ka* so tvorjeni leksemi *hrušev* (**hruš-*ev-*æc**** ← hruš-*ev* ← hruša // **hruš-*ev-*ec**** ← hruša) in *hrušec* (**hruš-*æc*** ← hruša). Iz podstave *hruška* je tvorjen pridevnik *hruškov* (**hruš-*k-ov*** ← hruš-*ka*), ki je v gradivu zapisan v zvezah *hruškov jabolček*, *hruškov mošt* in *tepkov mošt* ter pridevnik *hrušev* (**hruš-*ev*** ← hruša), v gradivu zapisan v zvezi *hrušev mošt*.

Iz podstave *gruška* (< psl. **gruša* ‘hruška’ (Snoj: 241)) so izpeljani leksemi *gruškovica* (**gruš-*k-ov-ica*** ← gruš-*k-ov* ← gruš-*ka* ← gru-*ša* // **gruš-*k-ovica*** ← gruš-*ka* ← gruša), *gruškovnica* (**gruš-*k-ov-nica*** ← gruš-*k-ov* ← gruš-*ka* → gruša // **gruš-*k-ovnica*** ← gruš-*ka* ← gruša), *gruškovec* (**gruš-*k-ov-æc*** ← gruš-*k-ov* ← gruš-*ka* ← gruša // **gruš-*k-ovec*** ← gruš-*ka* ← gruša), *grušev* (**gruš-*ev-æc*** ← gruš-*ev* ← gruša // **gruš-*ev-ec*** ← gruša) in *gruševka* (**gruš-*ev-ka*** ← gruš-*ev* ← gruša // **gruš-*evka*** ← gruša). Iz podstave *gruška* je tvorjen pridevnik *gruškov* (**gruš-*k-ov*** ← gruška), v gradivu zapisan v zvezah *gruškova jabolčnica*, *gruškov mošt* in *gruškova tolklja*.

Leksem *tepkovec* (**tep-*k-ov-æc*** ← tep-*k-ov* ← tep-*ka* ← tep-*s-ti* // **tep-*k-ovec*** ← tep-*ka* ← tep-*s-ti*) je izpeljan iz podstave *tepka*, ta pa verjetno iz glagola *tépsti* (< psl. **te(p)ti*) ‘tepsti, tolči’, morda zato, ker hruške, preden jih prešajo, razsekajo in steptajo. Leksem *tepka* je v pomenu ‘divja hruška’ zapisan tudi v hrv. (Snoj: 781)

Leksem *sok* je iz < psl. **sokъ* ‘sok’.

3. Prostorska razporeditev leksemov

V narečjih so za kartirani pomen najpogostejši besednozvezni leksemi z jedrom *mošt*, ki se pojavljajo v narečjih zahodno od Ljubljane – redkeje z desnim prilastkom (*mošt ven iz hrušk* (1-3 Bovec) ter *mošt od hrušk* (1-6 Medana)), pogosteje z levim prilastkom, največkrat *hruškov mošt* (tako v obsoških govorih, v govorih rovtarske narečne skupine, v eni gorenjski točki (3-1 Dražgoše) ter v treh dolenskih točkah (4-1 Vnanje Gorice, 4-2 Sadinja vas, 4-5 Spodnje Brezovo)), trikrat *hrušev mošt* (2-3 Žirovski Vrh, 3-3 Koprivnik v Bohinju, 7-8 Lepena), enkrat pa *tepkov mošt* v 2-1 Podlanišče – ter v koroški narečni skupini, *gruškov mošt* (7-1 Libeliče, 7-2 Spodnje Javorje in 7-5 Kapla na Kozjaku). Za to območje lahko enako kot pri karti *Jabolčni mošt* ugotovimo, da je prekrivno z odsotnostjo vinorodnih okolišev – kjer grozdnega soka ne pridobivajo in je leksem *mošt* prevzel pomen ‘sladek sadni sok iz različnih vrst sadja’. Zunaj tega območja poznajo besedne zveze z jedrom *mošt* še v 4-13 Črnomelj (*hruškov mošt*) ter v panonskih govorih (*mošt iz hrušk* v 6-4 Starše), *gruškov mošt* (v 6-9 Črešnjevci, 6-11 Večeslavci, 6-12 Pertoča, 6-13 Markovci, 6-17 Dokležovje) in *mošt iz grušk* v 6-18 Lipovci. *Mošt* je lahko zapisan tudi samostojno, v gradivu pa ima v vseh točkah ob kartiranem še pomen ‘jabolčni mošt’, tj. v obsoški točki Bovec (1-3), v notranjskih točkah Velike Žablje (1-9), Col (1-10) in Zagorje (1-12), v štirih gorenjskih točkah (3-2 Podjelje, 3-4 Selo pri Bledu, 3-5 Prezrenje, 3-7 Buč), eni dolenski (4-3 Nova vas) in v osmih koroških (7-3 Ravne na Koroškem, 7-4 Legen, 7-6 Pokrče, 7-7 Zabrda, 7-8 Lepena, 7-10 Zahomec, 7-11 Potoče in 7-12 Žabnice).

Leksem *hruškovec* je kljub razširjenosti v knjižni zvrsti v narečnem gradivu zapisan le redko. Poznajo ga v obrobni primorski govornici, tj. v obsoški točki 1-4 Bavšica, v briški točki 1-5 Kojško, v kraški točki 1-8 Kopriva, v dveh notranjskih govornicah 1-13 Koritnice in 1-14 Zagorje, poznajo ga na sklenjenem območju v vzhodnodolenjskem narečju ter v dveh štajerskih, tj. v kozjansko-bizeljski 5-5 Vojsko in srednjesavinjski 5-7 Ložnica pri Žalcu. Le v dveh govornicah (5-4 Vrh nad Laškim in 5-6 Kapele) je zapisan leksem *hruševcec*, v enem pa *hrušec* (5-3 Jurklošter).

Na narečja štajerske in panonske narečne skupine so zamejeni leksemi, tvorjeni iz podstav *gruša* in *gruška*; najštevilčnejši je *gruškoviča*, znan v dveh prleških (6-5 Biš in 6-8 Cven) in treh prekmurskih govornicah (6-14 Brezovci, 6-15 Kančevci in 6-19 Črenšovci), enkratni pa so *gruškovičnica* (6-7 Vogričevci), *gruškovec* (5-12 Slovenska Bistrica), *gruševec* (6-1 Čermožiše) in *grušečka* (6-2 Ptujška Gora).

Na stičišču vzhodnogorenjskega narečja in štajerske narečne skupine je v treh govornicah zapisan leksem *bunkovec*, ki ima v točkah 3-8 Hrastnik pri Trojanah in 5-1 Radmirje slovarska pomena 'jabolčni mošt' in 'hruškov mošt', v točki 5-2 Trbovlje pa le kartirani pomen.

V vzhodnejših govornicah poznajo lekseme, ki so povezani z načinom pridobivanja soka, tj. s tolčenjem. Dvakrat je zapisan leksem *tolkovec* (3-8 Hrastnik pri Trojanah in 4-6 Kuželjevec), po enkrat pa *tolcek* (5-9 Podkraj pri Velenju), *tolčenec* (4-7 Gobnik) in *tolklja* (5-14 Dogoš). Vsi naštetni imajo v vseh govornicah oba slovarska pomena, tj. 'jabolčni mošt' in 'hruškov mošt'.

Razpršeno v petih krajevnih govornicah poznajo leksem *tepkovec*, tj. v obsoški točki 1-4 Bavšica, v vzhodnogorenjski 3-8 Hrastnik pri Trojanah, v dolenski 4-2 Sadinja vas, v srednještajerski 5-11 Kačji Dol ter v mežiški 7-4 Legen.

Enobesedne enkratnice so *pijača* (5-13 Malo Tinje), *sok* (6-16 Bakovci) in *sadjevec* (1-9 Velike Žablje), večbesedne pa *gruškova jabolčnica* (6-6 Juršinci), *hruškov jabolček* (5-8 Podlog v Savinjski dolini) in *pijača iz hrušk* (5-15 Miklavž na Dravskem polju).

4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z izolekso je zamejeno področje s prevladujočima leksemoma *mošt* oz. *hruškov mošt*. Razpršeni in posamezni leksemi so kartirani znakovno. Z rumeno barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'hruškov mošt', s črno pa pomensko širši, ki imajo ob kartiranem pomenu v istih točkah splošni pomen 'sladek sok iz mletega ali mešanega sadja' ali dodaten specifični pomen 'jabolčni mošt'.

Hruškov mošt

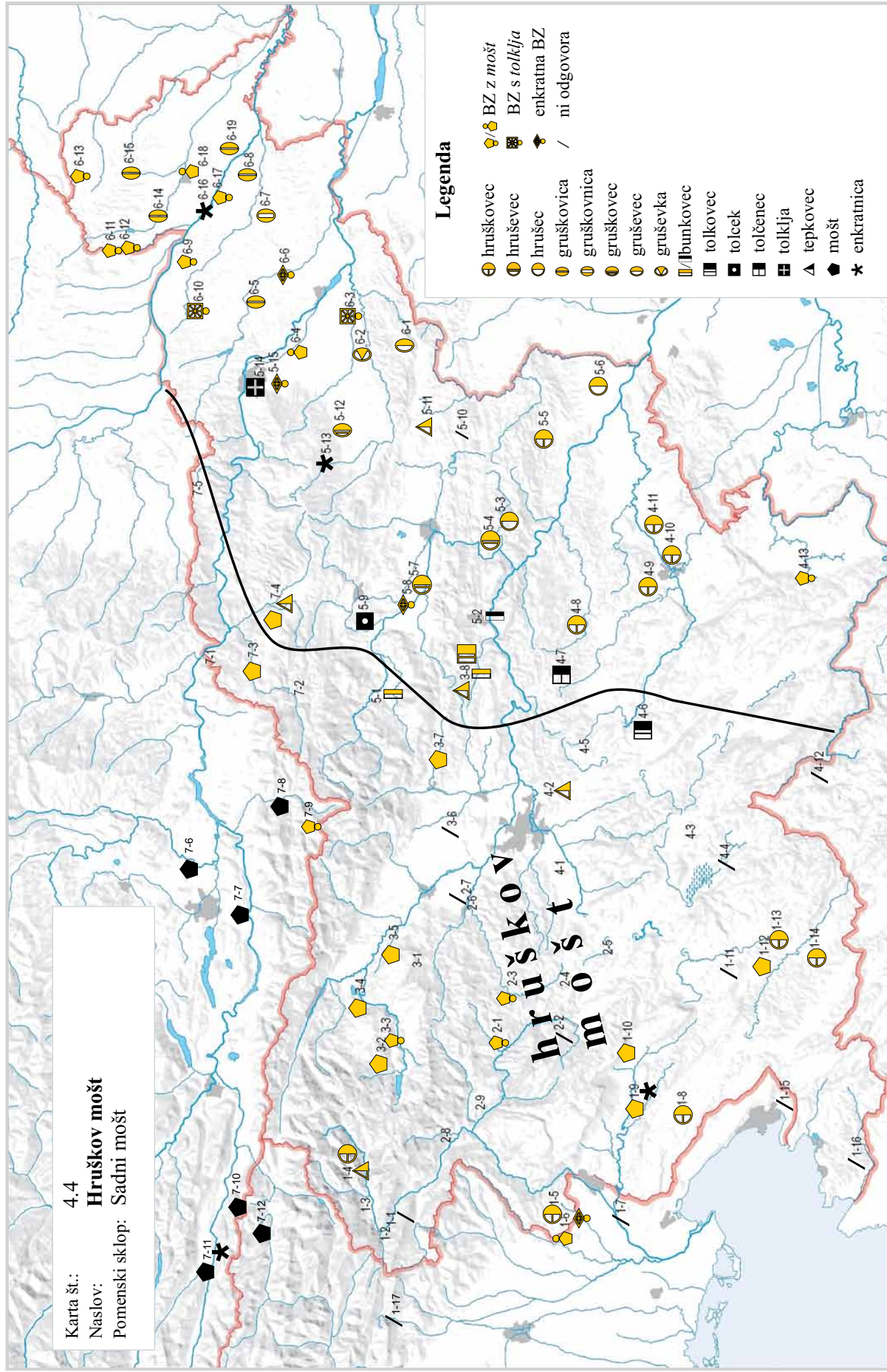
Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	[ni odgovora]	3-4	'mošt (ta slá:dək 'mošt)	5-15	pi'ja:ča is x'ru:šk
1-2	xrú:šku mòšt	3-5	'mošt	6-1	g'ru:šoväc
1-3	xrú:šku mòšt, mòšt, mòšt wən s xrú:šk	3-6	[ni predmetnosti]	6-2	g'ru:šofka
1-4	xrú:škuwəc, xrú:šku mòšt, tẹ:pkuwəc	3-7	'mo:št	6-3	g'ru:škova 'tukla
1-5	x'ru:škuc	3-8	'to:ɯkuc, 'bu:ɯkuc, 'tiepkuc	6-4	'mọ:št is x'ru:št
1-6	'mo:št od x'rušk, 'su:ək od x'ru:šk	4-1	(xrú:škou) mąšt	6-5	g'rüškofca
1-7	[ni odgovora]	4-2	xrú:škou 'mo:št, tjẹ:pkuc	6-6	g'rü:škova 'jabušŋca
1-8	f'ruškouç	4-3	'mošt	6-7	g'rüškovnica
1-9	'mu:ošt, 'sa:djouç	4-4	[ni predmetnosti]	6-8	g'rü:škoviçä
1-10	'muo:št	4-5	xrú:škou 'mašt	6-9	g'rü:škof 'mošt
1-11	[pu'me:šamo z 'ja:pki, le hruške se ne prešajo za mošt]	4-6	tó:ɯkouç	6-10	g'rü:škova 'ku:kla
1-12	'muo:št	4-7	tó:ɯčənc	6-11	g'rü:jškof 'mọ:št
1-13	f'ry:škouç	4-8	xrú:škauç	6-12	g'rü:jškof 'mošt
1-14	f'ru:škouç	4-9	xrú:škouç	6-13	g'rü:jškof 'mọ:š
1-15	[ni predmetnosti]	4-10	xrú:škouç	6-14	g'rü:jškojca
1-16	[ni predmetnosti]	4-11	xrú:škauç	6-15	g'rü:jškojca
1-17	[ni odgovora]	4-12	[ni predmetnosti]	6-16	'sok
2-1	'tiepkau 'mašt	4-13	'xru:škaf 'mo:št	6-17	g'rü:jškof 'mošt
2-2	[ni odgovora]	5-1	'bunkoc	6-18	'mošt z g'rü:šk
2-3	x'rušeɯ 'mašt	5-2	'bu:nkuc	6-19	g'rüjškuvica
2-4	x'ru:škou 'mo:št	5-3	x'ru:šec	7-1	g'ruškou 'mošt
2-5	x'ru:škou 'muo:št	5-4	x'ru:šuc	7-2	g'ruškou 'mo:št
2-6	x'ru:šku 'mašt	5-5	x'ru:škouç	7-3	'mo:št
2-7	[ni odgovora]	5-6	x'rü:šovec	7-4	'mo:št, 'tẹ:pkowec
2-8	xrú:škou 'mą:št	5-7	x'ruškouç	7-5	g'ruškou 'mošt
2-9	x'rušku 'mašt	5-8	x'ruškou 'ja:bouček	7-6	'mošt
3-1	xrú:škou 'mošt	5-9	'to:ɯcək	7-7	'mošt
3-2	'mošt	5-10	[ni predmetnosti]	7-8	xrú:səɯ 'mošt
3-3	xrú:šou 'mošt	5-11	'tie:pkovec	7-9	'mošt
		5-12	g'ru:škovec	7-10	'mašt
		5-13	pi'jā:ča	7-11	'mošt, 'zof
		5-14	'tu:kla	7-12	'mašt

Karta št.:

4.4

Naslov:
Hruškov most

Pomenski sklop: Sadni most

4.5 POMENSKI SKLOP *SADNO ŽGANJE*

4.5.1 KOMENTAR K ZBIRNIM BESEDOTVORNIM KARTAM

za pomene ‘žganje iz jabolč’, ‘žganje iz hrušk’, ‘žganje iz češenj’ in za ‘splošno poimenovanje za žganje’

1 Vsebina

Na Karti št. 5.1 so zbirno prikazani strukturni tipi leksemov za pomene ‘žganje iz jabolč’ (1), ‘žganje iz hrušk’ (2), ‘žganje iz češenj’ (3) in za ‘splošno poimenovanje za žganje’ (4); na ostalih kartah so prikazana tvorjena poimenovanja za celoten pomenski sklop, in sicer tvorjenke s priponskimi obrazili *-æc* (Karta št. 5.1.1), *-ica* (Karta št. 5.1.2) in *-n-je* (Karta št. 5.1.3) ter večbesedna poimenovanja (Karta št. 5.1.4). Stopnja strukturnega ujemanja leksemov v posameznem krajevnem govoru je prikazana na Karti št. 5.2.

2 Strukturni tipi leksemov (Karta št. 5.1)

Narečna poimenovanja za obravnavane pomene lahko na podlagi strukture razvrstimo v več tipov, tj. enobesedna poimenovanja, ki so lahko tvorjena (iz pridevniških, samostalniških, glagolskih in iz netvorjenih prevzetih besedotvornih podstav), ali netvorjena (vsa so prevzeta) in večbesedna poimenovanja (tj. zveze pridevnika in samostalnika, redko tudi zveze samostalnika s samostalnikom).

2.1 Netvorjena enobesedna poimenovanja so korensko nediferencirana, poleg večinskega *šnops* sta zapisani še enkratnici *rakija* (4-12) in *špirit* (7-5), obe v pomenu ‘splošno poimenovanje’. Leksem *šnops* je v pomenu ‘jabolčno žganje’ zapisan v točkah 2-7, 5-3, 5-5 in 7-1, v pomenu ‘hruškovo žganje’ v 7-5, v pomenu ‘češnjevo žganje’ pa v 6-4. Leksem *šnops* največkrat poimenuje ‘splošno poimenovanje za žganje’, tako se tudi v gradivu v več govorih pojavlja kot nadpomenka – v pomenu ‘jabolčno žganje in splošno poimenovanje’ je zapisano v točkah 2-6, 3-4, 6-3, v pomenu ‘jabolčno in hruškovo žganje’ v 7-4. Kot ‘splošno poimenovanje za žganje’ se pojavlja v točkah 1-14, 2-2, 2-5, 3-5, 4-4, 4-13, 5-6, 5-7, 5-8, 5-9, 5-12, 5-13, 5-15, 6-1, 6-11, 6-12, 7-2 in 7-3, v pomenu ‘jabolčno, hruškovo žganje in splošno poimenovanje’ pa v govoru 7-6.

2.2 Tvorjena poimenovanja so izpeljanke s priponami *-æc*, *-(n)ik*, *-∅* za moškospolske tvorjenke, *-ica*, *-ka* in *-a* za ženskospolske tvorjenke in s pripono *-n-je* za srednjepolske tvorjenke.

2.2.1 S pripono *-æc* je znotraj tega pomenskega sklopa tvorjenih največ poimenovanj, in sicer za vse slovarske pomene, ki so razen leksema *šnopec* vse izpridevniške. Za pomen ‘žganje iz jabolč’ so najpogosteje zapisani leksemi *sadjevec*, *jabolkovec* in *tropinovec*. Prvi je zapisan v primorski (1-3, 1-12), rovtarski (2-5, 2-7, 2-8), gorenjski (3-6), dolenski (4-1, 4-4, 4-5, 4-8, 4-13) in štajerski (5-2 in 5-7) narečni skupini, drugi v primorski (1-2, 1-3, 1-4), rovtarski (2-2, 2-8) in štajerski narečni skupini (5-10), tretji pa v dolenski točki 4-13, štajerskih točkah 5-9, 5-12 in 5-15 ter v panonskih točkah 6-12,

6-15 in 6-17. Redkejši leksemi so *šnopec* (1-7) ter južnonotranjska *drobtinovec* (1-11, 1-12) in *dropovec* (1-13, 1-14).

Za pomen 'žganje iz hrušk' so zapisane tvorjenke *hruškovec* (1-1, 1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 1-6, 1-9, 1-11, 1-12, 2-2, 2-5, 2-6, 2-8, 2-9, 4-1, 4-4, 4-5, 4-6, 4-7, 4-8, 5-2, 5-3, 5-9, 6-4, 6-10), *gruškovec* (5-10, 5-11, 5-12, 6-3 in 6-5), *hruševac* (2-3, 2-7, 3-1 in 3-8). Pripona *-ac* tvori tudi poimenovanja za 'žganje iz češenj', kjer je edini leksem *češnjevvec*, zapisan v vseh narečjih, razen v koroški narečni skupini. Poleg navedenih specifičnih poimenovanj so s tem obrazilom tvorjena tudi splošna poimenovanja, ki zajemajo vse pomene (na karti prikazani s črno barvo) ali vsaj dva izmed njih (na karti prikazani z modro barvo). To so tvorjenke *sadjevvec* (v govorih 1-5, 1-8, 1-9, 1-10, 3-3, 3-7, 4-9 in 4-10), *šnopec* (3-1, 3-2, 4-2, 4-3, 4-5 in 5-4) ter *tropinovec* (5-1 in 7-3), poleg tega pa še *prežigovec* (v 1-9 in 5-10) ter *prežiganec* v 5-11.

2.2.2 Priponsko obrazilo *-ica* je zemljepisno zamejeno na panonski prostor. Pripinja se na različne pridevniške osnove. Za pomen 'žganje iz jabolk' so zapisane tvorjenke *tropinščica* (6-4, 6-5 in 6-14), *tropinovica* (6-7) in *jabolčnica* (6-13), za pomen 'žganje iz hrušk' tvorjenke *gruškovica* (6-9, 6-11, 6-13, 6-16 in 6-17) in *gruškovnica* (6-18 in 6-19). Kot splošno poimenovanje je zapisan leksem *žganica* (v 6-6, 6-7, 6-16, 6-17, 6-18 in 6-19) oz. *žganjica* v 5-6 in 6-9, ki v točki 6-7 zajame še pomen 'češnjevo žganje'.

2.2.3 S pripono *-n-je* sta tvorjeni izglagolski tvorjenki *žganje* in *prežiganje*. *Žganje* ima v točki 3-2 slovarski pomen 'žganje iz jabolk', v točki 3-4 zajema pomene 'žganje iz hrušk, žganje iz jabolk in splošno poimenovanje', v točki 3-5 pa 'žganje iz jabolk in splošno poimenovanje'. Tvorjenka *žganje* je značilna za severnoprimorske govore ter posamezne govore koroške, rovtarske, gorenjske in primorske narečne skupine. Enkratnica *prežiganje*, zapisana v prekmurskem govoru 6-17, se pojavlja kot splošno poimenovanje za 'žganje'.

2.2.4 Le eno tvorjenko tvorijo pripone *-ka*, *-(n)ik*, *-a* in *-∅*. Tvorjenka *palinka* je v pomenu 'splošno poimenovanje' zapisana v treh prekmurskih govorih (6-13, 6-14, 6-15). Pripono *-(n)ik* ima izpridevniška tvorjenka *jabolčnik* 'žganje iz jabolk', ki se pojavlja v manjšem arealu znotraj dolenske narečne skupine (4-3, 4-4, 4-6 in 4-12), zunaj tega pa v točkah 3-4 in 6-10. Ničta pripona tvori moškospolsko izglagolsko tvorjenko *prežig*, ki je v pomenu 'splošno poimenovanje za žganje' zapisana v treh govorih panonske narečne skupine (6-5, 6-6, 6-9). Tvorjenka *prežiga* s pripono *-a* je v dolenski točki 4-9 zapisana v pomenu 'splošno poimenovanje za žganje'.

2.3 V gradivu so za vse slovarske pomene zapisani tudi **večbesedni leksemi** (Karta št. 5.1.4), ki so glede na strukturo samostalniške besedne zveze, tj. zveze samostalnika in pridevnika, in sicer z levim, redkeje z desnim prilastkom. Za pomen 'žganje iz jabolk' imajo zveze v jedru samostalnika *žganje* (*jabolčno žganje* v 1-5, 3-3, *jabolkovo žganje* v 1-6, 2-1, 2-9, *jabolkino žganje* v 1-17, *sadno žganje* v 6-2 in *žganje od jabolk* v 1-16), *žganica* (*jabolčna žganica* v 6-8 in 6-18, *tropinova žganica* v 6-6 in *tropova žganica* v 6-19), *šnopec* (*jabolčni šnopec* v 3-8 in 4-1, *jabolkov šnopec* v 4-11 in *šnopec iz jabolk* v 1-7, 3-8) ter *šnops* (*jabolčni šnops* v 5-11, 5-13, 5-14, 5-15 in 7-5, *jabolkov šnops* v 5-6, 5-10 in 7-2,

sadni šnops v 6-1 in 6-2, *tropinov šnops* v 6-11), enkrat tudi *palinka* (*jabolčna palinka* v 6-15). Besednozvezna poimenovanja za 'žganje iz hrušk' so zveze s samostalniki *šnops*, *šnopec*, *palinka*, *žgan(j)ica*, *žganje* in *dropovec* v jedru. Na štajersko, panonsko in koroško narečno skupino so vezane zveze z leksemom *šnops* v jedru (*grušev šnops* v 5-13, 5-15, 6-1 in 6-2, *gruškov šnops* v 5-7, 5-14, 6-12, 7-1 in 7-2, *hrušev šnops* v 3-6, *hruškov šnops* v 5-5 in 5-6). Jedro *šnopec* imajo zveze *hrušev šnopec* (3-3), *hruškov šnopec* (2-4, 4-11, 5-4) in *šnopec iz hrušk* (1-7, 3-8, 4-1). Jedro *žganje* imajo leksemi *hruševo žganje* v 3-5 in 3-6, *hruškovo žganje* v 1-3, 2-1, 2-8, 2-9, 4-2, 4-13 in *žganje iz hrušk* v 1-6, 1-16 in 5-8. Redko so zapisane zveze z jedri *palinka* (*gruškova palinka* v 6-13, 6-14 in 6-15), *žganica* (*gruškova žganica* v 6-6 in 6-8) in *dropovec* (*hruškov dropovec* v 1-13 in 1-14).

Zveze s pomenom 'žganje iz češenj' so nekoliko redkejšje, saj so po podatkih informatorjev redko delali to vrsto žganja. Zveze so naslednje: *češnjev šnopec* (2-4, 3-3, 3-8, 4-1, 4-2, 4-11), *šnopec iz češenj* (1-7) *češnjev šnops* (5-5, 5-14, 6-1, 6-2, 6-12, 7-1, 7-2, 7-4, 7-5), *češnjeva palinka* (6-13, 6-14), *češnjeva rakija* (4-12), *češnjeva žganica* (6-8, 6-17, 6-19), *žganica iz češenj* (6-18), *žganje iz češenj* (1-6, 1-16) in *češnjevo žganje* (1-4, 1-5, 2-1, 2-3, 2-8, 2-9, 4-13).

Najredkejšje so besedne zveze za splošno poimenovanje žganja, ki so sicer bolj kot stalne besedne zveze opisna poimenovanja: *druga kuha* v 5-1, *dvakrat prežgan* v 5-12, *dupel prajner* v 5-14, *boljši šnops* v 6-4 in *paliran šnops* v 7-4.

Ta tip tvorbe poimenovanj je za vse pomene razpršen po celotnem jezikovnem prostoru, najredkeje se pojavlja v osrednjih narečjih ter v vzhodnih govorih dolenske narečne skupine ter v notranjskem narečju, najpogosteje pa v narečjih panonske narečne skupine.

3 Skupen tip tvorbe leksemov v posameznih krajevnih govorih (Karta št. 5.2)

Za lekseme iz obravnavanega pomenskega sklopa so prikazani strukturni tipi v posameznih krajevnih govorih, in njihovo ujemanje oz. razlikovanje. Iz primerjave so izvzeti splošni leksemi tipa *žganje*, *šnops* in *šnopec*, ki v posameznih govorih zajamejo dva ali več pomenov. Na karti so označeni s kvadrati. Za skupen tip tvorbe se smatrajo tvorjenke, nastale z istim besedotvornim postopkom, npr. z izpeljavo in s priponjenjem iste pripone na besednovrstno isti tip besedotvorne podstave, z enakim ali različnim korenskim morfemom, npr. *jabolkovec*, *hruškovec*, *češnjevvec* in *žganjevvec*. Za enoten tip tvorbe so pojmovane tudi vse besedne zveze z upoštevanjem, ali imajo levi ali desni prilastek.

Znotraj tega pomenskega sklopa je najpogostejši strukturni tip moškospolska tvorjenka s priponskim obrazilom *-ac*, sledijo besednozvezna poimenovanja, in sicer zveze pridevnika s samostalnikom.

3.1 Splošna poimenovanja so za različne slovarske pomene zapisana v šestnajstih krajevnih govorih – 1-8 (*sadjevvec*), 1-9 (*sadjevvec*), 1-10 (*sadjevvec*), 2-3 (*šnopec*), 3-2 (*šnopec*), 3-4 (*žganje*), 4-3 (*šnopec*), 5-4 (*šnopec*), 6-7 (*žganica*), 7-3 (*tropinovvec*), 7-6 (*šnops*), 7-7 (*žganje*), 7-8 (*šnops*), 7-9 (*šnops*), 7-10 (*žganje*) in 7-11 (*žganje*). Na karti so označeni s pomočjo eksternih simbolov, tukaj pa jih navajamo glede na pomene, ki jih združujejo.

Leksem v govoru 1-8 zajema pomene 'jabolčno, hruškovo in češnjevo žganje', leksem v govorih 1-9, 1-10 in 7-3 zajema pomena 'jabolčno in hruškovo žganje', leksem v govoru 2-3, 5-4 in 7-10 združuje pomena za 'jabolčno žganje in splošno poimenovanje', leksemi v govorih 3-2, 3-4, 7-6, 7-7, 7-10 in 7-11 združujejo pomene za 'jabolčno žganje, hruškovo žganje in splošno poimenovanje', leksema v dveh govorih (7-8 in 7-9) zajemata vse pomene, leksem v govoru 6-7 pa pomena 'češnjevo žganje in splošno poimenovanje'.

3.2 V osmih govorih (1-1, 3-5, 6-4, 6-9, 6-11, 6-16, 6-17 in 6-18) so za vse pomene zapisani strukturno različni leksemi.

V največ govorih sta strukturno skupna po dva leksema – 1-4 (*jabolkovec + hruškovec*), 1-6 (*žganje iz hrušk + žganje iz češenj*), 1-11 (*drobtinovec + hruškovec*), 1-14 (*dropovec + češnjevec*), 1-17 (*jabolkino žganje + hruškovo žganje*), 2-4 (*hruškov šnopec + češnjev šnopec*), 2-6 (*hruškovec + češnjevec*), 3-1 (*hruševac + češnjevec*), 3-7 (*sadjevec + češnjevec*), 4-2 (*hruškovo žganje + češnjev šnopec*), 4-4 (*sadjevec + hruškovec*), 4-6 (*hruškovec + češnjevec*), 4-7 (*hruškovec + češnjevec*), 4-9 (*sadjevec + češnjevec*), 4-10 (*sadjevec + češnjevec*), 4-12 (*hruškova rakija + češnjeva rakija*), 4-13 (*hruškovo žganje + češnjevo žganje*), 5-1 (*tropinovec + češnjevec*), 5-3 (*hruškovec + češnjevec*), 5-5 (*hruškov šnops + češnjev šnops*), 5-6 (*jabolkov šnops + hruškov šnops*), 5-7 (*sadjevec + češnjevec*), 5-11 (*gruškovec + češnjevec*), 5-12 (*tropinovec + gruškovec*), 5-13 (*jabolčni šnops + gruškov šnops*), 5-15 (*jabolčni šnops + gruškov šnops*), 6-5 (*gruškovec + češnjevec*), 6-6 (*tropinova žganica + gruškova žganica*), 6-10 (*hruškovec + češnjevec*), 6-12 (*gruškov šnops + češnjev šnops*), 6-13 (*gruškova palinka + češnjeva palinka*), 6-14 (*gruškova palinka + češnjeva palinka*), 6-15 (*jabolčna palinka + gruškova palinka*), 6-19 (*tropova žganica + češnjeva žganica*), 7-4 (*češnjev šnops + paliran šnops*).

V enaindvajsetih govorih imajo leksemi za tri pomene skupni strukturni tip: 1-2 (*jabolkovec + hruškovec + češnjevec*), 1-3 (*jabolkovec + hruškovec + češnjevec*), 1-7 (*šnopec iz jabolk + šnopec iz hrušk + šnopec iz češenj*), 1-12 (*drobtinovec + hruškovec + češnjevec*), 1-16 (*žganje od jabolk + žganje od hrušk + žganje od češenj*), 2-1 (*jabolkovo žganje + hruškovo žganje + češnjevo žganje*), 2-2 (*jabolkovec + hruškovec + češnjevec*), 2-5 (*sadjevec + hruškovec + češnjevec*), 2-7 (*sadjevec + hruševac + češnjevec*), 2-9 (*jabolkovo žganje + hruškovo žganje + češnjevo žganje*), 3-6 (*sadjevec + tepkovec + češnjevec*), 4-5 (*sadjevec + hruškovec + češnjevec*), 4-8 (*sadjevec + hruškovec + češnjevec*), 4-11 (*jabolkov šnopec + hruškov šnopec + češnjev šnopec*), 5-2 (*sadjevec + hruškovec + češnjevec*), 5-9 (*tropinovec + hruškovec + češnjevec*), 5-10 (*jabolkovec + hruškovec + prežigovec*), 6-1 (*sadni šnops + grušev šnops + češnjev šnops*), 6-2 (*sadni šnops + grušev šnops + češnjev šnops*), 6-8 (*jabolčna žganica + gruškova žganica + češnjeva žganica*) in 7-2 (*jabolkov šnops + gruškov šnops + češnjev šnops*).

Le v enem govoru, tj. v 5-14 imajo vsi leksemi skupen strukturni tip, tj. besednozvezna poimenovanja (*jabolčni šnops, gruškov šnops, češnjev šnops in dupel prajner*).

4 Tehnike kartiranja

4.1 Karta št. 5.1

Na karti so uporabljene barve, različni geometrijski liki in notranje modifikacije likov, ki se med sabo kombinirajo, čeprav so v legendi poenostavljeno prikazani v eni barvi ali liku.

4.1.1 Slovarki pomen leksemov je prikazan z različnimi barvami lika, tako rdeča barva pomeni 'žganje iz jabolk', rumena 'žganje iz hrušk', zelena 'žganje iz češenj', črna 'splošno poimenovanje za žganje', z modro pa so kartirana splošna poimenovanja oz. nadpomenke.

4.1.2 Razmerje tvorjenost/netvorjenost je razvidno iz oblike lika (različnih barv in zapolnitev), tako da je za netvorjenke izbran romb, za tvorjenke pa ostali geometrijski liki (krog, trikotnik, elipsa, kvadrat ...).

4.1.3 Priponska obrazila tvorjenk so na karti razvidna iz notranjih zapolnitev posameznih likov. Glede na to, da je cilj karte prikazati strukturo poimenovanj in ne korenške raznolikosti leksemov, so z istim znakom kartirana vsa npr. izpridevniška poimenovanja s pripono *-ica* (*hruškovica*), korenška raznolikost leksemov za celoten pomenski sklop pa je razvidna iz leksično-besedotvornih kart za posamezne slovanske pomene.

4.1.4 Večbesedna poimenovanja so kartirana s simboloma $\times$ (za zveze z levim prilastkom) in $\blacktriangle$ (za zveze z desnim prilastkom), raznolikost jedrnih delov besednih zvez pa je prav tako razložena na leksično-besedotvornih kartah za posamezne slovanske pomene.

4.1.5 Večpomenskost oz. nadpomenskost leksemov je razvidna iz likov modre barve ter iz njim pripadajočih kombiniranih znakov, katerih pomeni so razloženi v dodatni legendi (j = žganje iz jabolk, h = žganje iz hrušk, č = žganje iz češenj, spl = splošno poimenovanje za žganje). Enake okrajšave veljejo za karte št. 5.1.1, 5.1.2, 5.1.3 in 5.2.

4.2 Karta št. 5.2

Karta je znakovna. Stopnja strukturnega ujemanja leksemov je prikazana z večjim ali manjšim deležem notranje zapolnitve kroga – z likom brez notranje zapolnitve $\bigcirc$ je prikazano popolno strukturno razlikovanje, za dva skupna tipa tvorbe je uporabljen lik $\bigodot$, za dva po dva skupna tipa je uporabljen lik $\ominus$, za tri tvorjenke s skupnim tipom tvorbe je uporabljen lik $\bigoplus$, z likom $\bullet$ pa je prikazano popolno strukturno ujemanje. $\bullet\bullet$ je uporabljen le v točkah, kjer obstaja kombinacija skupnih tipov tvorbe za 2 in 3 slovanske pomene, $\ominus$ pa v točkah z ujemanji leksemov za 2 po 2 in 2 skupna leksema. S poševnico je označeno, kadar v govoru ni nobenega poimenovanja.

S kvadratom so kartirane nadpomenke oz. splošna poimenovanja, ki združujejo več pomenov. Eksterni znaki h kvadratom nakazujejo, kateri pomeni so združeni v posamezne lekseme, ti pa so natančno razloženi v pripadajoči legendi.

Karta št.:

5.1

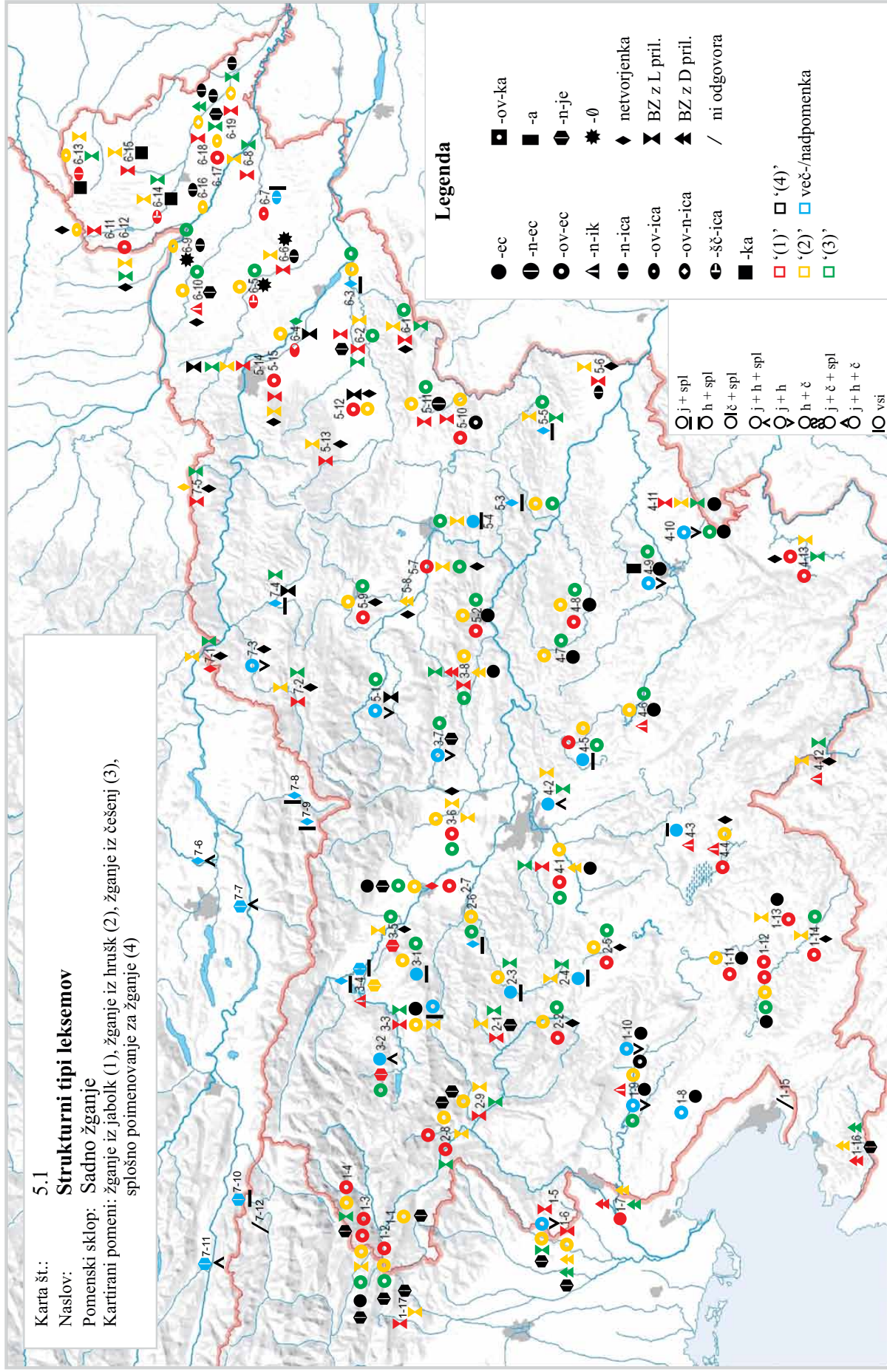
Strukturni tipi leksemov

Naslov:

Pomenski sklop: Sadno žganje

Kartirani pomeni: žganje iz jabolčk (1), žganje iz hrušk (2), žganje iz češenj (3),

splošno poimenovanje za žganje (4)

Legenda

- -ec
- ◐ -n-ec
- ◑ -ov-ec
- ▲ -n-ik
- ◒ -n-ica
- ◓ -ov-ica
- ◔ -ov-n-ica
- ◕ -šč-ica
- -ka
- -ov-ka
- -a
- ◑ -n-je
- ✱ -0
- ◒ netvorjenka
- ✕ BZ z L pril.
- ▲ BZ z D pril.
- / ni odgovora
- ◑ '(1)'
- ◒ '(2)'
- ◓ '(3)'
- ◔ '(4)'
- ◕ več-/nadpomenska

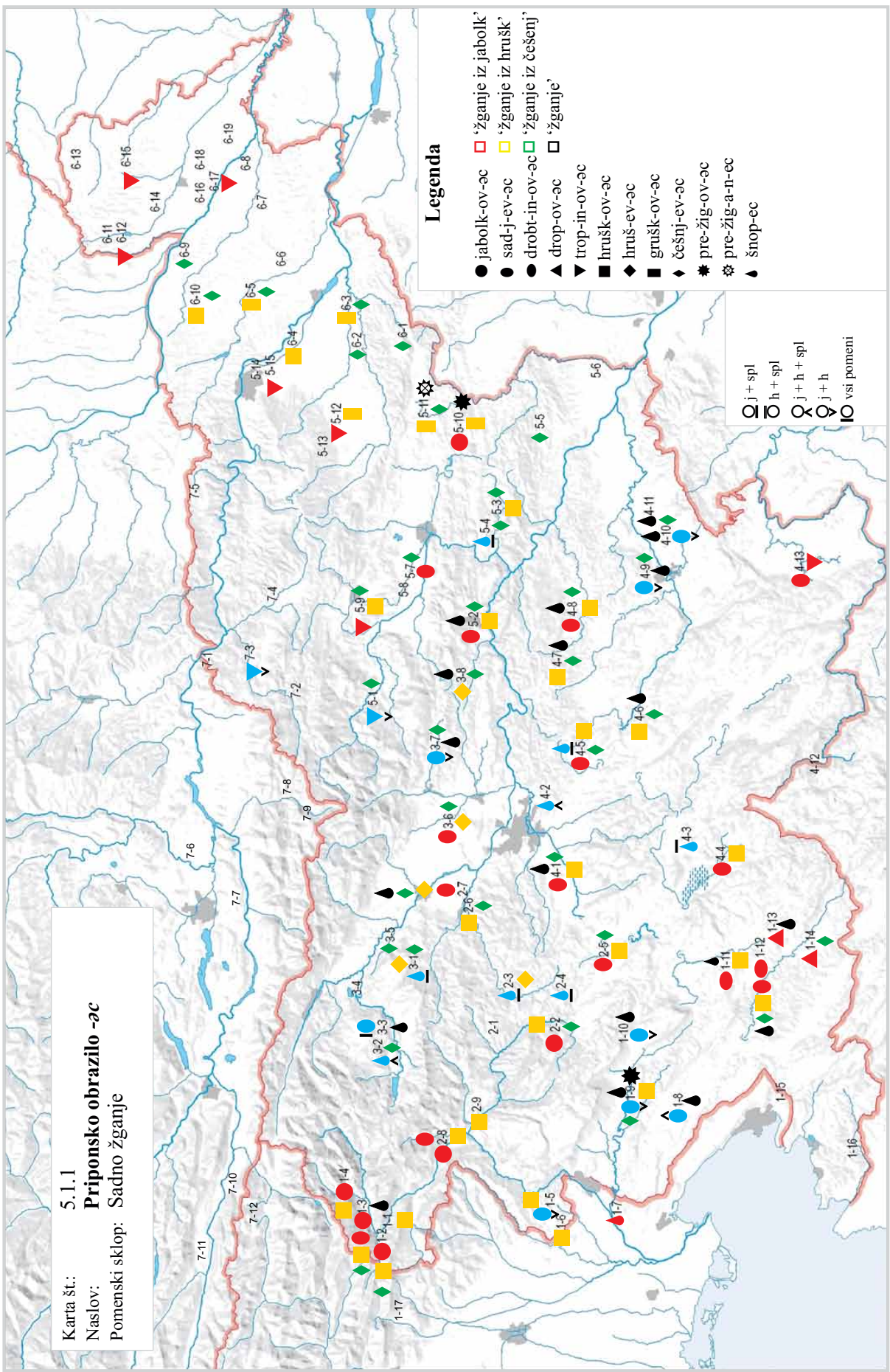
- j + spl
- ◐ h + spl
- ◑ oč + spl
- ◒ j + h + spl
- ◓ j + h
- ◔ h + č
- ◕ j + č + spl
- ◖ j + h + č
- ◗ vsi

Karta št.: 5.1.1

Pripisno obrazilo -ac

Naslov: Pomenski sklop: Sadno žganje

Legenda

- jabolk-ov-ac
- sad-j-ev-ac
- drobt-in-ov-ac
- ▲ drop-ov-ac
- ▼ trop-in-ov-ac
- hrušk-ov-ac
- ◆ hruš-ev-ac
- grušk-ov-ac
- ◆ češnj-ev-ac
- ★ pre-žig-ov-ac
- ⊗ pre-žig-a-n-ac
- ▲ šnop-ac
- žganje iz jabolk'
- žganje iz hrušk'
- žganje iz češenj'
- žganje

- j + spl
- h + spl
- ⊗ j + h + spl
- ⊗ j + h
- vsi pomeni

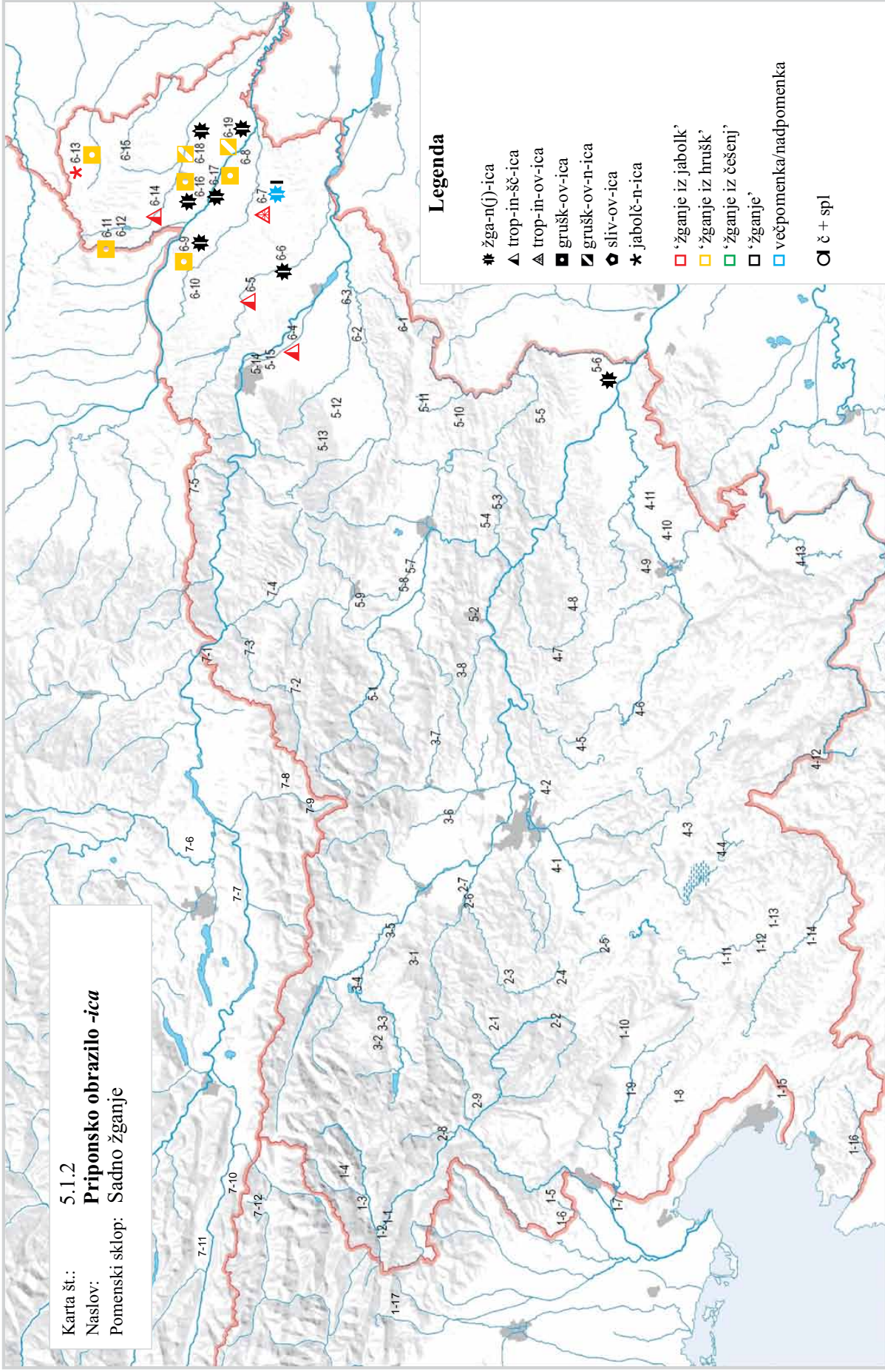

Karta št.:

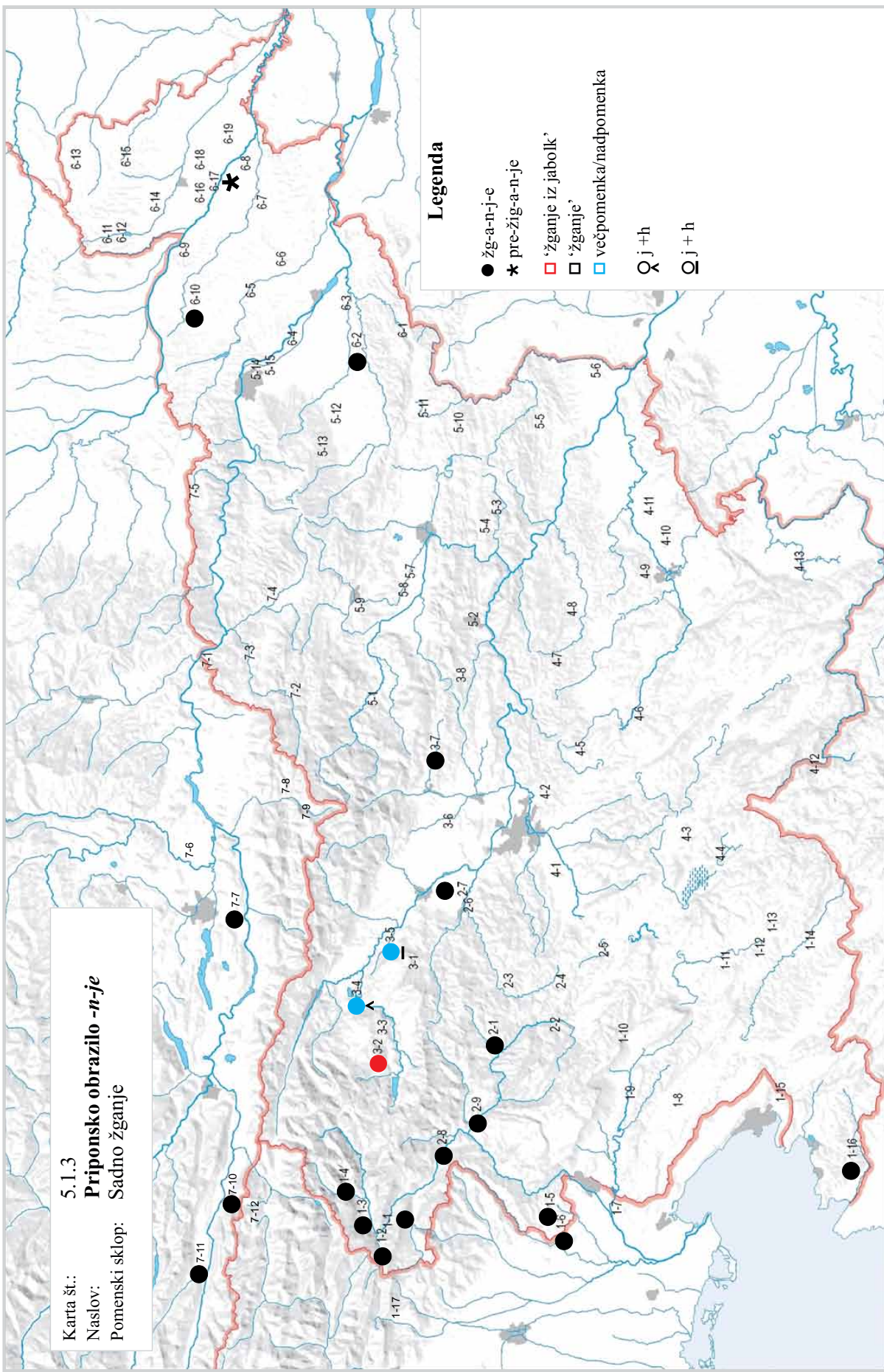
5.1.2

Naslov:
Priponsko obrazilo -ica

Pomenski sklop: Sadno žganje

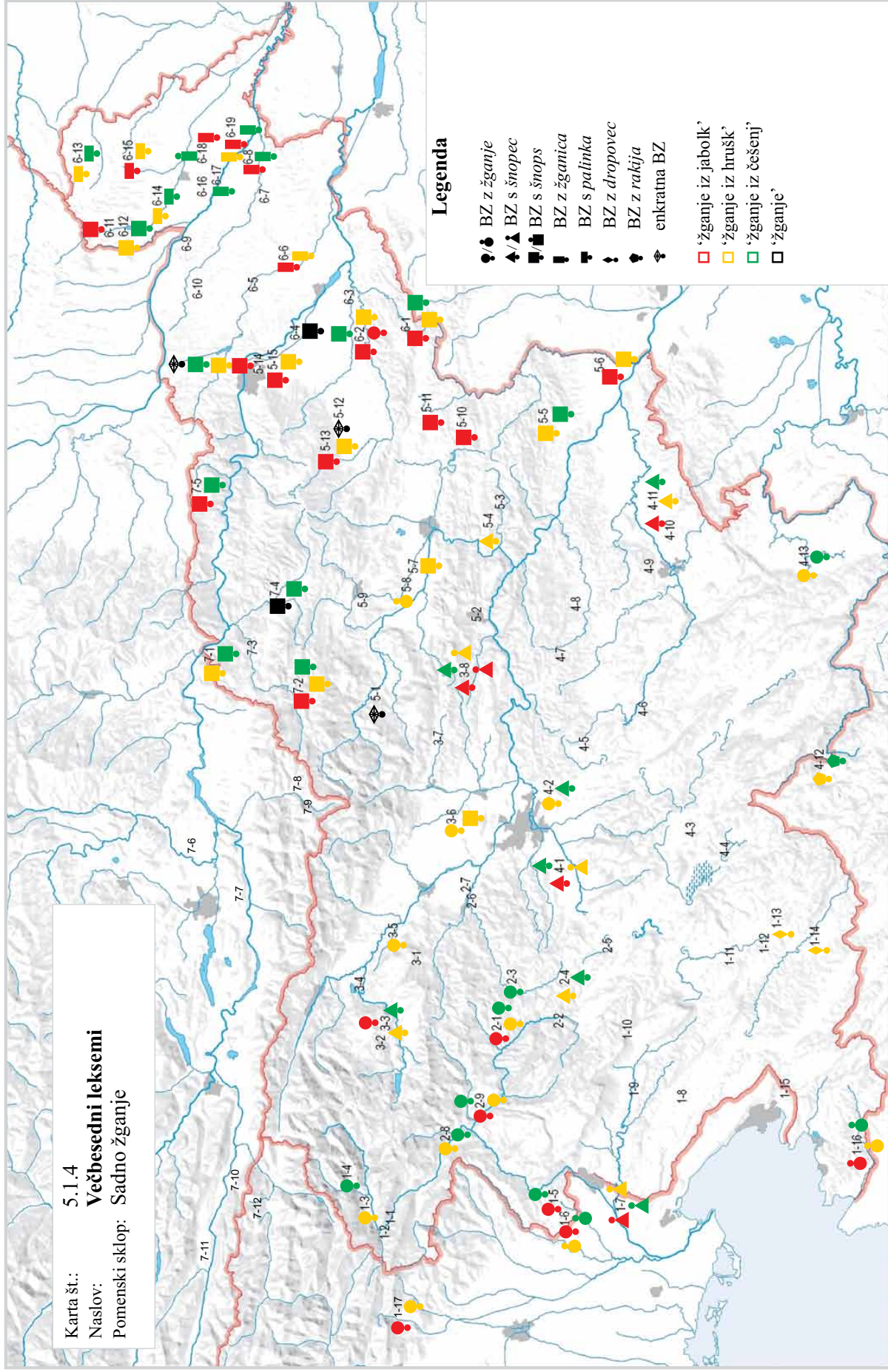
Karta št.:

5.1.4

Naslov:

Večbesedni leksemi

Pomenski sklop: Sadno žganje

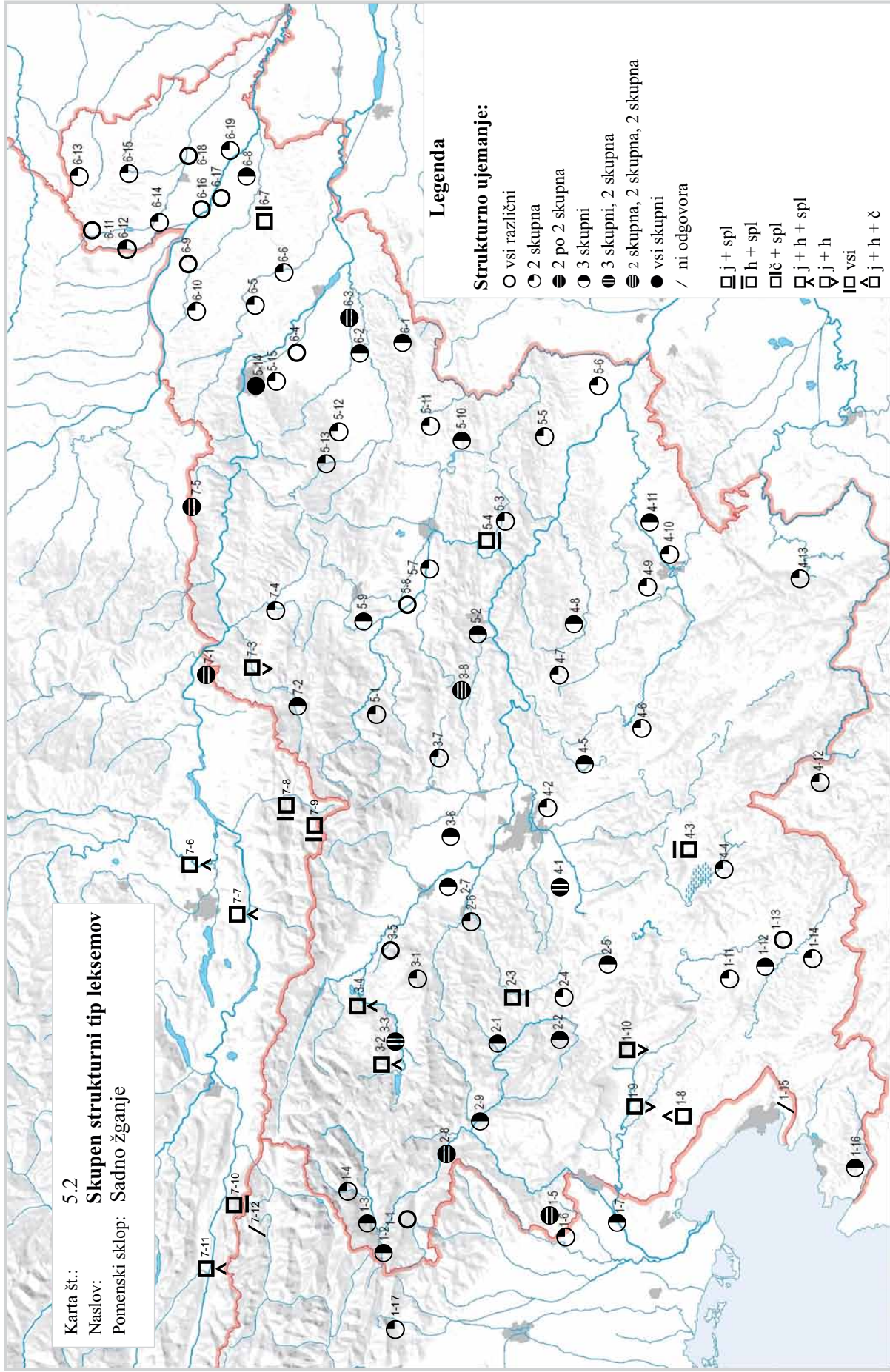

Legenda

- /○ BZ z žganje
- ▲/△ BZ s šnopec
- /□ BZ s šnops
- ▼ BZ z žganica
- ▾ BZ s palinka
- ⬇ BZ z dropovec
- ♣ BZ z rakija
- ◆ enkratna BZ
- 'žganje iz jabolk'
- 'žganje iz hrušk'
- 'žganje iz češenj'
- 'žganje'

Karta št.: 5.2
 Naslov: **Skupen strukturni tip leksemov**
 Pomenski sklop: Sadno žganje

Legenda

Strukturno ujemanje:

- vsi različni
  - 2 skupna
  - ◐ 2 po 2 skupna
  - ◑ 3 skupni
  - ◒ 3 skupni, 2 skupna
  - ◓ 2 skupna, 2 skupna, 2 skupna
  - vsi skupni
  - / ni odgovora
-
- ◻ j + spl
  - ◻ h + spl
  - ◻ č + spl
  - ◻ j + h + spl
  - ◻ j + h
  - ◻ vsi
  - ◻ j + h + č

4.5.2 LEKSIČNO-BESEDOTVORNE KARTE S KOMENTARJI IN INDEKSI

4.5.2.1 Komentar h Karti št. 5.3 Jabolčno žganje

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'žgana alkoholna pijača iz jabolk', knj. *jabolčno žgánje* oziroma *sádjevec*. Leksem *sadjevec* je najpogostejši tudi v narečjih, v večini govorov pa nastopa kot dvojnično poimenovanje.

Poimenovanja s podstavo *jabolko* so le tri, in sicer *jabolkovec*, *jabolčnik* in enkratnica *jabolčnica*. Vsi navedeni so evidentirani tudi v SSKJ, le da v pomenu 'sladek sok iz jabolk', pri čemer ima prvi označevalnik redko, drugi je brez, tretji pa ima oznako nar.

Glede na to, da so v nekaterih krajih pridobivali jabolčno žganje iz jabolčnih tropin, so poimenovanja tvorjena tudi iz podstave *tropin-*, vendar iz gradiva ni vedno jasno, ali leksem zares poimenuje táko vrsto žganja, ali se je morda posplošil in zajel tudi poimenovanje s pomenom 'žgana alkoholna pijača iz jabolk'. Najpogostejši je leksem *tropinovec*, ki je razpršeno zapisan v severnejših in vzhodnejši govorih, v SSKJ pa ima drug pomen, tj. 'žganje iz grozdnih tropin'. V treh točkah je kot edino poimenovanje zapisan leksem *tropinščica*, ki pa ga v knjižnem jeziku ni. Istokorenska enkratnica *tropinovica* ima v SSKJ označevalnik nar. in enak pomen kot *tropinovec*. Iz istega korena je tudi glasovno premenjen leksem *dropovec*, ki je kot edini leksem zapisan v dveh sosednjih krajevnih govorih, v SSKJ pa ni zabeležen.

V dveh točkah je za kartirani pomen zapisan leksem *drobtinovec*, ki v SSKJ ni zabeležen.

V gradivu so zapisana tudi splošna poimenovanja kot npr. *žganje* (v dveh govorih kot dvojnično, v štirih kot edino poimenovanje), *šnopec* (v treh govorih kot dvojnično, v petih kot edino poimenovanje) in *šnops* (v dveh govorih kot dvojnično, v osmih kot edino poimenovanje), ki se pojavljajo samostojno ali v besednih zvezah. Jedro *žganje* tvori zveze z levim (*jabolčno/jabolkovo/jabolkino/sadno žganje*) in desnim prilastkom (*žganje od jabolk*), leksem *žganica* pa nastopa le kot jedro besednih zvez, tj. *jabolčna/tropinova/tropova žganica*. Jedro *šnops* je najštevilčnejše v zvezi *jabolčni šnops* in *jabolkov šnops*, dvakrat v zvezi *sadni šnops*, enkrat pa kot *tropinov šnops*. Manj številčne so zveze z jedrom *šnopec* – *jabolkov/jabolčni šnopec* in *šnopec iz jabolk*. Kot enkratna besedna zveza je zapisana *jabolčna palinka*.

2. Analiza leksemov

Za analizo leksemov *jabolčnik*, *jabolčnica*, *jabolkovec* in *sadjevec* glej Komentar h karti št. 4.3 *Jabolčni mošt*.

Leksemi *tropinščica* (**trop-in-šč-ica** ← (trop-in-sk-ica) ← *trop-in-ski ← trop-ina ← trop), *tropinovica* (**trop-in-ov-ica** ← trop-in-ov ← trop-ina ← trop // **trop-in-ovica** ← trop-ina ← trop) in *tropinovec* (**trop-in-ov-æc** ← trop-in-ov ← trop-ina ← trop // **trop-in-ovec** ← trop-ina ← trop) so izpeljani iz korena *trop-* (< psl. *tropъ < *tropati 'stiskati,

tlačiti' (Snoj: 809)). Iz istega korena je tvorjen pridevnik *tropinov* (**trop-in-ov** ← trop-ina ← trop), ki se v gradivu pojavlja v zvezi *tropinov šnops*.

Leksem *drobtinovec* (**drob-t-in-ov-æc** ← drob-t-in-ov ← drob-t-ina ← drob-æt ← drob ← drobiti) je izpeljan iz podstave *drobtin-* to pa s pripono *-ina* iz samostalnika *drobæt* (< psl. **drobьtь*). Tvorjenka *drobèt/dróbæt* je navedena v Pleteršnikovem slovarju v pomenu 'košček, malenkost', v Bajec (1950: 61) pri tvorjenkah s pripono *-æt* (< psl. **-ьtь*, **-ьtь*, **-ьtь*, **-ьtь*) ter v ESSJ (V: 120), **drobьtь*.

Leksem *dropovec* (**drop-ov-æc** ← drop-ov ← drop // **drop-ovec** ← drop) je nastal iz *drop* po prehodu *tr-* > *dr-* iz *trop*, kar omenja Skok (III: 506). Dalje glej *tropinovec*.

V nadaljevanju so razložena jedra zapisanih besednih zvez.

Leksema *šnops* in *šnopec* sta prevzeta in prilagojena iz nem. *Schnaps* 'žganje', z bav.-nem. prehodom *a* > *o*. (Snoj: 755)

Leksem *palinka* je prevzet iz madž. *palinka* 'žganje', v madž. pa je bil v obliki *paljenka* (← *paliti*) prevzet iz slovanskih jezikov. (Novak 1996: 93)

Leksema *žganica* (**žg-a-n-ica** ← žg-a-ti) in *žganje* (**žg-a-n-je** ← žg-a-ti) sta izpeljana iz glagola *žgati* (< psl. **žbgati* 'žgati'). (Snoj: 891)

Pridevniki *jabolčen* (**jabolč-æn** ← jabolko), *jabolkov* (**jabolk-ov** ← jabolko) in *jabolkin* (**jabolk-in** ← jabolko) so tvorjeni iz *jabolko* (< psl. **ablьko*) in so v gradivu zapisani v zvezah *jabolčna palinka*, *jabolčen šnopec*, *jabolčen šnops*, *jabolčna žganica* in *jabolčno žganje*; *jabolkov šnopec*, *jabolkov šnops* in *jabolkovo žganje* ter *jabolkinovo žganje*.

Pridevnik *saden* (**sad-æn** ← sad) je tvorjen iz *sad* (< psl. **sadь* 'sadika, kar je posajeno'). V gradivu se pojavlja v zvezah *sadni šnops* in *sadno žganje*.

3. Prostorska razporeditev leksemov

Najpogostejši leksem *sadjevec* se razprostira od primorske narečne skupine, poznajo ga v treh rovtarskih govorih (2-5 Logatec, 2-7 Godešič in 2-8 Zatoľmin), v treh gorenjskih (3-3 Koprivnik v Bohinju, 3-6 Žeje pri Komendi in 3-7 Buč), najbolj strnjen je v dolenski narečni skupini, znan tudi dvema štajerskima govoroma (5-2 Trbovlje in 5-7 Ložnica pri Žalcu), nezabeležen pa v panonski in koroški narečni skupini.

Poimenovanja s podstavo *jabolk-* so zgoščeno zapisana predvsem v obrobni govornih; areal leksema *jabolkovec* je zamejen na obsoško narečje ter na krajevni govor 2-8 Zatoľmin, ki je z njim v zemljepisnem stiku, zunaj tega območja je zapisan le še dvakrat, tj. v cerkljanski točki 2-2 Idrija in v srednještajerski točki 5-10 Spodnje Tinsko. Na strnjem območju v jugozahodnih govorih dolenskega narečja poznajo za kartirani pomen leksem *jabolčnik*, zunaj tega še v notranjski točki 1-9 Velike Žablje, v gorenjski točki 3-4 Selo pri Bledu in v slovenskogoriški točki 6-10 Spodnja Bačkova. Istokorenska enkratnica *jabolčnica* je zapisana v najsevernejši prekmurski točki 6-13 Markovci.

Na narečja štajerske, panonske in koroške narečne skupine so zamejena poimenovanja s podstavo *tropina*; najštevilčnejši leksem *tropinovec* je zgoščeno zapisan v štajerski narečni skupini (5-1 Radmirje, 5-9 Podkraj pri Velenju, 5-12 Slovenska Bistrica in 5-15

Miklavž na Dravskem polju) ter v enem koroškem govoru (7-3 Ravne na Koroškem), zunaj tega še v eni severnobelokranjski točki (4-13 Črnomelj). Le v panonski narečni skupini poznajo v treh govorih (6-4 Starše, 6-5 Biš in 6-14 Brezovci) leksem *tropinščica*, v enem prleškem pa *tropinovica* (6-7 Vogričevci). Sorodni leksem *dropovec* imajo kot edini leksem v dveh južnih notranjskih govorih (1-13 Koritnice in 1-14 Koseze).

Leksem *drobtinovec* poznajo v dveh notranjskih govorih – v 1-11 Selce in 1-12 Zagorje.

V treh gorenjskih govorih (3-2 Podjelje, 3-4 Selo pri Bledu in 3-5 Prezrenje) ter v treh koroških (7-7 Zabrdca, 7-10 Zahomec, 7-11 Potoče) je zapisano tudi splošno poimenovanje *žganje*, v prvih dveh kot dvojnica, v točki 3-5 Prezrenje pa kot edini leksem, kot jedro besednih zvez *jabolčno žganje* v točkah 1-5 Kojsko in 3-3 Koprivnik v Bohinju, *jabolkovo žganje* v 1-6 Medana, 2-1 Podlanišče in 2-9 Ponikve, *jabolkino žganje* v 1-17, z desnim prilastkom *žganje od jabolk* pa v istrski točki 1-16 Puče.

Pogost je tudi leksem *šnopec*, ki ga kot samostojno poimenovanje poznajo v zamejskem kraškem govoru 1-7 Vrh Sv. Mihaela, dveh rovtarskih govorih (2-3 Žirovski Vrh in 2-4 Zavratac), v dveh gorenjskih (3-1 Dražgoše in 3-2 Podjelje), dveh dolenskih (4-2 Sadinja vas in 4-5 Spodnje Brezovo) in enem posavskem (5-4 Vrh nad Laškim), v besedni zvezi *šnopec iz jabolk* v točkah 1-7 Vrh Sv. Mihaela in 3-8 Hrastnik pri Trojanah, *jabolčni snopec* v 3-8 Hrastnik pri Trojanah in 4-1 Vnanje Gorice, *jabolkov snopec* pa v 4-11 Šentjernej.

Razpršeno je zapisan leksem *šnops* – samostojno v dveh škofovskih govorih (2-6 Hosta in 2-7 Godešič), v enem gorenjskem (3-4 Selo pri Bledu), v dveh štajerskih (5-3 Jurklošter in 5-5 Vojsko), v enem prleškem (6-3 Lancova vas) ter v petih koroških (7-1 Libeliče, 7-4 Legen, 7-6 Pokrče, 7-8 Lepena in 7-9 Bela) – v zvezi *jabolčni šnops* v štajerskih točkah 5-11 Kačji Dol, 5-13 Malo Tinje, 5-14 Dogoše in 5-15 Miklavž na Dravskem polju, *jabolkov šnops* v točkah 5-6 Kapele in 5-10 Spodnje Tinsko, *jabolčni šnops* v koroškem govoru 7-5 Kapla na Kozjaku, *jabolkov šnops* v 7-2 Spodnje Javorje, v panonskih govorih pa *sadni šnops* (v 6-1 Čermožiše in 6-2 Ptujška Gora) ter *tropinov šnops* v 6-11 Večeslavci.

V dveh prekmurskih in dveh prleških točkah imajo za ta pomen še zveze *jabolčna žganica* (6-8 Cven in 6-18 Lipovci), *tropinova žganica* (6-6 Juršinci) in *tropova žganica* (6-19 Črenšovci) ter *jabolčna palinka* (6-15 Kančevci).

4. Tehnike kartiranja

Karta je znakovna. Z rdečo barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'jabolčno žganje', s črno pa pomensko širši, ki imajo ob kartiranem pomenu v istih točkah dodatne ali širše pomene, npr. leksemi *žganje*, *šnopec*, *šnops*.

Jabolčno žganje

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	[ni odgovora]	3-8	š'no:pc z 'ja:pk,	6-2	'sâ:dni š'nops, 'sâ:dno
1-2	já:pkuc		š'nũo:pc iz 'ja:pk,		ž'gâ:nje
1-3	já:pkuwæc, sá:djæwæc		'ja:bočŋ š'no:pc	6-3	š'nops
1-4	já:pkuwæc	4-1	já:bučæn 'šnɔpc,	6-4	tro'pi:nšca
1-5	'sa:djuc, 'ja:bučno		sá:djoꝥc	6-5	tro'pi:xŋšca
	ž'ɣa:ne	4-2	š'nɔpæc	6-6	(tro'pi:nɔva) žga'ni:ca
1-6	'ja:pkævæ ž'ɣa:nje	4-3	já:bučŋek	6-7	tro'pinovica
1-7	š'no:pæc z 'ja:pki,	4-4	jâ:boučnæk, sá:djoꝥc	6-8	'jâbočnâ žgâ'nicâ
	š'no:pæc	4-5	sá:djeꝥc, šnò:pc	6-9	[ni odgovora]
1-8	'sadjeꝥc	4-6	já:bučŋek	6-10	'jabočnik
1-9	'sa:djoꝥc, 'ja:boučnik	4-7	[ni odgovora]	6-11	tro'pi:nɔf š'nops
1-10	'sa:djuc	4-8	sá:djeꝥc	6-12	tro'pi:nɔvæc
1-11	drup'ti:nuc	4-9	sá:djoꝥc	6-13	'žâbučnica
1-12	dræp'ti:navæc, 'sa:djeꝥc	4-10	sá:djeꝥc	6-14	tro'pi:nščica
1-13	d'ro:poꝥc	4-11	já:bukau š'napc	6-15	tro'pi:novec, 'd'âbučna
1-14	d'rũo:poꝥc	4-12	'ja:bučnik		'pâlinka
1-15	[ni predmetnosti]	4-13	'sâ:djevec, tro'pi:novec	6-16	[ni predmetnosti]
1-16	ž'ɣâ:nje ut 'jâbuk	5-1	trâ'pinouc	6-17	tro'pi:novec
1-17	jâ:bukŋ zgâ:ne	5-2	'sa:djuc	6-18	'ja:bučna žga'ni:ca
2-1	'ja:pkau ž'ɣa:jne	5-3	š'nɔ:ps	6-19	t'ropova žga'ni:ca
2-2	'jâ:pkauc	5-4	š'no:pc	7-1	š'nops
2-3	š'nɔpc	5-5	š'nops	7-2	'ja:pkou š'nops
2-4	š'no:pc	5-6	'jâ:bukof š'no:ps	7-3	tro'pi:novec,
2-5	'sa:djeꝥc	5-7	'sâ:djeꝥc		tro'pi:nouc
2-6	š'nops	5-8	[ni predmetnosti]	7-4	š'nops
2-7	'sa:djuc, 'šnops	5-9	tor'pi:nouc	7-5	'jâ:bučŋ š'nops
2-8	já:pkouc, sá:djeꝥc	5-10	'ja:pkovec, 'ja:pkou	7-6	š'nops
2-9	'ja:pkawa ž'ɣa:jne		š'na:ps	7-7	žgâ:je
3-1	š'nɔpc	5-11	'ja:bōčn š'nɔ:ps	7-8	š'nops
3-2	žgâ:nje, š'nɔpc	5-12	tro'pi:novec	7-9	š'nops
3-3	sá:djeꝥc, já:pčno žganè:	5-13	'ja:bučni š'nũo:ps	7-10	žgâ:ne
3-4	já:bučnik, š'nops, žga'ne	5-14	'ja:bučni š'nɔ:ps	7-11	žgâ:nje
3-5	žga'ne	5-15	'ja:bučŋ š'nɔ:ps,	7-12	[ni odgovora]
3-6	sá:djeꝥc		tro'pi:novec		
3-7	'sa:djuc	6-1	'sâ:dni š'nops		

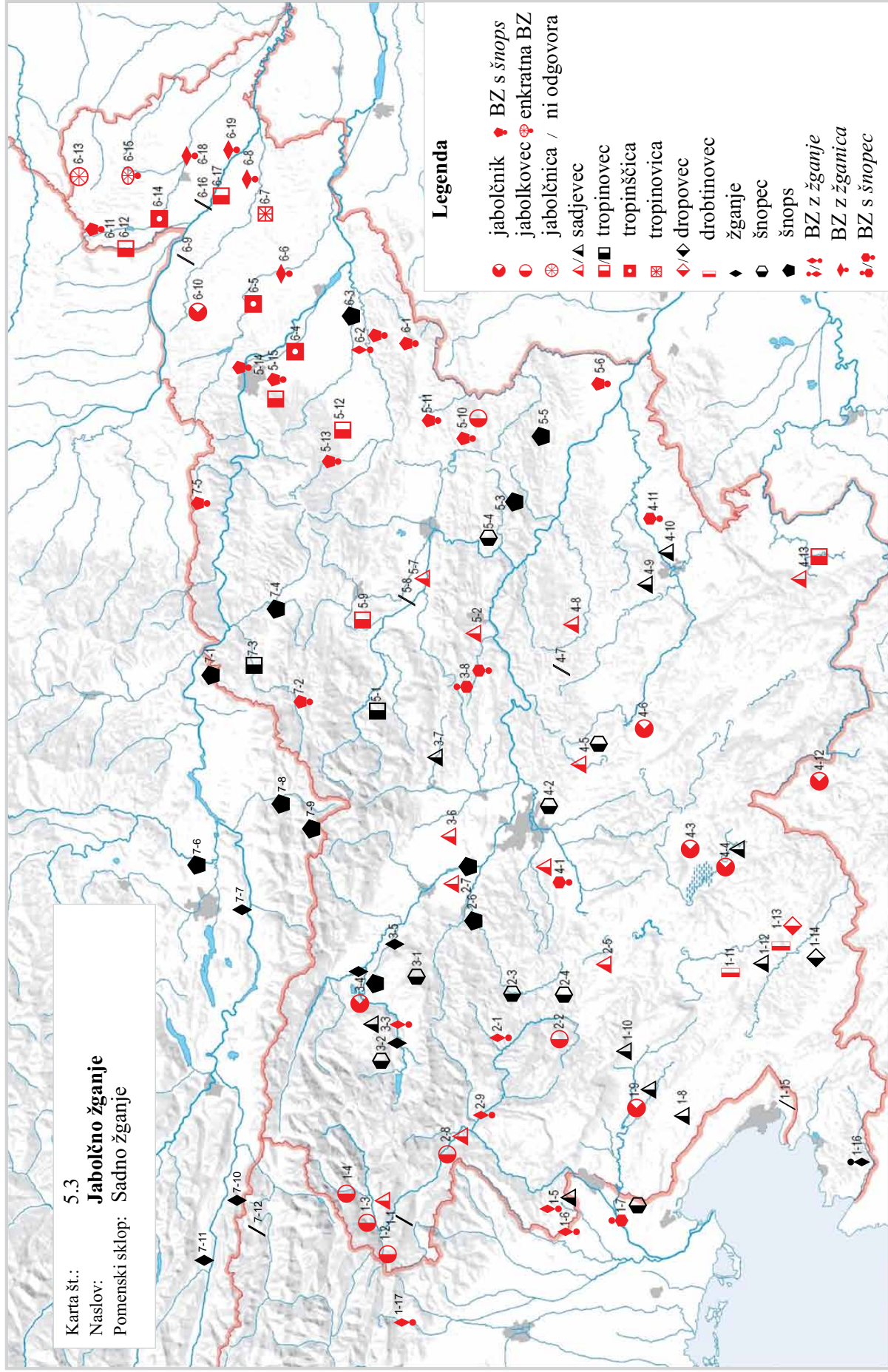
Karta št.:

5.3

Jabolčno žganje

Naslov:

Pomenski sklop: Sadno žganje

Legenda

- jabolčnik
- BZ s šnops
- jabolkovec
- enkratna BZ
- ⊗ jabolčnica / ni odgovora
- ▲/△ sadjevec
- ▣ tropinovec
- ▣ tropinščica
- ▣ tropinovica
- ◄/► dropovec
- ▮ drobtinovec
- ◆ žganje
- ◆ šnopec
- ◆ šnops
- ◆ BZ z žganje
- ◆ BZ z žganica
- ◆ BZ s šnopec

4.5.2.2 Komentar h Karti št. 5.4 Hruškovo žganje

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen ‘hruškovo žganje’, knjižno *hruškovec*. Leksem *hruškovec* (nar. *hruškuc*, *hruškuvac*, *fruškovc*, *hruškavac*) je najpogostejši tudi v narečjih, v pomenu ‘mošt ali žganje iz hrušk’; brez označevalnikov je zapisan tudi v SSKJ.

Na stiku z arealom leksema *hruškovec* je na manjšem sklenjenem območju kot edini leksem zapisan *hruševac* – ta je s pomenom ‘mošt ali žganje’ iz hrušk in brez označevalnikov zapisan tudi v SSKJ.

Strnjeno se kot edina leksema pojavljata leksema *gruškovec* in ženskospolska ustreznica *gruškovica*, ki v SSKJ nista zabeleženi – zapisana je le *hruškovica*, ki pa ima drugačen pomen. Istokorenski je še leksem *gruškovnica*, kot edino poimenovanje znan dvem sosednjim krajevnim govorom, v SSKJ je le različica *hruškovnica* z označevalnikom nar.

Svoj manjši areal ima tudi leksem *sadjevec*, ki ima enako kot v knjižnem jeziku pomen ‘mošt ali žganje iz sadja’, razpršeno pa je zapisan še v štirih točkah, od tega trikrat kot edini leksem, enkrat pa kot dvojnica *hruškovcu*.

V dveh govorih je kot dvojnično poimenovanje zapisan tudi leksem *tepkovec*, ki v SSKJ označuje ‘mošt ali sadje iz hrušk, vrste tepka’, v narečjih ima lahko ‘splošni pomen za hruškovo žganje’ ali prav tako ‘žganje iz tepk’.

Leksem *tropinovec* je kot edino poimenovanje v kartiranem pomenu zapisan v dveh krajevnih govorih, v SSKJ pa je pomen zamejen le na ‘žganje iz grozdnih tropin’.

Posamezno in razpršeno se pojavljata tudi splošna leksema *šnopec* in *šnops* in enkratnica *žganje*.

Ob enobesednih so razpršeno zapisana tudi večbesedna poimenovanja. Najpogostejše so zveze z levim prilastkom (*hruškovo žganje*, *hruševo žganje*, *grušev/gruškov šnops*, *hrušev/hruškov šnops*, *hrušev/hruškov šnopec*, dvakrat je zapisan leksem *gruškova žganica*, trikrat *gruškova palinka*, dvakrat tudi *hruškov dropovec*, enkratna pa je *hruškova rakija*). Redkejše so zveze z desnim prilastkom, kot npr. *žganje iz hrušk* in *šnopec iz hrušk*, ki so bolj kot ne opisna poimenovanja.

2. Analiza leksemov

Za izvor leksema *sadjevec* glej *Komentar h karti št. 4.3 Jabolčni mošt*, za lekseme *dropovec*, *šnopec*, *šnops*, *tropinovec*, *žganje*, *žganica* in *palinka* glej *Komentar h karti št. 5.3 Jabolčno žganje*, za lekseme *hruškovec*, *hruševac*, *gruškovec*, *gruškovica*, *gruškovnica* in *tepkovec* glej *Komentar h karti št. 4.4 Hruškov mošt*.

Iz netvorjene podstave *hruš-* (< nar. *krûša* po prehodu *kr-* > *hr-* (< psl. **kruša* 'hruška') je tvorjen pridevnik *hrušev*, ki nastopa v zvezah *hrušev šnopec* in *hruševo žganje*. Iz podstave *hruška* (< nar. *krûška* po prehodu *kr-* > *hr-* (< psl. **kruša* 'hruška' + *-ka*) je tvorjen pridevnik *hruškov* (**hruš-k-ov** ← *hruš-ka* ← *hruša*), ki se v gradivu pojavlja v zvezah *hruškova rakija*, *hruškovo žganje*, *hruškov dropovec*, *hruškov šnopec* in *hruškov šnops*.

Iz podstave *grušk-* (*gruš-ka* ← *gruša* < **gruša* 'hruška') je izpeljan pridevnik *gruškov* (**gruš-k-ov** ← *gruš-ka* ← *gruša*), ki se v gradivu pojavlja v zvezah *gruškova palinka*, *gruškov šnops* ter *gruškova žganica*.

3. Prostorska razporeditev leksemov

Najštevilčnejši leksem *hruškovec* se strnjeno pojavlja v primorski, rovtarski in dolenski narečni skupini, posamezno še v dveh govorih posavskega narečja (5-2 Trbovlje in 5-3 Jurklošter), v enem srednjesavinjskem (5-9 Podkraj pri Velenju), v enem prleškem (6-4 Starše), enem slovenskogoriškem (6-10 Spodnja Bačkova) in enem mežiškem (5-3 Ravne na Koroškem).

V zemljepisnem stiku z arealom leksema *hruškovec* je na stičišču gorenjske in rovtarske narečne skupine istokorenski leksem *hruševce*, ki je kot dvojnica znan še enemu vzhodnogorenjskemu govoru (3-8 Hrastnik pri Trojanah).

V primorski narečni skupini je znotraj sklenjenega območja, kjer imajo leksem *hruškovec*, v manjšem arealu v kartiranem pomenu zapisan leksem *sadjevec*, ki ima v eni točki dvojnico *hruškovec*, zunaj tega pa prav tako kot dvojnica *hruškovcu* v briški točki 1-5 Kojsko. Kot edino poimenovanje je zapisan v dveh vzhodnodolenjskih točkah (4-9 Ždinja vas in 4-10 Velike Brusnice) in eni vzhodnogorenjski (3-7 Buč).

V ozkem pasu znotraj štajerske in panonske narečne skupine je kot edini leksem zapisana različica *gruškovec*, v prekmurskem narečju in eni slovenskogoriški točki (6-9 Črešnjevci) imajo leksem *gruškovica*, v dveh južnih prekmurskih pa *gruškovnica*.

Leksem *tepkovec*, ki je zapisan v dveh gorenjskih govorih, ima v eni točki (3-3 Koprivnik v Bohinju) pomen, vezan na žganje iz sorte hrušk, iz *tepk*, medtem ko v 3-6 Žeje pri Komendi ustreza kartiranemu pomenu.

Za kartirani pomen imajo v dveh severnejših govorih, tj. v zgornjesavinjskem 5-1 Radmirje in mežiškem 7-3 Ravne na Koroškem leksem *tropinovec*.

V gradivu so v petih točkah podana tudi splošna poimenovanja, tj. *šnops* v petih koroških govorih (7-4 Legen, 7-5 Kapla na Kozjaku, 7-6 Pokrče, 7-8 Lepena, 7-9 Bela), *šnopec* v dolenskih govorih 4-2 Sadinja vas in 4-3 Nova vas in *žganje* v točki 3-4 Selo pri Bledu ter v dveh koroških (7-7 Zabrdar in 7-11 Potoče).

Na stičišču štajerske in panonske narečne skupine je v štirih govorih zapisano večbesedno poimenovanje *grušev šnops* (5-13, 5-15, 6-1, 6-2), na nekoliko širšem prostoru, ob

predhodnjima dvema pa zajema še koroško narečno skupino še zveza *gruškov šnops* (v 5-7, 5-14, 6-12, 7-1, 7-2).

V prekmurskem narečju, kjer imajo za knjižni leksem *žganje* narečno ustreznico *palinka*, je za kartirani pomen zapisana zveza *gruškova palinka* (v 6-13, 6-14 in 6-15), v dveh prleških pa *gruškova žganica* (6-6 in 6-8).

Prilastek *hrušev* tvori tri poimenovanja v gorenjskem narečju, tj. *hrušev šnopec* (3-3), *hrušev šnops* (3-6) in *hruševo žganje* (v 3-5 in 3-6), prilastek *hruškov* pa zveze *hruškov šnopec* (v 2-4, 4-11 in 5-4), *hruškov šnops* v kozjansko-bizeljski govori (5-5 in 5-6), *hruškova rakija* v 4-12, *hruškovo žganje* pa v 1-3, 1-17, 2-1, 2-8, 2-9, 4-2 in 4-13.

Besednozvezna poimenovanja so tvorjena tudi z desnim prilastkom, kot npr. *šnopec iz hrušk* v 1-7, 3-8 in 4-1 ter *žganje iz hrušk* v 1-6, 1-16 in 5-8.

V dveh sosednjih južnih notranjskih govori (1-11 in 1-12) rečejo hruškovemu žganju *hruškov dropovec*.

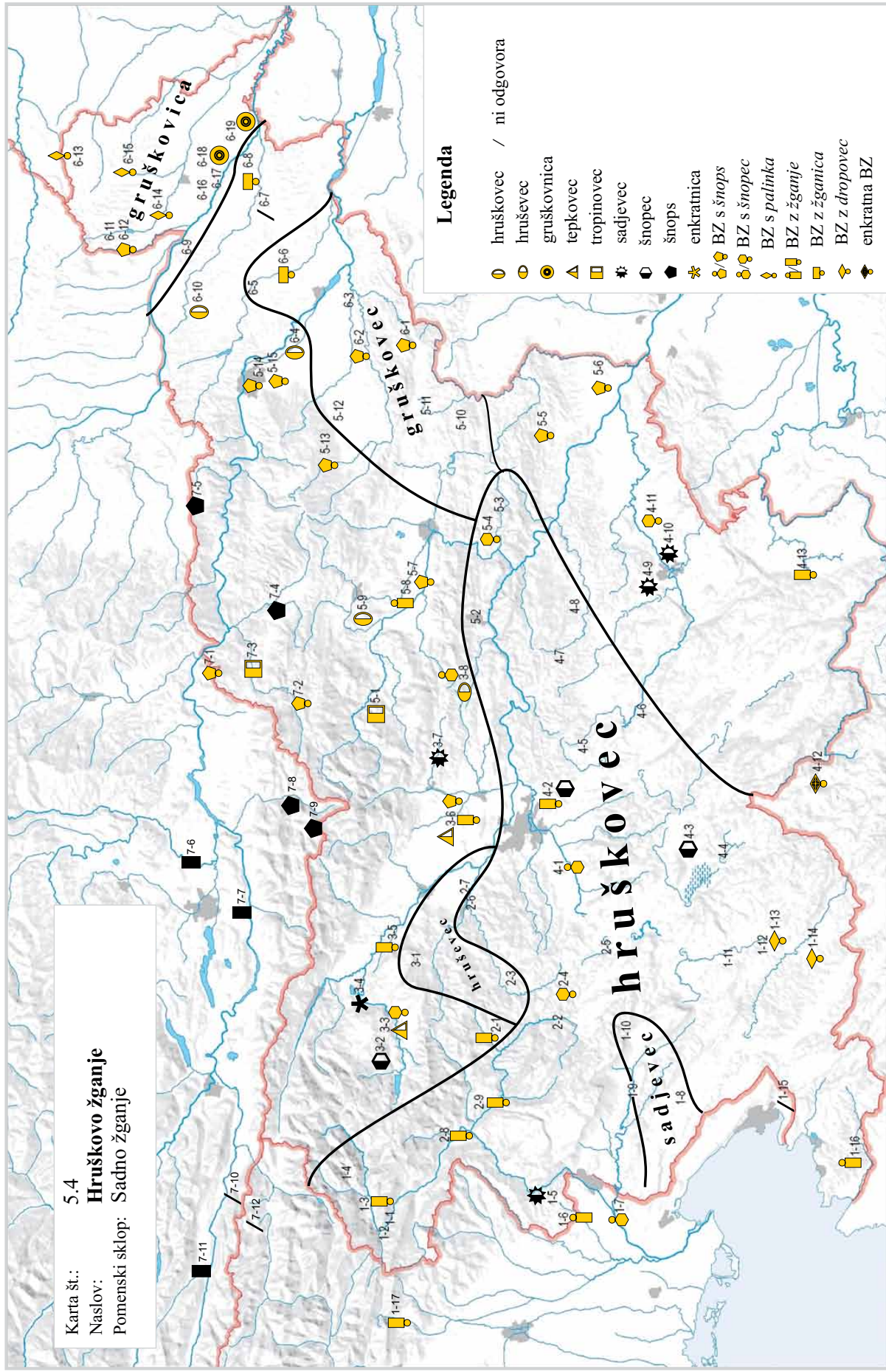
4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z izolekso so zamejeni areali leksemov *hruškovec*, *hruševcevec*, *sadjevec*, *gruškovec* in *gruškoviča*. Razpršeni in posamezni leksemi so kartirani znakovno. Z rumeno barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'žganje iz hrušk', s črno pa pomensko širši, ki imajo ob kartiranem pomenu v istih točkah dodatne pomene, npr. 'splošno poimenovanje za žganje'.

Hruškovo žganje

Toč. ODOGOR	Toč. ODOGOR	Toč. ODOGOR
1-1 xrú:škuc	3-4 žga'ne	5-14 g'ru:škof š'no:ps
1-2 xrú:škuc	3-5 xrú:šoṽ žga'ne	5-15 g'ru:šoṽ š'nops
1-3 xrú:škuwəc, xrú:škuwo žgà:nje	3-6 tɛ:pkɔc, xrú:šovo žgà:nje, xrú:šoṽ š'nops	6-1 g'ru:šoṽ š'nops
1-4 xrú:škuwəc	3-7 'sədjuc	6-2 g'ru:šoṽ š'nops
1-5 'sa:djuc, x'ru:škuc	3-8 š'no:pc is x'ru:šk, x'ru:šuc	6-3 g'ru:škovec
1-6 žganje s x'ru:šk, x'ru:škuc	4-1 š'nopc is xrú:šk, xrú:škɔc	6-4 'xru:škovec
1-7 š'no:pəc s f'ru:šk	4-2 xrú:škɔ žgà:jne, š'nopəc	6-5 g'rüškovec
1-8 'sadjeṽc	4-3 š'nopc	6-6 g'rü:škova žga'ni:ca
1-9 'sa:djoṽc, f'ru:škɔc, x'ru:škɔc	4-4 xrú:škavəc	6-7 [ni odgovora]
1-10 'sa:djuc	4-5 xrú:škɔc	6-8 g'rü:škɔvå žgà'nicå
1-11 x'ru:škuc	4-6 xrú:škɔc	6-9 g'rü:škofca
1-12 f'ry:škɔc	4-7 xrú:škɔc	6-10 x'ru:škovec
1-13 f'ry:škɔ d'ro:pɔc	4-8 xrú:škaṽc	6-11 g'rü:jškojca
1-14 f'ru:škɔ d'ru:pɔc	4-9 sá:djeṽc	6-12 g'rü:jškoṽ š'nops
1-15 [ni predmetnosti]	4-10 sá:djeṽc	6-13 g'rü:jškova 'pá:linka, g'rü:jškojca
1-16 ž'gà:nje ot f'ry:škå	4-11 xrú:škaṽ š'nəpc	6-14 g'rü:jškova 'pálinkå
1-17 frú:škɔ žgà'ne	4-12 x'ruškava rɛ'kija	6-15 g'rü:jškova 'pálinka
2-1 x'ruškɔ ž'gà:jne	4-13 x'ru:škovo ž'gà:nje	6-16 g'rü:škujca
2-2 x'ruškaṽc	5-1 trə'pinoṽc	6-17 g'rü:jškujca
2-3 x'rušeṽc	5-2 x'ru:škuc	6-18 g'rü:škɔvnica
2-4 x'ru:škɔ š'no:pc	5-3 h'ru:škuc	6-19 g'rüjškuvnica
2-5 x'ru:škɔc	5-4 x'ru:šku š'no:pc	7-1 g'ru:škɔ š'nops
2-6 x'ru:škuc	5-5 x'ru:škɔ š'nops	7-2 g'ruškɔ š'nops
2-7 x'ru:šuc	5-6 x'rü:škof š'no:ps	7-3 tro'pi:novec
2-8 xrú:škɔc, xrú:škowo žgà:jne	5-7 g'ruškɔ š'nops	7-4 š'nops
2-9 xrú:škɔc, x'ruškaṽa ž'gà:jne	5-8 ž'gà:nje is x'rušk	7-5 š'nops
3-1 xrú:šoṽc	5-9 x'ru:škɔc	7-6 š'nops
3-2 š'nopc	5-10 g'ru:škovec	7-7 žgà:je
3-3 sá:djeṽc, xrú:šoṽ š'nopc	5-11 g'rü:škovec	7-8 š'nops
	5-12 g'ru:škovec	7-9 š'nops
	5-13 g'ru:ušɔ š'nuo:ps	7-10 [ni odgovora]
		7-11 žgà:nje
		7-12 [ni odgovora]

Karta št.: 5.4
Naslov: Hruškovo žganje
Pomenski sklop: Sadno žganje

4.5.2.3 Komentar h Karti št. 5.5 Češnjevo žganje

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'češnjevo žganje', knjižno *češnjevec*. Leksem *češnjevec* je najpogostejši tudi v narečjih (nar. *čeišnouc*, *čišneuc*, *čeišjeuc*, *čriešnjuc*, *čriešnjuvac*, *črešjevec*), ki je obenem tudi edino enobesedno poimenovanje, vsa ostala, razen enkratnic, so namreč besednozvezna. Glede na to, da v mnogih krajevnih govorih predmetnosti, katere poimenovanja so kartirana, ni, je množičnost leksema *češnjevec* morda povezana tudi s prevzemom tega iz knjižnega jezika.

Drugi najpogostejši so večbesedni leksemi z jedrom *žganje*, ki se pojavljajo v sklenjenem arealu, posamezno tudi zunaj – *češnjevo žganje*, dvakrat tudi *žganje iz češenj*.

Pogosta so poimenovanja z jedrom *šnops*, tako je v šestih govorih kot edini leksem zapisan *češnjevec šnops*, v treh pa kot dvojnica ob *češnjevcu*.

Zveze so tvorjene tudi z jedrom *šnopec* – *češnjevec šnopec* (dvakrat tudi kot dvojnica), enkrat pa *šnopec iz češenj*.

V govorih, kjer imajo za pomen 'žganje' leksema *palinka* oz. *žganica*, tvorita leksema jedro besednih zvez *češnjeva palinka* in *češnjeva žganica* oz. *žganica iz češenj*.

Enkratna enobesedna poimenovanja *šnops*, *žganica* in *sadjevec* so pomensko širša, enkratna besedna zveza pa je *češnjeva rakija*, zapisana na stičišču s hrvaškim jezikovnim prostorom, leksem *rakija* je v pomenu 'žganje' z označevalnikom star. zapisan tudi v SSKJ.

2. Analiza leksemov

Za izvor leksema *sadjevec* glej *Komentar h karti št. 5.3 Jabolčni mošt*, za lekseme *šnopec*, *šnops* in *žganje* ter za jedra besednozveznih poimenovanj *žganica* in *palinka* pa *Komentar h karti št. 5.3 Jabolčno žganje*.

Leksem *češnjevec* (**češnj-ev-əc** ← češnj-ev ← češnja // **češnj-evec** ← češnja) je izpeljan iz *češnja* (< psl. *čers'bn'a). Iz iste podstave je tvorjen pridevnik *češnjevec* (**češnj-ev** ← češnja), ki se v gradivu pojavlja v zvezah *češnjeva palinka*, *češnjeva rakija*, *češnjevec šnopec*, *češnjevec šnops*, *češnjeva žganica* in *češnjevo žganje*.

Leksem *rakija* je prevzet prek hrv. in srb. *rakija* iz turš. *raki* 'žganje'. (Snoj: 624)

3. Prostorska razporeditev leksemov

Najbolj razširjen leksem *češnjevec* je znan vsem narečnim skupinam, najredkejši pa je v rovtarski, panonski in koroški narečni skupini. V govorih, ki imajo ohranjeno skupino *čr, se pojavlja v obliki *črešnjevec*, tj. v obsoških govorih 1-2 Žaga, 1-3 Bovec, v dolenskih govorih 4-9 Ždinja vas in 4-10 Velike Brusnice ter v govorih štajerske in panonske narečne skupine.

Besednozvezna poimenovanja z jedrom *žganje*, so zemljepisno vezana na narečja primorske in rovtarske narečne skupine. Leksem *češnjevo žganje* je tako zapisan v obsoški točki 1-4 Bavšica (*črešnjevo žganje*), v briški točki 1-5 Kojsko (*črešnjevo žganje*), v tolminskih točkah 2-8 Zatoľmin in 2-9 Ponikve, v cerkljanski 2-1 Podlanišče, v poljanski 2-3 Žirovski Vrh, zunaj tega areala pa v govorih z ohranitvijo sklopa *čr – belokranjski 4-13 Črnomelj, leksem *žganje iz/od češenj* pa v briški 1-6 Medana in 1-16 Puče.

Na štajersko, panonsko in koroško narečno skupino so zamejeni leksemi z jedrom *šnops*, tako je leksem *češnjeve šnops* zapisan v kozjansko-bizeljski točki 5-5 Vojsko, v južnopohorski 5-14 Dogoše, v haloškem govoru 6-1 Čermožiše, v prleškem govoru 6-2 Ptujška Gora, v prekmurski točki 6-12 Večeslavci ter v vseh koroških točkah, razen v 7-3 Ravne na Koroškem, kjer pa ni odgovora na dano vprašanje.

Za kartirani pomen se zveze s *šnopec* in *šnops* nikoli ne pojavijo v isti narečni skupini, pač pa so zveze s *šnops* znane vsem tistim narečnim skupinam, kjer nimajo leksema *šnops*, tj. v primorski, rovtarski, gorenjski in dolenski. Zveza *češnjeve šnopec* je zapisana v eni rovtarski točki (2-4 Zavratac), v dveh gorenjskih (3-3 Koprivnik v Bohinju in 3-8 Buč) in v treh dolenskih (4-1 Vnanje Gorice, 4-2 Sadinja vas in 4-11 Šentjernej), zveza z desnim prilastkom z ohranitvijo sklopa *čr kot *šnopec iz črešenj* pa v zamejski točki 1-7 Vrh Sv. Mihaela. Splošno poimenovanje *šnops* je zapisano v dveh obirskih točkah (7-8 Lepena in 7-9 Bela).

Le v dveh prekmurskih govorih je zapisana zveza *češnjeva palinka*, tj. v 6-13 Markovci in 6-14 Brezovci, v treh prav tako prekmurskih in enem prleškem govoru pa imajo za kartirani pomen leksem *češnjeva žganica* oz. *žganica iz češenj*.

Enkratna besedna zveza *češnjeva rakija* je z ohranitvijo sklopa *čr znana kostelskemu govoru 4-12 Plešce, enobesedne enkratnice pa v dveh prleških govorih *šnops* (6-4 Starše), *žganica* (6-7 Vogričevci) in enem kraškem *sadjevec* (1-8 Kopriva), kjer pa je zapisan kot dvojnica prevladujočemu leksemu *češnjevec*.

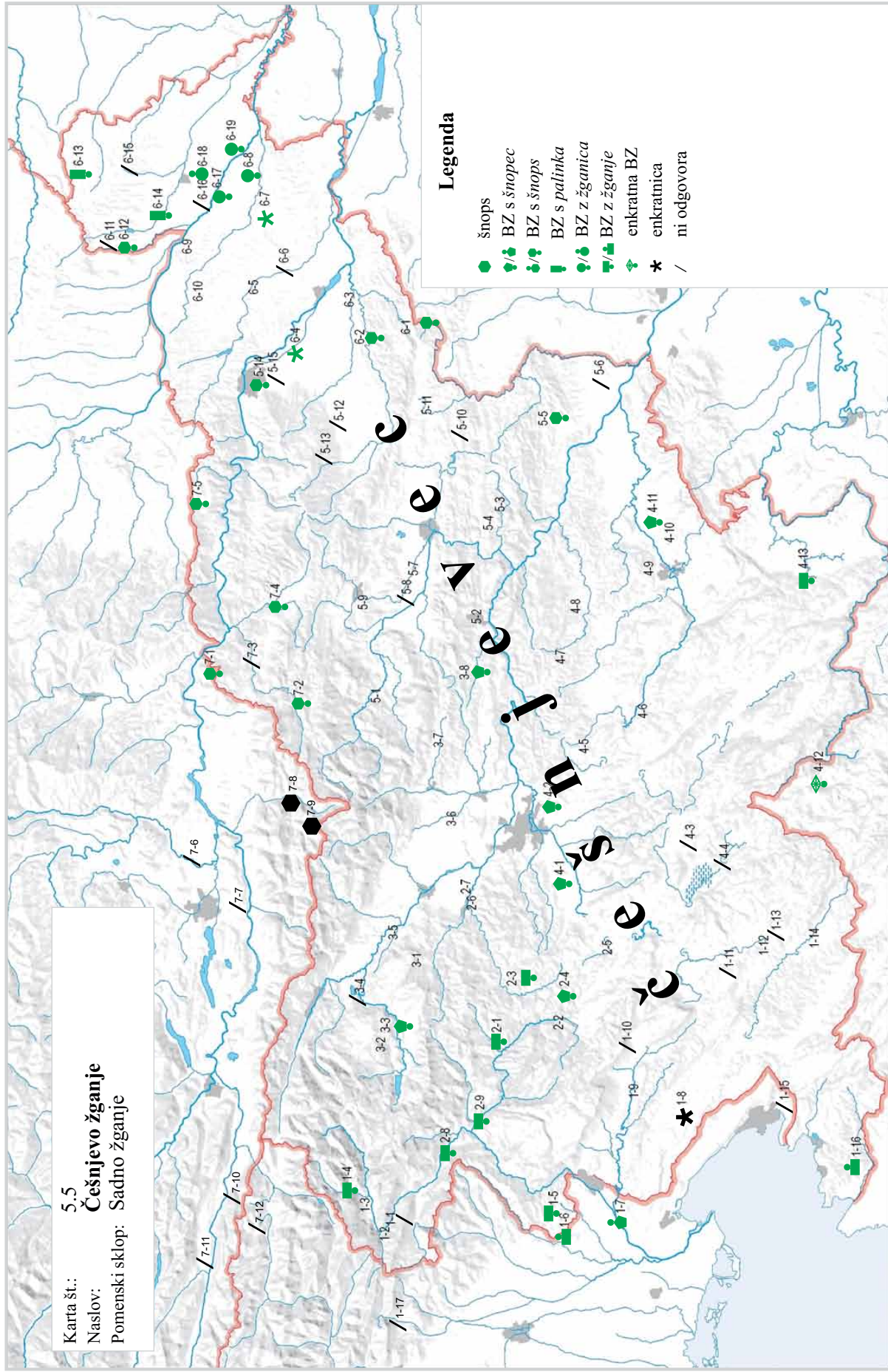
4. Tehnike kartiranja

Karta je napisno-znakovna. Z napisom je kartiran prevladujoči leksem *češnjevec*. Razpršeni in posamezni leksemi so kartirani znakovno. Z zeleno barvo so prikazani leksemi s slovarskim pomenom 'žganje iz češenj', s črno pa pomensko širši, ki imajo ob kartiranem pomenu v istih točkah dodatne pomene.

Češnjevo žganje

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	[ni odgovora]	3-7	'čɛ:šnoɥc	6-1	č're:šjoväc, č're:šjof
1-2	čriɛšnjuc	3-8	'čɛ:šnuc, 'čɛ:šnu		š'nops
1-3	čriɛšnjuwəc		š'no:pc	6-2	č're:šjoväc, č're:šjof
1-4	čriɛšnjuwo ž'ɣá:nje	4-1	čɛ:šnou šnɔpc,		š'nops
1-5	čə'ri:šnowo ž'ɣa:ɾe		čɛ:šnoɥc	6-3	č'rešjovec
1-6	ž'ɣa:nje s čə'ri:əšəń	4-2	čɛ:šnou š'nopəc	6-4	'šno:ps
1-7	š'no:pc s č'ri:əšni	4-3	[ni predmetnosti]	6-5	č'rešjovec
1-8	sadjɛɥc	4-4	[ni predmetnosti]	6-6	[ni predmetnosti]
1-9	'čɛ:išnoɥc	4-5	čɛ:išjɛɥc	6-7	ž'ga'nica
1-10	[ni predmetnosti]	4-6	čɛ:išjɔɥc	6-8	č're:šjovã ž'gã'nica
1-11	[ni predmetnosti]	4-7	čɛ:šjɛɥc	6-9	č'rešjovec
1-12	'čö:išñɛɥc	4-8	čã:šjɛɥc	6-10	č're:šnjevec
1-13	[ni odgovora]	4-9	črɛ:išnjeɥc	6-11	[ni predmetnosti]
1-14	'čɛ:šnjɔɥc	4-10	črã:šneɥc	6-12	č're:šnof š'nops
1-15	[ni predmetnosti]	4-11	čã:šneɥ š'nəpc	6-13	č're:šnjuva 'pã:linka
1-16	ž'ɣã:nje ot ča're:šen	4-12	'črɛ:šnava rɛ'kija	6-14	č'rešnjova 'pãlinkã
1-17	[ni predmetnosti]	4-13	č're:šnavo ž'ga:nje	6-15	[ni predmetnosti]
2-1	'či:šneɥ ž'ɣa:jne	5-1	č're:šnoɥc	6-16	[ni predmetnosti]
2-2	'či:šneɥc	5-2	'čɛ:šnuc	6-17	č'rešnjuva ž'ga'ni:ica
2-3	'čɛ:šneɥ ž'ɣa:jne,	5-3	č'rã:išjuc	6-18	ž'ga'ni:ca s č're:šeń
	'čɛ:šneɥc (JD)	5-4	'čɛ:šnjeɥc	6-19	č're:šjuva ž'ga'niica
2-4	'čɛ:šneɥ š'no:pc	5-5	'črɛ:šnjeɥc, č're:šnjou	7-1	č'ri:əšnou š'nops
2-5	čɛ:šnoɥc		š'nops	7-2	č're:šnou š'nops
2-6	'čɛ:šnuc	5-6	[ni predmetnosti]	7-3	[ni predmetnosti]
2-7	'či:šnuc	5-7	č're:šjevec	7-4	č're:šnou š'nops
2-8	čɛ:šnowo ž'ɣa:jne	5-8	[ni predmetnosti]	7-5	č're:šnou š'nops
2-9	'čɛ:šnaɥa ž'ɣa:jne	5-9	č're:šnoɥc	7-6	[ni predmetnosti]
3-1	čɛ:šnoɥc	5-10	[ni predmetnosti]	7-7	[ni predmetnosti]
3-2	čɛ:šnoɥc	5-11	č're:šjovec	7-8	š'nops
3-3	sá:djeɥc, čɛ:šnou š'nopc	5-12	[ni predmetnosti]	7-9	š'nops
3-4	[ni predmetnosti]	5-13	[ni odgovora]	7-10	[ni predmetnosti]
3-5	čɛ:šnoɥc	5-14	č're:šnof š'nɔ:ps	7-11	[ni predmetnosti]
3-6	čɛ:šnoɥc	5-15	[ni predmetnosti]	7-12	[ni predmetnosti]

Karta št.: 5.5
 Naslov: Češnjevo žganje
 Pomenski sklop: Sadno žganje

Legenda

- šnops
- BZ s šnopec
- BZ s šnops
- BZ s palinka
- BZ z žganica
- BZ z žganje
- ★ enkratna BZ
- ★ enkratnica
- / ni odgovora

4.5.2.4 Komentar h Karti št. 5.6 Žganje (splošno poimenovanje)

1. Vsebina

Na karti so predstavljeni leksemi za pomen 'žgana alkoholna pijača, zlasti iz sadja', knjižno *žganje*. V narečjih je najpogostejši leksem *šnopec* (nar. *šnopc*, *šnopac*, *šnapc*), ki se razprostira na sklenjenem območju preko več narečnih skupin, v SSKJ pa ima v istem pomenu označevalnik nižje pog.

Drugi najštevilčnejši je leksem *šnops*, ki je sicer razpršen po večjem prostoru kot *šnopec*, zgoščeno pa se pojavlja v manjšem arealu. V knjižnem jeziku ima prav tako označevalnik nižje pog.

Največjo leksično raznolikost predstavljajo leksemi, tvorjeni iz podstave *žga-* (*žganje* in *žganica*) in njene dovršne oblike *prežigati* (*prežig*, *prežigovec*, *prežiga*, *prežiganec* in *prežiganje*). Svoja areala imata leksema *žganje* in *žganica*, ki sta tudi edina zabeležena v SSKJ, oba v enakem pomenu, prvi brez označevalnikov, drugi z nar., medtem ko so ostali leksemi zapisani redko ali enkratno.

V manjšem arealu, tj. v treh krajevnih govorih, je kot edini leksem zapisan *palinka*, ki je v obliki *paljenka* z enakim pomenom in označevalnikom zastar. zabeležen tudi v SSKJ.

Zemljepisno dokaj stično so zapisane enkratne besedne zveze – *boljši šnops*, *druga kuha*, *dupel prajner*, *paliran šnops* in *dvakrat prežgan*.

Enobesedni enkratnici sta *rakija* in *špirit*, obe zapisani kot edino poimenovanje.

2. Analiza leksemov

Za analizo leksemov *šnops*, *šnopec*, *žganje*, *žganica*, *palinka* in *rakija* glej Komentar št. 5.3 *Jabolčno žganje*.

Leksemi *prežig* (**pre-žig** ← pre-žig-a-ti ← pre-žg-a-ti ← žg-a-ti), *prežigovec* (**pre-žig-ov-æc** ← pre-žig-ov ← pre-žig ← pre-žig-a-ti ← pre-žg-a-ti ← žg-a-ti; **pre-žig-ovec** ← pre-žig-a-ti ← pre-žg-a-ti ← žg-a-ti), *prežiga* (**pre-žig-a** ← pre-žig-a-ti ← pre-žg-a-ti ← žg-a-ti), *prežiganec* (**pre-žig-a-n-ec** ← pre-žig-a-n ← pre-žig-a-ti ← pre-žg-a-ti ← žg-a-ti; **pre-žig-a-nec** ← pre-žig-a-ti ← pre-žg-a-ti ← žg-a-ti) in *prežiganje* (**pre-žig-a-n-je** ← pre-žig-a-ti < pre-žg-a-ti ← žg-a-ti) so izpeljani iz sestavljenega glagola *prežigati*, ki je nedovršna oblika glagola *prežgati* (< psl. *žbgati 'žgati').

Leksem *špirit* je prevzet prek star. nem. *Spirit* (danes *Spiritus*) iz lat. *spīritus* 'duh'. (Snoj: 760)

Leksem *dupel prajner* prim. z nem. *doppelt* 'dvojen' in nem. *Branntwein* 'žganje' z bav.-nem. prehodom *p > b*.

3. Prostorska razporeditev leksemov

Najštevilčnejši leksem *šnopec* je zapisan v obsežnem arealu, ki se razprostira čez kraško in notranjsko narečje ter poljansko in črnovrško narečje, zajema zahodnejše govore gorenjskega narečja (3-1 Dražgoše, 3-2 Podjelje, 3-3 Koprivnik v Bohinju) ter celotno dolenjsko

narečje, zapisan pa je tudi v dveh posavskih govorih (5-2 Trbovlje in 5-4 Vrh nad Laškim). Vzhodno od te izolekse leksem ni prisoten, pač pa je zunaj areala enkrat kot dvojnično poimenovanje zapisan v obsoškem govoru 1-3 Bovec.

Drugi najštevilčnejši je leksem *šnops*, ki je strnjeno zapisan v štajerski narečni skupini, v haloškem (6-1 Čermožiše) in zahodnem prleškem govoru (6-3 Lancova vas) ter v koroški narečni skupini, v manjšem arealu znotraj gorenjskega narečja (3-4 Selo pri Bledu, 3-5 Prezrenje, 3-6 Žeje pri Komendi), posamezno pa v škofjeloški točki 2-6 Hosta, v cerkljanski točki 2-2 Idrija, v horjulski točki 2-5 Logatec ter v eni notranjski (1-14 Koseze) in eni dolenski (4-4 Podcerkev).

Na skrajne zahodne govore je zamejen leksem *žganje*, ki ga poznajo v ziljskem, obsoškem, tolminskem in briškem narečju, posamezno še v cerkljanski točki Podlanišče (2-1) in v rožanski točki Zabrdra (7-7), kot dvojnico leksema *šnops* v gorenjski točki 3-4 Selo pri Bledu in v slovenskogoriški 6-10 Spodnja Bačkova, kot dvojnico *šnopcu* v škofjeloški točki 2-7 Godešič, kot edini leksem pa v vzhodnogorenjskem govoru 3-7 Buč.

Svoj areal ima tudi leksem *žganica*, ki je za kartirani pomen zapisan v južnejših prekmurskih govorih, dveh prleških (6-6 Juršinci in 6-7 Vogričevci) in eni slovenskogoriški 6-9 Črešnjevci (tukaj kot dvojnica *prežigu*).

V manjšem arealu znotraj severnejših prekmurskih govorov je v treh točkah kot edini leksem zapisan *palinka*.

V gradivu so v manjšem številu zapisani tudi leksemi, tvorjeni iz glagola *prežigati* – v treh panonskih točkah je zapisan leksem *prežig* (v 6-5 Biš kot edino poimenovanje, v 6-6 Juršinci in 6-9 Črešnjevci pa kot dvojnica *žganici*) – v dveh razpršenih točkah, tj. v notranjski 1-9 Velike Žablje in v srednještajerski 5-10 Spodnje Tinsko imajo leksem *prežigovec* – ostali trije istokorenski leksemi pa so enkratnice: *prežiga* kot dvojnica *šnopcu* v vzhodno-dolenskem govoru Ždinja vas, *prežiganec* kot edini leksem v srednještajerski točki 5-11 Kačji Dol, *prežiganje* pa kot dvojnica *žganici* v prekmurskem govoru 6-17 Dokležovje.

Kot edini poimenovanji sta zapisani tudi enkratnici *špirit* (7-5 Kapla na Kozjaku) in *rakija* (4-12 Plešce) ter večbesedne enkratnice *druga kuha* v 5-1 Radmirje, *boljši šnops* v 6-4 Starše, *dupel prajner* v 5-14 Dogoše in *paliran šnops* v 7-4 Legen. Opisno poimenovanje *dvakrat prežgan* je v točki 5-12 Slovenska Bistrica dvojnično poimenovanje ob *šnopsu*.

4. Tehnike kartiranja

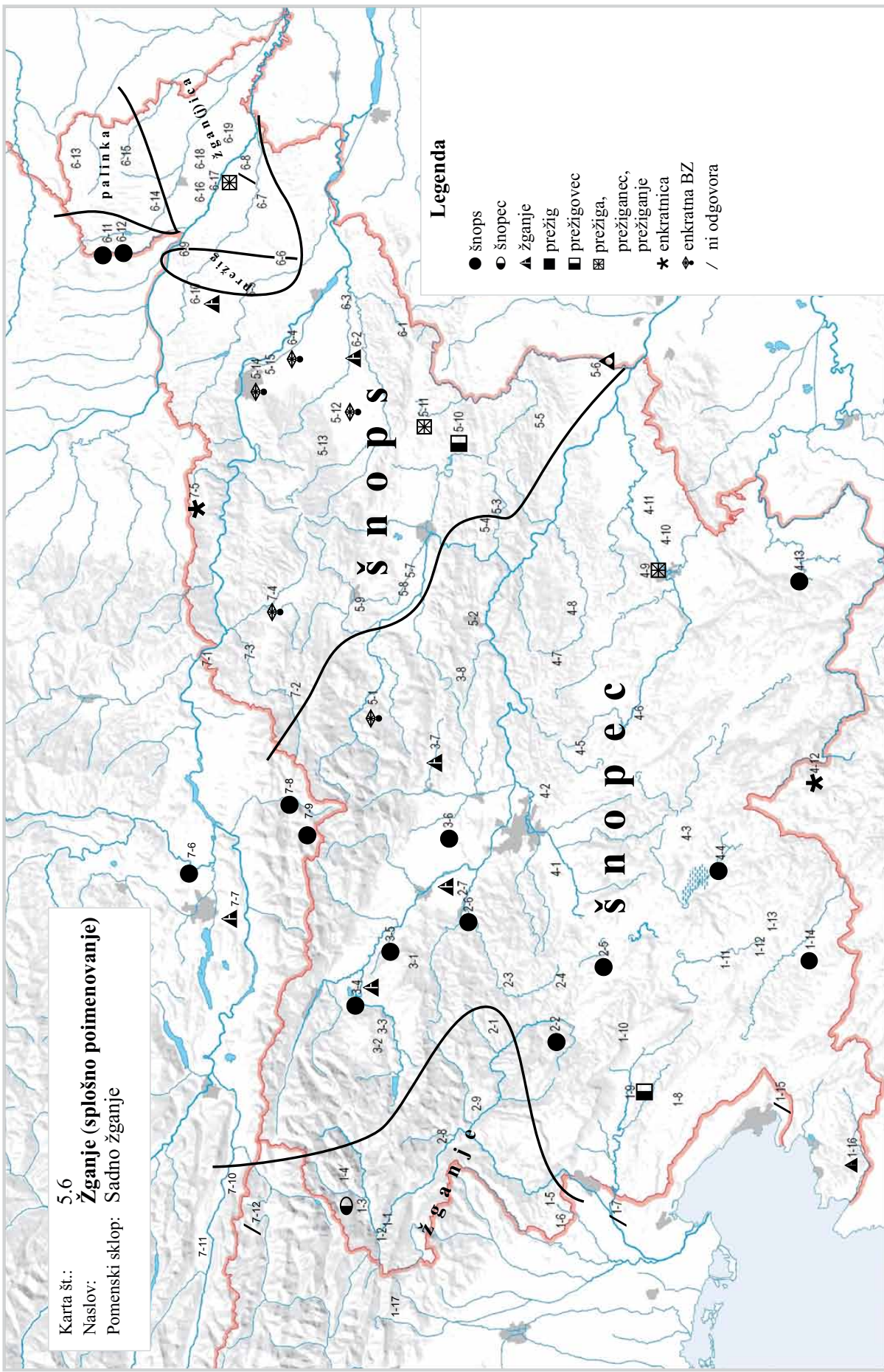
Karta je napisno-izoglosno-znakovna. Z izoglosami so zamejeni areali leksemov *žganje*, *šnopec*, *šnops*, *žgan(j)ica*, *prežig* in *palinka*. Razpršeni in posamezni leksemi so kartirani znakovno.

Žganje (splošno poimenovanje)

Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR	Toč.	ODGOVOR
1-1	žyá:nje	3-7	ž'γəjne	6-2	ž'gá:nje
1-2	žyá:nje	3-8	š'no:pc	6-3	š'nops
1-3	žyá:nje, šnò:pc	4-1	šnòpc	6-4	'bu:lšj 'šnò:ps
1-4	žyá:nje	4-2	š'nopəc	6-5	p'rɛ:žik
1-5	ž'ya:ńe	4-3	š'nopc	6-6	žga'ni:ca, p'rɛ:žik
1-6	ž'ya:nje	4-4	š'nops	6-7	žga'nica
1-7	[ni odgovora]	4-5	šnò:pc	6-8	[ni odgovora]
1-8	š'nopəc	4-6	šnò:pəc	6-9	žga'ji:ca, p'rɛžik
1-9	š'no:pc, pre'zi:γoʊc	4-7	šnò:pc	6-10	ž'ga:nje, š'nò:ps
1-10	š'no:pc	4-8	šnəpc, šnò:pc	6-11	š'nops
1-11	š'no:pc	4-9	šnò:pc, prežj:i:ga	6-12	š'nops
1-12	š'no:pəc	4-10	šnòpc	6-13	'pá:linka
1-13	š'no:pəc	4-11	š'napc	6-14	'pálinká
1-14	š'nops	4-12	rɛ'kija	6-15	'pálinka
1-15	[ni predmetnosti]	4-13	š'nops	6-16	žga'nica
1-16	ž'ya:nje	5-1	d'ruga 'kuxa	6-17	žga'ni:i:ca, pră'zi:ganje
1-17	zγá:ńe	5-2	š'no:pc	6-18	žga'ni:ca
2-1	ž'ya:jne	5-3	š'nò:ps	6-19	žga'ni:i:ca
2-2	š'naps	5-4	š'no:pc	7-1	š'nops
2-3	š'nəpc	5-5	š'nops	7-2	š'nops
2-4	š'no:pc	5-6	žga'nji:ca, š'no:ps	7-3	š'nops
2-5	š'nops	5-7	š'nops	7-4	pa'le:ran š'nops
2-6	š'nops	5-8	š'nops	7-5	š'pi:rt
2-7	š'no:pc, š'nopc, ž'yene	5-9	š'no:ps	7-6	š'nops
2-8	žyá:jne	5-10	pre'zi:gavec	7-7	žgá:je
2-9	ž'ya:jne	5-11	pre'zi:ganec	7-8	š'nops
3-1	š'nopc	5-12	š'no:ps, d'va:krat	7-9	š'nops
3-2	š'nopc		pre'žgan	7-10	žgá:ńe
3-3	sá:djeʊc, š'nopc	5-13	š'nuo:ps	7-11	žgá:nje
3-4	žga'ne, š'nops	5-14	'du:pəl p'ra:jner	7-12	[ni odgovora]
3-5	š'nops	5-15	š'nops		
3-6	š'nops	6-1	š'no:ps		

Karta št.: 5.6
 Naslov: **Žganje (splošno poimenovanje)**
 Pomenski sklop: Sadno žganje

5 SKLEP

V *Besedotvornem atlasu slovenskih narečij: kulturne rastline* je obravnavano besedje iz pomenskega polja kulturne rastline, zbrano v 93 krajevnih govorih iz vseh narečnih skupin slovenskega jezika. Obravnavano besedje je diferencirano tako na besedotvorni kot na leksično-besedotvorni ravnini in glede na slovarski pomen razvrščeno v pet pomenskih sklopov: *Divja sadna drevesa*, *Nadzemni deli kulturnih rastlin*, *Slama*, *Sadni mošt* in *Sadno žganje*.

Zbrano gradivo je omogočilo izris različnih tipov zbirnih besedotvornih in leksično-besedotvornih kart.

V pomenskem sklopu *Divja sadna drevesa* so leksemi strukturno najbolj enotni v govorih primorske in panonske narečne skupine, v pomenskem sklopu *Nadzemni deli krmnih rastlin* ima največ krajevnih govorov strukturno skupna poimenovanja za dva po dva pomena; največkrat sta to poimenovanji za *repne* in *pesne liste*, kar je značilno predvsem za rovtarske in gorenjske govore, nato pa se ta povezanost/podobnost pojavlja v ozkem pasu od južnih notranjskih in osrednejših dolenjskih pa vse do štajerskih posavskih govorov. V pomenskem sklopu *Slama* so strukturno najenotnejša poimenovanja za slame žitaric, medtem ko so leksemi za fižolovo in koruzno slamo strukturno enotni le v redkih primerih, največkrat pa tvorjeni vsak s svojim tipom tvorbe. Leksemi so strukturno najmanj enotni v pomenskem sklopu *Sadni mošt*, medtem ko sta v pomenskem sklopu *Sadno žganje*, v katerem primerjamo poimenovanja za štiri slovarske pomene, v posameznem govoru strukturno enotni po dve poimenovanji.

Za prvi pomenski sklop, tj. *Divja sadna drevesa*, ugotavljamo, da so najpogostejši strukturni tip leksemov tvorjena poimenovanja, medtem ko se besednozvezna poimenovanja pojavljajo redkeje, netvorjena pa le v posameznih krajevnih govorih. Med dvanajstimi priponskimi obrazili prevladuje *-jak*, ki tvori le dve poimenovanji, izmed katerih je eno enkratno, drugo pa je v pomenskem sklopu zaradi svoje nad- oz. večpomenskosti izmed vseh leksemov najpogostejše. Največ različnih tvorjenk tvorijo priponska obrazila: *-ica* (sedem),

-jača (pet), *-ika* (le dve), medtem ko imajo ostala poimenovanja po eno tvorjenko z različnim številom pojavitev. Besednozvezna poimenovanja so najpogostejša za pomen 'divja češnja'. V zvezi s strukturno enotnostjo kartiranih leksemov ugotavljamo, da se največ leksemov tvori s strukturno istim tipom na dveh obrobni sklenjenih območjih, tj. v primorski narečni skupini ter v prekmurskem narečju.

Tvorjenke so najpogostejši strukturni tip tudi v drugem pomenskem sklopu, tj. *Nadzemni deli krmnih rastlin*, nekoliko redkejša so besednozvezna poimenovanja, najredkejše pa netvorjenke. Poimenovanja se tvorijo z devetimi različnimi priponskimi obrazili, izmed katerih je najproduktivnejše *-ica*, ki tvori štirinajst različnih leksemov, drugo najštevilčnejše je priponsko obrazilo *-je*, ki tvori deset različnih leksemov, obrazili *-ac* in *-ka* po šest različnih leksemov, le po dva različna leksema pa tvori priponsko obrazilo *-(n)ik*. Iz prostorske razporeditve posameznih priponskih obrazil je razvidno, da se ti v narečjih pojavljajo v večjih ali manjših arealih, najbolj zgoščeno *-ac*, *-(n)ik* in *-ka*. Besednozvezna poimenovanja se pojavljajo v vseh narečnih skupinah, najredkeje pa v gorenjski in štajerski, kjer so pogostejša tvorjena poimenovanja. Glede strukturne enotnosti poimenovanj so ta strukturno najenotnejša v bolj obrobni narečjih, in sicer so v štajerski narečni skupini tvorjenke, v panonski narečni skupini pa besednozvezna poimenovanja. Za poimenovanja iz tega pomenskega sklopa smo ugotavljali še, ali je morda njihova strukturna enotnost povezana s podobnim videzom denotatov, ki jih je mogoče povezati v dve skupini: poimenovanja za 'repne in pesne liste' oz. poimenovanja za 'korenjeve in krompirjeve liste' – to se je potrdilo v štirinajstih krajevnih govorih.

V tretjem pomenskem sklopu *Slama* so za razliko od prvih dveh prevladujoča besednozvezna poimenovanja, s katerimi so poimenovane predvsem slame žitaric, medtem ko sta 'fižolova slama' in 'koruzna slama' pogosteje poimenovani s tvorjenkami. Tvorjena poimenovanja so priponsko zelo raznolika, tvorijo se kar z enajstimi različnimi priponskimi obrazili, najštevilčnejše je obrazilo *-ica*, ki tvori kar 28 različnih tvorjenk, najpogosteje za pomen 'koruzna slama'. Drugo najštevilčnejše je priponsko obrazilo *-ka*, s katerim so večinoma tvorjeni leksemi za pomen 'fižolova slama', manj pogosti sta priponski obrazili *-ina* in *-išče*, prvo zapisano v osrednjih, drugo pa v obrobni narečjih. Strukturna enotnost leksemov je v tem pomenskem sklopu povezana predvsem s številčnostjo besednozveznih poimenovanj za vrste slame žitaric.

V četrtem pomenskem sklopu obravnavamo poimenovanja za dva slovarska pomena, tj. za 'jabolčni mošt' in 'hruškov mošt'. Za prvi pomen prevladujejo netvorjena poimenovanja, za drugi pomen besednozvezna poimenovanja. Izmed priponskih obrazil je najpogostejše *-ac*, ki tvori dvanajst različnih poimenovanj, večinoma za pomen 'hruškov mošt', drugo obrazilo je *-(n)ik*, ki tvori le eno tvorjenko za pomen 'jabolčni mošt'. Za oba pomena sta leksema strukturno enotna le sporadično, a najpogosteje v severnih primorskih govorih.

Poimenovanja so leksično in leksično-besedotvorno najbolj diferencirana v pomenskem sklopu *Sadno žganje*, kjer smo primerjali poimenovanja za štiri slovarske pomene: 'jabolčno žganje', 'hruškovo žganje', 'češnjevo žganje' in 'splošno poimenovanje za

žganje'. Največ tvorjenk ima priponsko obrazilo *-ac*, ki tvori dvanajst različnih leksemov. Manjša areala tvorita priponski obrazili *-ica* (v prekmurskem narečju) in *-nje* (v severnih primorskih govorih, v manjšem številu tudi v gorenjskih in koroških narečjih). Zelo pogosta so večbesedna poimenovanja, ki so najredkejša v dolenski in koroški narečni skupini. Strukturno enotnost v največ govorih opažamo za dve poimenovanji.

Iz povzemalnih kart, ki prikazujejo skupne strukturne tipe leksemov v posameznem krajevnem govoru, je razvidno, da so poimenovanja za lekseme v posameznih pomenskih sklopih strukturno enotnejša v obrobnejših narečjih, medtem ko so v osrednjih narečjih leksemi strukturno manj enotni. To morda kaže tudi na to, da je v obrobnejših govorih še mogoče opazovati stabilnejši poimenovalni sistem, medtem ko se ta v osrednjih narečjih hitreje spreminja.

Glede prisotnosti oziroma pogostnosti posameznih strukturnih tipov je ugotovljeno, da so v obrobnejših narečjih veliko pogostejša besednozvezna poimenovanja, medtem ko je v osrednjih narečjih za lekseme iz obravnavanih pomenskih sklopov ugotovljena večja besedotvorna diferenciacija.

6 POVZETEK

V *Besedotvornem atlasu slovenskih narečij: kulturne rastline* je obravnavano besedje iz pomenskega polja kulturne rastline, zbrano v 93 krajevnih govorih iz vseh sedmih narečnih skupin slovenskega jezika. Obravnavano besedje je diferencirano tako na besedotvorni kot na leksično-besedotvorni ravnini in glede na slovarski pomen razvrščeno v pet pomenskih sklopov: *Divja sadna drevesa*, *Nadzemni deli kulturnih rastlin*, *Slama*, *Sadni mošt* in *Sadno žganje*.

Namen atlasa je bil uresničitev ideje, predstavljene v doktorski disertaciji (Horvat 2012), tj. oblikovati model za geolingvistično analizo besedotvorno diferenciranega gradiva ter na podlagi tega prikazati, da imajo strukturni tipi leksemov in posamezna besedotvorna obrazila v narečjih svoje tipične areale, značilne in potrjene tudi za druge jezikovne ravnine. Gradivo nam ni omogočalo izrisa takih besedotvornih kart, kjer bi lahko ob enem korenskem morfemu ugotavljali zemljepisno razširjenost posameznih besedotvornih obrazil ali kjer bi lahko ugotavljali tvorbo besedja za posamezne besedotvorne kategorije (npr. za manjšalnost), zato smo se odločili za izris zbirnih besedotvornih kart, kjer ugotavljamo strukturo leksemov, tip tvorjenosti in enotnost strukturnih tipov leksemov za posamezne krajevne govore in za posamezne pomenske sklope.

Analiza narečnih tvorjenk je potekala glede na njihovo oblikovno in pomensko plat, pri čemer je izhodišče oblikovne plati predstavljala morfemizacija tvorjenk, izhajajoča iz spoznanj analitičnega besedotvornega pristopa, katerega cilji so ugotavljanje nabora besedotvornih obrazil ter njihovih razvrstitvenih značilnosti, kakor tudi ugotavljanje besedotvornih pomenov tvorjenk. Morfemizacije vseh v atlasu obravnavanih tvorjenk so prikazane v prilogi v Tabeli s prikazom strukture obravnavanih tvorjenk.

V uvodnih poglavjih atlasa je predstavljena metodolgija priprave in izbora gradiva, navedeni so načini pridobivanja gradiva ter predstavljena pravila transkripcije in načel poknjiževanja narečnih leksemov. Mreža vključenih krajevnih govorov, v katerih je bilo gradivo pridobljeno, je prikazana na karti Mreža raziskovalnih točk, metapodatki o

posameznem krajevnem govoru so zapisani v priloženem seznamu. Predstavljena so metodološka načela kartiranja in komentiranja gradiva ter tipi jezikovnih kart. Metodologija kartiranja narečnega gradiva temelji na tradiciji, ki je bila izoblikovana pri Slovanskem lingvističnem atlasu, ter v slovensko narečjeslovje aplicirana konec dvajsetega stoletja, in se nadalje razvija v okviru temeljnega dela slovenskega narečjeslovja, Slovenskega lingvističnega atlasa, pri katerem aktivno sodeluje tudi avtorica tega atlasa.

Jedrni del je namenjen geolingvistični interpretaciji in komentiranju zbranega narečnega gradiva, in sicer je predstavljena uresničitev modela za analizo besedotvorno diferenciranega gradiva, s poudarkom na zbirnih prikazih besedotvornih značilnosti besedja, kar predstavlja novost v slovenskem narečjeslovju. Izbrano zbirko narečnega gradiva je mogoče na podlagi skupnih oziroma podobnih denotatov združiti v pet pomenskih sklopov. Narečno gradivo je priloženo v indeksih ob leksično-besedotvornih kartah, in sicer je zapisano v t. i. slovenski narečni fonetični transkripciji.

V skladu z ugotovitvami narečjeslovnih raziskav glasoslovne, oblikoslovne in leksične jezikovne ravnine, da se posamezni jezikovni pojavi pojavljajo na določenih zemljepisno zamejenih območjih, je bil eden glavnih ciljev tega atlasa prikazati, ali imajo tudi besedotvorna sredstva svoje zemljepisne areale ter kakšen je njihov obseg. Izkazalo se je, da je narečna leksika iz pomenskega polja kulturne rastline leksično in besedotvorno dovolj raznolika, da je na njeni podlagi mogoče ugotavljati besedotvorne značilnosti narečnih govorov, tj. produktivnost in sistemsko ter zemljepisno distribucijo besedotvornih obrazil. Za popolnejše rezultate bi bilo sicer treba analizirati lekseme več različnih pomenskih polj, nekaj natančnih odgovorov pa prinaša že to delo.

Dvaindvajset leksično-besedotvornih kart obravnava narečno besedje za posamezne slovarske pomene (npr. poimenovanja za 'divjo hruško', 'nadzemni del krompirja', 'ajdovo slamo', 'jabolčni mošt' in 'hruškovo žganje' ...), vse besedotvorne karte pa so zbirne, saj smo želeli z njimi prikazati splošno sliko strukture obravnavanih poimenovanj ter zanje ugotoviti prostorsko razporeditev. Izkazalo se je, da se določeni strukturni tipi v narečjih pojavljajo v arealih, saj so se npr. obrobnejša narečja izkazala za veliko raznovrstnejša z vidika besednozveznih poimenovanj, medtem ko v osrednjih narečjih prevladujejo tvorjena poimenovanja. V atlasu je prikazano tudi, da imajo leksemi znotraj posameznih pomenskih sklopov, tj. denotatno sorodnejši leksemi, skupne strukturne tipe, kar je razvidno iz kart, ki prikazujejo skupne strukturne tipe poimenovanj v posameznih krajevnih govorih.

Povedna ugotovitev glede distribucije strukturnih tipov je razvidna iz povzemalnih kart, ki prikazujejo skupne strukturne tipe leksemov, tj. da so poimenovanja za lekseme v posameznih pomenskih sklopih strukturno *enotnejša* v **obrobnejših** narečjih, medtem ko so v **osrednjih** narečjih leksemi strukturno *manj enotni*. To morda kaže na to, da je v obrobnejših govorih mogoče opazovati stabilnejši poimenovalni sistem, medtem ko se ta v osrednjih narečjih hitreje spreminja.

Glede prisotnosti oziroma pogostnosti posameznih strukturnih tipov je ugotovljeno, da so v **obrobnejših** narečjih pogostejša *besednozvezna poimenovanja*, medtem ko je v

osrednjih narečjih za lekseme iz obravnavanih pomenskih sklopov ugotovljena večja *diferenciacija tvorjenk*.

Nekatera priponska obrazila so se izkazala za značilnejša za posamezna narečja. Priponsko obrazilo *-ača* je za tvorbo poimenovanj za divjerasla drevesa zgoščeno prisotno v panonski in štajerski narečni skupini ter v posameznih vzhodnejših govorih dolenske narečne skupine. Priponski obrazili *-ac* in *-(n)ik* sta za tvorbo poimenovanj za nadzemne dele krmnih rastlin zgoščeno prisotni v gorenjski in rovtarski, prva tudi v dolenski narečni skupini. Priponsko obrazilo *-ka* je za tvorbo poimenovanj za nadzemne dele krmnih rastlin zgoščeno prisotno v štajerski in dolenski narečni skupini. Priponsko obrazilo *-išče* je za tvorbo poimenovanj za vrsto slame zapisano v dveh obrobni arealih, tj. v primorski in panonski narečni skupini. Priponsko obrazilo *-ica* je za tvorbo poimenovanj za vrste sadnega mošta in vrste sadnega žganja zgoščeno zapisano v panonski narečni skupini.

Novost atlasa je mogoče v prvi vrsti videti v obsežni zbirki novega na terenu zbranega, transkribiranega in sistematiziranega narečnega besedja z območja vseh sedmih narečnih skupin, predvsem pa v prikazu modela prostorske analize besedotvorno diferenciranega narečnega gradiva, ki lahko kot orodje služi nadaljnjim in novim besedotvornim analizam narečnega besedja iz drugih pomenskih polj. Glede na tipologijo jezikovnih kart predstavlja ta atlas doprinos tako k besedotvorni kot leksični jezikovni ravnini, glede na dejstvo, da je velik del besedotvornih raziskav slovenskega jezika danes še zmeraj usmerjen predvsem v knjižno zvrst, pa predstavlja tukajšnja interpretacija narečne leksike dopolnitev in novo možnost raziskav te jezikovne ravnine slovenskega jezika.

SUMMARY

Besedotvorni atlas slovenskih narečij: kulturne rastline (Word-formation Atlas of Slovenian Dialects: Cultivated Plants) analyses vocabulary from the semantic field of cultivated plants, collected in 93 local speeches from the seven dialect groups of Slovenian language. The vocabulary analysed was differentiated on word-formation and lexical word-formation level and, based on dictionary meaning, divided in five semantic groups: *Wild Fruit Trees, Above Ground Portions of Cultivated Plants, Straw, Fruit Must* and *Fruit Spirits*.

The purpose of the *Atlas* was to bring to life an idea, presented in doctoral thesis (Horvat 2012), i.e. to design an analysis and geolinguistic presentation model of dialect vocabulary differentiated by word-formation. The aim was to show how structural types of lexemes and word-formation affixes have typical areals within dialects, common and verified also for other linguistic levels. The data gathered did not enable the drawing of such word-formation maps, where a geographic distribution of an individual word-formation affix could be determined based on one root morpheme, or where we could research vocabulary formation for separate word-formation categories (p. ex. diminutive forms). For that reason, we decided to draw collective word-formation maps, where we analyse the structure of lexemes, the type of word formation and the unity of structural types of lexemes for individual local speeches and individual semantic groups.

Analysis of dialect compounds was executed based on the compounds' morphology and meaning. The starting point for morphological analysis was dividing compounds into morphemes, using the knowledge gathered by the analytic word-formation approach to explore a range of affixes and classification characteristics, as well as the assessment of the word-formation meaning of the compounds. The division into morphemes for all compounds, analysed in the *Atlas*, is shown in the *Appendix* in a table presenting the structure of analysed compounds.

Introductory chapters of the *Atlas* present the methodology of data preparation, listing the methods of data gathering and selection, as well as presenting the rules for the transcription and the principles of adapting dialect lexemes to standard language. The network of local speeches included in the research is shown in the map *Network of research points*, while metadata for each local speech can be found in the added list. Presented are methodological principles of mapping and data commenting as well as types of language maps. Methodology for mapping dialect data is rooted in the tradition formed while writing *Slavic Linguistic Atlas*, applied to Slovenian dialectology at the end of 20th century and further developed within the main work of Slovenian dialectology, *Slovenski lingvistični atlas (Slovenian Linguistic Atlas)*, the work created in collaboration with the author of this publication.

The main chapters of the publication focus on geolinguistic interpretation and commenting on the dialect data gathered. The chapters present the realization of model for

analysis of word-formation differentiated data, with the emphasis on collective review of the word-formation characteristics of the vocabulary, which is a novelty within Slovenian dialectology. Based on common or similar characteristics, the exemplary dialect vocabulary can be united into five semantic groups. The dialect data is enclosed in indexes along the lexical word-formation maps and written in Slovenian phonetic dialect transcript.

The findings of dialectological research on the level of phonetics, linguistic morphology and lexicology show that the individual language phenomena appear in certain geographically bordered areas. One of the main goals of the *Atlas* was to discover if word-formation properties have their own geographical areas and what is their size. It seems the dialect vocabulary from the semantic field of cultivated plants is diverse enough from the point of word formation and lexis and therefore can be used as a base for research of word formation dialect characteristics; i.e. their productivity to form compounds, systematic and geographic distribution of word forming affixes. For better results, an analysis of lexemes from multiple semantic fields would be needed; nevertheless some precise answers are already brought by this work.

Twenty-two lexical word formation maps show dialect vocabulary for individual dictionary meanings (e.g. “wild pear tree”, “above ground portions of potato plant”, “buckwheat straw”, “apple must”, “pear spirits” ...). All word formation maps are collective, as they are used to show a general picture of the geographic structure of researched names and to ascertain their spatial distribution. It seems in dialects certain structural types appear in areals, as e.g. peripheral dialects turned out to be much more diverse in terms of phrases, while more central dialects prefer forming compounds. The *Atlas* also shows that lexemes within semantic groups, i.e. lexemes which are denotative relatives, have common structural types, which is apparent from the maps showing common structure types for lexemes in individual local speeches.

The relevant finding about the structural type distribution is evident from summarizing maps, showing common structure types of lexemes, that is: lexemes in individual semantic groups are structurally more unified in peripheral dialects, while lexemes in more central dialects are structurally less unified. This perhaps points to a possibly more stable lexeme system in peripheral dialects, and to changes at a faster pace in more central dialects.

The presence or frequency of individual structure types shows that **peripheral** dialects have more common *phrases*, while in more **central** dialects the lexemes from semantic groups researched demonstrate greater *compound differentiation*.

Some affixes are more prominent in certain dialects. Suffix **-ača**, used to form lexemes for wild grown trees, is widely present in Pannonian and Styrian dialect groups and in individual eastern speeches of Lower Carniolan dialect group. Suffixes **-ac** and **-(n)ik**, used to denote above ground portions of fodder plants, are more commonly present in Upper Carniolan and Rovte dialect group, while **-ac** is also present in Lower Carniolan dialect group. Suffix **-ka**, used to denote above ground portions of fodder plants, is widely present in Styrian and Lower Carniolan dialect groups. Suffix **-išče**, used to form words denoting a

type of straw, is used in two peripheral areals, i.e. in Pannonian and Littoral regional dialect groups. Suffix *-ica*, used to form lexemes for various kinds of fruit must and fruit spirits, is more present in Pannonian dialect group.

The novelty of the *Atlas* is prominent in the comprehensive collection of terrain-gathered, transcribed and systematized dialect vocabulary from all seven dialect groups, but even more prominent is the spatial analysis model of vocabulary differentiated by word formation, which can serve for further dialect vocabulary word formation analysis from other semantic fields. Based on the typology of language maps, the *Atlas* presents a contribution to mapping word formation and lexical linguistic level characteristics. Considering the fact a large portion of Slovenian language word formation research is nowadays still geared towards standard language, this interpretation of dialect vocabulary fills a void and brings and a new possibility for research of this linguistic level of Slovenian language.

LITERATURA

- Alinei 1983 = Mario Alinei, Introduction, v: *Atlas Linguarum Europae, Commentaires, Volume I – premier fascicule*, Assen: Van Gorcum, 1983, str. XV–XXXIX.
- ASJ 1 = *Atlas slovenského jazyka 3, Tvorenie slov, Časť prvá*, ur. Ferdinand Buffa, Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1978.
- ASJ 2 = *Atlas slovenského jazyka 3, Tvorenie slov, Časť druhá*, ur. Ferdinand Buffa, Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1981.
- Bajec 1950 = Anton Bajec, *Besedotvorje slovenskega jezika I: izpeljava samostalnikov*, Ljubljana: SAZU, 1950.
- Bajec 1952 = Anton Bajec, *Besedotvorje slovenskega jezika II: izpeljava slovenskih pridevnikov; III: zloženke*, Ljubljana: SAZU, 1952.
- Bajec 1959 = Anton Bajec, *Besedotvorje slovenskega jezika IV: predlogi in predpone*, Ljubljana: SAZU, 1959.
- Benedik 1990 = Francka Benedik, Poimenovanje gozda in refleksi ě v slovenskih govorih, *Razprave* (Razred za filološke in literarne vede SAZU), 13 (1990), str. 213–220.
- Benedik 1994 = Francka Benedik, Vprašalnice za zbiranje narečnega gradiva, *Traditiones* 23 (1994), str. 87–142.
- Benedik 1996 = Francka Benedik, Narečni izrazi za koruzo, koruzni storž, ličkati in ružiti, *Razprave* (Razred za filološke in literarne vede SAZU), 15 (1996), str. 7–25.
- Brozovič 2013 = Maruša Brozovič, *Ledinska in hišna imena v vasi Selšček*, Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za slovenistiko, 2013.
- ESSJ = France Bezlaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika I: A–J*, Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik, Mladinska knjiga, 1977 (¹1976); II: *K–O*, Ljubljana: SAZU, Inštitut za slovenski jezik, Mladinska knjiga, 1982; III: *P–S*, dopolnila in uredila Marko Snoj in Metka Furlan, Ljubljana: SAZU – Znanstvenoraziskovalni center, Inštitut za slovenski jezik, Etimološko-onomastična sekcija, Mladinska knjiga, 1995; IV: *Š–Ž*, avtorji gesel France Bezlaj, Marko Snoj in Metka Furlan, uredila Marko Snoj in Metka Furlan, Ljubljana: SAZU – Znanstvenoraziskovalni center, Inštitut za slovenski jezik, Etimološko-onomastična sekcija, Založba ZRC, 2005; V: *Kazala*, izdelala Marko Snoj in Simona Klemenčič, Ljubljana: SAZU – Znanstvenoraziskovalni center, Inštitut za slovenski jezik, Etimološko-onomastična sekcija, Založba ZRC, 2007.

- Breznik 1944 = Anton Breznik, Zloženske v slovenščini, *Razprave Filozofsko-filološko-historičnega razreda II SAZU*, Ljubljana, 1944, str. 53–76. Ponatis v: *Jezikoslovne razprave*, zbral in uredil Jože Toporišič, Ljubljana: Slovenska matica, 1982, str. 315–333.
- Cossutta 2002 = Rada Cossutta, *Poljedelsko in vinogradniško izrazje v Slovenski Istri*, Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije, 2002.
- Cossutta, Crevatin 2005a = Rada Cossutta, Franco Crevatin, *Slovenski dialektološki leksikalni atlas Slovenske Istre (SDLA-SI) II*, Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 2006.
- Cossutta, Crevatin 2005b = Rada Cossutta, Franco Crevatin, *Slovenski dialektološki leksikalni atlas Slovenske Istre (SDLA-SI) I*, Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 2005.
- Cossutta 2010 = Rada Cossutta, *Romanizmi v poljedelskem in vinogradniškem izrazju slovenske Istre*, Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 2010.
- ČJA = *Český jazykový atlas* 1–5, Praha: Academia, 1992–2005.
- Dapit 2002 = Roberto Dapit, Hišna imena v Zgornji Terski dolini, v: *Med dialektologijo in zgodovino slovenskega jezika: ob življenjskem in strokovnem jubileju prof. dr. Martine Orožen*, ur. Marko Jesenšek, Maribor: Slavistično društvo, 2002, str. 185–194.
- Debenjak = Doris Debenjak, Božidar Debenjak, Primož Debenjak, *Veliki nemško-slovenski slovar*, Ljubljana, DZS, Amebis: 2003 [elektronska različica].
- Dizionario 2011 = *Dizionario italiano-friuliano – furlan-talian*, Pordenone: Biblioteca dell'Imagine, 2011, 2002, (Chaos 36).
- Doria 1987 = Mario Doria, *Grande dizionario del dialetto triestino: storico etimologico fraseologico*, con la collaborazione di Claudio Noliani, Trieste: Edizioni »Italo Svevo« – Edizioni »Il Meridiano«, 1987.
- ESSJa V = *Ėtimologičeskij slovar' slavjanskih jazykov: praslavjanskij leksičeskij fond 5: *dělo – *dbržьlb*, pod red. O. N. Trubačeva, Moskva: Izdatel'stvo »Nauka«, 1978.
- FO 1981 = *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, ur. Pavle Ivić idr., Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 1981.
- Furlan 1990 = Metka Furlan, Etimologija in besedotvorje, *Slavistična revija*, 38 (1990), št. 4, str. 363–369.
- Furlan 2003 = Metka Furlan, Zahodnoslovensko krgišče, *Jezikoslovni zapiski*, 9 (2003), št. 2, str. 51–58.
- Furlan 2005 = Metka Furlan, Rezijansko túlac »tilnik« (Bila), Praslovanski anatomski termin *tul? v slovenščini, *Jezikoslovni zapiski*, 11 (2005), št. 1, str. 115–124.
- Furlan 2008 = Metka Furlan, O slovenskih parih tipa kost : koščica ali nastanku razmerja -st- : -šč-i- (k identifikaciji zgodnjepraslovanske akrostatične deklinacije ijevskih samostalnikov), *Jezikoslovni zapiski*, 14 (2008), št. 1, str. 7–27.
- Furlan 2010a = Metka Furlan, Porabskoslovensko óvca 'osa'. Praslovanska sinonima *(v)osva : *(v)osa v slovenščini, *Slavia Centralis*, 3 (2010), št. 1, str. 205–213.
- Furlan 2010b = Metka Furlan, Posebna tvorba kolektivnih samostalnikov na -ajne v cerkljanskem narečju, *Jezikoslovni zapiski*, 16 (2010), št. 2, str. 35–43.
- Furlan 2013 = Metka Furlan, *Novi etimološki slovar slovenskega jezika*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2013.

- Gala, Ostromečka-Frączak 2010 = Sławomir Gala, Bożena Ostromečka-Frączak, Mesto besedotvorja v raziskavah poljskih govorov in narečij, *Slavia Centralis* 3 (2010), št. 2, str. 5–16.
- Gilliéron 1902–10 = Jules Gilliéron, *The Atlas linguistique de la France*, 13 zvezkov, Paris: Champion.
- Golden 2001 = Marija Golden, *O jeziku in jezikoslovju*, Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za primerjalno in splošno jezikoslovje, 2001, (1996).
- Gostenčnik 2018 = Januška Gostenčnik, *Krajevni govori ob Čabranki in zgornji Kolpi*, (Zbirka *Linguistica et philologica*, 36), Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2018.
- Gradivo za *Slovenski lingvistični atlas* (SLA) in *Slovanski lingvistični atlas* (OLA), ki ga hrani Dialektološka sekcija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
- Gradivo, zbrano po vprašalnici F. Benedik, ki se hrani na Katedri za zgodovinsko slovnico in dialektologijo Oddelka za slovenistiko Filozofske fakultete v Ljubljani.
- Grochola-Szczepanek 2002 = Helena Grochola-Szczepanek, *Rzeczowniki złożone w gwarach polskich*, Kraków: Wydawnictwo naukowe, 2002.
- Hlubinková 2010 = Zuzana Hlubinková, *Tvoření slov ve vychodomoravských*, Brno: Masarykova univerzita, 2010.
- Horvat 2001/02 = Sonja Horvat, Knjiženje v narečnem slovarju, *Jezik in slovstvo* XXXXVII (2001/02) št. 5–6, str. 251–254.
- Horvat 2010a = Mojca Horvat, Sadni, zelenjavni in cvetlični vrt v slovenskih narečjih (po gradivu za SLA), v: *Slovanstvo v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj*, ur. Vera Smole, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2010, str. 164–170.
- Horvat 2010b = Mojca Horvat, Izoglose v prekmurskem narečju: regionalna geolingvistika, *Slavia Centralis*, 3 (2010), št. 2, str. 87–108.
- Horvat 2012 = Mojca Horvat, *Morfološka struktura in geolingvistična interpretacija rastlinskih poimenovanj v slovenskih narečjih: doktorska disertacija*, Ljubljana, 2012.
- Horvat 2013 = Mojca Horvat, Narečne tvorjenke s priponskim obrazilom -ica iz pomenskega polja 'človek' (po gradivu za SLA 1), v: *Dialektološki razgledi*, (Jezikoslovni zapiski 19 (2013), št. 2), ur. Peter Weiss, Ljubljana: Založba ZRC, 2013, str. 33–57.
- Horvat 2016a = Mojca Horvat, Tvorjenke s priponskim obrazilom -je v štajerski, panonski in koroški narečni skupini (pomensko polje kulturne rastline), v: *Rojena v narečje: akademikinji prof. dr. Zinki Zorko ob 80-letnici*, ur. Marko Jesenšek, (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 114), Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2016, str. 229–248.
- Horvat 2016b = Mojca Horvat, Narečne tvorjenke z vmesnim morfemom -ov/-ev- iz pomenskega polja kulturne rastline, *Annales, Series historia et sociologia*, 26 (2016), št. 4, str. 663–670.
- Horvat 2016c = Mojca Horvat, Narečno besedotvorje v luči lingvistične geografije, *Jezikoslovni zapiski*, 22 (2016), št. 2, str. 79–91.
- Hradil 1996 = Jože Hradil, *Slovensko-madžarski slovar*, Ljubljana: DZS, 1996.
- Jaberg, Jud 1928–40 = Karl Jaberg, Jakob Jud, *Sprach- und Sachatlas des Italiens und der Südschweiz*, Zofingen: Ringier.
- Jakop 2008 = Tjaša Jakop, *Dvojina v slovenskih narečjih*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2008.
- Jakop 2015 = Tjaša Jakop, (Ne)prevzetost izrazja v slovenskih narečjih (po gradivu za Slovenski lingvistični atlas), *Jezikoslovni zapiski*, 21 (2015), št. 1, str. 91–120.
- Ivančič Kutin 2007 = Barbara Ivančič Kutin, *Slovar bovškega govora*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2007.

- Karničar 2006 = Ludvik Karničar, Iz koroške poljedelske leksike, v: *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*, ur. Vera Smole, Mihaela Koletnik, Maribor: Slavistično društvo 2006, str. 320–328.
- Kenda-Jež, Smole 1996 = Karmen Kenda-Jež, Vera Smole, Dosedanje delo in bližnji načrti Mednarodne komisije za sestavo Slovanskega lingvističnega atasa (OLA), *Slavistična revija*, 44 (1996), št. 1, str. 94–105.
- Kenda-Jež, Weiss 1999 = Karmen Kenda-Jež, Peter Weiss, Posebnosti (slovenskega) narečnega slovaropisja, v: *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Zbornik predavanj*, 35 (1999), str. 27–46.
- Kenda-Jež 2002 = Karmen Kenda-Jež, *Cerkljansko narečje: teoretični model dialektološkega raziskovanja na zgledu besedišča in glasoslovja: doktorska disertacija*, Ljubljana, 2002.
- Kenda-Jež 2006 = Karmen Kenda-Jež, Slovenska dialektologija v drugi polovici 20. stoletja, v: *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*, ur. Vera Smole, Mihaela Koletnik, Maribor: Slavistično društvo 2006, str. 22–30.
- Kenda-Jež 2010 = Karmen Kenda-Jež, Peter Weiss, Slovenski narečni slovarji: kako je, v: *Izzvivi sodobnega slovenskega slovaropisja: zbornik povzetkov*, ur. Marko Jesenšek, Maribor: Filozofska fakulteta, Pišec: Strokovni odbor Maksa Pleteršnika, 2010, str. 2.
- Kenda-Jež 2016 = Karmen Kenda-Jež, Fonetična transkripcija, *Slovenski lingvistični atlas 2.1*, ur. Jožica Škofic, Mojca Horvat, Karmen Kenda-Jež, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU: 2016, str. 27–31.
- Kern 2017 = Boris Kern, *Stopenjsko besedotvorje: na primeru glagolov čutnega zaznavanja*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2017.
- Kiš 2005 = Marijana Kiš, *Morfološkata struktura na pridavkite vo makedonskiot literaturen i dijalekten jazik*, Skopje: Institut za makedonski jazik Krste Misirkov, 2005.
- Klinar 2012 = Klemen Klinar, idr: *Metode zbiranja hišnih in ledinskih imen*, Jesenice: Gornjesavski muzej, 2012.
- Kluge 1999 = Friedrich Kluge, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, Berlin, New York, 231999.
- Koletnik 2005 = Mihaela Koletnik, Izposojenke v narečnih poimenovanjih, vezanih na vrt in sadovnjak, v rogašovskem govoru, v: *Knjižno in narečno besedoslovje slovenskega jezika*, (Zbirka Zora, 32), ur. Marko Jesenšek, Maribor: Slavistično društvo, 2005, str. 57–68.
- Koletnik 2008a = Mihaela Koletnik, Podjunska rastlinska imena, *Slovenščina med kulturami*, (Zbornik Slavističnega društva Slovenije, 19), ur. Miran Košuta, Celovec, Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 2008, str. 206–218.
- Koletnik 2008b = Mihaela Koletnik, Koroška botanična terminologija v Pleteršnikovem slovarju, v: *Od Megiserja do elektronske izdaje Pleteršnikovega slovarja*, (Zora, 56), ur. Marko Jesenšek, Maribor: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 2008, str. 230–247.
- Koletnik 2008c = Mihaela Koletnik, *Panonsko lončarsko in kmetijsko izrazje ter druge dialektološke razprave*, (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 60), Maribor: Mednarodna založba Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2008.
- Koletnik 2009 = Mihaela Koletnik, Poljedelsko izrazje v zgornjeprleških govorih, *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 80 (2009) št. 45, zv. 2/3, str. 200–218.
- Koletnik 2010a = Mihaela Koletnik, Traces of interlingual contacts in Prekmurje agricultural terminology, *Dialectologia*, 4 (2010), str. 47–66.
- Koletnik 2010b = Mihaela Koletnik, Prekmurje agricultural terminology in the Dolinsko region, *Slavia Centralis*, 3 (2010), št. 1, 18–34.

- Koletnik 2015a = Mihaela Koletnik, *Medjezikovni stiki v besedju iz pomenskega polja kmetija v slovenskogoriškem narečju*, Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike, Filozofska fakulteta, 2015.
- Koletnik 2015b = Mihaela Koletnik, Samostalniške manjšalnice v prekmurskih narečnih slovarjih, v: *Manjšalnice v slovanskih jezikih: oblika in vloga = Deminutivy v slavjanskih jazykah: forma i roľ = Deminutives in Slavic languages: form and role*, ur. Irena Stramljič Breznik, Knjižna zbirka Zora, 113, Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2015, str. 450–464.
- Koletnik 2017a = Mihaela Koletnik, Samostalniške manjšalnice v prleških narečnih slovarjih, *Jezikoslovni zapiski* 23 (2017), št. 1, str. 23–39.
- Koletnik 2017b = Mihaela Koletnik, Samostalniške manjšalnice v kostelskem slovarju. V tisku.
- Kowalik 1977 = Krystyna Kowalik, *Budowa morfologiczna przymiotników polskich*, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich: Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, 1977.
- Kumin Horvat 2017a = Mojca Kumin Horvat, Samostalniško besedje Temlinovega *Malega katechismusa* v luči besedotvorja in besedoslovja, *Zapisana beseda ostane (Littera scripta manet)*, ur. Klaudija Sedar, Murska Sobota: Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, str. 79–117.
- Kumin Horvat 2017b = Mojca Kumin Horvat, Srednjepolske tvorjenke v primorski narečni skupini, v: ur. Rada Cossutta, *Tromeje dialektov brez meja*, Koper: Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales ZRS, 2018 str. 135–151.
- Lenček 1992 = Rado Lenček, Na sledi tvorjenk s predpono *vi-* v slovenskih narečjih, *Slavistična revija* 40 (1992), št.1, str. 61–77.
- Logar 1996 = Tine Logar, *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*, ur. Karmen Kenda-Jež, Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, 1996.
- Materijaly agul'naslavjanskaga lingvistyčnaga atlasa*, Raslinny svet, Minsk, 2009.
- Medved, Smole 2005 = Aleksandra Medved, Vera Smole, Trboveljski govor in rudarska kuharska leksika, v: *Knjižno in narečno besedoslovje slovenskega jezika*, ur. Marko Jesenšek, (Zbirka Zora, 32), Maribor: Slavistično društvo, 2005, str. 69–88.
- Merkù 1999 = Pavle Merkù, Spremešanje jezikov v terskem besedotvorju: izomorfija, heteromorfija in polimorfija, v: *Logarjev zbornik*, ur. Zinka Zorko, Mihaela Koletnik, Maribor: Slavistično društvo 1999, str. 186–2003.
- Merše 2010 = Majda Merše, Raba samostalniških manjšalnic v delih protestantskih piscev 16. stoletja, *Slavistična revija*, 58 (2010), št. 1, str. 45–63.
- Nartnik 2006 = Vlado Nartnik, Besedotvorne posebnosti privezno-pridevnih besed v črnovrškem dialektu Ivana Tomınca, v: *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*, ur. Vera Smole, Mihaela Koletnik, Maribor: Slavistično društvo 2006, str. 385–388.
- Novak 1996 = Franc Novak, *Slovar beltinskega prekmurskega govora*, Murska Sobota: Pomurska založba, 1996.
- Obščeslavjanskij lingvističeskij atlas: serija leksiko-slovoobrazovatel'naja 3: rastitel'nyj mir*. Minsk: Meždunarodnyj komitet slavistov, Komissija Obščeslavjanskogo lingvističeskogo atlasa, Nacional'naja akademija nauk Belarusi, Institut jazykoznanija imeni Jakuba Kolasa, 2000.
- Pirona 2001 = Giulio Andrea Pirona – Ercole Carletti – Giovanni Battista Corgnali, *Il Nuovo Pirona: vocabolario friulano*, aggiunte e correzioni riordinate da Giovanni Frau, Udine: Società filologica friulana, 2001 (¹1935, ²1996).

- Pleteršnik = Maks Pleteršnik, *Slovensko-nemški slovar* 1–2, Ljubljana: Knezoškofijstvo, 1894–1895. (Ponatisi: Ljubljana: Cankarjeva založba, 1974; Celovec: Wieser, 2004/2005; *Slovensko-nemški slovar: transliterirana izdaja* 1–2, ur. Metka Furlan, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006 (Slovarji), tudi elektronski vir na cedeju.)
- Podobnikar, Škofic, Horvat 2010 = Tomaž Podobnikar, Jožica Škofic, Mojca Horvat, Mapping and analysing the local language areas for Slovenian linguistic atlas, v: *Cartography in Central and Eastern Europe: selected papers of the 1st ICA Symposium on cartography for Central and Eastern Europe*, (Lecture notes in geoinformation and cartography), ur. Georg F. Gartner, Felix Ortig, Heidelberg: Springer, 2010, str. 361–382.
- Ponovne objave 2009 = *Ponovne objave člankov s kartami za Slovenski lingvistični atlas (do leta 2008)*, ur. Karmen Kenda-Jež, Jožica Škofic, Peter Weiss. Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 2010. [elektronska različica]
- Praprotnik 2002 = Nada Praprotnik, *Rastline*, Tržič: Učila International (Zbirka Tematski leksikoni), 2002.
- Rajh 2010 = Bernard Rajh: *Gúcati po antùjoško: gradivo za narečni slovar severozahodnoprleškega govora*, (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 73), Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2010.
- Ramovš 1924 = Fran Ramovš, *Historična gramatika slovenskega jezika II: Konzonantizem*, Ljubljana: Učiteljska tiskarna, 1924.
- Ramovš 1935 = Fran Ramovš, *Historična gramatika slovenskega jezika VII: Dialekti*, Ljubljana: Učiteljska tiskarna, 1935.
- Ramovš 1952 = Fran Ramovš, *Morfologija slovenskega jezika*, Ljubljana: DZS – Univerzitetna študijska komisija, 1952.
- Rigler 2001 = Jakob Rigler, *Zbrani spisi 1*, Jezikovnozgodovinske in dialektološke razprave, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2001.
- Siatkowski 2005 = Janusz Siatkowski, *Słowiańskie nazwy wykonawców zawodów w historii i dialektach*, Warszawa: Uniwersytet Warszawski Wydział Polonistyki Instytut Slawistyki Południowej i Zachodniej, 2005.
- Simpozij Slovenska lastnoimenskost*, Zbornik s simpozija '99 v Pišecah, Pišce: Komisija Maks Pleteršnik, Novo mesto, 2001.
- Skok = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* I: A–J, 1971; II: K–poni¹, 1972; III: poni²–Ž, 1973; IV: kazala, 1974, ur. Mirko Deanović – Ljudevit Jonke, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika* I: A–H, 1970; II: I–Na, 1975; III: Ne–Pren, 1979; IV: Preo–Š, 1985; V: T–Ž, 1991, Ljubljana: SAZU oz. (od 4. knjige naprej) SAZU – ZRC SAZU (izd.) – DZS (zal.).
- SLA 1 = *Slovenski lingvistični atlas 1, Človek (telo, bolezni, družina), 1, Atlas (SLA 1.1), 2, Komentarji (SLA 1.2)*, ur. Jožica Škofic, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011.
- SLA 2 = *Slovenski lingvistični atlas 2, Kmetija, 1, Atlas (SLA 2.1), 2, Komentarji (SLA 2.2)*, ur. SLA 2.1: Jožica Škofic, Matej Šekli, SLA 2.2 Jožica Škofic, Mojca Horvat, Karmen Kenda-Jež, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2016.
- Sławski 1974–1979 = Franciszek Sławski, *Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego* [1], v: *Słownik prasłowiański* I: A–B, 1974, str. 43–141; [2], v: *Słownik prasłowiański* II: C–davъnota, 1976, str. 13–60; [3], v: *Słownik prasłowiański* III: davънь–dobъrati, 1979, str. 11–19, ur. Franciszek Sławski, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.

- Smole 1988 = Vera Smole, Poimenovanja za cvetnonedeljsko butaro, *Traditiones*, 17 (1988), Ljubljana: Inštitut za slovensko narodopisje, str. 327–335.
- Smole 1994 = Vera Smole, *Oblikoglasje in oblikoslovje šentruperskega govora: doktorska disertacija*, Ljubljana, 1994.
- Smole 2000a = Vera Smole, *Uvod v slovensko dialektologijo*, Del vsebine za predmet ZSD II na Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana, 2000.
- Smole 2000b = Vera Smole, Časovni prislovi v slovenskih narečjih (po SLA), *Zbornik predavanj Seminar slovenskega jezika literature in kulture*, 36, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 2000, str. 49–55.
- Smole 2001 = Vera Smole, *Vokalizem, naglas, konzonantizem*, Skripta za predmet Zgodovinska slovnica in dialektologija I na Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana, 2001.
- Smole 2002 = Vera Smole, Kolikostna nasprotja v slovenskih narečjih, v: *Med dialektologijo in zgodovino slovenskega jezika: ob življenjskem in strokovnem jubileju prof. dr. Martine Orožen*, Maribor: Slavistično društvo, 2002 (Zora 18), str. 52–61.
- Smole 2006a = Vera Smole, Stanje in perspektive slovenske lingvistične geografije, v: *Obščeslavjanski lingvističeskij atlas: materialy i issledovanij: 2003–2005: sbornik naučnyh trudov*, Moskva: Institut ruskogo jazyka RAN, 2006, str. 80–117.
- Smole 2006b = Vera Smole, Lingvogeografska obdelava spola v ednini: samostalniki srednjega spola na -o v slovenskih narečjih, v: *Slovensko jezikoslovje danes = Slovenian Linguistics Today = Slavistična revija* 54 (2006), posebna številka, ur. Ada Vidovič Muha, str. 125–136.
- Smole – Petek 2007 = Vera Smole – Urška Petek, Komentiranje leksično-besedotvornih kart v 1. zvezku Slovenskega lingvističnega atlasa »Človek« (na primeru V617 *teta* in V618 *ujna*), *Merkurjev zbornik = Jezikoslovni zapiski*, 13 (2007), št. 1–2, str. 351–359.
- Smole 2011 = Vera Smole, Nekdaj pogoste v slovenskih družinah – jedi iz krompirja in fižola, v: *Družina v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj*, ur. Vera Smole, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2011, str. 38–48.
- Snoj 2005 = Marko Snój, O prevzetih besedah, tujkah in izposojenkah, *Slovenski jezik* 5 (2005), Ljubljana, Lawrence, 2005, str. 113–122.
- Snoj 2009 = Marko Snój, *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*, Ljubljana: Modrijan, Založba ZRC, 2009.
- Snoj 2016 = Marko Snój, *Slovenski etimološki slovar*, Ljubljana: Modrijan, 2016 (¹1997, ²2003).
- SSKJ = Slovar slovenskega knjižnega jezika, www.fran.si, dostop 6. 9. 2017.
- Stabej 1977 = Jože Stabej, *Kruh ubogih*, Ljubljana: SAZU, 1977.
- Stramljič Breznik 1994 = Irena Stramljič Breznik, Tvorjenke v Košičevem delu Zobriszani Szloven i Szlovenka, v: *Košič in njegov čas: zbornik razprav o Jožefu Košiču*, ur.: Zinka Zorko, Marija Bajzek Lukač, Stjepan Lukač, Budimpešta: Košičev sklad, 1994, str. 136–170.
- Stramljič Breznik 1999a = Irena Stramljič Breznik, Besedotvorne značilnosti narečja ob primeru beltinskega prekmurskega slovarja, v: *Logarjev zbornik*, ur.: Zinka Zorko, Mihaela Koletnik, Maribor: Slavistično društvo 1999, str. 160–179.
- Stramljič Breznik 1999b = Irena Stramljič Breznik, *Prispevki iz slovenskega besedoslovja*, Maribor: Slavistično društvo, 1999.
- Stramljič Breznik 2004 = Irena Stramljič Breznik, *Besednodružinski slovar slovenskega jezika. Poskusni zvezek za iztočnice na B*, Maribor: Slavistično društvo, 2004.
- Stramljič Breznik 2006 = Irena Stramljič Breznik, Besedotvorje v knjižnem jeziku in narečju (Ob primerjavi poskusnega slovarja narečja in besednih družin), v: *Diachronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*, ur. Vera Smole, Mihaela Koletnik, Maribor: Slavistično društvo 2006, str. 376–384.

- Stramljič Breznik 2007 = Irena Stramljič Breznik, Slovensko zoološko izrazje z vidika besedotvornih vzorcev in vrst, v: *Razvoj slovenskega strokovnega jezika*, ur. Irena Orel, (Obdobja, Metode in zvrsti, 24), Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik, 2007, str. 537–546.
- Stramljič Breznik 2008 = Irena Stramljič Breznik, *Ko cvetje spregovori jezikoslovcu*, Maribor: Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2008.
- Stramljič Breznik 2009 = Irena Stramljič Breznik, Pomenski opisi rastlinskih poimenovanj v novem slovarju slovenskega jezika, v: *Strokovni posvet o novem slovarju slovenskega jezika, 23. in 24. oktober 2008*, ur. Andrej Perdih, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2009, str. 109–112.
- Stramljič 2010 = Irena Stramljič Breznik, *Tvorjenke slovenskega jezika med slovarjem in besedilom*, Maribor: Filozofska fakulteta, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, 2010.
- Striedter-Temps 1963 = Hildegard Stridter-Temps, *Deutsche Lehnwörter im Slovenischen*, Berlin: Osteuropa-Institut – Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1963 (Veröffentlichungen der Abteilung für Slavische Sprachen und Literaturen des Osteuropa-Instituts (Slavisches Seminar) an der Freien Universität Berlin 27).
- Šajn 2017 = Gregor Šajn, Interkativni atlas slovenskih narečnih besed: diplomsko delo, Ljubljana, 2017.
- Šekli 2006 = Matej Šekli, Naglas sklonskih oblik im. mn. *stábla, daj. ed. glavê, or. ed. *za rekó v (narečni) slovenščini, *Jezikoslovni zapiski*, 12 (2006), št. 2, str. 11–22.
- Šekli 2008 = Matej Šekli, *Zemljepisna in osebna lastna imena v kraju Livek in njegovi okolici*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2008.
- Šekli 2011a = Matej Šekli, Besedotvorje (pra)slovanščine v sinhroni in diahroni luči na primeru samostalniških izpeljank, v: *Slavistika v regijah – Maribor*, (Zbornik Slavističnega društva Slovenije, 22), ur. Boža Krakar-Vogel, Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 2011, str. 217–222.
- Šekli 2011b = Matej Šekli, Besedotvorni pomeni nesestavljenih izpeljanih glagolov v (pra)slovanščini, v: *Globinska moč besede: red. prof. dr. Martini Orožen ob 80-letnici*, (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 80), ur. Marko Jesenšek, Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2011, str. 32–45.
- Šekli 2011c = Matej Šekli, Sinhronija in diahronija v opisnem in zgodovinskem jezikoslovju, v: *Meddisciplinarnost v slovenistiki*, (Obdobja, Simpozij), ur. Simona Kranjc, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2011, str. 455–460.
- Šekli 2012 = Matej Šekli, Besedotvorni pomeni samostalniških izpeljank v (pra)slovanščini, *Filologičeske zametki*, 10, (2012), tom 1, str. 115–131.
- Šivic-Dular 1988/89 = Alenka Šivic-Dular, Temeljna načela pri pisanju slovenskih zemljepisnih imen, *Jezik in slovstvo*, 34 (1988/89), št. 1–2, str. 3–15.
- Škaper Emberšič = Elizabeta Škaper Emberšič, Glagolske tvorjenke v seniškem govoru, v: *Logarjev zbornik*, ur. Zinka Zorko, Mihaela Koletnik, Maribor: Slavistično društvo 1999, str. 180–185.
- Škofic 1996 = Jožica Škofic, *Glasoslovje, oblikoslovje in besedišče govora Kroke na Gorenjskem: doktorska disertacija*, Ljubljana, 1996.
- Škofic 1998 = Jožica Škofic, Mikrotoponimi v Kropi in bližnji okolici, *Jezikoslovni zapiski*, (1998), št. 4, str. 47–71.
- Škofic 1999 = Jožica Škofic, Fonološki opis govora kraja Zgornje Gorje (SLA 198), *Jezikoslovni zapiski*, (1999), št. 5, str. 183–195.
- Škofic 2001 = Jožica Škofic, Hišna imena v Kropi, *Simpozij Slovenska lastnoimenskost, Zbornik s simpozija '99 v Pišecah*, Pišec: Komisija Maks Pleteršnik, Novo mesto: Tiskarna Novo mesto, Dolenjska založba, 2001, str. 21–40.

- Škofic 2002 = Jožica Škofic, Malina in robidnica v SLA, *Jezikoslovni zapiski*, 8 (2002), št. 1, str. 121–138.
- Škofic 2004a = Jožica Škofic, Fonološki opis govora Juršincev v Slovenskih goricah (SLA 378), *Jezikoslovni zapiski*, 10 (2004), št. 2, str. 103–119.
- Škofic 2004b = Jožica Škofic, Zemljepisna lastna imena na Dobravah med dolinama Lipnice in Save, v: *Besedoslovne lastnosti slovenskega jezika: slovenska zemljepisna imena*, ur. Marko Jesenšek, Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije; Pišce: Društvo Pleteršnikova domačija, 2004, str. 60–73.
- Škofic 2004c = Jožica Škofic, Narečno kovaško strokovno besedje in Slovenski lingvistični atlas, *Annales: series historia et sociologia* (Koper) 14 (2004), št. 1, str. 179–194.
- Škofic 2004č = Jožica Škofic, Od narečnega h knjižnemu besedju (po gradivu za *Slovenski lingvistični atlas*). V: *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti*, Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2004 (Obdobja: metode in zvrsti 22), str. 353–370.
- Škofic 2006 = Jožica Škofic, Krajevni govor Dolnje Košane, *Dolnja Košana in okolica: študije, dokumentarna in literarna besedila*, Celje: Društvo Mohorjeva družba, 2006, str. 337–359.
- Škofic 2008a = Jožica Škofic, Besede za krompir v slovenskih in sosednjih hrvaških narečjih, *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 14(2008), str. 79–103.
- Škofic 2008b = Jožica Škofic, Med raznolikostjo narečnega gradiva in mejami njegovega prikaza na jezikovni karti, *Annales: series historia et sociologia* (Koper) 18 (2008), št. 1, str. 97–104.
- Šlenc 2000 = Sergij Šlenc, *Veliki italijansko-slovenski slovar*, Ljubljana: DZS, Amebis, 2000. [elektronska različica]
- Škofic 2013 = Jožica Škofic, Priprava interaktivnega Slovenskega lingvističnega atlasa, v: Peter Weiss (ur.), *Dialektološki razgledi*, (*Jezikoslovni zapiski*, 19 (2013). št. 2), Ljubljana: Založba ZRC, 2013, str. 95–111.
- Škofic 2017 = Jožica Škofic, Microtoponyms as an important part of Slovenian cultural heritage, *Acta geographica Slovenica*, 2017, 57, št. 1, str. 141–152.
- Toporišič 1992 = Jože Toporišič, *Enciklopedija slovenskega jezika*, Ljubljana: Cankarjeva založba, 1992.
- Toporišič 2000 = Jože Toporišič, *Slovenska slovnica*, Maribor: Založba Obzorja, ⁴2000 (¹1976).
- Toporišič 2006 = Jože Toporišič, *Besedjeslovne razprave*. Poglavlje Besedotvorje, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006, str. 131–280.
- Vajs 2003 = Nada Vajs, *Hrvatska povijesna fitonimija*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 2003.
- Vidovič-Muha 1986 = Ada Vidovič-Muha, Zloženke z določujočo sestavino sam-, *Slavistična revija*, 34 (1986), št. 2, str. 197–207.
- Vidovič-Muha 1988 = Ada Vidovič-Muha, *Slovensko skladiščno besedotvorje ob primerih zloženek*, Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete: Partizanska knjiga, 1988.
- Vidovič-Muha 2000 = Ada Vidovič-Muha, *Slovensko leksikalno pomenoslovje: govorica slovarja*, Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2000.
- Vidovič-Muha 2011 = Ada Vidovič-Muha, Poglavlja iz besedotvorja, v: *Družina v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj, 47. seminar slovenskega jezika, literature in kulture*, ur. Vera Smole, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2011, str. 125–131.
- Vidovič-Muha 2013 = Ada Vidovič-Muha, *Slovensko leksikalno pomenoslovje*, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2013.
- Waniakowa 2018 = Jadwiga Waniakowa, Polskie nazwy gryki na tle słowiańskim i europejskim, *Jezikoslovni zapiski*. (V tisku.)

- Weiss 1988 = Peter Weiss, *Slovar govorov Zadrebke doline med Gornjim Gradom in Nazarjami: Poskusni zvezek (A–H)*. Ljubljana: ZRC SAZU, 1998.
- Weiss 2013 = Peter Weiss, Slovensko narečno slovaropisje leta 2013, v: *Slavistika v regijah – Nova Gorica*, (Zbornik Slavističnega društva Slovenije), ur. Boža Krakar-Vogel, Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije, 2013, str. 91–96.
- Weiss 2014 = Peter Weiss, Slovensko narečno slovaropisje leta 2014 = *Słoweńska leksykografia dialektalna w 2014 roku*, v: *Słowiańskie słowniki gwarowe – tradycja i nowotwórstwo: streszczenia referatów*. Warszawa: Polska Akademia Nauk, Instytut Slawistyki, str. 43–44.
- Weiss, Kenda-Jež 2014 = Peter Weiss, Karmen Kenda-Jež, Sistem SLONar: povedne oznake slovenskih narečnih različkov: (od narečne skupine do idiolekta), *Jezikoslovni zapiski*, 20 (2014), št. 1, str. 145–173.
- Wenker 1876–87 = Georg Wenker, *Der Sprachatlas des deutschen Reichs*, Marburg, 1876–1887.
- Zdovc 1989 = Pavel Zdovc, O besedotvornih variantah imen za prebivalce krajev na zamejskem Koroškem v zamejski koroški publicistiki, *Slavistična revija*, 37 (1989), št. 1/3, str. 159–169.
- Zorko 1998 = Zinka Zorko, *Haloško narečje in druge dialektološke študije*, Maribor: Slavistično društvo, 1998.
- Zorko 1999 = Zinka Zorko, Oblika vucke v prekmurskih besedilih in narečju: (Škrabčeva polemika z Vatroslavom Oblakom), v: *Škrabčeva misel III: zbornik s simpozija '98*, ur. Jože Toporišič, Nova Gorica: Frančiškanski samostan Kostanjevica, 1999, str. 155–161.
- Zorko 2009 = Zinka Zorko, *Narečjeslovne razprave o koroških, štajerskih in panonskih govorih*, Mednarodna knjižna zbirka Zora 64, Maribor: Filozofska fakulteta, Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, 2009.
- Zuljan Kumar 2007 = Danila Zuljan Kumar, *Narečni diskurz: diskurzivna analiza briških pogovorov*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2007.
- Zuljan Kumar 2011 = Danila Zuljan Kumar, Odras slovensko-furlanskega jezikovnega stika v leksiki pomenskih polj polje, vrt in sadovnjak v govoru Medane, v: *Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja*, (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 75), ur. Marko Jesenšek, Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, 2011, str. 287–304.
- Zupančič, Smole 1997 = Mitja Zupančič, Vera Smole, Primerjava med kartami fitogeografskih, dialektoloških in etnoloških območij Slovenije, *Traditiones* 26 (1997), Ljubljana: Inštitut za slovensko narodopisje, str. 49–61.
- Zupančič, Smole 1999 = Mitja Zupančič, Vera Smole, Fitogeografska delitev Slovenije in leksična raznolikost slovenskih narečij, *Traditiones* 28 (1999), št. 1, Ljubljana: Inštitut za slovensko narodopisje, str. 259–268.
- Žejn 2014 = Andrejka Žejn, *Določitev poteka izoleks v slovenskih narečjih na avstrijskem Koroškem: doktorska disertacija*, Ljubljana, 2014.
- Žele 1997 = Andreja Žele, Slovenski razvoj besedotvornih pomenov pri izglagolskih samostalnikih, posebno pri glagolniku, *Slovenski jezik*, 1 (1997), str. 69–90.
- Žunič 1995 = Samia Žunič, *Besedotvorje v križevskem govoru*: diplomsko delo, Ljubljana, 1995.

SEZNAM KRAJŠAV

avstr.	avstrijsko	polj.	poljsko
bav.	bavarsko	prid.	pridevnik
ben.	beneško	prim.	primerjaj
blg.	bolgarsko	psl.	praslovansko
črnogor.	črnogorsko	rod.	rodilnik
furl.	furlansko	rus.	rusko
gl.	glej	sln.	slovensko
hrv.	hrvaško	slov.	slovansko
it.	italijansko	srb.	srbsko
knj.	knjižno	srlat.	srednjeveškولاتinsko
kor.	koroško	srvnem.	srednjevisokonemško
lat.	latinsko	star.	starejše
madž.	madžarsko	štaj.	štajersko
mak.	makedonsko	t. i.	tako imenovan
nar.	narečno	tirol.	tirolsko
nem.	nemško	tj.	to je
ob.	občina	tož.	tožilnik
oz.	oziroma	trž.	tržaško
p.	pošta	ts.	to so
pog.	pogovorno	turš.	turško
pogl.	poglavje	zastar.	zastarelo

SEZNAM ZNAKOV

- * 1. uvaja rekonstruirano psl. obliko leksema oz. priponskega obrazila
- 2. stoji ob (v gradivu in slovarjih) neizpričani besedi
- 3. uvaja informatorjevo letnico rojstva
- ← nakazuje smer tvorjenosti besede
- < nakazuje rekonstrukcijo psl. oblike besede
- ⇐ uvaja vire prevzetih leksemov
- ‘xxx’ navaja slovarski pomen leksema
- (1-1) označuje zaporedno številko krajevnega govora

SEZNAM KART

1. Karta št. I : Mreža raziskovalnih točk	31
2. Karta št. 1.1 Strukturni tipi leksemov (Divja sadna drevesa)	64
3. Karta št. 1.1.1 Priponsko obrazilo <i>-(j)ak</i> (Divja sadna drevesa)	65
4. Karta št. 1.1.2 Priponsko obrazilo <i>-ica</i> (Divja sadna drevesa)	66
5. Karta št. 1.1.3 Priponsko obrazilo <i>-(j)ača</i> (Divja sadna drevesa)	67
6. Karta št. 1.1.4 Priponsko obrazilo <i>-ika</i> (Divja sadna drevesa)	68
7. Karta št. 1.1.5 Večbesedni leksemi (Divja sadna drevesa)	69
8. Karta št. 1.2 Skupen strukturni tip leksemov (Divja sadna drevesa)	70
9. Karta št. 1.3 Divja jablana (Divja sadna drevesa)	75
10. Karta št. 1.4 Divja hruška (Divja sadna drevesa)	80
11. Karta št. 1.5 Divja češnja (Divja sadna drevesa)	84
12. Karta št. 1.6 Divje sadno drevo (splošno poimenovanje) (Divja sadna drevesa)	87
13. Karta št. 2.1 Strukturni tipi leksemov (Nadzemni deli krmnih rastlin)	94
14. Karta št. 2.1.1 Netvorjenke (Nadzemni deli krmnih rastlin)	95
15. Karta št. 2.1.2 Priponsko obrazilo <i>-æc</i> (Nadzemni deli krmnih rastlin)	96
16. Karta št. 2.1.3 Priponsko obrazilo <i>-(n)ik</i> (Nadzemni deli krmnih rastlin)	97
17. Karta št. 2.1.4 Priponsko obrazilo <i>-ica</i> (Nadzemni deli krmnih rastlin)	98
18. Karta št. 2.1.5 Priponsko obrazilo <i>-ka</i> (Nadzemni deli krmnih rastlin)	99
19. Karta št. 2.1.6 Priponsko obrazilo <i>-je</i> (Nadzemni deli krmnih rastlin)	100
20. Karta št. 2.1.7 Večbesedni leksemi (Nadzemni deli krmnih rastlin)	101
21. Karta št. 2.2 Skupen strukturni tip leksemov (Nadzemni deli krmnih rastlin)	102
22. Karta št. 2.3 Repni listi (Nadzemni deli krmnih rastlin)	107
23. Karta št. 2.4 Pesni listi (Nadzemni deli krmnih rastlin)	112
24. Karta št. 2.5 Korenjevi listi (Nadzemni deli krmnih rastlin)	116
25. Karta št. 2.6 Krompirjevi listi (Nadzemni deli krmnih rastlin)	121
26. Karta št. 3.1 Strukturni tipi leksemov	130
27. Karta št. 3.1.1 Priponsko obrazilo <i>-ica</i> (Vrste slame)	131
28. Karta št. 3.1.2 Priponsko obrazilo <i>-ka</i> (Vrste slame)	132
29. Karta št. 3.1.3 Priponsko obrazilo <i>-ina</i> (Vrste slame)	133
30. Karta št. 3.1.4 Priponsko obrazilo <i>-išče</i> (Vrste slame)	134
31. Karta št. 3.1.5 Večbesedni leksemi (Vrste slame)	135
32. Karta št. 3.2 Skupen strukturni tip leksemov (Vrste slame)	136
33. Karta št. 3.3 Fižolova slama (Vrste slame)	142
34. Karta št. 3.4 Koruzna slama (Vrste slame)	147

35. Karta št. 3.5 Pšenična slama (Vrste slame)	150
36. Karta št. 3.6 Ječmenova slama (Vrste slame)	154
37. Karta št. 3.7 Ržena slama (Vrste slame)	158
38. Karta št. 3.8 Proseni slama (Vrste slame)	161
39. Karta št. 3.9 Ovsena slama (Vrste slame)	164
40. Karta št. 3.10 Ajdova slama (Vrste slame)	168
41. Karta št. 4.1 Strukturni tipi leksemov (Sadni mošt)	173
42. Karta št. 4.1.1 Netvorjenke (Sadni mošt)	174
43. Karta št. 4.1.2 Priponsko obrazilo <i>-æc</i> (Sadni mošt)	175
44. Karta št. 4.1.3 Priponsko obrazilo <i>-æk</i> (Sadni mošt)	176
45. Karta št. 4.1.4 Priponsko obrazilo <i>-(n)ik</i> (Sadni mošt)	177
46. Karta št. 4.1.5 Priponsko obrazilo <i>-ica</i> (Sadni mošt)	178
47. Karta št. 4.1.6 Večbesedni leksemi (Sadni mošt)	179
48. Karta št. 4.2 Skupen strukturni tip leksemov	180
49. Karta št. 4.3 Jabolčni mošt (Sadni mošt)	185
50. Karta št. 4.4 Hruškov mošt (Sadni mošt)	190
51. Karta št. 5.1 Strukturni tipi leksemov (Sadno žganje)	196
52. Karta št. 5.1.1 Priponsko obrazilo <i>-æc</i> (Sadno žganje)	197
53. Karta št. 5.1.2 Priponsko obrazilo <i>-ica</i> (Sadno žganje)	198
54. Karta št. 5.1.3 Priponsko obrazilo <i>-n-je</i> (Sadno žganje)	199
55. Karta št. 5.1.4 Večbesedni leksemi (Sadno žganje)	200
56. Karta št. 5.2 Skupen strukturni tip leksemov (Sadno žganje)	201
57. Karta št. 5.3 Jabolčno žganje (Sadno žganje)	206
58. Karta št. 5.4 Hruškovo žganje (Sadno žganje)	211
59. Karta št. 5.5 Češnjevo žganje (Sadno žganje)	215
60. Karta št. 5.6 Žganje (Splošno poimenovanje)	219

SEZNAM GRADIVSKIH INDEKSOV

1. Indeks h karti št. 1.3 Divja jablana (Divja sadna drevesa)	74
2. Indeks h karti št. 1.4 Divja hruška (Divja sadna drevesa).	79
3. Indeks h karti št. 1.5 Divja češnja (Divja sadna drevesa)	83
4. Indeks h karti št. 1.6 Divje sadno drevo (splošno poimenovanje) (Divja sadna drevesa)	86
5. Indeks h karti št. 2.3 Repni listi (Nadzemni deli krmnih rastlin)	106
6. Indeks h karti št. 2.4 Pesni listi (Nadzemni deli krmnih rastlin)	111
7. Indeks h karti št. 2.5 Korenjevi listi (Nadzemni deli krmnih rastlin).	115
8. Indeks h karti št. 2.6 Krompirjevi listi (Nadzemni deli krmnih rastlin)	120
9. Indeks h karti št. 3.3 Fižolova slama (Vrste slame)	141
10. Indeks h karti št. 3.4 Koruzna slama (Vrste slame)	146
11. Indeks h karti št. 3.5 Pšenična slama (Vrste slame)	149
12. Indeks h karti št. 3.6 Ječmenova slama (Vrste slame)	153
13. Indeks h karti št. 3.7 Ržena slama (Vrste slame)	157
14. Indeks h karti št. 3.8 Prosenena slama (Vrste slame)	160
15. Indeks h karti št. 3.9 Ovsena slama (Vrste slame).	163
16. Indeks h karti št. 3.10 Ajdova slama (Vrste slame)	167
17. Indeks h karti št. 4.3 Jabolčni mošt (Sadni mošt)	184
18. Indeks h karti št. 4.4 Hruškov mošt (Sadni mošt)	189
19. Indeks h karti št. 5.3 Jabolčno žganje (Sadno žganje)	205
20. Indeks h karti št. 5.4 Hruškovo žganje (Sadno žganje)	210
21. Indeks h karti št. 5.5 Češnjevo žganje (Sadno žganje).	214
22. Indeks h karti št. 5.6 Žganje (Splošno poimenovanje)	218

TABELA S PRIKAZOM STRUKTURE OBRAVNAVANIH TVORJENK

Legenda:

P, PN = pripona, priponski niz	PrO = predponsko obrazilo
I = iztočnica	PO4 = priponsko obrazilo 4
T = tvorjenka	PrO = predponsko obrazilo
S = simpleks	SPL = slovarski pomen leksema

Pri tvorjenkah z več možnimi morfemskimi segmentacijami je v tabeli podana le morfemizacija z največjim možnim številom priponskih obrazil, medtem ko so ostale možnosti prikazane znotraj komentarjev k leksično-besedotvornim kartam. Zaradi razlikovanja med naglašeno in nenaglašeno pridevniško pripono *-en* (npr. *pšeničen* : *ržén*), je nenaglašena različica v tabeli označena s polglasnikom, tj. *-ən*, medtem ko je naglašena zapisana kot *-en*.

I	T	S	P, PN	PO1	PO2	PO3	PO4	PrO	SPL
1. ajjinica	ajd-in-ica	ajda	-in-ica	-ica	-ina				ajdova slama
2. ajdovec	ajd-ov-əc	ajda	-ov-əc	-əc	-ov-				ajdova slama
3. ajdovica	ajd-ov-ica	ajda	-ov-ica	-ica	-ov-				ajdova slama
4. ajdovščnica	ajd-ov-šč-n-ica	ajda	-ov-šč-n-ica	-ica	-ən-	-ski-	-ov-		ajdova slama
5. ajdovka	ajd-ov-ka	ajda	-ov-ka	-ka	-ov-				ajdova slama
6. ajdovščina	ajd-ov-šč-ina	ajda	-ov-šč-ina	-ina	-ov-	-ski-			ajdova slama
7. bažolovec	bažol-ov-əc	bažol	-ov-əc	-əc	-ov-				fižolova slama
8. bilje	bil-je	bil	-je	-je					1. krompirjevica (listje), 2. koruzna slama
9. bobovec	bob-ov-əc	bob	-ov-əc	-əc	-ov-				fižolova slama
10. bobovica	bob-ov-ica	bob	-ov-ica	-ica	-ov-				fižolova slama
11. boboviščnica	bob-ov-išč-n-ica	bob	-ov-išč-n-ica	-ica	-ən-	-išče-	-ov-		krompirjevica (listje)
12. bobovje	bob-ov-je	bob	-ov-je	-je	-ov-				fižolova slama

I	T	S	P, PN	PO1	PO2	PO3	PO4	PrO	SPL
13. bobovka	bob-ov-ka	bob	-ov-ka	-ka	-ov-				krompirjevica (listje)
14. bobovnik	bob-ov-n-ik	bob	-ov-n-ik	-ik	-en-	-ov-			fižolova slama
15. bunkovec	bunk-ov-ec	bunka	-ov-ec	-ec	-ov-				1. jabolčni mošt, 2. hruškov mošt
16. bužina	buž-ina	buža	-ina	-ina					fižolova slama
17. cimnica	cim-n-ica	cima	-n-ica	-ica	-en-				pesni listi
18. cizrinje	cizr-in-je	cizra	-in-je	-je	-ina-				fižolova slama
19. češnjavec	češnj-ev-ec	češnja	-ev-ec	-ec	-ev-				češnjevo žganje
20. čompovje	čomp-ov-je	čompa	-ov-je	-je	-ov-				krompirjevica (listje)
21. črnica	črn-ica	črn	-ica	-ica					divja češnja (drevo)
22. debelačnica	debel-ač-n-ica	debel	-ač-n-ica	-ica	-en-	-ača-			koruzna slama
23. dinščnica	din-šč-n-ica	dina	-in-šč-n-ica	-ica	-en-	-ski-	-ina		ajdova slama
24. divjača	divj-ača	divji	-ača	-ača					1. divja hruška, 2. divja češnja
25. divjak	divj-ak	divji	-ak	-ak					1. divja jablana, 2. divja hruška (drevo), 3. divja češnja (drevo), 4. divje drevo
26. divjaka	divj-ak-a	divji	-ak-a	-a	-ak				1. divja jablana, 2. divja hruška, 3. divja češnja, 4. divje drevo
27. divjica	divj-ica	divji	-ica	-ica					divja češnja (drevo)

I	T	S	P, PN	PO1	PO2	PO3	PO4	PrO	SPL
28. drobnica	drob-n-ica	drob	-n-ica	-ica	-ən-				1. divja jablana, 2. divja -hruška, 3. divja češnja
29. drobtinovec	drob-t-in-ov-əc	drob	-in-ov-əc	-əc	-ov-	-ina-	-ət-		jabolčno žganje
30. dropovec	drop-ov-əc	drop	-ov-əc	-əc	-ov-				jabolčno žganje
31. fažolinka	fažol-in-ka	fažol	-in-ka	-ka	-ina-				fižolova slama
32. fažulišče	fažul-išče	fažul	-išče	-išče					fižolova slama
33. fažulovec	fažul-ov-əc	fažul	-ov-əc	-əc	-ov-				fižolova slama
34. fižkovica	fiž-k-ov-ica	fižek	-ov-ica	-ica	-ov-				fižolova slama
35. fižolčnica	fižol-č-n-ica	fižol	-č-n-ica	-ica	-ən-	-əc-			fižolova slama
36. fižolica	fižol-ica	fižol	-ica	-ica					fižolova slama
37. fižolina	fižol-ina	fižol	-ina	-ina					fižolova slama
38. fižolišče	fižol-išče	fižol	-išče	-išče					fižolova slama
39. fižoliščnica	fižol-išč-n-ica	fižol	-išč-n-ica	-ica	-ən-	-išče-			fižolova slama
40. fižolnica	fižol-n-ica	fižol	-n-ica	-ica	-ən-				fižolova slama
41. fižolovica	fižol-ov-ica	fižol	-ov-ica	-ica	-ov-				fižolova slama
42. fižolovina	fižol-ov-ina	fižol	-ov-ina	-ina	-ov-				fižolova slama
43. fižolovka	fižol-ov-ka	fižol	-ov-ka	-ka	-ov-				fižolova slama
44. fižonovka	fiž-on-ov-ka	fižon	-on-ov-ka	-ka	-ov-				fižolova slama
45. formentinovica	formentin-ov-ica	formentin	-ov-ica	-ica	-ov-				koruzna slama
46. formentovica	forment-ov-ica	formenta	-ov-ica	-ica	-ov-				koruzna slama
47. fožonovka	fožon-ov-ka	fožon	-ov-ka	-ka	-ov-				fižolova slama
48. fržolica	fržol-ica	fržol	-ica						fižolova slama
49. fržoličevina	fržol-ič-ev-ina	fržol	-ič-ev-ina	-ina	-ev-	-ica-			fižolova slama
50. fržolija	fržol-i-ja	fržol	-ija	-ija					fižolova slama

I	T	S	P, PN	PO1	PO2	PO3	PO4	PrO	SPL
51. fržolovka	fržol-ov-ka	fržol	-ov-ka	-ka	-ov-				fižolova slama
52. graholjica	graholj-ica	graholj	-ica	-ica					fižolova slama
53. grahovinje	grah-ov-in-je	grah	-ov-in-je	-je	-ina-	-ov-			fižolova slama
54. grahovišče	grah-ov-išče	grah	-ov-išče	-išče	-ov-				fižolova slama
55. grahovka	grah-ov-ka	grah	-ov-ka	-ka	-ov-				fižolova slama
56. <i>grdola</i>	<i>grd-ola</i>	<i>grd</i>	<i>-ola</i>	<i>-ola</i>					divja jablana
57. grintelj	grint-elj	grinta	-elj	-elj					divja jablana
58. gruševec	gruš-ev-ec	gruša	-ev-ec	-ec	-ev-				hruškov mošt
59. gruševka	gruš-ev-ka	gruša	-ev-ka	-ka	-ev-				hruškov mošt
60. gruškovec	gruš-k-ov-ec	gruša	-ov-ec	-ec	-ov-	-k-			1. hruškovo žganje, 2. hruškov mošt
61. gruškovica	gruš-k-ov-ica	gruša	-k-ov-ica	-ica	-ov-	-k-			1. hruškovo žganje, 2. hruškov mošt
62. gruškovnica	gruš-k-ov-n-ica	gruša	-k-ov-n-ica	-ica	-ən-	-ov-	-k-		1. hruškovo žganje, 2. hruškov mošt
63. hajdinica	hajd-in-ica	hajda	-in-ica	-ica	-ina				ajdova slama
64. hajdiščica	hajd-išč-ica	hajda	-išč-ica	-ica	-išče-				ajdova slama
65. hruščevina	hruš-č-ev-ina	hruša	-ev-ina	-ina	-ev-	-k-			krompirjevica (listje)
66. hrušec	hruš-ec	hruša	-ec	-ec					hruškov mošt
67. hruševec	hruš-ev-ec	hruša	-ev-ec	-ec	-ev-				1. hruškovo žganje, 2. hruškov mošt
68. hruškica	hruš-k-ica	hruša	-ica	-ica	-k-				divja hruška
69. hruškovec	hruš-k-ov-ec	hruša	-ov-ec	-ec	-ov-	-k-			1. hruškovo žganje, 2. hruškov mošt
70. hruškovje	hruš-k-ov-je	hruša	-ov-je	-je	-ov-	-k-			krompirjevica (listje)

I	T	S	P, PN	PO1	PO2	PO3	PO4	PrO	SPL
71. jabolček	jabolč-ək	jabolko	-ək	-ək					jabolčni mošt
72. jabolčina	jabolč-ina	jabolko	-ina	-ina					jabolčni mošt
73. jabolčnica	jabolč-n-ica	jabolko	-n-ica	-ica	-ən-				1. jabolčno žganje, 2. jabolčni mošt
74. jabolčnik	jabolč-n-ik	jabolko	-n-ik	-ik	-ən-				1. jabolčno žganje, 2. jabolčni mošt
75. jabolčnjak	jabolč-n-jak	jabolko	-n-jak	-jak	-ən-				1. divja jablana, 2. jabolčni mošt
76. jabolkovec	jabolk-ov-əc	jabolko	-ov-əc	-əc	-ov-				1. jabolčno žganje, 2. jabolčni mošt
77. ječmenica	ječmen-ica	ječmen	-ica						ječmenova slama
78. ječmenka	ječmen-ka	ječmen	-ka	-ka					ječmenova slama
79. ječmenovec	ječmen-ov-əc	ječmen	-ov-əc	-əc	-ov-				ječmenova slama
80. ječmenovica	ječmen-ov-ica	ječmen	-ov-ica	-ica	-ov-				ječmenova slama
81. ječmenovje	ječmen-ov-je	ječmen	-ov-je	-je	-ov-				ječmenova slama
82. ječmenovka	ječmen-ov-ka	ječmen	-ov-ka	-ka	-ov-				ječmenova slama
83. korenčnica	koren-č-n-ica	koren	-č-n-ica	-ica	-ən-	-əc-			korenjevi listi
84. korenjevec	koren-j-ev-əc	koren	-j-ev-əc	-əc	-ev-	-je-			korenjevi listi
85. korenjevica	koren-j-ev-ica	koren	-j-ev-ica	-ica	-ev-	-je-			korenjevi listi
86. korenjevka	koren-j-ev-ka	koren	-j-ev-ka	-ka	-ev-	-je-			korenjevi listi
87. korenovec	koren-ov-əc	koren	-ov-əc	-əc	-ov-				korenjevi listi
88. korenovica	koren-ov-ica	koren	-ov-ica	-ica	-ov-				korenjevi listi
89. koruzinje	koruz-in-je	koruza	-in-je	-je	-ina-				koruzna slama
90. koruznica	koruz-n-ica	koruza	-n-ica	-ica	-ən-				koruzna slama
91. koruzovina	koruz-ov-ina	koruza	-ov-ina	-ina	-ov-				koruzna slama

I	T	S	P, PN	PO1	PO2	PO3	PO4	PrO	SPL
92. krompirica	krompir-ica	krompir	-ica	-ica					krompirjevica (listje)
93. krompirišče	krompir-išče	krompir	-išče	-išče					krompirjevica (listje)
94. krompiriščnica	krompir-išč-n-ica	krompir	-išč-n-ica	-ica	-ən-	-išče-			krompirjevica (listje)
95. krompirjavec	krompirj-ev-əc	krompir	-ev-əc	-əc	-ev-				krompirjevica (listje)
96. krompirjevica	krompirj-ev-ica	krompir	-ev-ica	-ica	-ev-				krompirjevica (listje)
97. krompirjevina	krompirj-ev-ina	krompir	-ev-ina	-ina	-ev-				krompirjevica (listje)
98. krompirjevka	krompirj-ev-ka	krompir	-ev-ka	-ka	-ev-				krompirjevica (listje)
99. krompirnovka	krompirm-ov-ka	krompirm	-ov-ka	-ka	-ov-				krompirjevica (listje)
100. krompirovščnica	krompir-ov-išč-n-ica	krompir	-ov-išč-n-ica	-ica	-ən-	-išče-	-ov-		krompirjevica (listje)
101. krumpljevica	krump-lj-ev-ica	krump-	-lj-ev-ica	-ica	-ev-	-elj-			krompirjevica (listje)
102. krumpljevišče	krump-lj-ev-išče	krump-	-lj-ev-išče	-išče	-ev-	-elj-			krompirjevica (listje)
103. kukorišče	kukorišče	kukor-	-išče	-išče					koruzna slama
104. lesnica	les-n-ica	les	-n-ica	-ica	-ən-				divja jablana
105. lesnik	les-n-ik	les	-n-ik	-ik	-ən-				divja jablana
106. lesnika	les-n-ika	les	-n-ika	-ika	-ən-				1. divja jablana, 2. divja hruška, 3. divja češnja, 4. divje drevo
107. lesnikovec	les-n-ik-ov-əc	les	-n-ik-ov-əc	-əc	-ov-	-ika-	-ən-		divja jablana
108. lesnjača	les-n-jača	les	-n-jača	-jača	-ən-				1. divja jablana, 2. divja hruška
109. ličje	lič-je	liko	-je						koruzna slama
110. listje	list-je	list	-je	-je					1. korenjevi listi, 2. fižolova slama
111. loščica	lošč-ica	loški	-ica	-ica					divja jablana

I	T	S	P, PN	PO1	PO2	PO3	PO4	PrO	SPL
112. lošpernica	lošpern-ica	lošperna	-ica	-ica					divja hruška
113. lošpernje	lošpern-je	lošperna	-je	-je					divja hruška
114. luščine	lušč-ina	luska	-ina	-ina					fižolova slama
115. mernišče	mern-išče	meren	-išče	-išče					korenjevi listi
116. mernovica	mern-ov-ica	meren	-ov-ica	-ica	-ov-				korenjevi listi
117. moštovka	mošt-ov-ka	mošt	-ov-ka	-ka	-ov-				divja hruška
118. mrkevčnjak	mrkev-č-n-jak	mrkev	-č-n-jak	-jak	-ən-	-ca-			korenjevi listi
119. natje	nat-je	nat	-je	-je					1. repni listi, 2. pesni listi, 3. korenjevo listje
120. ovsenica	ovs-en-ica	oves	-en-ica	-ica	-en-				ovsena slama
121. ovsenka	ovs-en-ka	oves	-en-ka	-ka	-en-				1. divja hruška, 2. ovsena slama
122. perica	per-ica	pera	-ica						divja hruška
123. palinka	pal-in-ka	paliti	-in-ka	-ka	-ina-				žganje
124. perje	per-je	pero	-je	-je					1. repni listi, 2. pesni listi, 3. korenjevo listje, 4. koruzna slama
125. pesnec	pes-n-ec	pesa	-n-ec	-ec	-ən-				pesni listi
126. pesnica	pes-n-ica	pesa	-n-ica	-ica	-ən-				pesni listi
127. pesnik	pes-n-ik	pesa	-n-ik	-ik	-ən-				pesni listi
128. pesnjak	pes-n-jak	pesa	-n-jak	-jak	-ən-				pesni listi
129. pijāca	pij-ača	piti	-ača	-āca					1. jabolčni mošt, 2. hruškov mošt

I	T	S	P, PN	PO1	PO2	PO3	PO4	PrO	SPL
130. prežig	pre-žig	žgati	-θ	-θ				pre-	žganje
131. prežiga	pre-žig-a	žgati	-a	-a				pre-	žganje
132. prežiganec	pre-žig-a-n-ec	žgati	-n-ec	-ec	-n-			pre-	žganje
133. prežiganje	pre-žig-a-n-je	žgati	-n-je	-je	-n-			pre-	žganje
134. prežigovec	pre-žig-ov-ec	žgati	-ov-ec	-ec	-ov-			pre-	žganje
135. prosenica	pros-en-ica	proso	-en-ica	-ica	-en-				prosena slama
136. prosenka	pros-en-ka	proso	-en-ka	-ka	-en-				prosena slama
137. pšenička	pšenič-ka	pšenica	-ička	-ka	-ica-				pšenična slama
138. pšeničnica	pšenič-n-ica	pšenica	-n-ica	-ica	-ən-				pšenična slama
139. pšeničnjak	pšenič-n-jak	pšenica	-n-jak	-jak	-ən-				1. divja jablana, 2. divje drevo
140. repič	rep-ič	repa	-ič	-ič					repni listi
141. repičevina	rep-ič-ev-ina	repa	-ič-ev-ina	-ina	-ev-	-ica-			krompirjevica (listje)
142. repičevje	rep-ič-ev-je	repa	-ič-ev-je	-je	-ev-	-ica-			repni listi
143. repišče	rep-išče	repa	-išče						repni listi
144. repiščje	rep-išč-je	repa	-išč-je	-je	-išče				repni listi
145. repje	rep-je	repa	-je	-je					repni listi
146. repnica	rep-n-ica	repa	-n-ica	-ica	-ən-				repni listi
147. repnik	rep-n-ik	repa	-n-ik	-ik	-ən-				repni listi
148. repnjak	rep-n-jak	repa	-n-jak	-jak	-ən-				repni listi
149. repovec	rep-ov-ec	repa	-ov-ec	-ec	-ov-				repni listi
150. repovina	rep-ov-ina	repa	-ov-ina	-ina	-ov-				repni listi
151. repovje	rep-ov-je	repa	-ov-je	-je	-ov-				pesni listi
152. runkljevka	runklj-ev-ka	runklj	-ev-ka	-ka	-ev-				pesni listi

I	T	S	P, PN	PO1	PO2	PO3	PO4	PrO	SPL
153. runkljevje	runklj-ev-je	runkelj	-ev-je	-je	-ev-				pesni listi
154. rženica	rž-en-ica	rž	-en-ica	-ica	-en-				ržena slama
155. rženka	rž-en-ka	rž	-en-ka	-ka	-en-				ržena slama
156. rženovka	rž-en-ov-ka	rž	-en-ov-ka	-ka	-ov-	-en-			ržena slama
157. rževka	rž-ev-ka	rž	-ev-ka	-ka	-ev-				ržena slama
158. ržina	rž-ina	rž	-ina	-ina					ržena slama
159. sadjevec	sad-j-ev-ec	sad	-j-ev-ec	-ec	-ev-	-je-			1. jabolčno žganje, 2. jabolčni mošt, 3. hruškovo žganje, 4. hruškov mošt, 5. češnjevo žganje
160. sirščica	sirk-šč-ica	sirek	-šč-ica	-ica	-ski-				koruzna slama
161. sirčina	sirč-ina	sirek	-ina	-ina					koruzna slama
162. sirčje	sirč-je	sirek	-je	-je					koruzna slama
163. sirkišče	sirk-išče	sirek	-išče	-išče					koruzna slama
164. sirklija	sirk-ija	sirek	-lja						koruzna slama
165. sirkovinje	sirk-ov-in-je	sirek	-ov-in-je	-je	-ina-	-ov-			koruzna slama
166. sladkica	sladk-ica	sladek	-ica	-ica					jabolčni mošt
167. stablovje	stabl-ov-je	stablo	-ov-je	-je	-ov-				krompirjevica (listje)
168. stročje	stroč-je	strok	-je	-je					fižolova slama
169. svinjina	svinj-ina	svinja	-ina	-ina					1. repni listi, 2. pesni listi

I	T	S	P, PN	PO1	PO2	PO3	PO4	PrO	SPL
170. ščavje	ščav-je	ščava	-je	-je					1. repni listi, 2. pesni listi, 3. korenjevo listje, 4. krompirjevica (listje)
171. šnopec	šnop-ec	šnop(s)	-ec	-ec					1. jabolčno žganje, 2. hruškovo žganje, 3. žganje
172. tepka	tep-ka	tepsti	-ka	-ka					divja hruška
173. tepkovec	tep-k-ov-ec	tepsti	-k-ov-ec	-ec	-ov-	-ka-			1. hruškovo žganje, 2. hruškov mošt
174. tolčenec	tolč-en-ec	tolči	-en-ec	-ec	-en-				1. jabolčni mošt, 2. hruškov mošt
175. tolkec	tolk-ec	tolk-	-ec	-ec					jabolčni mošt
176. tolklja	tolk-lja	tolk-	-lja	-lja					1. jabolčni mošt, 2. hruškov mošt
177. tolkovec	tolk-ov-ec	tolk-	-ov-ec	-ec	-ov-				1. jabolčni mošt, 2. hruškov mošt
178. tropinovec	trop-in-ov-ec	trop	-in-ov-ec	-ec	-ov-	-ina-			1. jabolčno žganje, 2. hruškovo žganje
179. tropinovica	trop-in-ov-ica	trop	-in-ov-ica	-ica	-ov-	-ina-			jabolčno žganje
180. tropinščica	trop-in-šč-ica	trop	-in-šč-ica	-ica	-ski-	-ina-			jabolčno žganje
181. turkiščenica	turk-išč-n-ica	turka	-išč-n-ica	-ica	-en-	-išče-			koruzna slama
182. turščica	tur-šč-ica	Turčija	-šč-ica	-ica	-ski-				koruzna slama
183. turščičevina	tur-šč-ič-ev-ina	Turčija	-šč-ič-ev-ina	-ina	-ev-	-ica-	-ški-		koruzna slama
184. turškovina	tur-šk-ov-ina	Turčija	-šk-ov-ina	-ina	-ov-	-ški-			koruzna slama

I	T	S	P, PN	PO1	PO2	PO3	PO4	PrO	SPL
185. zelenje	zelen-je	zelen	-je	-je					1. pesni listi, 2. krompirjevica (listje)
186. zelje	zel-je	zel	-je						repni listi
187. zelišče	zel-išče	zel	-išče	-išče					1. repni listi, 2. pesni listi
188. zidarščica	zid-ar-šč-ica	zid	-ar-šč-ica	-ica	-ski-	-ar-			divja hruška (drevo)
189. žganica	žg-a-n-ica	žgati	-n-ica	-ica	-n-				1. češnjevo žganje, 2. žganje
žganjica	žg-a-n-j-ica		-n-j-ica	-ica	-n-	-je-			
190. žganje	žg-a-n-je	žgati	-n-je	-je	-n-				1. jabolčno žganje, 2. hruškovo žganje, 3. žganje

BESEDNO KAZALO

A

ajdina slama 125, 165, 166
ajdinica 123, 165, 166
ajdinska slama 125, 127, 165, 166
ajdova slama 125, 126, 127, 165, 166
ajdovec 128
ajdovica 123, 128, 165, 166
ajdovka 123, 128, 165, 166
ajdovščina 124, 165, 166
ajdovščnica 123, 128, 165, 166

B

baštardo 59, 60, 76, 77, 78, 85
bažolovec 124, 128, 137, 138, 140
bičevje 125, 127, 137, 138, 140
bilje 92, 117, 118, 119, 124, 126, 128,
143, 144, 145
bledes 103, 104, 105
bobovec 124, 126, 137, 138, 140
bobovica 123, 126, 137, 138, 140
boboviščnica 117, 118, 119
bobovje 124, 128, 137, 138, 140
bobovka 117, 118, 119
bobovnik 124, 137, 138, 140
boljši šnops 193, 216, 217
bunkovec 169, 170, 171, 181, 182,
183, 186, 188
burgulina nat 109
burgulova nat 109, 110
bužina 124, 137, 138, 140

C

cepika 63, 85
cima 88, 89, 91, 103, 104, 105, 108, 109,
110, 113, 114, 117, 118, 119
cimnica 103, 104, 105, 109, 110
cizrinje 124, 137, 139, 140
cukovično zelenje 108, 109, 110

Č

češnja 60, 62, 63, 81, 82
češnjeva palinka 193, 194, 212, 213
češnjeva rakija 193, 194, 212, 213
češnjeva žganica 193, 194, 212, 213
češnjevcevec 192, 193, 194, 212, 213
češnjevo žganje 193, 194, 212, 213
češnjev šnopec 193, 194, 212, 213
čompovje 90, 92, 117, 118, 119
črnica 60, 61, 81, 82

D

debelačnica 123, 143,
144, 145
dinščnica 165, 166
divjača 61, 76, 77, 81, 82
divja češnja 60, 62, 81, 82
divja gruška 62, 76, 78
divja hruška 59, 62, 76, 78
divja jablan 73
divja jablana 72
divja jabolka 71
divjak 50, 59, 60, 63, 71, 72, 73,
76, 77, 78, 81, 82, 85
divjaka 59, 60, 62, 71, 72, 73, 76,
77, 81, 82, 85
divje drevo 62, 85
divje jabolko 62, 71, 72, 73
divjica 61, 81, 82
drobnica 60, 61, 71, 72, 73, 76, 77,
81, 82
drobtinovec 192, 194, 202,
203, 204
dropovec 192, 193, 194, 202, 203,
204, 207, 208, 209
druga kuha 193, 216, 217
dupel prajner 193, 194, 216, 217
dvakrat prežgan 193, 216

F

fažolinka 123, 137, 138, 139
fažolovec 124, 137, 139
fažon 122, 137, 139
fažulišče 124, 137, 138, 139
fažulovec 138
fižkoviča 123, 128, 137, 138, 139
fižolčnica 123, 126, 128, 137, 139
fižolica 123, 128, 137, 139
fižolina 124, 137, 138, 139
fižolišče 124, 137, 138, 139
fižoliščnica 123, 126, 128, 138, 139
fižolnica 123, 128, 137, 139
fižolova havda 125, 127, 137, 138, 140
fižolova slama 125, 137, 138, 140
fižolovica 123, 137, 138, 139
fižolovina 124, 137, 138, 139
fižolovka 123, 126, 128, 137, 139, 140
fižolovo protje 125, 126, 127, 137,
138, 140
fižonovka 123, 137, 138, 139
formentinoviča 123, 143, 144, 145
formentoviča 123, 143, 144, 145
fožonovka 123, 137, 138, 139
fržolica 123, 137, 138, 140
fržoličevina 124, 128, 137, 138, 140
fržolija 124, 126, 137, 138, 140
fržolovka 123, 137, 138, 140

G

graholjica 123, 126, 137, 138, 140
grahova nat 125, 127, 137, 138, 140
grahova slama 125, 127, 137, 138, 140
grahovinje 124, 137, 138, 140
grahovišče 124, 137, 138, 140
grahovka 123, 137, 138, 140
grahovo bičevje 125, 127, 137, 138, 140
grdola 62, 71, 72, 73
grintelj 62, 71, 72, 73
grm ta divji 62, 85

grušec 170
gruševec 186, 187, 188
gruševka 170, 186, 187, 188
grušev šnops 193, 194, 208
gruška 62, 63, 76, 77, 78, 188
gruškova jabolčnica 170
gruškova palinka 193, 194, 207, 208, 209
gruškova tolklja 171, 186, 187
gruškova žganica 193, 194, 207, 208, 209
gruškov divjak 76
gruškovec 170, 186, 187, 188, 192, 194,
207, 208
gruškoviča 186, 187, 188, 192, 207, 208
gruškov mošt 171, 186, 187
gruškovnica 171, 186, 187, 188, 192,
207, 208
gruškov šnops 193, 194, 207, 208, 209

H

hajdinica 123, 128, 165, 166
hajdinska slama 125, 126, 127, 165, 166
hajdiščica 123, 165, 166
hajdova slama 125, 165, 166
havda 117, 118, 119, 125, 127, 137,
138, 140
hruščevina 90, 117, 118, 119
hrušec 170, 186, 187, 188
hruševec 170, 171, 186, 187, 188, 192, 194,
207, 208
hrušev mošt 171, 186, 187
hruševo žganje 193, 207, 208, 209
hrušev šnops 193, 209
hruška 59, 62, 76, 78, 117
hruškica 61, 76, 78
hruškova rakija 194, 207, 208, 209
hruškov divjak 76, 78
hruškov dropovec 193, 207, 208, 209
hruškovec 170, 171, 172, 186, 188, 192,
193, 194, 207, 208
hruškoviča 170

hruškov jabolček 171, 186, 187, 188
 hruškovje 90, 117, 118, 119
 hruškov mošt 169, 171, 186, 187
 hruškovnica 170
 hruškovo žganje 193, 194, 207, 208, 209
 hruškov šnopec 193, 194, 207, 208, 209
 hruškov šnops 193, 194, 207, 208, 209

J

jablan 71, 72, 73
 jablin ta divji 62, 72, 73
 jabolček 170, 171, 181, 183, 186, 187, 188
 jabolčen mošt 171, 181, 182
 jabolčen šnopec 203
 jabolčen šnops 203
 jabolčina 170, 181, 183
 jabolčna palinka 193, 194, 202, 203, 204
 jabolčna pijača 171, 181
 jabolčna žganica 192, 194, 203, 204
 jabolčnica 170, 171, 181, 183, 186, 187,
 188, 192, 202, 203
 jabolčnik 170, 181, 182, 183, 192,
 202, 203
 jabolčni mošt 171, 181, 182
 jabolčni sok 169, 171, 181, 183
 jabolčni šnopec 192, 202, 204
 jabolčni šnops 192, 194, 202, 204
 jabolčnjak 60, 71, 72, 73, 170, 181, 183
 jabolčno žganje 192, 203, 204
 jabolokino žganje 192, 194, 203, 204
 jabolko 62, 71, 73, 203
 jabolkovec 170, 171, 172, 181, 183, 191,
 193, 194, 202, 203
 jabolkov mošt 169, 171, 181, 182
 jabolkovo žganje 192, 194, 203, 204
 jabolkov šnopec 192, 194, 203, 204
 jabolkov šnops 192, 194, 202, 203, 204
 ječmen 122, 151, 152
 ječmena slama 125, 127, 151, 152
 ječmenica 123, 151, 152

ječmenka 123, 151
 ječmenova slama 125, 151
 ječmenovec 128, 151, 152
 ječmenovica 123, 151, 152
 ječmenovje 124, 128, 151, 152
 ječmenovka 123, 128, 151
 ječmenska slama 125, 151, 152

K

korenčnica 113, 114
 korenjeva cima 113, 114
 korenjevec 91, 92, 113, 114
 korenjevica 92, 93, 113, 114
 korenjevka 88, 91, 92, 113, 114
 korenjevo listje 88, 113, 114
 korenjevo perje 113, 114
 korenjevo ščavje 91, 113, 114
 korenovec 92, 113, 114
 korenovica 113, 114
 korenovka 113
 koruzinje 124, 143, 144
 koruzna mrva 125, 126, 127, 143, 145
 koruzna slama 125, 143, 145
 koruznica 123, 126, 127, 128, 143, 144
 koruzovina 124, 143, 144
 krompirica 117, 119
 krompirišče 92, 117, 119
 krompiriščnica 117, 119
 krompirjeva cima 118, 119
 krompirjevec 91, 92, 117, 119
 krompirjevica 92, 93, 117, 119
 krompirjevina 117, 119
 krompirjevka 88, 91, 92, 117, 119
 krompirjevo ščavje 91, 118, 119
 krompirnovka 117, 119
 krompiroviščnica 117, 119
 krumpičeva nat 118, 119
 krumplinova nat 118
 krumpljeva cima 91, 117, 118, 119
 krumpljeva trava 117, 118

krumpljevica 117, 118, 119
krumpljevišče 117, 118, 119
kukorišče 124, 127, 143, 144, 145

L

leska 61, 62, 63, 71, 72
lesna češnja 62, 81, 82
lesna gruška 76, 77, 78
lesnica 60, 61, 71, 72, 85
lesnik 61, 71, 72
lesnika 50, 59, 60, 61, 63, 71, 72, 76,
78, 81, 82, 85
lesnikovec 62, 71, 72, 73
lesnjača 61, 71, 72, 76, 78
ličje 124, 128, 143, 144
ličkanje 125, 143
listi 88, 89, 91, 103, 104, 105, 108, 109,
110, 113, 114, 117, 118
listi od pese 108
listje 88, 92, 104, 108, 110, 113, 124, 126,
128, 137, 139, 140
listje od korenja 88, 113, 114
listje od merlina 113, 114
listje od mrkevce 113
list od mrkevce 114
livka 61, 63, 81, 82
loščica 61, 62, 71, 72, 73, 77
loška cepika 62, 85
loška češnja 82
loška gruška 78
loška jablan 62, 63, 71, 72, 73
loško drevo 62, 85
loško jabolko 71, 72, 73
lošpernica 61, 76, 78
lošpernje 62, 76, 78
luščine 124, 139, 140

M

medvedova hruška 76, 77, 78
mernišče 92, 113, 114

mernovica 92, 93, 113, 114
mošt 169, 171, 181, 182, 183, 186, 187
mošt iz grušk 186
moštovka 61, 76, 77, 78
mrkevčeva trava 114
mrkevčina nat 91, 113
mrkevčina trava 91, 113, 114
mrkevčina zel 113, 114
mrkevčnjak 90, 113, 114
muškitljica 61, 76, 77, 78

N

nat 88, 89, 91, 103, 104, 105, 108, 109, 110,
113, 114, 117, 118, 119, 125, 127, 137,
138, 140
natje 88, 90, 103, 104, 105, 108, 110, 113, 114
necepljeno jabolko 62, 72
nevcepljena češnja 82

O

ovsena slama 125, 126, 162
ovsenica 123, 128, 162
ovsenka 61, 76, 77, 78, 123, 128, 162
ovsova slama 125, 162

P

palinka 192, 193, 194, 202, 203, 204, 207,
208, 209, 212, 213, 216, 217
perica 61, 76, 77, 78
perinje 88, 108, 109, 110
perje 88, 90, 91, 92, 103, 104, 105, 108,
109, 110, 113, 114, 124, 143, 145, 162
perje od grompirja 117, 119
perje od korenja 114
perje od pese 109
perje od pesice 109
pesicino perje 108
pesje 108, 110
pesnec 108, 110
pesnica 92, 108, 110

pesnik 92, 108, 110
 pesni listi 108, 110
 pesnjak 92, 108, 110
 pesno perje 92, 108, 109
 pesovec 92
 pijača 169, 170, 171, 181, 182, 183, 186, 188
 platelj 104
 plateljni 88, 89, 103, 105, 108, 110
 prežig 192, 216, 217
 prežiga 192, 216, 217
 prežiganec 192, 216, 217
 prežiganje 192, 216, 217
 prežigovec 192, 194, 216, 217
 prosena slama 125, 159
 prosenica 123, 128, 159
 prosenka 123, 128, 159
 protje 125, 126, 127, 137, 138, 140
 pšenička 123, 148
 pšenična slama 125, 148
 pšeničnica 123, 128, 148
 pšeničnjak 59, 60, 71, 72, 73, 85
 ptičja češnja 81, 82

R

rabundijina nat 91, 108, 109
 rakija 191, 193, 194, 207, 208, 209, 212,
 213, 216, 217
 rašeljik 85
 rašeljika 61, 81, 82
 ravbar 60, 85
 repič 90, 103, 104
 repičevina 90, 117, 118, 119
 repičevje 90, 103
 repišče 92, 103, 104
 repiščje 103, 104
 repje 90, 92, 103, 104
 repna cima 103, 104, 105
 repna cimnica 104, 105
 repna nat 105
 repna zel 103, 104, 105

repnica 35, 36, 92, 103, 104
 repnik 92, 103, 104
 repni listi 104, 105, 108, 110
 repnjak 90, 92, 103, 104
 repno listje 103, 104, 108, 110
 repno perje 92, 103, 104, 105
 repno ščavje 91, 103, 104, 105, 117, 118
 repovec 91, 103, 104
 repovi listi 104
 repovina 88, 103, 104
 repovje 92, 104, 108, 110
 ronino perinje 88, 108, 109, 110
 ronino perje 103, 104, 105, 109
 ronji listi 108, 109, 110
 ronkljevje 90
 rumpljino perje 88, 109
 runino perje 91, 109
 runkeljnovo perje 109, 110
 runkljevje 92, 108, 109, 110
 runkljevka 91, 108, 109, 110
 runkljevo perje 88, 109, 110
 ržena slama 125, 155
 rženica 123, 128, 155, 156
 rženka 123, 128, 155, 156
 rženova slama 155, 156
 rženovka 123, 155, 156
 rževa slama 155, 156
 rževka 123, 128, 155, 156
 ržina 124, 155, 156

S

sadjevec 169, 170, 181, 182, 183, 186, 188,
 191, 192, 193, 194, 202, 203, 207, 208,
 212, 213
 sadni šnops 193, 194, 202, 203, 204
 sadno žganje 192, 203
 samoraška češnja 81, 82
 sirčina 124, 143, 144, 145
 sirčje 124, 143, 144, 145
 sirkišče 124, 143, 144, 145

sirklja 125, 143, 144, 145
sirkova slama 125, 143, 144, 145
sirkovinje 124, 143, 144, 145
sirščica 123, 143, 144, 145
sladkica 170, 181, 182, 183
slama 122, 127, 137, 139, 140, 143, 145,
148, 151, 152, 155, 156, 159, 162, 165, 166
slama ječmenova 151, 152
slama od ječmena 125, 151, 152
slama od ovsca 125, 162
slama od pšenice 125, 148
slama ovsova 125, 162
slama pšenična 148
slama rženova 155, 156
slama rži 125, 155, 156
sok 169, 171, 181, 183, 186, 187, 188
stablovje 117, 118, 119
stebila 117, 118
strnena slama 125, 155
stročje 124, 137, 139, 140
suha turščica 125, 143, 145
svinjina 88, 103, 104, 105, 108, 110

Š

ščavje 88, 90, 103, 104, 105, 108, 110, 113,
114, 117, 118, 119
ščavje od rone 108, 110
šnopec 191, 192, 193, 194, 202, 203, 204,
207, 208, 209, 212, 213, 216
šnops 191, 192, 193, 194, 202, 203, 204,
207, 208, 209, 212, 213, 216, 217
špirit 191, 216, 217
štibla 117, 118
štible 89, 119

T

teпка 61, 62, 63, 76, 77, 78, 187
tepkovec 170, 171, 186, 187, 188, 194,
207, 208
tepkov mošt 171, 186, 187
tolcek 169, 170, 181, 182, 183, 186, 188

tolčenec 169, 170, 181, 182, 183, 186, 188
tolkec 170, 181, 182, 183
tolklja 169, 170, 171, 181, 182, 183, 186,
187, 188
tolkovec 169, 170, 171, 181, 182, 183,
186, 188
tračje 124, 126, 128, 137, 139, 140
trava 89, 91, 113, 114, 117, 118, 119
tropinovec 191, 192, 193, 194, 202, 203,
207, 208
tropinovica 192, 202, 204
tropinov šnops 193, 202, 203, 204
tropinščica 192, 202, 204
tropova žganica 192, 194, 202, 204
turkiščnica 123, 126, 128, 143, 144, 145
turščica 18, 123, 125, 143, 144, 145
turščičevina 124, 128, 143, 144, 145
turščična slama 125, 127, 143, 144, 145
turška slama 125, 127, 143, 144, 145
turškovina 124, 143, 144, 145

V

vildlink 59, 60, 71, 72, 73, 76, 77, 78, 81, 85

Z

zel 88, 103, 104, 105, 113, 114, 117, 119
zelenje 108, 109, 110, 117, 118, 119
zelišče 103, 104, 105, 108, 110
zelje 88, 90, 103, 104, 105, 108, 110, 113
zidarščica 61, 62, 76, 77, 78
zoft 169, 170, 181, 182, 186

Ž

žavern 60, 71, 72, 73
žganica 192, 193, 194, 202, 203, 204, 207,
208, 209, 212, 213, 216, 217
žganje 192, 193, 194, 202, 203, 204, 207,
208, 209, 212, 213, 216, 217
žganjevec 193
žganjica 192
žitna slama 125, 155, 159

kulturne rastline

ISSN 2232-5255 29 €

9 789610 500889

<http://zalozba.zrc-sazu.si>